

การจัดกิจกรรมปฏิบัติเครื่องดนตรีแคนนอกเวลาเรียน
ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาดนตรี
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2546

ISBN 974-04-4805-4
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การจัดกิจกรรมปฏิบัติเครื่องดนตรีแคนนอกเวลาเรียน
ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

นายดุสิต ไชยสร

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์

ศศ.บ., ศศ.ม.

ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

นายสนอง คลังพระศรี

ศป.บ., ศศ.ม.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์อรรณพ บรรจงศิลป์

ค.ม., M.M.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

นายสุรัตน์ เขมาลีลากุล

B.M., M.M. (Composition).

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานดนตรี

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์

รองศาสตราจารย์รัศมีคารา หุ่นสวัสดิ์

Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

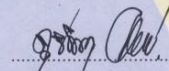
การจัดกิจกรรมปฏิบัติเครื่องดนตรีแคนนอกเวลาเรียน

ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

ได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร

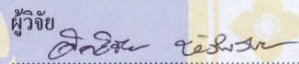
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี

วันที่ 18 พฤษภาคม 2547

นายดุสิต ไชยสร

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์

ศศ.บ., ศศ.ม.

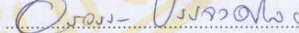
ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

นายสนอง คลังพระศรี

ศป.บ., ศศ.ม.

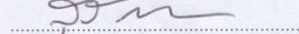
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์อรรณ บรรองศิลป์

ก.ม., M.M.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

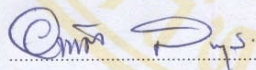

รองศาสตราจารย์สุกรี เจริญสุข

กศ.บ., M.M.E., D.A. (Music)

ผู้อำนวยการ

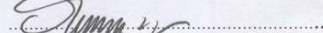
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

นายอนันต์ สบถุณ

กศ.บ., กศ.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ศรีศรัดา หุ่นสวัสดิ์

Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยความเมตตาของคณะอาจารย์วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดลทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนผู้วิจัยให้มีความรู้ความสามารถสร้างงานวิทยานิพนธ์ได้สำเร็จ

กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ทำหน้าที่ “ครู” พายเรือส่งลูกศิษย์จนถึงฝั่ง ผู้วิจัยซาบซึ้งและขอโน้มยืดอกแสดงความอดทนของอาจารย์ไปเป็นแบบอย่างเพื่อใช้กับลูกศิษย์ต่อไป

ขอบพระคุณอาจารย์สนอง คลังพระศรี ที่กรุณาให้คำแนะนำตรวจแก้ไข อบรมสั่งสอนให้ผู้วิจัยมีความรู้ในเรื่องระเบียบวิธีวิจัย การดำเนินการวิจัยจนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จ

ขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกธวัช ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนรรฆ จรรย์ยานนท์ ที่ได้ให้ความรู้ วิธีการศึกษาข้อมูลภาคสนามและคอยกระตุ้นติดตามความก้าวหน้าการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยโดยตลอดจนประสบความสำเร็จ

ขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์อรรณพ บรรจงศิลป์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์อาจารย์อนันต์ สบถุภย์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาตรวจทานแก้ไขและให้คำแนะนำจนทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณอาจารย์เร อู่แก้ว และเพื่อนๆ นักศึกษาปริญญาโทรุ่นที่ 5 ทุกคน ที่ให้กำลังใจผู้วิจัย ทั้งในด้านการศึกษาและการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนแค้น นักเรียนที่เรียนแค้น ศึกษาในเทศก์อำเภอ ในพื้นที่ที่ทำการศึกษาในจังหวัดขอนแก่น ที่ให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

ขอขอบคุณสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวังสามหมอ ผู้อำนวยการและเพื่อนข้าราชการครูโรงเรียนบ้านนาถมนนาชมพร อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ที่ได้ให้โอกาสแก่ผู้วิจัยได้พบกับโลกของคนตรีที่ละเอียด บริสุทธิ์แท้จริง ทำให้ผู้วิจัยสำนึกในบุญคุณของแผ่นดินและภูมิปัญญาไทย

กราบขอบพระคุณบิดา มารดา ขอบคุณญาติพี่น้อง พร้อมครอบครัว ที่มีส่วนช่วยสนับสนุนให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จ และขอบพระคุณทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวนาม มา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยจะไม่ประสบความสำเร็จในการศึกษาระดับปริญญาโท หากขาดบุคคลผู้ที่อยู่เบื้องหลัง อดทน ต่อสู้ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ประสบความสำเร็จ.....คุณปิยะนุช ไชยสร

ดุสิต ไชยสร

การจัดกิจกรรมปฏิบัติเครื่องดนตรีแคนนอกเวลาเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น
(EXTRA CURRICULA ACTIVITIES OF KAEN PLAYING IN ELEMENTARY SCHOOL IN THE KHON KAEN PROVINCE , THAILAND.)

ดุษิต ไชยสร 4237137 MSMS/M

ศศ.ม. (ดนตรี)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์, ศศ.ม. , สอนอง คลังพระศรี, ศศ.ม. ,
อรรณพ บรรจงศิลป์, ค.ม.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการดำเนินงาน สภาพการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ระหว่างโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจำนวน 8 โรงเรียนและโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมจำนวน 4 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

ในขั้นเตรียมงานพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีห้องฝึกซ้อมดนตรีเป็นเอกเทศ และมีเครื่องดนตรีแคนเพียงพอต่อการจัดกิจกรรม ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากส่วนต่างๆมาพัฒนากิจกรรมดนตรี ในส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่าไม่มีห้องฝึกซ้อมดนตรี เครื่องดนตรีชำรุดเสียหาย ไม่มีงบประมาณมาสนับสนุนกิจกรรมดนตรีทำให้หยุดการเรียนการสอนไปในที่สุด

ในขั้นเริ่มพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จสามารถคัดเลือกบุคลากรครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมเนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จส่วนมากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนครูและนักเรียนน้อย จึงไม่สามารถคัดเลือกบุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมได้เหมาะสมเท่าที่ควร

ในขั้นดำเนินงานพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จสามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่น เนื่องจากมีงบประมาณมาสนับสนุนกิจกรรมดนตรีอย่างต่อเนื่อง ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จพบว่า ครูผู้สอนขาดขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากเครื่องดนตรีชำรุดเสียหาย ไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุน จากทางโรงเรียน ทำให้หยุดการเรียนการสอนไปในที่สุด

ในขั้นวัดผลประเมินผลผลการดำเนินงานพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีการวัดผลและประเมินผลมากกว่า โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งให้ครูผู้สอนประเมินตนเองอีกด้วย ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ครูผู้สอนไม่มีการประเมินผลตนเอง

ในด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ มีการจัดการวางการฝึกซ้อมดนตรีมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ

คำสำคัญ : การจัดกิจกรรมปฏิบัติเครื่องดนตรีนอกเวลาเรียน / แคน / โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น

EXTRA CURRICULA ACTIVITIES OF KAEN PLAYING IN ELEMENTARY SCHOOLS IN KHON KAEN PROVINCE, THAILAND.

DUSIT CHAIYASORN 4237137 MSMS/M

M.A. (MUSIC)

THESIS ADVISORS: SAKCHAI HIRANRUK , M.A. SANONG KLONGPRASRI M.A. , ORAWAN BUNJONGSILP M.A. , ANAN SOPRERK M.A.

ABSTRACT

This research is qualitative research. The objective was to compare the guidelines proceeding to the learning and teaching of a Kaen ensemble and extra curriculum, problems, obstacles, and guideline in adjustment of the procedure. Extra curriculum activities of 8 Elementary schools who successfully developed a Kaen Ensemble and 4 Elementary School in Khon Kaen Province, Thailand, who did not were assessed.

In the preparation stage, it was found that the successful schools possess a unique music training room. They have a Kaen ensemble big enough for activities. They have received a supporting budget from various units in order to develop music activities. For non-successful schools, it was found that there is no music training room, their musical instruments are damaged, and they do not have a supporting budget for musical activity. as a result, the learning and teaching of music has been stopped.

In the initial stage, it was found that the successful schools appropriately selected their personnel and students to join in with each activity, since they were big schools. For those non-successful schools, mostly they were small schools, the number of teachers and students were little, thus they could not appropriately select their personnel to join the activities.

In the operation stage, it was found that successful schools can operate smoothly since they have a continuing supporting budget. For non-successful schools it has been found that the teachers lack encouragement to develop an ensemble. Since musical instruments are damaged and they are not supported by their schools, the learning and teaching on music has been stopped.

In evaluation on the operation stage, it has been found that the successful schools have more evaluation than the non-successful ones, also the teachers do evaluations by themselves. For the non-successful schools, the teachers do not do self-evaluation. In administration of learning and teaching, it has been found that the successful schools have more training schedules than the non-successful ones.

KEY WORDS: EXTRA CURRECULUM ACTIVITIES ON MUSICAL INSTRUMENTS. / KAEN ENSEMBLE. / ELEMENTARY SCHOOL IN KHON KAEN PROVINCE.

262 pp. ISBN 974-04-4805-4

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
สารบัญรูปภาพ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.4. ขอบเขตในการศึกษา	6
1.5. ข้อตกลงเบื้องต้น	6
1.5.1. พื้นที่ในการศึกษา	6
1.5.2. โรงเรียนที่ทำการศึกษา	6
1.5.3. เกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนที่ทำการศึกษา	7
1.6. นิยามคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	8
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	9
2.1. แคนและความหมายของคำว่า “แคน”	9
2.2. ความสำคัญของแคน	9
2.3. ประวัติความเป็นมาของแคน	10
2.3.1. ประวัติความเป็นมาของแคนตามตำนาน	10
2.3.2. ประวัติความเป็นมาของแคนตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์	12
2.3.3. ประวัติความเป็นมาของแคนตามหลักฐานทางวรรณคดี	13
2.4. ประเภทของแคน	16
2.5. บทบาทของแคนในสังคมไทย	16

สารบัญ(ต่อ)

2.5.1. บทบาทในราชสำนักไทยในอดีต	16
2.5.2. บทบาทในด้านพิธีกรรม	18
2.5.3. บทบาทในการรวมวงและการแสดง	18
2.6. หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ (ดนตรี – นาฏศิลป์)	19
2.6.1. ประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอน	20
2.6.1.1. กิจกรรมในหลักสูตร	20
2.6.1.2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร	20
2.6.2. ความสำคัญและความจำเป็นในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร	21
2.6.3. ลักษณะและรูปแบบของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร	22
2.6.4. หลักเกณฑ์การจัดกิจกรรม	22
2.6.5. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรม	23
2.6.6. ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมนักเรียน	25
2.6.7. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรระดับประถมศึกษา	26
2.6.8. ความสำคัญของการประเมินกิจกรรมร่วมหลักสูตร	26
2.6.9. หลักการประเมินกิจกรรมร่วมหลักสูตร	28
2.6.10. จุดประสงค์ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย	29
2.7. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	32
3.1. แหล่งข้อมูลสำหรับการวิจัย	32
3.2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	36
3.3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	38
3.4. การเก็บรวบรวมข้อมูล	41
3.5. วิธีดำเนินการวิจัย	42
3.6. การวิเคราะห์ข้อมูล	44
3.7. การนำเสนอผลงาน	46

สารบัญ(ต่อ)

บทที่ 4 สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา	47
จังหวัดขอนแก่น	
4.1. ประวัติความเป็นมาจังหวัดขอนแก่น	47
4.2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา	49
จังหวัดขอนแก่น	
4.2.1. โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน	55
4.2.2. โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน	118
บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	144
5.1. ด้านนโยบายการดำเนินงาน	144
5.2. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน	162
5.2.1. ปัญหาการดำเนินงาน	162
5.2.2. แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคการดำเนินงาน	168
5.3. การเปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหา อุปสรรคการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน	173
5.3.1. สภาพการจัดการเรียนการสอน	173
5.3.2. ปัญหาอุปสรรคการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน	177
5.3.3. แนวทางการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน	181
บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	195
6.1. สรุปผลการวิจัย	195
6.2. การอภิปรายผล	207
6.3. ข้อเสนอแนะ	218
บรรณานุกรม	220
บุคลากรกรม	228

สารบัญ(ต่อ)

ภาคผนวก แบบสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูล	231
แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 ตอนที่ 1 แนวทางการดำเนินงาน	232
แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 ตอนที่ 2 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน	234
ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ	
แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 2 ตอนที่ 1 ข้อมูลครูผู้สอนแกน	236
แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 2 ตอนที่ 2 การเตรียมความพร้อม	236
แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 2 ตอนที่ 3 สภาพการเรียนรู้การสอน	238
แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 2 ตอนที่ 4 การสร้างประสบการณ์ดนตรี	241
แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 3 ตอนที่ 1 ปัญหาอุปสรรคการเรียนรู้การสอน	242
โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ	
แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 3 ตอนที่ 2 ปัญหาอุปสรรคการเรียนรู้การสอน	246
โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ	
แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 4 แบบสัมภาษณ์นักเรียนที่เรียนแกน	251
แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 5 แบบสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์อำเภอ	252
ประวัติผู้วิจัย	253
Executive Summary	254

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อและขนาดโรงเรียนที่ยังดำเนินการสอนแคน	7
ตารางที่ 2 แสดงชื่อและขนาดโรงเรียนที่เคยเปิดการเรียนการสอนแคน ปัจจุบันได้หยุดกิจกรรมไป	7
ตารางที่ 3 แสดงรายชื่อกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนที่ปฏิบัติกิจกรรมการสอนแคน นอกเวลาเรียน	33
ตารางที่ 4 แสดงรายชื่อกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนที่หยุดกิจกรรมการสอนแคน นอกเวลาเรียน	33
ตารางที่ 5 แสดงรายชื่อกลุ่มครูผู้สอนแคนโรงเรียนที่ปฏิบัติกิจกรรมการสอนแคน นอกเวลาเรียน	34
ตารางที่ 6 แสดงรายชื่อกลุ่มครูผู้สอนแคนโรงเรียนที่หยุดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน	34
ตารางที่ 7 แสดงรายชื่อนักเรียนที่เรียนแคน	35
ตารางที่ 8 แสดงประเด็นการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการเรียนการสอนแคน	40
ตารางที่ 9 แสดงเวลาเรียนของมวลประสบการณ์ทั้ง 5 กลุ่ม ในแต่ละระดับชั้น	50
ตารางที่ 10 แสดงจำนวนโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่นที่เปิดสอนแคน	51-52
ตารางที่ 11 แสดงขนาดโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ ตามเกณฑ์มาตรฐานวัสดุ ครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้าง โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ 2538	53
ตารางที่ 12 แสดงขนาดโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นที่เปิดกิจกรรม การเรียนการสอนแคน	53-55
ตารางที่ 13 แสดงการเปรียบเทียบแนวทางดำเนินงาน “ขั้นเตรียมการ” ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนและดนตรีพื้นบ้านอีสาน	145
ตารางที่ 14 แสดงการเปรียบเทียบแนวทางดำเนินงาน “ขั้นริเริ่ม” ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนและดนตรีพื้นบ้านอีสาน	151

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ 15 แสดงการเปรียบเทียบการดำเนินงาน “ขั้นดำเนินงาน” ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผนและดนตรีพื้นบ้านอีสาน	153
ตารางที่ 16 แสดงการเปรียบเทียบแนวทางดำเนินงาน “ขั้นวัดผลและประเมินผล การดำเนินงาน” ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผล สำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผน	159
ตารางที่ 17 แสดงการเปรียบเทียบสภาพปัญหาอุปสรรคการดำเนินงาน ขั้นเตรียมงาน ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนแผน ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น	162
ตารางที่ 18 แสดงการเปรียบเทียบสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนแผนและดนตรีพื้นบ้านอีสาน เกี่ยวกับปัญหา “ห้องฝึกซ้อมดนตรี”	163
ตารางที่ 19 แสดงการเปรียบเทียบปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานกิจกรรมการสอนแผน นอกเวลาเรียนของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ	165
ตารางที่ 20 แสดงการเปรียบเทียบเวลาการฝึกซ้อมดนตรีระหว่างโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ และไม่ประสบผลสำเร็จ	174
ตารางที่ 21 แสดงปัญหาอุปสรรคการจัดการเรียนการสอนแผนของโรงเรียนที่ประสบผล สำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ	178
ตารางที่ 22 แสดงการเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรค “เครื่องดนตรีแผน”ของโรงเรียน ที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ที่ใช้งานได้ในปัจจุบัน)	180
ตารางที่ 23 แสดงการเปรียบเทียบการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนแผน ของโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม	190-191

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบการสัมภาษณ์กิจกรรมการเรียนการสอนแกน

37

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ภาพแสดงห้องดนตรี โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ	183
ภาพที่ 2 ภาพแสดงห้องดนตรี โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ	183
ภาพที่ 3 ภาพแสดงห้องดนตรี โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ	183
ภาพที่ 4 ภาพแสดงมุมดนตรีในห้องเรียน โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ	183
ภาพที่ 5 แสดงลักษณะแคนที่มีคุณภาพที่ดี กู้แคนและเต้าแคนจัดได้เป็นระเบียบ	186
ภาพที่ 6 แสดงการเก็บรักษาแคนไว้ในถุงผ้า (ซบแคน) เพื่อป้องกันแมลงเข้าไปในกู่แคน	187
ภาพที่ 7 แสดงภาพการตั้งแคนอย่างถูกวิธี เพื่อรักษาสภาพลิ้นแคน	187
ภาพที่ 8 ภาพแสดงการเก็บรักษาแคนไว้ในตู้เพื่อป้องกันแมลงเข้าไปในกู่แคน	188
ภาพที่ 9 ภาพแสดง อาจารย์ประกาศ เข้าประมวง ครูผู้สอนแคน โรงเรียนคอนหมก กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัยจังหวัดขอนแก่น เป้าแคนที่มีอายุการใช้งานนานกว่า 20 ปี	188

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็วในโลกปัจจุบัน อันเป็นผลมาจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยี นานาประเทศต่างให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญรุดหน้า สามารถยืนหยัดอยู่บนเวทีโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี (รุ่ง แก้วแดง, 2542: คำนำ) ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีการตื่นตัวในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เรื่อยมาจากรากอดีตจนปัจจุบันเพื่อให้ประเทศก้าวหน้าทันกับกระแสเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม จึงมีการพัฒนาเรื่อยมาเป็นระยะ ๆ จนกระทั่งเป็นปึกแผ่นได้ในปัจจุบันนี้ เพราะ “ภูมิปัญญา” ของบรรพบุรุษ ได้คิด ได้สร้าง ได้พัฒนาแก้ไขประเทศจนมีความเจริญเรื่อยมา ดังที่ เอี่ยม ทองดี (2541: 56) กล่าวว่า

.....ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นรากฐานและเป็นเครื่องมือหลักสำคัญที่สุดที่สังคมใช้พัฒนาประเทศ.....

การปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานและเป็นเครื่องมือหลักสำคัญที่สุดที่สังคมใช้พัฒนาประเทศ ดังจะเห็นได้จาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (อมร รัชชาสัตย์ และคณะ, 2543: 118) ได้บัญญัติไว้ว่า

.....หมวด 5 มาตรา 81 รัฐต้องจัดการการศึกษาอบรม และสนับสนุน.....ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลป และวัฒนธรรมของชาติ”

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แคน เป็นเครื่องดนตรีเครื่องเป่าที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้สร้าง สังคมเป็นมรดกเพื่อใช้บรรเลงกล่อมเกล่าจิตใจของคนให้พบกับความสุขยามเป็นเวลานาน จนแคนกลายเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึง “ความเป็นคนอีสาน”

กล่าวได้ว่าการนำแคนมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน จึงเป็นการให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งนอกจากมีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติปฏิรูปการศึกษา พุทธศักราช 2542 แล้ว ยังถือเป็นหน้าที่ของโรงเรียนประถมศึกษาที่จะต้องจัดให้มีขึ้นในสถานศึกษาอีกด้วย ดังเช่นที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2537: 53) ได้กล่าวว่า

....บทบาทของโรงเรียนประถมศึกษากับการถ่ายทอดมรดกทางสังคมว่า เป็นหน้าที่เบื้องต้นของโรงเรียนในการถ่ายทอดมรดกทางสังคมให้แก่เยาวชน หากไม่มีการถ่ายทอดแล้วสังคมเองต้องสูญสลายไป โรงเรียนจึงควรเปิดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดตั้งกิจกรรมดนตรี-นาฏศิลป์ ภาษาไทย และจัดนิทรรศการต่าง ๆ

โครงสร้างหลักสูตรประถมศึกษาของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2521(บัปปรับปรุง 2533) แบ่งเป็น 5 กลุ่มประสบการณ์ คือ กลุ่มทักษะประกอบด้วย ภาษาไทย และคณิตศาสตร์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ประกอบด้วยวิชาจริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรี – นาฏศิลป์ กิจกรรมสร้างนิสัย กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ กลุ่มประสบการณ์พิเศษ

เวลาเรียนตลอดหลักสูตรประถมศึกษา ใช้เวลาเรียน 6 ปี แต่ละปีจะเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง หรือ 75 คาบ (คาบละ 20 นาที) จากโครงสร้างดังกล่าวจะมีวิชาดนตรีอยู่เพียงร้อยละ 1 ของเนื้อหาหลักสูตรทั้งหมด เมื่อคิดเวลาเรียนของวิชาดนตรีจะได้เพียงร้อยละ 3 ของเวลาเรียนทั้งหมด (กรมวิชาการ, 2532: 3)

สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ได้จัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) เป็นการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต สร้างเอกภาพของชาติ และพัฒนาท้องถิ่น (กรมวิชาการ, 2535: 1)

สำนักงานการศึกษาจังหวัดขอนแก่น จึงมีนโยบายที่จะอนุรักษ์ สืบทอด และสืบสานศิลปะพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน โดยในปี พ.ศ. 2537 ได้ดำเนินนโยบายตามที่คณะกรรมการอำนวยการวันอนุรักษ์มรดกไทย ได้มอบให้จังหวัดต่าง ๆ จัดกิจกรรมอนุรักษ์มรดกไทยอย่างต่อเนื่องตลอดปี (สำนักงานศึกษาจังหวัดขอนแก่น, 2537: คำนำ) อีกทั้งยังได้จัดอบรมครูเพื่อฝึกหัดเป่าแคน เพื่อที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีในโรงเรียน ให้นักเรียนได้เรียนดนตรีด้วยการปฏิบัติ มีความสนุกสนานในการเรียน ซึ่งไม่แต่เป็นเพียงความบันเทิงเท่านั้น หากแต่ดนตรียังช่วยขัดเกลาคิดใจ ให้มีความละเอียดละไม อ่อนโยนและบริสุทธิ์ (บุญตา ภูเจริญ, 2542: 26) ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ สืบสานจรรโลงไว้ซึ่งศิลปะดนตรีอีสาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวดำเนินการของหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติว่า เมื่อโรงเรียนใดดำเนินการไปแล้ว ถ้าโรงเรียนใดประสบผลสำเร็จ จะมีสภาพปรากฏให้เห็นว่าได้รับหรือพัฒนาเนื้อหากิจกรรมในหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและครูควรใช้วิธีสอนหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เน้นทักษะกระบวนการ (หน่วย สน.สพข. กระทรวงศึกษาธิการ, 2534:10-11)

จากการที่หลักสูตรได้กำหนดเวลาเรียนวิชาดนตรีเพียงร้อยละ 3 ของเวลาเรียนทั้งหมด ย่อมไม่เพียงพอต่อการนำเอากิจกรรมการเรียนการสอนแคนมาปฏิบัติในเวลาเรียน เพราะกิจกรรมการเรียนการสอนแคนเป็นเรื่องทักษะ ที่จะต้องใช้เวลาในการฝึกซ้อมมากพอ ดังที่ บุญเลิศ จันทร(2531: 2) ได้เสนอแนะถึงวิธีการเรียนแคนว่า

...การเรียนเป่าแคน ที่จะทำให้ผู้เรียนเป่าแคนได้ดี สามารถดำเนินทำนองได้พอที่จะใช้ในการแสดงได้ ผู้เรียนต้องใช้เวลาในการฝึกปฏิบัติอย่างมากพอควร นักเรียนต้องหาเวลาฝึกหัดเป่าแคนอยู่เสมอในเวลาว่างทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน ดังนั้นการนำกิจกรรมการเรียนการสอนแคนมาปฏิบัติในเวลาเรียนตามที่หลักสูตร ย่อมไม่เพียงพอต่อการเรียนตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียน จึงควรมานำปฏิบัติเป็นกิจกรรมนอกเวลาเรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร...

ซึ่งสอดคล้องจองกับคำกล่าวของ วิชัย ราษฎร์ศิริ (2522: 123) ที่กล่าวถึงหลักการและแนวปฏิบัติให้หลักสูตรใหม่สัมฤทธิ์ผลที่ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ให้สัมฤทธิ์ผลตามจุดหมายของหลักสูตร จำเป็นต้องจัดกิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตรควบคู่กันไป ว่า

...ถ้าพึ่งแต่กิจกรรมในหลักสูตรหรือกิจกรรมการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถบันดาลให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ได้ ดังนั้นกิจกรรมเสริมหลักสูตร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักเรียน ทั้งนี้เพื่อจะช่วยเหลือเพิ่มเติมเสริมแต่งให้การเรียนการสอนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น...

ดังนั้นการจัดกิจกรรมนอกเวลาเรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร จึงเป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ เป็นการสร้างศักยภาพของโรงเรียนให้ได้มาตรฐาน กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ในเกณฑ์มาตรฐานที่ 7 คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมเสริมการสอนตามหลักสูตร ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ให้มีกิจกรรมเสริมเอกลักษณ์ไทย (กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , 2536: 60)

ปัจจุบันสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด 1,063 แห่ง (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น: 2543) โดยแยกอยู่ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ 20 อำเภอ กับ 5 กิ่งอำเภอ ในจำนวนโรงเรียนทั้งหมด มีโรงเรียนที่เคยเปิดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนและดนตรีพื้นเมืองอีสานจำนวน 39 โรงเรียน แต่ปรากฏว่าในปัจจุบันมีโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมการสอนแคนอย่างต่อเนื่องเพียง 26 โรงเรียนเท่านั้น และมีโรงเรียนที่เลิกดำเนินการกิจกรรมดังกล่าว 13 โรงเรียน

จากการที่ผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการสอนแคนตามโรงเรียนประถมศึกษาทั่วทุกอำเภอในจังหวัดขอนแก่น ปรากฏว่าโรงเรียนที่ได้ดำเนินกิจกรรมดังกล่าว มีสภาพการเรียนการสอนและปัญหาอุปสรรคแตกต่างกันไปตามสภาพความพร้อมของแต่ละโรงเรียน จากข้อมูลที่ได้ศึกษาเบื้องต้นนั้น ทำให้ทราบว่า

1. บางโรงเรียนดำเนินกิจกรรมได้เพียงปีเดียวก็ไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมต่อเนื่องได้
2. บางโรงเรียนดำเนินกิจกรรมเป็นเวลากว่า 10 ปี แล้วเลิกการเรียนการสอนเป็นเวลานาน โดยไม่หวนกลับมาปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าวอีก
3. บางโรงเรียนไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ดำเนินกิจกรรม 2-3 ปี และหยุด 1-2 ปี แล้วกลับมาอนุรักษ์สืบทอดเป็นช่วง ๆ
4. บางโรงเรียนประสบผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรม มีชื่อเสียงในระดับกลุ่มโรงเรียนระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับเขตการศึกษา และได้รับเกียรติสูงถึงการเป็นตัวแทนระดับประเทศ ในการแสดงดนตรีพื้นเมืองอีสาน แต่กลับต้องหยุดชะงักการดำเนินกิจกรรม ด้วยปัญหาสาเหตุและอุปสรรคต่าง ๆ จึงเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง ที่นักเรียนประถมศึกษาและนักดนตรี ที่ได้รับการหล่อหลอมจากครูผู้สอนดนตรีมาอย่างดี ต้องขาดโอกาสในการรับใช้สังคม อนุรักษ์ สืบทอดศิลปวัฒนธรรม และสืบสานเอกลักษณ์ท้องถิ่นของตนไปสู่ “กระแสแห่งสาธารณะ” ได้อย่างต่อเนื่อง

จากสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นในปัจจุบัน มีปัจจัยที่น่าศึกษาวิเคราะห์ ดังนี้

1. โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรม สามารถนำกิจกรรมดนตรีไปปรับใช้สังคมในงานเทศกาลประเพณีท้องถิ่นต่างๆ มีผลงานในการส่งเข้าประกวดระดับจังหวัด จึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาอย่างยิ่งว่า โรงเรียนและครูผู้สอนดนตรี มีการจัดกระบวนการเรียนการสอน และมีวิธีดำเนินงานอย่างไร เพื่อเป็นประโยชน์แก่โรงเรียนอื่นจะได้้นำแนวทางแนวทางการดำเนินกิจกรรมตามโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการเรียนการสอน ไปใช้ให้เกิดประโยชน์
2. โรงเรียนที่ปฏิบัติกิจกรรมแล้วไม่สามารถดำเนินการต่อเนื่องได้ อีกทั้งโรงเรียนที่เคยปฏิบัติกิจกรรมมาเป็นเวลาหลายปีต้องหยุดดำเนินกิจกรรมเพราะปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ดังนั้น การศึกษาหาสาเหตุแห่งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลพร้อมแนวทางในการวางแผนการจัดกิจกรรมการสอนแคน และพัฒนากระบวนการเรียนการสอนดนตรีระดับประถมศึกษาต่อไป
3. หากไม่ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมปฏิบัติเครื่องดนตรี แคน นอกเวลาเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น” ผลที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไป คือ จำนวนโรงเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน อาจจะลดปริมาณลงไปเรื่อยๆ เนื่องจาก ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ

ไม่ได้ถูกนำเสนอหรือรายงานให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม ได้รับรู้ ได้ทราบ จึงกลายเป็นปัญหาและอุปสรรคที่ถูกสะสมอยู่ในตัวครูผู้สอนหรือครูผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรม กลายเป็นแรงผลักดันให้เกิดความท้อแท้ ขาดกำลังใจ และหยุดการดำเนินงานได้ในที่สุด

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมปฏิบัติเครื่องดนตรีแคนนอกเวลาเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น น่าจะเป็นการสร้างประโยชน์ให้กับการศึกษาระดับประถมศึกษา ภูมิปัญญา และครูผู้สอนดนตรีพื้นบ้านอีสานโดยทั่วไป

1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบนโยบายวิธีการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนในกิจกรรมนอกเวลาเรียน ของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ระหว่างโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัญหาอุปสรรคและวิธีแก้ปัญหาการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมการสอนแคนนอกเวลาเรียน การสอนแคนนอกเวลาเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ระหว่างโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ

1.3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 ได้ทราบถึงรูปแบบของการดำเนินงาน และการจัดการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น

1.3.2 ได้ทราบปัญหาและอุปสรรค วิธีการแก้ไขปัญหา ที่มีต่อการสอนแคนนอกเวลาเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

1.3.3 ผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียนและในเวลาเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีนโยบายจัดตามแนวพระราชบัญญัติปฏิรูปการศึกษา พุทธศักราช 2542 ที่ให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.4. ขอบเขตในการศึกษา ผู้วิจัยจะศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

1.ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอนเวลาเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ระหว่างโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ

2.ศึกษาเปรียบเทียบสภาพของปัญหาอุปสรรค และวิธีการในการดำเนินงานจัดการเรียนการสอนแคนนอนเวลาเรียน ของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ระหว่างโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ

3.การศึกษาเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอน ปัญหาอุปสรรคและวิธีการแก้ไขในการจัดการเรียนการสอนแคนนอนเวลาเรียน ของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ระหว่างโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ

1.5. ข้อตกลงเบื้องต้น

1.5.1 เขตพื้นที่ศึกษา เนื่องจากปัจจุบันมีโรงเรียนที่เปิดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอนเวลาเรียน ในจังหวัดขอนแก่นจำนวน 39 โรงเรียน ในจำนวนดังกล่าวมีโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องอยู่ในปัจจุบัน จำนวน 26 โรงเรียน และหยุดกิจกรรมการเรียนการสอนจำนวน 13 โรงเรียน ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ 9 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ

1.5.2 โรงเรียนที่ทำการศึกษา การคัดเลือกตัวแทนโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาโรงเรียนทั้ง 7 ขนาด โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2541: 74-76) ซึ่งแบ่งโรงเรียนออกเป็น 7 ขนาด ตามมาตรฐานวัสดุ ครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้าง โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ 2538 เป็นหลักจากเกณฑ์ดังกล่าวและการคัดเลือก และทำการคัดเลือกตัวแทนโรงเรียนที่สอนแคนนอนเวลาเรียนจำนวน 12 โรงเรียน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มโรงเรียน คือ กลุ่มโรงเรียนที่ยังคงจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอนจำนวน 8 โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนที่เคยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอน แต่ปัจจุบันได้หยุดกิจกรรมไปจำนวน 4 โรงเรียน ดังรายละเอียดในตารางที่ 1-2 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อและขนาดโรงเรียนที่ยังดำเนินการสอนแคน

ขนาดโรงเรียน	ชื่อโรงเรียน	อำเภอ
ขนาดที่ 2	1. โรงเรียนบ้านหนองเต่า	ชนบท
ขนาดที่ 3	2. โรงเรียนหนองคลองคอนแดง	หนองสองห้อง
ขนาดที่ 3	3. โรงเรียนดอนหมู	กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัย
ขนาดที่ 3	4. โรงเรียนบ้านศรีสุข	สีชมพู
ขนาดที่ 4	5. โรงเรียนชุมชนแขวงใหญ่	แขวงใหญ่
ขนาดที่ 5	6. โรงเรียนชุมชนชุมแพ	ชุมแพ
ขนาดที่ 6	7. โรงเรียนชุมชนกระนวน	กระนวน
ขนาดที่ 7	8. โรงเรียนอนุบาลขอนแก่น	เมืองขอนแก่น

ตารางที่ 2 แสดงชื่อและขนาดโรงเรียนที่เคยเปิดการเรียนการสอนแคนปัจจุบันได้หยุดกิจกรรมไป

ขนาดโรงเรียน	ชื่อโรงเรียน	อำเภอ
ขนาดที่ 1	1. โรงเรียนบ้านนาฮี	มัญจาคีรี
ขนาดที่ 2	2. โรงเรียนบ้านดงกลาง	พระยืน
ขนาดที่ 3	3. โรงเรียนโนนพยอมพิทยไพศาล	ชนบท
ขนาดที่ 3	4. โรงเรียนชุมชนชนบท	ชนบท

1.5.3 เกณฑ์การเลือกโรงเรียนที่ทำการศึกษา

1. เป็นโรงเรียนที่สอนแคน แคนวง หรือดนตรีพื้นเมืองอีสานที่มีแคนร่วมบรรเลง
2. เป็นโรงเรียนที่เปิดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนมาแล้วปีขึ้นไป
3. เป็นโรงเรียนที่เคยประกวด แคน แคนวง การเป่าแคนประกอบการแสดง และการรวมวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน
4. เป็นโรงเรียนที่เคยมีผลงานการแสดงดนตรีพื้นเมืองในชุมชน
5. เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนที่เรียนแคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
6. แคนที่ใช้เป่าต้องเป็น แคนเจ็ด และแคนแปด

1.6. นิยามคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1.6.1 กิจกรรมการเรียนการสอนแบบ หมายถึง การฝึกหัดเป่าแคนในโรงเรียนประถมศึกษารัฐบาลขอนแก่น นอกเวลาเรียน โดยมีครูผู้ฝึกสอนแบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวิทยากร เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ในการฝึกหัดเป่าแคน

1.6.2 กิจกรรมนอกเวลาเรียน หมายถึง กิจกรรมประกอบหรือเสริมหลักสูตรทั้งหลายที่จัดขึ้นโดยนักเรียนสมัครใจที่จะเข้าร่วมและดำเนินการเองทั้งในและนอกห้องเรียน โดยความเห็นชอบและสนับสนุนจากโรงเรียน และไม่มีการให้หน่วยกิตหรือคะแนนใด ๆ ในอันที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเลื่อนชั้นหรือสำเร็จการศึกษา

1.6.3 วิธีสอน หมายถึง วิธีหรือกิจกรรมที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร หรือถ่ายทอดความรู้ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือวัตถุประสงค์ใด ๆ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.6.4 โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น ที่ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ หรือดนตรีพื้นเมืองอีสานที่มีแคนร่วมบรรเลง ได้ต่อเนื่อง มีผลงานการแสดงและการประกวดดนตรีพื้นเมืองอีสาน

1.6.5 โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น ที่เคยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ แต่มีปัญหาอุปสรรคไม่สามารถที่จะดำเนินกิจกรรมต่อไปได้และได้หยุดกิจกรรมไป

1.6.6 แคน หมายถึง เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ทำด้วยไม้เสี้ยนหรือไม้ซาง สองแถวผูกเรียงกันเป็นด้นสวมด้าแคน ดัดลั่นโลหะที่ลำ (กู่แคน) ทุกลำตามลำดับเสียงอยู่ที่ตรงกลางรูปอกด้าแคน เจาะรูที่ลำทุกลำเหนือด้าแคนด้านข้าง เพื่อให้นิ้วมือปิดเปิดรูนิ้วและเป่าลมผ่านลิ้นทำให้เกิดเป็นเสียงต่าง ๆ ตามต้องการ

1.6.7 ดวง ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ลักษณะนามที่ชาวอีสานใช้เรียกแคน ตามภูมิปัญญาที่เป็นช่างประดิษฐ์แคนและภูมิปัญญาที่เป็นหมอแคน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1.6.8 ภูมิปัญญา ในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง พื้นความรู้ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ สืบทอด เครื่องดนตรีแคน โดยใช้วัฒนธรรมของตนเองในการสร้างสรรค์ ให้เป็นดนตรีที่มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนอีสาน

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

แคน เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า มีประวัติความเป็นมาที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนหลาย ๆ ชาติในแถบอุษาคเนย์ เช่น จีน ลาว เขมร เวียดนามและไทย แม้จะชี้ชัดไม่ได้ว่าเป็นดนตรีของชาติใด แต่แคนแสดงให้เห็นว่าเป็นเครื่องดนตรีที่มีความผูกพันกับการดำเนินวิถีชีวิตทั้งในด้านพิธีกรรมและความบันเทิงของกลุ่มคนอุษาคเนย์ โดยเฉพาะในดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำโขงมาเป็นเวลาอันยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในบรรดาประเทศดังที่ได้กล่าวมา ยังคงนิยมชมชื่นในเสียงแคนแตกต่างกันมากบ้างน้อยบ้างตามยุคตามสมัย บางท้องถิ่นยังใช้แคนในด้านพิธีกรรมเท่านั้นแต่ในปัจจุบันนี้อิทธิพลเสียงแคนยังมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนมากที่สุดคือในกลุ่มคนลาวและชาวไทยอีสาน นอกจากนี้ยังมีในกลุ่มคนภาคกลางของไทยบางจังหวัดที่ชาวไทยโซ่งนำแคนมาใช้ในการด้านความบันเทิง เช่น จังหวัดพิจิตร นครสวรรค์ สระบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม (คุชฎี บริพัตร ณ อยุธยา, 2539: 9)

2.1. แคน และความหมายของคำว่า “แคน”

ราชบัณฑิตยสถาน (2525: 198) ให้ความหมายของแคนว่า เครื่องดนตรีถิ่นอีสาน ทำด้วยไม้ซาง ผูกเรียงต่อกับเต้าแคน สำหรับเป่าเป็นเพลง

แคน เครื่องดนตรีสำหรับเป่าทำด้วยไม้ไผ่ลำเล็ก ๆ เรียกว่าไม้กู่แคน นำมาตัดเป็นท่อนตามความเหมาะสม เจาะข้างทำลิ้นไว้ตรงจุดที่จะฝังประกบในเต้า ใช้เป่าตรงเต้า เนื้อเต้าเจาะรูไว้สำหรับนิ้วนับ (ปิด-เปิด) อย่างรู้เป่าหรือรู้ขลุ่ย เวลาเป่ามีเสียงไพเราะมาก ใช้เป่าได้สารพัดเพลง เป็นดนตรีสำคัญชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2541: 68)

2.2. ความสำคัญของแคน

แคน เป็นเครื่องดนตรีที่บ่งบอกถึงความเป็นอีสาน ดังที่ สุกิจ พลประถม (2540: 69) ได้กล่าวว่า แคนเป็นดนตรีพื้นบ้านอีสานที่ชาวบ้านนิยมชมชื่นมากที่สุดและถือว่าเป็นเครื่องดนตรีที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชาวอีสาน จนมีการทำแคนขึ้นมาเพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่นอกเหนือไปจากการนำแคนมาเป่าเพื่อความไพเราะ ช่างแคนยังทำแคนขนาดเล็กหรือช่างแคนเรียกว่า “แคนโซว์” สำหรับเป็นของฝากของนักท่องเที่ยว หรือมักจะนำรูปแคนมาเป็นส่วนประกอบรูปสัญลักษณ์ต่างๆ

ภาคอีสานมีอาณาเขตกว้างใหญ่ มีกลุ่มชนหลากหลายวัฒนธรรม หลายสำเนียงภาษา เช่น พุคสำเนียงไทย ลาว ภูไท เขมร ส่วย แม้จะมีขนบธรรมเนียมประเพณีแตกต่างกันบ้าง มีเครื่องดนตรีพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่น ยังนำเอาแคนมาเป็นสัญลักษณ์ของชาวอีสาน ดังจะเห็นได้จาก “หุ่น แคนจำลอง” ขนาดใหญ่ตั้งอยู่ที่ถนนเอเชียหมายเลข 2 หรือถนนมิตรภาพกรุงเทพฯ - หนองคาย เชื่อมโยงโรงแรมธารอินทร์ บริเวณเขตติดต่อระหว่าง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี กับ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นเขตติดต่อภาคกลางกับภาคอีสาน มีข้อความเขียนว่า “ยินดีต้อนรับสู่อีสาน” (ผู้วิจัย) และเมื่อต้องการกล่าวถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับคนอีสาน มักจะนำเอาเสียงแคนหรือเสียงดนตรีพื้นเมืองอีสานหรือสัญลักษณ์รูปแคนมาเป็นส่วนประกอบการดำเนินรายการเสมอ เช่น วารสาร “สารรักษ์ศิลป์” สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน ปีที่ 2 ฉบับที่ 6 สิงหาคม-ธันวาคม 2542 และนิตยสารรายเดือน Thailand Traveller. (1996: Content) Vol. 6 NO.50 January 1996 ใช้รูปแคนเป็นสัญลักษณ์โชว์ไว้ที่หน้าปกนิตยสาร

แคนเป็นดนตรีที่ผูกพันจิตใจของคนอีสาน เสียงของแคนเหมาะกับคนทุกภาคของเมืองไทย หรือของคนทั้งโลก สำหรับคนอีสาน เสียงแคนเปรียบได้กับดนตรีสวรรค์ (ไพฑูริย์ แสงเงิน, 2534: 173) ลักษณะที่เด่นและพิเศษของแคน สังคีต ภูเขาทอง (2539: 1-2) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะพิเศษของแคนว่า แคนวงเดียวเท่ากับวงดนตรีทั้งวง แคนคือชีวิตของคนอีสาน ที่ผูกพันฝังแน่นอยู่ในสายเลือดของเขามาแต่บรรพกาล แคนจึงมิใช่แค่เพียงเครื่องดนตรีที่ให้ความบันเทิงแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นเพื่อนแก้เหงาในยามว่าง แคนเป็นผู้ให้อาชีพเพื่อยังชีวิตอยู่และความเชื่อที่เป็นความเร้นลับที่แฝงอยู่ในตัว เสียงแคนสามารถปลุกให้ฝูงชนออกมาเริงระบำโดยมิได้นัดหมายกัน

ลักษณะเด่นโดยเฉพาะของแคน เสียงสู่คำที่เกิดขึ้นจากการเป่าแคนในขณะที่บรรเลงอยู่นั้น มีอยู่ 2 พวก พวกหนึ่งทำหน้าที่ขึ้นเสียงอยู่ที่เดิม อาจเป็นเสียงเดียวหรือหลายเสียงที่บรรดานักดนตรีเรียกกันว่า “เสียงเสฟ” บ้าง หรือ “เสียงโดรน” (Dron) บ้าง อีกพวกหนึ่งทำหน้าที่ให้เป็นการทำนองเพลงต่าง ๆ บ้างก็เรียกว่า “ลาย” เสียงทั้ง 2 พวก จะทำหน้าที่ร่วมกันไปคล้ายกับการประสานเสียงอย่างดนตรีตะวันตก แม้ว่าคู่ประสานจะไม่ชัดเจนอย่างดนตรีตะวันตก แต่ก็มีเสียงประสานได้ยินกันอย่างทั่วถึง บ่งถึงความเจริญทางดนตรีของชาวอีสาน

2.3 ประวัติความเป็นมาของแคน

2.3.1 ประวัติความเป็นมาของแคนตามตำนาน

แคน เป็นดนตรีพื้นเมืองของภาคอีสาน ที่ได้รับการถ่ายทอดเป็นมรดกประจำมาแต่โบราณกาล ลักษณะการบรรเลงโดยใช้ปากเป่าให้เป็นเพลง เนื่องจากแคนเป็นเครื่องดนตรีที่เกิดขึ้นมาช้านาน จึงไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่าใครเป็นผู้คิดประดิษฐ์ขึ้นเป็นคนแรก และเหตุใดจึงเรียก

เครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า “แคน” นั้นก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่แน่นอนยืนยันได้ แต่ก็พอที่จะทราบประวัติได้จากตำนานหรือนิทานที่เล่าสืบต่อกันมาในเรื่องที่คล้ายกันหรือแตกต่างกันบ้าง ตามตัวอย่างนิทานหรือตำนานต่อไปนี้

บุญเลิศ จันท (2531: 12-14) ได้กล่าวถึงเรื่องราวความเป็นมาของแคนจากตำนานว่า เมื่ออดีตกาลนานมาแล้ว มีนายพรานคนหนึ่งไปเที่ยวล่าเนื้อในป่า เมื่อเขาเดินทางไปถึงใจกลางป่าพรานนั้นก็ได้ยินเสียงนกกรวิก(นกการเวก) ส่งเสียงร้องอย่างไพเราะจับใจ และหลงไหลในเสียงของนกนั้น เมื่อกลับจากป่ามาถึงบ้าน เขาก็ได้เล่าเรื่องทั้งหมดให้เพื่อนบ้านฟัง ในจำนวนเพื่อนบ้านที่มาร่วมฟังพรานเล่าเรื่องการไปล่าเนื้อในป่านั้น มีหญิงหม้ายคนหนึ่ง เกิดความต้องการที่จะได้ยินเสียงของนกกรวิกยิ่งนัก จึงได้ขอร้องให้นายพรานล่านั้นอนุญาตให้ติดตามไปในป่าด้วย เพื่อที่จะได้ฟังเสียงนกนั้นอย่างใกล้ชิด

วันต่อมานายพรานก็ได้พาหญิงหม้ายเดินทางเข้าไปในป่า จนถึงถิ่นที่นกกรวิกอาศัยอยู่ ทันใดก็ได้ยินเสียงนกกรวิกส่งเสียงร้องขึ้นด้วยความไพเราะ ทำให้หญิงหม้ายตั้งใจฟังด้วยความเพลิดเพลิน และติดใจในความไพเราะของเสียงนกตัวนั้นเป็นยิ่งนัก และหญิงหม้ายก็รำพึงรำพันกับตนเองว่า จะทำอย่างไรหนอจึงจะได้ยินเสียงที่ไพเราะจับใจเช่นนี้ตลอดไป เพราะถ้าจะอยู่ที่นี้เพื่อฟังเสียงของนก อาหารก็หายาก ผลหมากรากไม้ก็ไม่มี หญิงหม้ายจึงคิดแก้ไขเหตุการณ์โดยคิดหาวิธีประดิษฐ์เครื่องดนตรีให้เกิดเสียงคล้ายคลึงกับเสียงร้องของนกกรวิก ในที่สุดนางก็ได้ไปตัดเอาไม้ไผ่ชนิดหนึ่ง เอามาประดิษฐ์ดัดแปลงเป็นเครื่องเป่าชนิดหนึ่ง แล้วลองเป่าดูก็รู้สึกดีว่าเสียงค่อนข้างมีความไพเราะอยู่บ้าง จึงได้พยายามแก้ไขปรับปรุงหลายครั้งเพื่อให้ดีกว่าเดิม ปรากฏว่า จากการพยายามปรับปรุงแก้ไข ทำให้เลาไม้ไผ่เกิดเสียงไพเราะจนเป็นที่พอใจ ในที่สุดนางก็เกิดความคิดว่า จะต้องนำเครื่องดนตรีที่นางได้ประดิษฐ์ขึ้นเองนี้ ขึ้นทูลเกล้าถวายพระเจ้าปเสนทิโกศลให้ทรงทราบ เมื่อตัดสินใจได้ดังนั้นแล้ว ก่อนที่นางจะนำถวายพระเจ้าปเสนทิโกศล นางก็ได้้นำเครื่องดนตรีนั้นมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง เพื่อให้มีคุณภาพเสียงที่ดีขึ้นกว่าเดิม และได้ฝึกหัดเป่าให้เป็นเสียงเพลง เมื่อเป็นเสียงเพลงแล้วก็ฝึกเพลงนั้นจนคล่องแคล่วชำนาญ

เมื่อถึงวันเข้าเฝ้าพระเจ้าปเสนทิโกศลหญิงหม้ายก็ได้้นำเครื่องดนตรีที่ตนเองได้ประดิษฐ์ขึ้นจากไม้ไผ่ และได้ฝึกเป่าเป็นเพลงจนเกิดความไพเราะ ขึ้นเป่าถวายด้วยความคล่องแคล่วชำนาญ ในขณะที่หญิงหม้ายได้เป่าเลาไม้ไผ่ถวายนั้น บรรดาผู้ที่ได้สดับฟังก็ตลึงในความไพเราะของดนตรีชิ้นนั้น เมื่อนางได้บรรเลงจนจบเพลงแล้ว นางหม้ายก็ได้ทูลถามพระเจ้าปเสนทิโกศลว่า เมื่อฟังแล้วรู้สึกเป็นเช่นไร พระเจ้าปเสนทิโกศลก็มีความพอใจประทับใจในเสียงดนตรีที่นางบรรเลง ก็กล่าวกับนางหม้ายว่า ดนตรีชิ้นนี้ควรจะตั้งชื่อว่า “แคน”

ด้วยเหตุนี้เครื่องดนตรีที่หญิงหม้ายประดิษฐ์ขึ้นโดยไม่ไฟ่น้อยมาติดกันใช้ปากเป่า จึงได้ชื่อว่า “แคน” ตั้งแต่นั้นมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

2.3.2 ประวัติความเป็นมาของแคนตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประวัติศาสตร์

อุดม บัวศรี(2530: 74)ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของแคน มีหลักฐานที่น่าเชื่อว่า แคนเป็นคนตริอมตะของชีวิตชาวอีสานตั้งแต่อดีตสมัย โดยสันนิษฐานว่ามีที่มาอยู่ 2 ทาง คือทางด้านโบราณคดี ในประเทศจีนซึ่งเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่บ่งบอกไว้ว่า เคยเป็นที่อยู่อาศัยของชาวไทยสมัยยังไม่แตกกันลงมานั้น ได้มีการขุดค้นหลุมฝังศพของหญิงสาวราชินิกุลคนหนึ่งแถวมณฑลฮุนาน นักโบราณคดีสันนิษฐานว่าอายุราว 2,000 ปี ได้พบเครื่องดนตรีจำนวนมากเหมือนแคนชาวเขาเผ่ามูเซอแถบภาคเหนือของประเทศไทย นั้นแสดงว่าดนตรีประเภทนี้เคยมีอยู่แล้วในประเทศจีนสมัยสองพันปีมาแล้ว

แคนเป็นเครื่องเป่ายุคดั้งเดิมเริ่มแรกคือคำบรพพ์ หลักฐานทางโบราณคดีเกี่ยวกับแคนที่เก่าแก่ที่สุด อยู่ในยุคโลหะวัฒนธรรมดองซอน (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2542:147) พบที่เมืองดองซอนริมแม่น้ำซอนในจังหวัดฉ่านหัวของเวียดนาม มีอายุอยู่ประมาณ 3,000 ปีมาแล้ว และมีแคนทั้งสองรูปแบบซึ่งพบทั้งที่ทำด้วยสัมฤทธิ์ขนาดเล็กและเป็นลวดลายรูปคนกำลังเป่าแคน

ที่คุนหมิงในยูนนาน ยังพบน้ำเต้าสัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นเต้าแคนชนิด แคน 5 แคน 6 แคน 7 มีอายุไม่น้อยกว่า 2,000 มาแล้ว

เกี่ยวกับแคนในรูปแบบ ไทย-ลาว ยุคโลหะมีลวดลายอยู่บนกลองมโหระทึกใบหนึ่งจากดองซอน เป็นรูปคนกำลังเป่าแคน และมีช่างฟ้อนอย่างน้อย 2 คน กำลังทำท่าฟ้อน ท่าทางนั้นคล้ายกับฟ้อนแคน

ทองเจือ สุระมาร์ค (2528: 32) กล่าวว่า ในพงศาวดารลาว มีการบันทึกประเพณีลาวอาณาจักรหนองแส (น่านเจ้า) เกี่ยวกับเรื่องดนตรีและการเลี้ยงแขกว่า ชาวหนองแสใช้เป่าดนตรีชนิดหนึ่งทำด้วยผลแดงชนิดหนึ่ง (เห็นจะเป็นผลน้ำเต้า) กับไม้เรียกว่า “ผิวซัง” ผิวซังนั้นมีรูสำหรับนับ 4 รู (เห็นจะเป็นแคน) เมื่อเอาเหล้าต้อนรับแขก ใช้ผิวซังรองจอกเหล้าไว้แล้วขอให้แขกดื่ม”

“แคน” อันเป็นเครื่องดนตรี ที่เป็นที่คุ้นหูชาวไทยทั่วประเทศอยู่ทุกวันนี้ นิยมเล่นกันอยู่ในหมู่ชาวพื้นเมืองสายอีสานล้านช้าง ชาวลาวในประเทศลาว และชาวไทย(ชาวไต) เผ่าต่าง ๆ ทางตอนใต้ของประเทศจีนในปัจจุบัน (วิศิษฐ์ ดวงสงค์, 2541: 20)

สุกรี เจริญสุข(2538:146-147)ได้กล่าวถึงพัฒนาการของแคนและความมหัศจรรย์ของแคนไว้ดังนี้ แคน เป็นพัฒนาการของปี่จุ่มของกลุ่มล้านนา ปี่จุ่มหรือปี่ซุม (ไม้ไฟหลายเล่มมัดรวมกัน) เป็นการเอาปี่หลาย ๆ เล่มมาชุมนุมเป่ากันโดยมีคนเป่าหลาย ๆ คน คนหนึ่งหนึ่งเลาได้เสียงหนึ่งเสียง ดังนั้นเมื่อเอาปี่จุ่มมามัดรวมกันแคนจึงทำได้หลายเสียงในเวลาเดียวกัน

The Diagram Group (1976: 78) กล่าวถึงแคนว่า แคนเป็นเครื่องดนตรีที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานอยู่ทางซีกโลกตะวันออกไกล โดยเฉพาะประเทศจีนเมื่อประมาณ 3,000 ปีที่ผ่านมาแล้ว เครื่องดนตรีชนิดนี้มีการเปลี่ยนรูปแบบไปตามยุคสมัย และได้กล่าวถึงลักษณะการเกิดเสียงของแคน ด้วยลิ้นเป็นตัวทำให้เกิดเสียงโดยใช้ปากเป่าเข้าไปในเต้าแคนพร้อมกับนิ้วโน้ตเสียงที่รูกูแคน เครื่องดนตรีชนิดนี้มีการเล่นอยู่ทางบอร์เนียว จีน ลาว แคนของลาวมีหลายชนิด เช่น แคนหก แคนเจ็ด แคนแปด โดยใช้ไม้เรียงลำด้าสูงยาวและมีกลองเสียง (เต้า) มีรูนับ แคนมีชื่อเรียกต่างกันตามท้องถิ่นในแต่ละสมัย เช่น แคนน้ำเต้าของชาวบอร์เนียว แคนทำจากไม้ไผ่และไม้แข็งและโลหะของชาวจีนเรียกว่า “เซิ่ง” ชาวญี่ปุ่นเรียกว่า “โซ”

Anthony Baines. (1992:184) ได้กล่าวถึงเรื่องแคนว่า แคนเป็นเครื่องเป่าที่มีลิ้น นิยมเล่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่นลาว ภาคเหนือของไทย ตอนบนของพม่า ตอนใต้ของจีน ตอนเหนือและตอนใต้บอร์เนียว แคนจีนหรือเซิ่งตัวใหญ่ใช้ลมมาก เลาไม้ที่ยาวที่สุดมี 2 ลำ ไม่มีรูนับโน้ตแต่มีเสียงต่ำในลักษณะเสียงเสฟหรือ “Dron” แคนลาวมี 18 ลำ เวลาเป่าใช้มือถือตรงกลางใบหน้า ความยาวของกู่แคนยาวประมาณ 2 เมตร มีเสียงอยู่ในช่วงเสียงของ Baritone การบรรเลงใช้บันไดเสียงเพนตาโตนิค ดูฮัค (Dyak) เป็นแคนของชาวบอร์เนียวทางภาคเหนือ มี 5-8 เลา ที่สอดเข้าไปในผลน้ำเต้า ลิ้นแคนทำด้วยใบของต้นปาล์ม มีเสียงอยู่ในช่วง Brass เลาสั้นสุดอยู่ตรงกลางตรงกันข้ามเป็นเลาสูงสุดอยู่ตรงหน้า ใช้เป็นเสียงเสฟ “Dron” ใช้เป่าเป็นเพลงกล่อมตอนเย็น

Dhanit Yupho.(1971: 76-77) ได้กล่าวถึงเรื่องแคนว่า แคนเป็นเครื่องเป่าของไทยที่เล่นกันมาตั้งแต่ยุคคัมภีร์ ท้องถิ่นที่นิยมเล่นแคนมากที่สุดคือภาคอีสานของไทย และชาวลาวใช้เป่าเดี่ยวและเป่าประสานคู่กับเพลงพื้นบ้านประเภทขับลำ และสามารถเล่นเป็นวงและบางครั้งก็บรรเลงร่วมกับวงเครื่องสายไทย

แคน เป็นเครื่องดนตรีจีนแรกของโลก (บุญเลิศ จันทร, 253:14) ได้กล่าวว่า หมอสอนศาสนาชาวฝรั่งเศส ที่เดินทางไปสอนศาสนาในเมืองจีน ได้พบว่าคนจีนได้อาเครื่องดนตรี แคน ของไทย ไปเลียนแบบทำเป็นเครื่องดนตรีจีน และเมื่อหมอสอนศาสนาเหล่านั้นกลับไปยุโรป ก็ได้เอาแบบฉบับของแคนไปปรับปรุงให้เป็น ออร์แกน ในเวลาต่อมา

2.3.3 ประวัติความเป็นมาของแคนตามหลักฐานด้านวรรณคดี

แคน ดนตรีอมตะมีดีดอันยาวนานพร้อมกับความป็นมาของชาติไทย ความไพเราะของเสียงแคนทราบได้จากวรรณคดีพื้นบ้านอีสานในเรื่องท้าวท้าวคำคำ ที่ได้บรรยายถึงความไพเราะและความมหัศจรรย์ไว้ประดับบารมีของแคนตอนหนึ่งว่า

“ท้าวท้าวท้าวจ้อยจ้อย คือเสียงเสบเมืองสวรรค์ บาคานเลยเป่าแคนดังก้อง

อันว่าเสียงแคนท้าวบาคานขับขลุ่ย
ท้าวก็เป่าจ้อยจ้อยอ้อยอินทรี
เมื่อนั้นฝูงหนูชายโง่งพร้อมฟังกันลืมหูลึก
เขาก็เซาฟังแท้วเมืองเหม็ดหมู
เมื่อนั้นสาวลำน้อยวางโนปะไป
บางพองดินคำต้อต้อไม้แก่น
บางพองปะหลาไ้วางโนปะแล่น
บางพองบ่าวสาวน้อยชอนบิบนมสาว
เสียงเจ้าเว้าดอมกันหน้อยหนึ่ง บมีแล้ว

เสียงม่วนแม่พอล้มหลูดใจ
ผากฏในเมืองคนนี้นั่นอระอั้ง
ฝูงหนูสาวลำน้อยลืมหูลึกเป็งแกงหลา
ทั้งขุนกวนชูคนฟังพร้อม
ไปเบ็งท้าวดินจ้องต้อยตอ
เล็ดคหยาดย้อยแดงเข้มดั่งฝาง
มะเนมะนาบแล่นไปเปลือยผ้า
บมีเสียงโอยจามคังคนตายแล้ว
สังคพรั่งพร้อมฟังท้าวเป่าแคน”

ปรีชา พิณทอง (2527:70 -71)

หนังสือเรื่อง ท้าวสูงหรือเจื่อง ฉบับสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ สังกษนายก (2486: 211)
กล่าวถึงแคนว่า

ยังยั้งเหลื่อมไกวแกว่ง จ้ำมร
แต่สังข์เพงพาด แคน เสียงห้าว

แคน เป็นเครื่องดนตรีที่มีความผูกพัน และมีอิทธิพลกับวิถีชีวิตของคนอีสาน ในอดีต
ชาวอีสานยังนิยมใช้แคนเป่าในงานประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ ดังปรากฏในวรรณกรรมอีสานหลาย
เรื่อง เช่น ผาแดงนางไอ่ ขุนนางอ้าว สังข์ศิลป์ชัย มหาเวสสันดร เป็นต้น วรรณกรรมต่าง ๆ ได้
กล่าวถึงแคน ดังนี้

ผาแดงนางไอ่ กล่าวถึงการนำแคนมาประกอบขบวนแห่บั้งไฟ ไปในงานบุญบั้งไฟของ
พระยาขอม ไว้ดังนี้

เสียง แคน ไล่
ยินสนุกม่วนแม้ง

มโหรีคังสนั่น
บุญเจ้าแห่บั้งไฟ

พระอริยานุวัตร เขมจารี.(อ้างถึงในสุรศักดิ์ พิมพ์เสน, 2534: 9)

และอีกตอนหนึ่งที่กล่าวถึงแคน คือ

เขาก็เอาตนเข้าในวังเคียรดาษ มีทั้งพิณพาทย์ฆ้อง แคน ไล่ขลุ่ยซอ

ปรีชา พิณทอง (อ้างถึงใน สุกิจ พลประดม, 2536: 3)

ในเรื่องผาแดงนางไอ่ ตอนที่ 16 ตอนพญาขอมเฝ้าบุญบั้งไฟ กล่าวถึง แคนว่า

เป่า สะในฮ้อง
แคน ขลุ่ยไล่

มะโหรีเสียงปี
ทะยานเด่นปีบโ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2522:76,123)

สังข์ศิลป์ชัย ของท้าวปางคำ กวีเอกแห่งหนองบัวลำพู แต่งเมื่อ พ.ศ 2193 ได้กล่าวถึงแคนไว้ว่า

พิณพาดไค้แคน

ขลุ่ยขานขอ

เตรสังข์สูน

ก้อมพิณ โพนโหล่ (บัพพะชาบัน)

ตำนานงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น, ประมวล พิมพ์เสน (2537: 32) ในวรรณคดีเรื่อง “พญาคันคาก” ตอนที่กล่าวถึงแคน คือ ตอนที่พญาคันคาก พระเอกในเรื่องเข้าพิธีราชาภิเษกกับนางแก้วนางเอกในเรื่อง มีใจความว่า

“แต่นั้น คั่นคั่นก้อง

เสียงเสพสะบัดชัย

นนทีดัง

คั่นแก้งคองฟ้า

นางกะสีฟ้อน

บุชาเคียรดา

พิณพาทหม้อง

แคน ไค้ขลุ่ยขอ”

ผ่าน วงษ์อ่อน (อ้างถึงใน ศักดิ์ชาย ลำแดง, 2539: 52) วรรณคดีอีสานเรื่อง “ปู่สังกะสา ยาสังกะสี” กล่าวถึงความเชื่อว่า ปู่สังกะสา ยาสังกะสี เป็นบรรพบุรุษของคนในโลก พรรณนาเรื่องสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ณ ใจกลางเขาพระสุเมรุ ดังนี้

“มีทั้งนดนตรีพร้อม

พิณคำระบำปี

ระฆังพาทย์หม้อง

แคน ไค้ ขลุ่ยขอ”

สุภณ สมจิตรศรีปัญญา (อ้างถึงใน ศักดิ์ชาย ลำแดง, 2539: 53) วรรณกรรมอีสานเรื่อง “นางผมหอม” ได้กล่าวถึงแคนไว้หลายตอน ดังนี้

ฝูงหมูป่าสำน่อย

เหล่นช่วงคอมสาว กิดี

กัปมีไผมา

เป่า แคน กลายคุ้ม

ชมรมวรรณกรรมอีสาน (2525: 22,33,117)

ในวรรณคดีอีสานเรื่อง “ท้าวคำฟอง” ได้กล่าวถึงแคนว่า

อันว่าบุญมีนี้หาเอาจะยัง่าย

แม้ว่าทุกข์ยากไ้ก็ยั้งได้กล่อมสอง เจ้าเอย

ดีแก่เวลาคล้อยถึงยามแล้วคำ คำเอย ฟังยินพิณพาทหม้อง แคน ไค้ขลุ่ยระบำ ฟันเยอ

นิยม สุภวุฒิ (2525: 11)

ในวรรณคดีเรื่อง “ท้าวหมาหยู” ได้กล่าวถึงแคนว่า

แม้ว่าเสียง แคน ไค้

ขานขอพิณพาท

บ่ท้อ เสียงอุ่นเอ็น

กินข้าวฮ่วมพา

ปรีชา พิณทอง (2522: 92)

เทศน์ลำพระเวส : เทศน์มหาชาติอีสาน(อัมพร นามเหลา, 2537: 171) ได้กล่าวถึงแคนว่า

โคธา สีซอดังเพราะยิ่ง คัดพิณตั้งแถม แคน
ทินทิมานี กลองชัยแสนช่างหุ้ม ดีแต่คุ้มเฮาไป

ในหนังสือวรรณคดีพุทธศาสนา ปัญญาสาตก พระสุธนคำฉันท์ (พระยาอิศราณภาพ
(อัน), 2516: 9) กล่าวถึงแคน ตอนหนึ่งว่า

เพ็ญเพลงปี่ แคน แสนสม ครุยางกระดม
บันเดาะแลดีคนตรี

2.4 ประเภทของแคน

ช่างทำแคนได้จัดประเภทของแคนออกเป็น 4 ประเภท คือ แคนหก แคนเจ็ด แคนแปด
และแคนเก้า แบ่งโดยถือเอาคู่แคนเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง

1. แคนหก เป็นแคนขนาดเล็ก มีขนาดสั้น ๆ มองดูแล้วคล้ายของเล่นหรือของที่ระลึก
บางครั้งเรียกว่าแคนเด็ก มีข้างละ 3 ลำรวมเป็น 6 ลำ มี 5 เสียง คือ ฟา ซอล ลา โด เร ใช้เป่าเพลงง่าย ๆ
บางที่เรียกแคนชนิดนี้ว่า “แคนโก”

2. แคนเจ็ด เป็นแคนขนาดกลางเหมาะสำหรับเป่าเป็นแคนเดี่ยวและแคนวง สำหรับแคน
วงนั้นจะใช้เฉพาะแคนเจ็ดเท่านั้น แคนเจ็ดมีข้างละ 7 ลูก รวมเป็น 14 ลำ ประกอบด้วยเสียง โด เร มี
ฟา ซอล ลา ที สามารถบรรเลงเป็นเพลงสากล เพลงพื้นเมืองและเพลงลูกทุ่งต่าง ๆ ได้

3. แคนแปด เป็นแคนขนาดกลางเหมือนกันกับแคนเจ็ด มีทั้งหมดเจ็ดเสียงแต่เพิ่มคู่ที่
แปด เสียงที่เพิ่มเข้าไปเป็นเสียงที่ 8 นี้จะมีลักษณะเสียงพิเศษคือ เป็นเสียงกล่อม หรือเสียงประสาน
ให้เกิดความไพเราะมากยิ่งขึ้น แคนแปดมีคู่แคนข้าง 8 ลำ รวมสองข้างมี 16 ลำ

4. แคนเก้า เป็นแคนขนาดใหญ่ที่สุดกว่าแคนทั้ง 4 ประเภท ไม่เหมาะกับหอบแคนที่มี
รูปร่างเล็ก เพราะตัวแคนสูงใหญ่ เหมาะสำหรับการใช้ประกอบการลำของหมอลำกลอน ไม่เหมาะที่นำ
ไปเป็นแคนวง เนื่องจากมีขนาดใหญ่ และในการเป่าต้องใช้ลมมาก ผู้ที่เหมาะสมกับการบรรเลงแคน
เก้านี้ ควรเป็นผู้ที่มีรูปร่างใหญ่สมบูรณ์ แคนเก้ามีข้างละ 9 ลำ รวม 18 ลักษณะพิเศษของแคนเก้าคือ
เสียงของแคนเก้าจะอยู่ในระดับต่ำนุ่มนวล เมื่อฟังแล้วมีความไพเราะอ่อนหวาน

แคนหกระบบเสียง Pentatonic Scale แคนเจ็ด แคนแปด และแคนเก้า เป็นระบบเสียง
Diatonic Scale ของสากล คือมีเสียง โด เร มี ฟา ซอล ลา ที (สุรศักดิ์ พิมพ์เสน, 2534: 4)

2.5 บทบาทของแคนในสังคมไทย

2.5.1 บทบาทในราชสำนักในอดีต ในสมัยอดีตแคนได้รับการยกย่องว่าเป็นดนตรีชั้นสูง
ในราชสำนักกรูศรีอยุธยาใช้เป็นเครื่องมือขับกล่อมถวายพระเจ้าแผ่นดิน(สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2542:

149) โดยนำแคนไปบรรเลงร่วมกับวงเครื่องสาย ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์แผ่นดินรัชกาลที่ 4 วงเครื่องสายวงดุริยางค์ทหารบกมีแคนวง ซึ่งเป่าแคนประกอบการขับร้องหม่อมเจิญญ กุญชร ณ อยุธยา ด้วย (สุกรี เจริญสุข, 2539: 37)

สุจิตต์ วงษ์เทศ (2542:149-150) กล่าวว่า ในประเทศไทยครั้งอดีต แคน ถือได้ว่าเป็นเครื่องดนตรีชั้นสูงเหมือนกันกับเครื่องดนตรีไทยเครื่องอื่นๆ ในราชสำนักกรุงศรีอยุธยา ยังใช้แคนเป็นเครื่องมือขับกล่อมถวายพระเจ้าแผ่นดิน ดังมีความกล่าวในอนิรุทธคำฉันท์ ว่า

“เตงคิงเพลงพิณ ปี่แคน ทรล่อง”

แคน ได้รับความนิยมและมีอิทธิพลมากในเมืองไทยในสมัยรัชกาลที่ 4 เนื่องจากชาวเวียงจันทน์ หลวงพระบาง และชาวบ้านราษฎรฝั่งขวาแม่น้ำโขงถูกกวาดต้อนมาเป็นเชลยถึง 2 ครั้ง ตอนสมัยรัชกาลที่ 1 และสมัยรัชกาลที่ 3 ทำให้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านต่าง ๆ ได้ถูกนำติดตามมาเผยแพร่ในท้องถิ่นใหม่ที่ได้เข้ามาสวามิภักดิ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หมอลำ-หมอแคน เมื่อนำมาร้องและเผยแพร่ในภาคกลาง ก็เป็นที่นิยมและอิทธิพลของการเล่นหมอลำหมอแคน (แอ่วลาว) ยิ่งทวีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ข้าราชการของพระมหากษัตริย์หลายท่านก็มีความนิยมในการเล่นและสนับสนุนเป็นอย่างมากในการเล่นมากขึ้น แม้แต่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชอนุชาของรัชกาลที่ 4 ก็ทรงโปรดการแสดงหมอลำหมอแคนมากจนถึงกับทรงลำและเป่าแคนได้เป็นอย่างดี (บุญเลิศ จันทร, 2531: 19) ดังในพระราชพงศาวดาร รัชกาลที่ 4 หน้า 315 มีความตอนหนึ่ง ได้กล่าวถึงสมเด็จพระปิ่นเกล้า

“พระองค์ทรงโปรดแคน ไปเที่ยวทรงตามเมืองพนัสนิคมบ้าง ลาวบ้าน
ประทวน เมืองนครชัยศรี บ้านศรีทา แขวงเมืองสระบุรีบ้าง พระองค์
พื่อนและแอ่วได้ชำนาญชาญ ถ้าไม่ได้เห็นพระองค์ก็สำคัญว่า ลาว”

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน(2525: 16) ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการแอ่วลาวเป่าแคนว่า ในปลายรัชกาลที่ 4 ได้เกิดการนิยมแอ่วลาวเป่าแคนกันมาก จนแม้ในวังเจ้านาย เช่น วังหน้า ซึ่งเป็นวังของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น และวังกรมหลวงวงศาธิราชสนิทก็นิยมมาก จนผู้เล่านวมโหรี่ปีพาทย์น้อยลง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯให้ตราพระราชบัญญัติห้ามเล่นแอ่วลาว ด้วยทรงรังเกียจว่าไม่ใช่ของไทยแท้ เป็นของประเทศราช จะนำมาเป็นของไทยนั้น หากใครเล่นจะเก็บภาษีให้แรง ประชาชนจึงคลายการเล่นแอ่วลาวลง พระราชบัญญัติข้อนี้แม้จะมีลักษณะเป็นชาตินิยมมากก็จริง แต่ถ้ามองดูในแง่ของการสงวนไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมไทยแท้แล้ว ก็นับว่าพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยในสมบัติของชาติและพยายามที่จะส่งเสริมดนตรีไทยอย่างจริง

จึงประกาศห้ามมิให้เล่นแอ่วลาว (บุญเลิศ จันทร, 2531: 19) ซึ่งประกาศ ณ วันศุกร์ เดือน 12 แรม 14 ค่ำ ปีฉลู (17 พ.ย. 2408)

2.5.2 บทบาทในด้านพิธีกรรม ชาวอีสานมีความเชื่อว่ามูลเหตุของการเจ็บไข้ได้ป่วยนั้นเกิดจากอำนาจลึกลับที่เรียกว่าผี (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2540: 59) โดยคนป่วยหรือญาติพี่น้องของคนป่วยอาจจะทำพิธี ทำให้ผีโกรธจึงเข้าไปสิงสู่ในร่างกายของคนป่วย เมื่อสอดคล้องหาสาเหตุของการเจ็บป่วยแล้วก็ทำการรักษา ทำในสิ่งที่ผีต้องการหรืออาจจะแต่งเครื่องขอมมา โดยการล่าประกอบแคน เช่น ล่าส้องหรือล่าผีฟ้า ของชาวอีสานโดยทั่วไป หรือพิธีกรรม “ช่วงผีพ่อน” ที่จังหวัดนครราชสีมา

2.5.3 บทบาทในการรวมวงและการแสดง ดนตรีพื้นเมืองของชาวอีสานที่นำมาบรรเลงร่วมกันเป็นวงเพื่อใช้ประกอบการแสดงนั้นมีหลายประเภทด้วยกัน เมื่อนำมาบรรเลงร่วมกันเป็นวง แคนนับว่าเป็นดนตรีชิ้นเอกของวง ที่ดำเนินทำนองในแต่ละเพลงตั้งแต่ต้นจนจบ เสียงแคนที่ดังขึ้นในแต่ละเพลงและแต่ละลายทำให้ผู้ที่ได้ยินได้ฟังมีความเคลิบเคลิ้มซาบซึ้งมีจินตนาการคล้อยตามเสียงเพลงที่ได้ยิน จิตใจก็ล่องลอย หายจากความโศกเศร้าเสียใจ แต่พลันพลิกกลับสู่ความสุขความสบาย ยิ่งถ้าได้ฟังเป่าแคนที่มีความสามารถในการบรรเลงลายแคนแล้ว ความไพเราะที่เกิดจากเสียงแคนก็ยากที่จะหาดนตรีอื่นมาเปรียบได้ ดังที่ สอนอ กลังพระศรี (2541:306-307) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติพิเศษสุดของแคน ว่าแคนเป็นเครื่องดนตรีชิ้นเอกแต่มีความทันสมัยด้วยระบบเสียงและหลากหลายค่ายทำนองที่เรียกว่า ลาย กล่าวคือ ระบบเสียงของแคนสอดคล้องกับเครื่องดนตรีตะวันตกที่เรียกว่า ไดอโนนิก (Diatonic) และทำนองแคนที่เรียกว่า “ลาย” สอดคล้องกับคำว่า “โหมด” หรือ “มาตราเสียง” (Scale) ของดนตรีตะวันตก ระบบเสียงของแคนจึงให้ความรู้สึกที่ทันสมัยอยู่เสมอ และสามารถปรับเข้ากับดนตรีตะวันตกได้โดยง่าย

แคน เป็นเครื่องดนตรีชนิดที่สามารถบรรเลงเข้ากับเครื่องดนตรีได้ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นเครื่องดนตรีไทย ดนตรีต่างชาติ หรือดนตรีสากล การนำแคนไปบรรเลงกับเครื่องดนตรีต่างชาตินี้จะเป็นการสร้างสีสันได้เป็นอย่างดี เช่น

1. นำมาบรรเลงร่วมกับวง MANHATTAN JAZZ QUINTET.(MJQ) ในรูปแบบผสมผสานวัฒนธรรมดนตรีระหว่างดนตรีแจ๊สและเครื่องดนตรีแคน เครื่องเป่าดนตรีพื้นบ้านอีสานของไทย (สุกรี เจริญสุข, 1999:3) เป็นการแสดงดนตรีที่ผู้ฟังให้ความสนใจมากรายการหนึ่ง

2. บรรเลงร่วมกับวงเครื่องสายไทย (ชนิด อยู่โพธิ์, 2533: 55)

- งานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 32 (2544, หอประชุมณัชนา มหาวิทยาลัยมหิดล)

วงเครื่องสายผสมแคน บรรเลงโดย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ผู้วิจัย)

3. บรรเลงร่วมกับ “วงดนตรีเพื่อชีวิต” คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2532: 98) เช่น วงสังฆกรรมของมหาวิทยาลัยรามคำแหง วงต้นกล้า วงแคนวง นาลีลาแนวคิดใหม่

บรรเลงในรูปแบบเพลงไทยเดิม คิดทำนองสนุกสนานเร้าใจและวงจุруชน บรรเลงและแสดงในรูปแบบของหมอลำ

บุญเลิศ จันทร. (2531: 43-45) กล่าวว่า ในปัจจุบันได้มีการบรรเลงแคนในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. แคนเดี่ยว ใช้เป่าประกอบกับการลำต่าง ๆ เช่น พิธีกรรมความเชื่อของชาวอีสาน เช่น รำผีฟ้า และเป่าบรรเลงกับลำกลอน เรียกว่า “หมอลำแคน” ซึ่งครูบรรเลงจะมีเพียงคนเดียวหรือจะบรรเลงคนเดียวเป็นลายแคนต่าง ๆ ก็มีความไพเราะเป็นอย่างยิ่งซึ่งเรียกว่าการ “เดี่ยวแคน” ลักษณะการเดี่ยวแคน จะใช้แคนชนิดใดก็ได้ตามความพอใจของผู้ที่เป่าบรรเลงหรือเดี่ยว อาจจะใช้แคนเจ็ดแคนแปด หรือแคนเก้า ชนิดใดชนิดหนึ่งก็ได้

2. แคนวง หมายถึง การบรรเลงแคนจำนวนหลายเต้าในเวลาเดียวกัน โดยใช้เครื่องประกอบจังหวะทำร่วมบรรเลงด้วย เพื่อให้เกิดความหนักแน่นในเสียงเพลง เช่น ใช้ฉิ่ง ฉาบ กลอง กรับ เข้าร่วมด้วย แคนที่นำมาบรรเลงเป็นแคนวง มักจะใช้แคนเจ็ดที่มีขนาดต่าง ๆ กัน ได้แก่ แคนเจ็ดขนาดใหญ่ แคนเจ็ดขนาดกลางและแคนเจ็ดขนาดเล็ก นอกจากจะใช้เครื่องให้จังหวะเช่นฉิ่ง กลอง ฉาบ กรับ มาร่วมบรรเลงกับแคนวงแล้ว จึงนิยมใช้เครื่องดนตรีอื่นมาบรรเลงร่วมด้วยอีก เช่น ขลุ่ย ซอ เป็นต้น

3. แคนวงประยุกต์ เป็นการพัฒนาการบรรเลงแคนให้เหมาะกับสภาพปัจจุบัน เป็นการประยุกต์ใช้ให้สามารถใช้ได้กับงานโอกาสต่างๆ ไม่ได้บรรเลงเพื่อฟังอย่างเดียว ผู้ฟังสามารถมีอารมณ์ร่วมกับวงแคนได้เป็นอย่างดี เพราะแคนวงประเภทนี้ได้นำดนตรีสากลมาบรรเลงด้วย เช่น กลองชุด เบส กีตาร์ ออร์แกน หรือแม้แต่เครื่องดนตรีไทยก็สามารถนำมาผสมกับแคนวง ซอ จะเข้ จิม หรือนำเครื่องดนตรีไทยมาผสมมากๆ ก็จะได้รูปแบบที่แปลกใหม่ออกไป อีกทั้งจังหวะการบรรเลงของแคนวงประยุกต์นี้ก็ให้จังหวะที่เร้าใจ นอกจากการนำเครื่องดนตรีสากลมาบรรเลงแล้ว จึงได้นำเอาหางเครื่องมาเดินประกอบการบรรเลงหรือการขับร้องด้วยทำนองเพลงที่นำมาขับร้องหรือบรรเลงก็ใช้วิธีผสมผสานกันระหว่างทำนองหมอลำแบบดั้งเดิม กับทำนองเพลงลูกทุ่งหรือลูกกรุงแบบผสมกัน ทำให้ผู้ฟังได้รับบรรยากาศในการฟังหลายรูปแบบ

2.6 หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ (ดนตรี – นาฏศิลป์)

ในคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2520 (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 3 พุทธศักราช 2524) ของกระทรวงศึกษาธิการ(กระทรวงศึกษาธิการ, 2524: 11) ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน ที่กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายส่งเสริมให้โรงเรียนประถมศึกษาจัดกิจกรรมการ

เรียนเพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ในทุกกลุ่มประสบการณ์ เพื่อเพิ่มศักยภาพตามความถนัดและความสนใจของตัวผู้เรียน ดังปรากฏในข้อ 3.8 ว่าจัดกิจกรรมส่งเสริมดนตรีและนาฏศิลป์....

สอนให้เล่นดนตรีไทยอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามถนัดและความสนใจ

การที่โรงเรียนประถมศึกษาจะจัดให้นักเรียนฝึกหัดเป่าแคน เมื่อพิจารณาจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ วิชาดนตรีนาฏศิลป์ ระดับ ป. 3-4 คำอธิบายรายวิชาในกิจกรรมเน้นจังหวะได้กำหนดให้มีการแสดงพื้นเมืองและการรวมวงเล่นเครื่องเคาะจังหวะประกอบเพลง (กรมวิชาการ, 2532: 77-78) และระดับ ป. 5-6 คำอธิบายรายวิชาในกิจกรรมเน้นจังหวะและกิจกรรมนาฏศิลป์ ได้กำหนดให้มีการแสดงพื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่น (กรมวิชาการ, 2532: 79-81) โรงเรียนที่มีความต้องการเปิดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนสามารถทำได้ 2 วิธี คือ จัดเป็นกิจกรรมในเวลาเรียนและกิจกรรมนอกเวลาเรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.6.1 ประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอน

พิสมัย ถิระแก้ว (2535: 213-214) ได้กล่าวถึงความหมายของ “กิจกรรม” ว่า หมายถึง การกระทำหรือการทำงานต่าง ๆ กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนที่ได้กำหนดไว้ การกระทำดังกล่าวนี้ผู้เรียนจะเป็นผู้แสดงการกระทำด้วยตนเอง และบางครั้งครูและนักเรียนเป็นผู้กระทำร่วมกัน กิจกรรมแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

2.6.1.1 กิจกรรมในหลักสูตร (Curricular Activities) หมายถึงการกระทำสิ่งต่าง ๆ หรือทุกสิ่งทุกอย่างที่ครูจัดให้มีขึ้นในการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาให้ผู้เรียนได้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ การจัดกิจกรรมแต่ละครั้งนั้นครูควรคำนึงถึงความหลากหลายของกิจกรรมเพื่อให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา อย่างไรก็ตามกิจกรรมที่จัดนั้นควรประกอบไปด้วยกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุนกิจกรรมหลัก ได้แก่ การบรรยาย อภิปราย ค้นคว้า อ่าน เขียน ทำแบบฝึกหัด กิจกรรมสลับได้แก่ การเล่านิทาน การฟังและการร้องเพลง การเล่นเกม การแข่งขัน การประลองมือ เป็นต้น

2.6.1.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร (Co-Curricular Activities) หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูและนักเรียนร่วมกันจัดขึ้นนอกเหนือไปจากกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นประสบการณ์เสริมที่ทำให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจะมีส่วนทำให้การเรียนการสอนในหลักสูตรสมบูรณ์ขึ้น ทั้งนี้กิจกรรมเสริมหลักสูตรจะไม่มีภารกิจค่าคะแนนทางด้านวิชาการและไม่มีการตัดสินสอบได้สอบตก

กิจกรรมนักเรียนหรือแต่เดิมเรียกว่า กิจกรรมนอกหลักสูตร กิจกรรมร่วมหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมนิสิต กิจกรรมนักศึกษา ภาษาอังกฤษก็มีใช้ต่างกัน เช่น Extra Curriculum Activities, Extraclass Activities, Co-Curricula Activities, Campus Activities, Classroom Activities, Group Activities, Informal Activities, Non Curriculum Activities, Semi-Curriculum Activities, School Curriculum Activities, Student Activities, School-Life Activities, Student Activities Program, Teacher Student Activities, Third Curriculum, Developmental Activities สมบูรณ์ ทับทิมไทย (อ้างถึงใน กิตติมา ปรีดีศิลป, 2532: 183-184)

กิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นหรือสนับสนุนให้จัดขึ้นนอกเหนือจากหลักสูตรปกติ และนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านั้นด้วยความสมัครใจ (มสธ, 2525: 103)

กิจกรรมนักเรียน หมายถึง บรรดากิจกรรมประกอบในหรือนอกหลักสูตรทั้งหลาย ที่ให้การศึกษาแก่นักเรียนนอกห้องเรียน จัดขึ้นโดยนักเรียนสมัครใจที่จะเข้าเรียนและดำเนินการเอง โดยความเห็นชอบและสนับสนุนจากคณาจารย์และไม่มีการให้คะแนนใดๆ ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กเลื่อนชั้นหรือสำเร็จการศึกษา (นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, 2525: 38)

กิจกรรมเสริมหลักสูตร (Co-Curricula Activities) เป็นกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้ให้นักเรียนแต่ละคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการด้วยตนเอง อันเกิดจากความสมัครใจ ความสนใจ ความสามารถเฉพาะของแต่ละบุคคล คุณประโยชน์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีอยู่มากมายในการเสริมสร้างลักษณะนิสัยให้แก่ นักเรียน เช่น การเสียสละการบังคับตนเอง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การพัฒนาความสามารถเฉพาะด้านของตนเอง ความมีระเบียบวินัย การรู้จักหน้าที่ของตนเอง การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การมีมนุษยสัมพันธ์ การร่วมงานกับผู้อื่น เป็นต้น (สุมน อมรวิวัฒน์และสมพงษ์ จิตระดับ, 2531: 291-297)

2.6.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

วันนอร์ มะทา (2523:1-2) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ไว้ 5 ประการ กล่าวคือ

1. เพื่อสนองความต้องการทางจิตวิทยาของนักเรียน ซึ่งต้องการการยอมรับของบุคคลในวัยเดียวกัน การเป็นสมาชิกของกลุ่ม ความสำเร็จ การยกย่องชมเชย การฝึกทักษะ ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ การอยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งอบอุ่นเป็นมิตร และเข้าใจกันเพื่อทดแทนสิ่งที่ตนขาด เช่น ความสามารถในการเรียน ความสามารถในการเล่นกีฬา เป็นต้น
2. กิจกรรมเสริมหลักสูตรสามารถดึงเอาความสนใจ ความสามารถพิเศษ และความกระตือรือร้นของนักเรียนให้แสดงออกมาได้

3. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จะช่วยให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้มีคุณค่า เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและตนเอง กิจกรรมเสริมหลักสูตรบางประเภทอาจจะช่วยให้นักเรียนพบสิ่งที่มีค่าต่อชีวิตในภายภาคหน้า

4. เป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนรวมทั้งครูด้วย

5. กิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยพัฒนาการเป็นผู้นำของเด็กได้ดีกว่าการเรียนในชั้นเรียน

2.6.3 ลักษณะและรูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตรจะแบ่งได้ดังนี้ คือ

1. กิจกรรมที่ช่วยเหลือการเรียนในห้องเรียน ได้แก่กิจกรรมที่เสริมการสอนกลุ่มต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ ชมรมหรือชุมนุมวิชาการต่างๆ เช่น ชมรมพุทธศาสตร์ และประเพณี ชมรมศิลปศึกษา ชมรมภาษาไทย เป็นต้น

2. กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาความสนใจเฉพาะและความสามารถพิเศษ ได้แก่ กิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนได้ค้นหาหรือพัฒนาความสนใจและความสามารถพิเศษของตน เป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนได้รับการเสริมทักษะต่างๆ ที่มีอยู่แล้วให้พัฒนามากขึ้นไปอีกด้วย กิจกรรมลักษณะนี้ได้แก่ การจัดทำหนังสือพิมพ์โรงเรียน ชมรมไต่หาที่ ชมรมดนตรีและการละคร

3. กิจกรรมพัฒนาด้านจิตใจ น้ำใจ และศีลธรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการเสียสละ การทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น

4. กิจกรรมที่เป็นการบริการภายในที่นักเรียนทำให้นักเรียน เป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเอง การบริการส่วนรวม เพื่อช่วยเหลืองานต่าง ๆ กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ สภานักเรียนกรรมการนักเรียน กลุ่มพัฒนาบริเวณโรงเรียน กลุ่มรักษาโรงอาหาร เป็นต้น

5. กิจกรรมทางสังคมและนันทนาการ เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาการในการอยู่ร่วมกัน การเข้าสังคม การพักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ กิจกรรมพบปะสังสรรค์ การไปศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

6. กิจกรรมทางกีฬา เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีพลานามัยที่แข็งแรง อดทน มีวินัยและเป็นผู้มีน้ำใจเป็นนักกีฬาด้วย กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การเล่นฟุตบอล ปิงปอง หมากรุก กีฬาสี กีฬาโรงเรียน เป็นต้น

2.6.4 หลักเกณฑ์การจัดกิจกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2524: 3)

1. การจัดกิจกรรมต้องเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ในการดำเนินงานพัฒนาการศึกษา เพื่อส่งเสริมความเจริญและความมั่นคงของชาติ

2. จะต้องเป็นไปเพื่อวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

3. จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนให้มีระเบียบวินัยในตนเอง

4. จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนและครู
5. การจัดกิจกรรมจะต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ
6. การจัดกิจกรรมใด ๆ จะต้องมิละเมิดข้อบังคับของกิจกรรมโครงการและระเบียบข้อบังคับนั้นจะต้องเป็นของโรงเรียน
7. นักเรียนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ไม่น้อยกว่า 1 อย่าง การเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนในแต่ละภาคเรียน จะเป็นกิจกรรมอย่างเดียวกันหรือไม่ก็ได้
8. ทุกกิจกรรมจะต้องมีครู อาจารย์ในโรงเรียนเข้าร่วมรับผิดชอบดำเนินการ
9. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม จะต้องเป็นบุคลากรที่อยู่ปัจจุบันในสถานศึกษานั้น เว้นแต่วิทยากรให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษานั้น
10. การจัดให้มีกิจกรรมเลือกใด ๆ หรือไม่ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษานั้น
11. การจัดกิจกรรมใด ๆ ให้โรงเรียนควบคุมเรื่องการรับ-จ่ายเงินหรือพัสดุสิ่งของอื่น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบและประหยัด เพื่อความมั่นคงและปลอดภัยของชาติ
12. ในกรณีที่หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่ากิจกรรมใดๆ ไม่เหมาะสมมีการกระทำหรืออาจนำมาซึ่งอันตรายต่อความมั่นคงของชาติให้หัวหน้าสถานศึกษาสั่งยกเลิกกิจกรรมนั้น ๆ เสีย
13. ให้กรมเจ้าสังกัดควบคุมให้เป็นไปตามระเบียบนี้

2.6.5 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมนักเรียน

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ
ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา
สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2532

เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายหลักที่จะปลูกฝังเยาวชนของชาติไทย ให้มีคุณธรรม ระเบียบวินัย ความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การดำรงส่งเสริมเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย ตลอดจนความเป็นเอกภาพความมั่นคงของชาติ เพื่อเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาล ให้สอดคล้องกับคามมุ่งหมายของการศึกษา

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 23 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2515 กระทรวงศึกษาธิการจึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2532”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่ปีการศึกษา 2532 เป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2520 บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นใดที่ได้กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 หลักเกณฑ์การจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

4.1 จะต้องเป็นไปตามนโยบายหลักของรัฐบาล ในการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเจริญและความมั่นคงของชาติ

4.2 จะต้องเป็นไปเพื่อวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4.3 จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมนักเรียนให้มีระเบียบวินัยในตนเอง

4.4 จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนและครู

4.6 จะต้องเป็นไปตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ

4.7 จะต้องมีโครงการและระเบียบข้อบังคับของกิจกรรม โครงการและระเบียบข้อบังคับจะต้องเป็นของสถานศึกษา

4.8 ทุกกิจกรรมจะต้องมีครู อาจารย์ในโรงเรียนเข้าร่วมรับผิดชอบการดำเนินการ

4.9 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมจะต้องเป็นบุคลากรที่ปัจจุบันอยู่ในสถานศึกษา เว้นแต่วิทยานิพนธ์ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา

4.10 ให้สถานศึกษาควบคุมการจ่ายเงินหรือพัสดุของอื่น ๆ ให้เป็นการประหยัดและเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อความมั่นคงและปลอดภัยของชาติ

4.11 ในกรณีที่หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่ากิจกรรมใด ๆ ไม่เหมาะสมมีการกระทำหรืออาจนำมาซึ่งภัยอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ให้หัวหน้าสถานศึกษาสั่งยกเลิกกิจกรรมนั้น ๆ เสีย

ข้อ 5 ให้อธิบดีกรมเจ้าสังกัดสถานศึกษานั้น ๆ เป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 29 ธันวาคม 2532

มานะ รัตนโกเศศ

(พลเอกมานะ รัตนโกเศศ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (สุพิน บุญช่วงศ, 2542:117)

2.6.6 ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมนักเรียน

สุมน อมรวิวัฒน์และคณะ(2526: 190) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมนักเรียน ดังนี้

1.ขั้นเตรียมงาน ได้แก่ การเตรียมบุคลากรให้เข้าใจหลักการ วิธีการจัด จากนั้นกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ให้แน่นอน รวมทั้งการเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนงบประมาณในการดำเนินงานให้พร้อม

2. ขั้นริเริ่ม โดยจัดประชุมนักเรียนเพื่อให้ทราบว่า ทางโรงเรียนจะจัดให้มีกิจกรรมใดบ้าง รวมทั้งชี้แจงความมุ่งหมายและประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละประเภท จากนั้นสำรวจความสนใจและความสามารถเฉพาะตนของนักเรียน เพื่อช่วยแนะให้นักเรียนเลือกทำกิจกรรมให้ถูกต้องเหมาะสม

3. ขั้นดำเนินงาน ผู้บริหารโรงเรียนแต่งตั้งคณะดำเนินงานกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วยครูและนักเรียน โดยพิจารณาคัดเลือกครูเพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำ คณะทำงานปรึกษารื้อถอนวางแผนดำเนินงาน รวมทั้งร่างระเบียบของกิจกรรม แล้วดำเนินการให้เป็นไปตามแผนงาน ถูกต้องตามระเบียบที่วางไว้

4. ขั้นประเมินผล การจัดกิจกรรมทุกครั้งต้องมีการประเมินผลเพื่อทราบว่า กิจกรรมนักเรียนที่จัดให้มีขึ้นนั้นบรรลุตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ เทคนิคและเครื่องมือในการประเมินผลมีหลายอย่างแตกต่างกันไป ผู้ที่จะประเมินควรเลือกใช้อย่างเหมาะสม จึงจะเกิดประโยชน์และคุณค่าเทคนิคและวิธีการต่างได้แก่

1. การส่งแบบสอบถามให้ตอบ
2. จัดคณะกรรมการไปเยี่ยมเยือนชุมชนต่างๆ
3. ทำการวิจัย
4. การอภิปรายในชั่วโมงโฮมรูม
5. การอภิปรายในที่ประชุมครู
6. รับฟังปัญหาข้อเสนอแนะจากนักเรียนโดยจัดผู้รับฟังความคิดเห็น
7. ขอความคิดเห็นและการเสนอแนะจากบุคคลที่เกี่ยวข้องทั่วไปโดยการสัมภาษณ์

8. การเชื่อมเยื่อระหว่างโรงเรียน

9. การสังเกตโดยทั่วไปจากปฏิกิริยาของนักเรียนและสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อความเคลื่อนไหวต่างๆในโรงเรียน

การประเมินผลควรประเมินโดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มิใช่ประเมินโดยคณะผู้จัดกิจกรรมแต่เพียงฝ่ายเดียวจะต้องทำให้ครอบคลุมครบถ้วนทุกส่วนของกระบวนการและผลการประเมินทั้งหมดควรเก็บรักษาไว้สำหรับอ้างอิงถึงเรื่อย ๆ ไป และสามารถบอกแนวโน้มในอนาคตได้

2.6.7 วิธีดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรระดับประถมศึกษา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2527: 69) ได้เสนอแนะสิ่งที่ควรคำนึงถึงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรระดับประถมศึกษาว่าเนื่องจากนักเรียนที่อยู่ในชั้นประถมศึกษายังไม่สามารถจัดกิจกรรมด้วยตนเองได้ ดังนั้น ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และพยายามให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนั้นเท่าที่จะสามารถและครูควรดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาหลักสูตรที่สอนอย่างถ่องแท้ เช่น กลุ่มวิชาใด มีเนื้อหาอะไรบ้าง กิจกรรมที่ครูจัดไว้ในชั้นเรียนแล้ว และกิจกรรมใดที่ไม่สามารถจัดในชั้นเรียนได้เพราะอาจจะไม่มีเวลาพิจารณาหากิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จะเสริมสร้างความรู้ในชั้นเรียนนั้น โดยให้ดูความเหมาะสมกับระดับชั้นและวัย

2. ตั้งจุดประสงค์ของกิจกรรมนั้นให้แน่นอน แล้วนำมาอภิปรายกับนักเรียนว่าจะดำเนินการอย่างไร ให้นักเรียนทุกคนยอมรับแล้วดำเนินการนั้น ๆ

3. เลือกเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม เพราะนักเรียนจะต้องเรียนหลายวิชา แต่ละกลุ่มวิชาที่มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเช่นเดียวกัน เพื่อการจัดกิจกรรมนั้นจะได้ไม่ซ้ำซ้อนน่าเบื่อหน่าย ถ้าจะให้ได้ประโยชน์เท่าที่ควรนักเรียนควรจะได้ทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรทุกกลุ่มวิชาคือ กลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ

4. การประเมินผล ในการจัดกิจกรรมทุกครั้ง จะต้องมีการประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อได้ผลอย่างไร ควรจะบันทึกข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อจะได้ปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้น

2.6.8 ความสำคัญของการประเมินกิจกรรมร่วมหลักสูตร

การจัดการเรียนการสอนดนตรีไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบการเรียนการสอนในเวลาเรียนหรือรูปแบบการจัดกิจกรรมนอกเวลาเรียน(กิจกรรมเสริมหลักสูตร) ต่างมีเป้าหมายอย่างเดียวกันคือ เพื่อ

พัฒนาศักยภาพผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีจะเกิดความสำเร็จได้ต้องพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้านคือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรี จำเป็นต้องมีการวัดผลและประเมินผลไปตามขอบข่ายของลักษณะการจัดกิจกรรม ลักษณะการวัดผลประเมินผลในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียนมีความแตกต่างกันคือ การจัดกิจกรรมดนตรีในเวลาเรียนจะวัดและประเมินผลเพื่อนำไปตัดสินผลการเรียน ส่วนการจัดกิจกรรมดนตรีนอกเวลาเรียน การวัดและประเมินผลไม่ได้นำไปเป็นส่วนในการตัดสินผลการเรียน แต่เป็นการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาปรับปรุงแก้ไขตัวผู้เรียนและการดำเนินงานกิจกรรมในด้านต่าง ๆ

ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์ (2543: 1-3) กล่าวถึงความสำคัญของการวัดผลและประเมินผลวิชาดนตรีว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนจะต้องมีความสำคัญกับหลักการสำคัญกับเป้าหมายของการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทั้ง 3 ด้านคือ

1. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive domain) คือพัฒนาการที่นำไปสู่ความสามารถทางการเรียน

2. ด้านจิตพิสัย (Affective domain) พัฒนาการที่นำไปสู่คุณค่าทางจิตใจและอารมณ์

- 3.ด้านทักษะพิสัย(Psyco-motor domain)พัฒนาการที่นำไปสู่ความสามารถทางด้านปฏิบัติ

การวัดผลและประเมินผลนั้นมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก ผลของการประเมินสามารถสะท้อนภาพให้ผู้สอนได้ทราบถึงระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียน กระบวนการวัดผลและประเมินผลการศึกษาดนตรีจึงเป็นข้อสรุปที่เป็นผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนได้ทราบข้อดี ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นมีความสำคัญต่อบุคคล 3 ฝ่าย คือ

1. ผู้สอนการวัดและประเมินผล เป็นข้อมูลให้ผู้สอนทราบระดับผลการเรียนของผู้เรียน ความสามารถในการปฏิบัติดนตรีทั้งด้านทักษะปฏิบัติ เทคนิคการเล่น ลีลาทำนอง จังหวะอารมณ์ เพลงทราบความเข้าใจที่ชัดเจนมาก-น้อยของผู้เรียน เป็นข้อมูลให้ผู้สอนตรวจสอบกระบวนการเรียนการสอนพร้อมก็นำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ผู้เรียน การวัดและประเมินผลทราบระดับผลการเรียนของตนทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ ผู้เรียนสามารถตรวจสอบตัวเอง เพื่อปรับปรุงการเรียน และเพื่อเป็นการตัดสินใจเรียนเสริมเมื่อทราบว่าตนมีความบกพร่อง

3. ผู้บริหารการศึกษา การวัดและประเมินผลเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการจัดระบบการศึกษาของสถาบันการศึกษา เป็นข้อมูลตรวจสอบการทำงานเพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือส่งเสริมผู้สอนในด้านต่าง ๆ วางแผนกำหนดนโยบายและกำหนดทิศทางการศึกษาระยะยาว เพื่อพัฒนาหลักสูตรดนตรีให้มีความเหมาะสมต่อไป

สำราญ มีแจ้ง (อ้างถึงใน สุพิน บุญชูวงศ์, 2542: 110-111) การที่โรงเรียนจัดทำกิจกรรมตามแผนโครงการที่กำหนด จำเป็นต้องมีการติดตามประเมินผลโครงการ เพื่อให้งานดำเนินไปตามจุดประสงค์ จึงทำให้การประเมินกิจกรรมร่วมหลักสูตรมีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. ชี้ให้เห็นว่าจุดประสงค์ของการดำเนินงานนั้นเหมาะสมและเป็นไปได้เพียงใด
2. ทำให้ทราบว่าผลการดำเนินงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่
3. กระตุ้นให้มีการเร่งรัดปรับปรุงการดำเนินงาน
4. ช่วยให้เห็นข้อบกพร่องในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน ซึ่งจะใช้เป็นหลักในการปรับปรุงการดำเนินงาน
5. ช่วยให้การดำเนินงานมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการลดความสูญเปล่าในการใช้ทรัพยากร
6. ช่วยให้ข้อสนเทศแก่ผู้บริหารในการดำเนินงาน เพื่อนำไปพิจารณาวินิจฉัยและตัดสินใจสั่งการได้ถูกต้อง
7. ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการการดำเนินงานที่เหมาะสมในครั้งต่อไป

2.6.9 หลักการประเมินกิจกรรมร่วมหลักสูตร

ชูศักดิ์ วรณกุล (อ้างถึงใน สุพิน บุญชูวงศ์, 2542: 112) ได้กล่าวถึงหลักการประเมินผลกิจกรรมให้ได้ประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ต้องยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก ว่าจะประเมินอะไรบ้างก็ให้พิจารณาจากวัตถุประสงค์
2. ต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายทางการศึกษาและให้มีความสอดคล้องกัน
3. ควรมีแผนการประเมินผลไว้อย่างละเอียดชัดเจน การประเมินผลควรทำทุกระยะ อย่างน้อยต้องประเมินผลก่อนทำกิจกรรม ระหว่างทำกิจกรรม และหลังทำกิจกรรม
4. การประเมินผล ควรพิจารณาองค์ประกอบของการจัดกิจกรรม เช่น สถานที่ อุปกรณ์งบประมาณ บุคลากร และอื่น ๆ ตรวจสอบกระบวนการทำงาน
5. การประเมินผล จะต้องยึดระเบียบหรือกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้
6. การประเมินผลควรใช้หลาย ๆ วิธี เช่น การสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์ การทดสอบ การประชุมสัมมนา การตรวจผลงาน และการพิจารณาเอกสารต่าง ๆ เป็นต้น หรืออาจใช้การเปรียบเทียบกับผลงานที่เคยจัดมาแล้ว เปรียบเทียบกับผลงานของโรงเรียนอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้การตรวจสอบแน่นอนยิ่งขึ้น
7. การประเมินผลควรมีบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนในการประเมิน เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้ชมกิจกรรม

8. ข้อมูลที่ได้มาจากการประเมินผลควรได้จัดทำ (Manipulate) ให้เข้าใจง่าย ใช้สะดวก เช่น คิดเป็นร้อยละ แสดงเป็นแผนภูมิ สถิติต่าง ๆ เป็นต้น

9. ผลงานการประเมินจะต้องบันทึกไว้เป็นหลักฐาน เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ปัญหาและอุปสรรคที่พบควรได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขไว้ด้วย

10. รายงานผลการประเมินไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องให้รู้ผล เพื่อประโยชน์ต่อการเรียนรู้และนำเสนอใจ

วิชาดนตรี-นาฏศิลป์ เป็นวิชาหนึ่งที่หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดไว้ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กิจกรรมเสริมหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเวลาเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนในชั้นเรียน ในการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรมในตัวผู้เรียนเรื่องของการปลูกฝังค่านิยม การสร้างเจตคติที่ดีและการปรับพฤติกรรมของผู้เรียน เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา โดยการสอดแทรกและกล่อมเกลาไปทีละน้อย ครูทุกคนจะต้องให้ความร่วมมือกัน การสร้างเสริมลักษณะนิสัยอันพึงประสงค์นั้น รวมไปถึงการพัฒนาบุคลิกภาพในด้านจริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม พลศึกษา และความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน

2.6.10 จุดประสงค์ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

- 1.1. เพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม
- 1.2. เพื่อให้นักเรียนมีค่านิยม เจตคติที่ดี และพฤติกรรมที่ดี
- 1.3. เพื่อให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความประณีตและระสนิยมที่ดี
- 1.4. เพื่อให้นักเรียนได้แสดงออกตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถ

กิจกรรมเสริมหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยนั้น ประกอบด้วยจริยศึกษา ศิลปศึกษา ดนตรีนาฏศิลป์ พลศึกษาและกิจกรรมสร้างนิสัย

1.4.1 กิจกรรมดนตรีและนาฏศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ เป็นอีกแขนงวิชาหนึ่งที่กล่อมเกลาอารมณ์และจิตใจของผู้เรียนที่ครูควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางด้านนี้

1.4.2 จุดประสงค์ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาดนตรีนาฏศิลป์

- 1) เพื่อให้นักเรียนได้แสดงออกตามความคิดและจินตนาการของตน
- 2) เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานด้านดนตรีและนาฏศิลป์
- 3) เพื่อให้นักเรียนมีอารมณ์และจิตใจที่ดี

1.4.3 ตัวอย่างจุดประสงค์ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

- 1) จัดวงดนตรีในโรงเรียน เช่น วงดุริยางค์ อังกฤษ พิณพาทย์ ปี่ ขลุ่ย ซออู้ ซอด้วงหรือวงพื้นเมืองอีสาน โปงลาง พิณ แคน เป็นต้น

- 2) จัดสอนร้องรำนอกเวลาเรียน เช่น รำวงมาตรฐาน รำอวยพร รำแม่ศรี ฯลฯ
- 3) จัดการเล่นพื้นเมืองในงานของโรงเรียน เช่น เพลงพวงมาลัย เพลงฉ่อย ลำตัด
เซิ้ง
- 4) การประกวดร้องเพลง เช่น เพลงไทย เพลงสากล เพลงพื้นเมือง
- 5) ประกวดบทละครที่มีเพลงประกอบ

เมื่อคิดเวลาเรียนของวิชาดนตรีจะได้เพียงร้อยละ 3 ของเวลาเรียนทั้งหมด จากโครงสร้างดังกล่าวจะมีวิชาดนตรีอยู่เพียงร้อยละ 1 ของเนื้อหาหลักสูตรทั้งหมด (กรมวิชาการ, 2532: 3) ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียน จึงควรนำมาปฏิบัติเป็น กิจกรรมนอกเวลาเรียน หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร (บุญเลิศ จันทร, 2531: 2)

ดังนั้นสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น จึงมีนโยบายที่จะปลูกฝังส่งเสริมให้นักเรียนอนุรักษ์ สืบสาน ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเกี่ยวกับศิลปะดนตรีอีสาน เพื่อให้มีความสอดคล้องกับนามเรียกขานของกลุ่มคนทั่วไปที่รู้จักจังหวัดขอนแก่นว่า “ขอนแก่น เมืองหมอลำ” อุดม บัวศรี (2530:74) และ “ขอนแก่น ดินแดนแห่งศิลป์” เพราะจังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่มีเลือดศิลป์เข้มข้นที่สุดในประเทศไทย แม้ชาวอีสานด้วยกันยังสงสัยอยู่ว่าทำไมขอนแก่นจึงมีนันทนาการมากกว่าจังหวัดอื่นๆ ในภาคอีสานด้วยกัน เนื่องจากเมืองขอนแก่น มีหมอลำมากกว่า 2,500 คน มีหมอลำหมู่กว่า 100 คณะ หมอลำพื้น หมอลำกลอนและหมอลำซิ่งกว่า 500 คน (ประมวล พิมพ์เสน, 2541: 321)

ดังนั้นสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น จึงได้ส่งเสริมให้โรงเรียนในสังกัด จัดกิจกรรมปฏิบัติเครื่องดนตรีแคนและดนตรีอีสานอื่น ๆ ตามสภาพความพร้อมของแต่ละโรงเรียนที่สามารถจัดกิจกรรมดนตรี เช่น แคนวง หมอลำกลอนซึ่งประกอบเครื่องดนตรีแคนและวงโปงลาง

2.7 การจัดการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่น นับว่าเป็นจังหวัดที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นหมอลำจำนวนมาก ทุกจังหวัดในภาคอีสานด้วยกัน จนได้รับการเรียกชื่อว่าเป็น “เมืองหมอลำ” ด้วยเหตุผลต่าง ๆ คือ

1. เป็นเมืองต้นตำหรับหมอลำหมู่ (ลำเรื่องต่อกลอน) าวดขอนแก่นมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (จากการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัย สอนอง คลังพระศรี อาจารย์วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล)
2. ในปัจจุบันมีหมอลำซิ่ง (ลำกลอนซิ่ง) เป็นจำนวนมาก (ประมวล พิมพ์เสน, 2541:321)
3. หน่วยงานราชการได้ส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนทั่วไป อนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านอีสานเป็นประจำทุกปี ดังเช่น ได้มีการประกวดดนตรีพื้นบ้าน ประกวดหมอลำซิ่ง ในงานไหมหรืองาน “ผูกเสี่ยว” ที่ทางจังหวัดจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

ในส่วน of โรงเรียนประถมศึกษา ทางจังหวัดก็ส่งเสริมให้มีการประกวดดนตรีพื้นบ้านอีสาน ประกวดหมอลำซึ่งนักเรียน เช่น งาน เพชรน้ำหนึ่ง เพชรน้ำเอก และงานไหมหรืองานผูกเสี่ยว (จากการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัย นายสุภาศ เข้าประมง โรงเรียนคอนหมก กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัย ผู้ให้สัมภาษณ์)

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นจำนวน 39 โรงเรียน จะจัดเป็นกิจกรรมนอกเวลาเรียน เนื่องจากเหตุผล 3 ประการ คือ

1. ไม่มีงบประมาณเพียงพอในการจัดหาอุปกรณ์แคน เพราะถ้าหากจัดเป็นกิจกรรมในเวลาเรียน โรงเรียนจะต้องจัดหาแคนให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ซึ่งจะต้องใช้จำนวนมาก เพราะราคาแคนที่มีคุณภาพมาตรฐาน ราคาเฉลี่ย 700-1,600 บาท (จากการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัย เปลื้อง ฉายรัศมี ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์)
2. ไม่สะดวกในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะโรงเรียนที่เปิดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนส่วนมากจะไม่มีห้องฝึกซ้อมที่ได้มาตรฐาน เสียงดนตรีอาจไปรบกวนห้องเรียนข้างเคียงทำให้เด็กไม่มีสมาธิในการเรียนได้
3. เวลาเรียน ในการจัดตารางการเรียนการสอนหรือจำนวนคาบการเรียนไม่เพียงพอต่อการฝึกปฏิบัติแคน เพราะการเรียนแคนเป็นเรื่องของทักษะ ต้องใช้เวลาฝึกซ้อมนานพอสมควร นักเรียนจึงจะเกิดทักษะในเรื่องที่เรียนได้ โรงเรียนส่วนมากจึงนิยมจัดเป็นกิจกรรมนอกเวลาเรียน เพราะสามารถยืดหยุ่นเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้

ลักษณะการจัดกิจกรรมดังกล่าว โรงเรียนต่าง ๆ ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมในรูปแบบของกิจกรรมนอกเวลาเรียน โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจตามความถนัดและความสนใจ และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและทำการฝึกซ้อมในเวลาหลังเลิกเรียนตามแผนที่ได้กำหนดไว้ตามความเหมาะสมและดุลยพินิจของครูผู้ฝึกสอน

ดังนั้น การที่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนและดนตรีอีสานอื่น ๆ เป็นกิจกรรมนอกเวลาเรียน จึงนับได้ว่าได้จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติกฎการศึกษา 2542 โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนในโรงเรียน ย่อมทำให้คุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพสูงขึ้น อีกทั้งนักเรียนอาจจะได้รับการถ่ายทอดการเป่าแคนจากภูมิปัญญาด้วยเทคนิคและวิธีการที่ละเอียดละออ มีลูกเล่นแพรวพราวเป็น “หมอลำแคน” ที่มีศักยภาพได้ในอนาคต

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิธีการดำเนินงาน การจัดการเรียนการสอน แผน ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไขการดำเนินงาน การจัดการกิจกรรมนอกเวลาเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้การศึกษามีเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 แหล่งข้อมูลสำหรับการวิจัย

3.1.1 โรงเรียนที่ใช้ศึกษาวิจัย จากการศึกษามีโรงเรียนที่เปิดกิจกรรมการเรียนการสอน แผน แบบนอกเวลาเรียน ในจังหวัดขอนแก่นจำนวน 39 โรงเรียน ในจำนวนดังกล่าวมีโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องอยู่ในปัจจุบันจำนวน 26 โรงเรียน และหยุดกิจกรรมการเรียนการสอนจำนวน 13 โรงเรียน ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาตัวแทนโรงเรียนที่สอนแผนแบบนอกเวลาเรียนจำนวน 12 โรงเรียน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มโรงเรียน คือ กลุ่มโรงเรียนที่ยังคงจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผนจำนวน 8 โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนที่เคยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผน แต่ปัจจุบันได้หยุดกิจกรรมไปจำนวน 4 โรงเรียน

3.1.2 บุคคลผู้ให้ข้อมูล (Key informant) ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 46 คน โดยแยกเป็นกลุ่มบุคคลภายในโรงเรียน 36 คนและกลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอ 10 คน โดยได้ทำการคัดเลือกโรงเรียน 2 กลุ่มคือกลุ่ม จากโรงเรียนที่ปฏิบัติกิจกรรมการสอนแผนนอกเวลาเรียนจำนวน 8 แห่ง และโรงเรียนที่เคยจัดกิจกรรมการสอนแผน แต่ปัจจุบันได้หยุดกิจกรรมไปจำนวน 4 แห่ง รวมเป็น 12 แห่งโดยจะทำการศึกษาข้อมูลต่างๆ จากกลุ่มบุคคล 4 กลุ่มคือ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน 12 คน กลุ่มครูผู้สอนแผน 12 คน กลุ่มนักเรียนที่เรียนแผน 12 คนและกลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอ 10 คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนที่จะทำการสัมภาษณ์ โรงเรียนที่ปฏิบัติกิจกรรมการสอนแผนนอกเวลาเรียน ดังมีรายชื่อตามตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงรายชื่อกลุ่มผู้บริหาร โรงเรียนที่ปฏิบัติกิจกรรมการสอนแคนนอกเวลาเรียน

ลำดับที่	โรงเรียน	สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ
1	ผู้บริหารโรงเรียนบ้านหนองเต่า	ชนบท
2	ผู้บริหารโรงเรียนหนองคลองดอนแดง	หนองสองห้อง
3	ผู้บริหารโรงเรียนดอนหมู	กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัย
4	ผู้บริหารโรงเรียนบ้านศรีสุข	สีชมพู
5	ผู้บริหารโรงเรียนชุมชนแขวงใหญ่	แขวงใหญ่
6	ผู้บริหารโรงเรียนชุมชนชุมแพ	ชุมแพ
7	ผู้บริหารโรงเรียนชุมชนกระนวน	กระนวน
8	ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลขอนแก่น	เมืองขอนแก่น
รวม	8	8

กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนที่จะทำการสัมภาษณ์ โรงเรียนที่เคยจัดกิจกรรมการสอนแคน แต่ปัจจุบันได้หยุดกิจกรรมไปแล้ว ดังรายชื่อตามตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงรายชื่อกลุ่มผู้บริหาร โรงเรียน ที่หยุดกิจกรรมการสอนแคนนอกเวลาเรียน

ลำดับที่	โรงเรียน	สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ
1	1. ผู้บริหารโรงเรียนบ้านนาฮี	มัญจาคีรี
2	2. ผู้บริหารโรงเรียนบ้านดงกลาง	พระยืน
3	3. ผู้บริหารโรงเรียนโนนพยอมพิทยไพศาล	ชนบท
4	4. ผู้บริหารโรงเรียนชุมชนชนบท	ชนบท
รวม	4	3

2. กลุ่มครูผู้ฝึกสอนแคน โรงเรียนที่ปฏิบัติกิจกรรมการสอนแคนและหยุดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน ตามรายละเอียดในตารางที่ 5 และตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงรายชื่อกลุ่มครูผู้สอนแผนโรงเรียนที่ปฏิบัติกิจกรรมการสอนแผนนอกเวลาเรียน

ลำดับที่	โรงเรียน	สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ
1	ครูผู้ฝึกสอนแผนโรงเรียนบ้านหนองเต่า	ชนบท
2	ครูผู้ฝึกสอนแผนโรงเรียนหนองคลองคอนแดง	หนองสองห้อง
3	ครูผู้ฝึกสอนแผนโรงเรียนดอนหมู	กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัย
4	ครูผู้ฝึกสอนแผนโรงเรียนบ้านศรีสุข	สีชมพู
5	ครูผู้ฝึกสอนแผนโรงเรียนชุมชนเวงใหญ่	เวงใหญ่
6	ครูผู้ฝึกสอนแผนโรงเรียนชุมชนชุมแพ	ชุมแพ
7	ครูผู้ฝึกสอนแผนโรงเรียนชุมชนกระนวน	กระนวน
8	ครูผู้ฝึกสอนแผนโรงเรียนอนุบาลขอนแก่น	เมืองขอนแก่น
รวม	8	8

ตารางที่ 6 แสดงรายชื่อกลุ่มครูผู้สอนแผนโรงเรียนที่หยุดกิจกรรมการเรียนการสอนแผน

ลำดับที่	โรงเรียน	สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ
1	1. ครูผู้ฝึกสอนแผนโรงเรียนบ้านนาฮี	มัญจาคีรี
2	2. ครูผู้ฝึกสอนแผนโรงเรียนบ้านดงกลาง	พระยืน
3	3. ครูผู้ฝึกสอนแผนโรงเรียนโนนพยอมพิทยไพศาล	ชนบท
4	4. ครูผู้ฝึกสอนแผนโรงเรียนชุมชนชนบท	ชนบท
รวม	4	3

3. กลุ่มนักเรียนจากโรงเรียนที่คัดเลือกทั้ง 12 โรงเรียน ดังรายละเอียดในตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงรายชื่อนักเรียนที่เรียนแกน

ลำดับที่	โรงเรียน	สำนักงานการประถมศึกษา
1	นักเรียน โรงเรียนบ้านหนองเต่า	อำเภอชนบท
2	นักเรียน โรงเรียนหนองคลองคอนแดง	อำเภอหนองสองห้อง
3	นักเรียน โรงเรียนดอนหมู	กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัย
4	นักเรียน โรงเรียนบ้านศรีสุข	อำเภอสหัสขันธ์
5	นักเรียน โรงเรียนชุมชนแวงใหญ่	อำเภอแวงใหญ่
6	นักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ	อำเภอชุมแพ
7	นักเรียน โรงเรียนชุมชนกระนวน	อำเภอกระนวน
8	นักเรียน โรงเรียนอนุบาลขอนแก่น	อำเภอเมืองขอนแก่น
9	นักเรียน โรงเรียนบ้านนาฮี	อำเภอมัญจาคีรี
10	นักเรียน โรงเรียนบ้านดงกลาง	อำเภอพระยืน
11	นักเรียน โรงเรียนโนนพยอมพิทยไพศาล	อำเภอชนบท
12	นักเรียน โรงเรียนชุมชนชนบท	อำเภอชนบท
รวม	12	10

4. กลุ่มศึกษานิเทศก์ ในพื้นที่ของโรงเรียนที่คัดเลือกทำการศึกษาวิจัย 10 อำเภอ

1. ศึกษาในเทศอำเภอชนบท
2. ศึกษาในเทศอำเภอหนองสองห้อง
3. ศึกษาในเทศกิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัย
4. ศึกษาในเทศอำเภอสหัสขันธ์
5. ศึกษาในเทศอำเภอแวงใหญ่
6. ศึกษาในเทศอำเภอชุมแพ
7. ศึกษาในเทศอำเภอกระนวน
8. ศึกษาในเทศอำเภอเมืองขอนแก่น
9. ศึกษาในเทศอำเภอมัญจาคีรี
10. ศึกษาในเทศอำเภอพระยืน

3.2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และได้ตรวจสอบโดยนักวิชาการ เพื่อให้การศึกษาวิจัยได้ข้อที่สมบูรณ์ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ 5 ชุด เพื่อให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

ชุดที่ 1 นโยบายการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ใช้สำหรับการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 นโยบายการจัดกิจกรรม

ตอนที่ 2 ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานและความคิดเห็นทั่วไป

ชุดที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน ใช้สำหรับการสัมภาษณ์ครูผู้ฝึกสอนแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้สอน

ตอนที่ 2 การเตรียมความพร้อมก่อนเรียนเป่าแคน

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 4 การสร้างประสบการณ์ต่อผู้เรียน

ชุดที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคการสอนแคนนอกเวลาเรียนใช้สำหรับการสัมภาษณ์ครูผู้ฝึกสอนแคน แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน

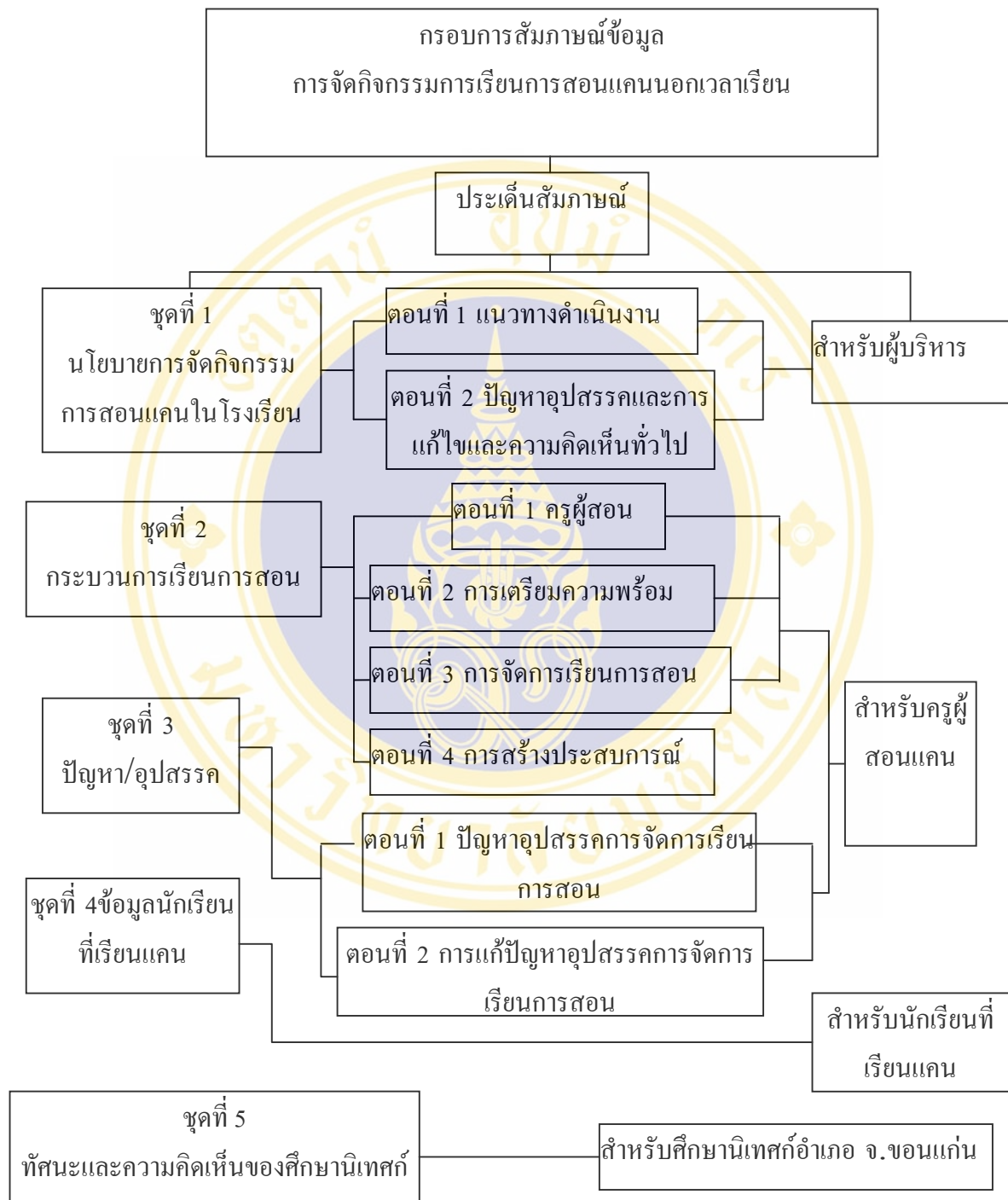
ตอนที่ 2 แนวทางการแก้ปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน

ชุดที่ 4 ข้อมูลนักเรียนที่เรียน ใช้สำหรับการสัมภาษณ์นักเรียนที่เรียนเป่าแคน

ชุดที่ 5 ทัศนคติเกี่ยวกับการสอนแคนในโรงเรียนประถมศึกษา ใช้สำหรับการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์อำเภอ

กรอบการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่างๆ ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มครูผู้สอนแคน กลุ่มนักเรียนที่เรียนเป่าแคน และกลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ ดังแผนภูมิที่ 1 ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบการสัมภาษณ์กิจกรรมการเรียนการสอนแคน

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.3.1 ศึกษาตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง แคน แลการฝึกหัดเป่าแคน ทั้งในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับทั่วไป

3.3.2 ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาใช้ประกอบการสร้างเครื่องมือวิจัย

3.3.3 กำหนดกรอบการสัมภาษณ์ โดยสร้างประเด็นคำถามในแต่ละชุดและแต่ละตอน ให้ตรงกับจุดประสงค์ของการวิจัย โดยกำหนดกรอบการสัมภาษณ์ในแต่ละชุดไว้ดังนี้

ชุดที่ 1 ตอนที่ 1 นโยบายการจัดกิจกรรม ประเด็นคำถามหลัก จะทำการศึกษา

เกี่ยวกับการดำเนินนโยบายการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียนด้านการจัดการ

- งบประมาณในการจัดหาเครื่องดนตรี
- ขนาดโรงเรียน
- บุคลากรผู้ฝึกสอน
- การดำเนินงาน
- การสนับสนุนจากชุมชน
- เครื่องดนตรี
- อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า
- สถานที่ ห้องเรียน

ตอนที่ 2 ปัญหา อุปสรรค

- ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน
- การแก้ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน
- ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมดนตรีนอกเวลาเรียน

ชุดที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน ประเด็นคำถามหลัก ที่จะทำการศึกษามีดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้สอน

- ประวัติส่วนตัว การศึกษา
- งานที่ได้รับมอบหมาย
- งานที่ได้รับมอบหมายเป็นพิเศษ
- ประวัติการสอนดนตรี

- คณะครูที่ร่วมกิจกรรม
- การจัดหาเครื่องดนตรี
- การแบ่งหน้าที่ครูผู้รับผิดชอบ
- การจัดทำเอกสาร ตำรา ประกอบการเรียนการสอน
- จำนวนลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดการเป่าแคน

ตอนที่ 2 การเตรียมความพร้อมก่อนเรียนเป่าแคน ประเด็นคำถามหลัก มีดังนี้

- การเลือกแคน
- สถานที่
- การคัดเลือกเด็ก
- การสร้างแรงจูงใจ
- การสร้างความเข้าใจ
- สื่ออุปกรณ์
- การจัดห้องซ้อม

ตอนที่ 3 สภาพการเรียนการสอนประเด็นคำถามหลัก มีดังต่อไปนี้

- ที่ตั้งห้องเรียน(ห้องฝึกซ้อม)
- ความเหมาะสมของห้องเรียน
- สื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่เคยได้รับ
- การเตรียมครูผู้สอน
- การเตรียมเด็กก่อนเรียน
- ระเบียบกฎเกณฑ์ที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติ
- การสร้างแรงจูงใจต่อผู้เรียน
- หลักการสอนดนตรี
- ขั้นตอนการฝึกทักษะการเป่าแคน
- การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ตอนที่ 4 การสร้างประสบการณ์ดนตรี

- กิจกรรมดนตรีในโรงเรียน
- กิจกรรมดนตรีในชุมชน
- กิจกรรมการประกวดดนตรี
- การเตรียมการก่อนการเข้าประกวดดนตรี

ชุดที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคการสอนแคนนอกเวลาเรียน ใช้สำหรับการสัมภาษณ์

ครูผู้สอนแคน ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามหลัก ที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับ

3.1 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

3.2 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนดังรายละเอียดตามตารางที่ 8 ดังนี้

ตารางที่ 8 แสดงประเด็นการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการเรียนการสอนแคน

ปัญหาทางโรงเรียน	ปัญหาผู้บริหาร	ปัญหาครูผู้สอนแคน	ปัญหานักเรียนที่เรียน แคน
1.งบประมาณในการ จัด หาเครื่องดนตรี 2.ขนาดโรงเรียน 3.บุคลากรผู้ฝึกสอน 4.การดำเนินงาน 5.การสนับสนุนจา ชุมชน 6.เครื่องดนตรี 7.อุปกรณ์เครื่องใช้ ไฟฟ้า 8.สถานที่ ห้องเรียน	1.การสนับสนุน สอดส่อง ดูแล อำนวยความสะดวก 2.การให้กำลังใจครูผู้ สอนและนักเรียน 3.การวางแผนนโยบาย ที่เหมาะสม 4.การมั่นคงต่อแผน ดำเนินงาน 5.การติดตามประเมินผล	1.ความพร้อมของครู 2.เทคนิค กระบวนการ เรียนการสอน 3.สื่อ อุปกรณ์ ตำราที่ ต้องการศึกษา 4.การดำเนินงาน 5.ความร่วมมือในการ ดำเนินงาน 6.เวลาในการฝึกซ้อม 7.คุณภาพเครื่องดนตรี 8.การควบคุมดูแลนัก เรียน 9.ความสนใจ ตั้งใจฝึก ซ้อมของนักเรียน 10.การซ่อมแซมเครื่อง ดนตรี 11.งบใช้จ่ายในการ ปรับปรุงกิจกรรม 12.การวัดและประเมินผล	1.ความสนใจดนตรี พื้นบ้าน 2.ความเหมาะสมกับ เครื่องดนตรี 3.ความมีระเบียบวินัย ในการฝึกซ้อม 4.ความอดทนฝึกหัด 5.ความร่วมมือกับผู้ปกครอง 6.ความเข้าใจในทักษะต่าง ๆ 7.การฝึกทักษะที่ยาก 8.ความพร้อมด้านสรีระ 9.การใช้และการเก็บ รักษาเครื่องมือ 10.นักเรียนที่ร่วมกิจกรรม โรงเรียนหลายกิจ กรรม 11.การกลับบ้านไม่ ตรงเวลา 12.การช่วยเหลืองานบ้าน

ชุดที่ 4 ข้อมูลนักเรียนที่เรียนเป่าแคน ประเด็นคำถามหลักที่จะทำการศึกษามีดังต่อไปนี้

- สถานะการศึกษา
- ความสนใจ
- เหตุผลในการเลือกเป่าแคน
- เวลาในการฝึกหัด
- กิจกรรมการเรียนรู้
- การเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น
- การแบ่งเวลา
- ประสบการณ์ในการแสดงดนตรี

ชุดที่ 5 ทศนะเกี่ยวกับการสอนแคนในโรงเรียนประถมศึกษา ใช้สำหรับการ

สัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์อำเภอ ประเด็นคำถามหลัก ที่จะทำการศึกษา มีดังต่อไปนี้

- ทศนะเกี่ยวกับนโยบายการส่งเสริม และการพัฒนากิจกรรมดนตรีในโรงเรียน ประถมศึกษา
- การส่งเสริมกิจกรรมดนตรีในโรงเรียนประถมศึกษา
- แนวคิดในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการศึกษา
- แนวทางที่จะส่งผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมดนตรีนอกเวลาเรียน ให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

3.4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.4.1 รวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.4.2 บันทึกข้อความแจ้งความประสงค์ต่อ ผู้อำนวยการวิทยาลัยดุริยางคศิลป์

มหาวิทยาลัยมหิดล ในการออกหนังสือต่อ ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น เพื่อขอความร่วมมือและขออนุญาตศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ในโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

3.4.3 ขอคำแนะนำจากคณะอาจารย์วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ ในการปฏิบัติงานภาคสนาม

3.4.4 จัดเตรียมอุปกรณ์ในการจัดเก็บข้อมูล เช่น สมุดบันทึกการสัมภาษณ์เบื้องต้น กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียงเอกสารข้อมูลดนตรีพื้นบ้านอีสาน เอกสารเกี่ยวกับจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น

3.4.5 ดำเนินการภาคสนามเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ตั้งแต่วันที่ 20 พฤศจิกายน 2543 - วันที่ 3 ธันวาคม 2543 จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ปรากฏว่า ปัจจุบันสำนักงานการประถมศึกษา

จังหวัดขอนแก่น มีโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด 1,063 โรงเรียน โดยแยกอยู่ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ 20 อำเภอ กับ 5 กิ่งอำเภอ ในจำนวนโรงเรียนทั้งหมด มีโรงเรียนที่เคยเปิดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนและดนตรีพื้นเมืองอีสานจำนวน 39 โรงเรียน แต่ปรากฏว่าในปัจจุบัน มีโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมการสอนแคนอย่างต่อเนื่องเพียง 26 โรงเรียนเท่านั้น และมีโรงเรียนที่เคยเปิดกิจกรรมการสอนแคนแต่ปัจจุบันได้หยุดไป 13 โรงเรียน

3.4.6 นำข้อมูลจากการสำรวจในภาคสนามมาจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกในการนำข้อมูลมาใช้ โดยจัดแบ่งข้อมูลดังนี้

1. ตำรา หนังสือและเอกสารที่ได้รับจากบุคคลหรือหน่วยงานราชการ
2. ข้อมูลโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น
3. ข้อมูลโรงเรียนที่เปิดสอนแคน
4. ข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นบ้านอีสาน
6. ข้อมูลบุคคลที่เป็นหมอแคนและเป็นผู้ฝึกสอนแคน
7. การจัดการเรียนการสอนแคนของแต่ละโรงเรียน
8. ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนแคนของแต่ละโรงเรียน

3.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมปฏิบัติเครื่องดนตรีแคนนอกเวลาเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น” เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทางคุณภาพ ซึ่งมีขั้นตอนในการศึกษาวิจัย ดังนี้

3.5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษากันคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

- หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร
- สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหิดล
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น

เป็นต้น

3.5.2 นำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ตำรา ผลงานทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมปฏิบัติเครื่องดนตรีแคนนอกเวลาเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น” มาจัดแยกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ของงานวิจัย เช่น

1. สภาพทั่วไปจังหวัดขอนแก่น

ก. แผนที่จังหวัดขอนแก่น และ

ข. แผนที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอต่าง ๆ

2. โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น

ก. สภาพทั่วไป

ข. โรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้เป็นพื้นที่ศึกษา

3. หลักสูตรประถมศึกษา

4. พระราชบัญญัติปฏิบัติการศึกษา

5. สารสนเทศทางการศึกษานักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น

6. ข้อมูลการแบ่งขนาดโรงเรียน ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน สำนักงาน

การประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

7. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือกิจกรรมนอกเวลาเรียน

8. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับ แคนและการสืบทอดการเป่าแคน

3.5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Data)

3.5.3.1 การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ที่เปิด
กิจกรรมการเรียนการสอนแคน 20 อำเภอ กับ 5 กิ่งอำเภอจำนวน 39 โรงเรียน โดยศึกษาข้อมูลจาก
กลุ่มบุคคล ได้ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มบุคคลต่อไปนี้

1. ศึกษาพื้นที่จังหวัดขอนแก่น และศึกษานิเทศก์อำเภอต่าง ๆ ในพื้นที่ จังหวัด
ขอนแก่น

2. ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน นักการภารโรง และผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนที่
กำหนดไว้

3. ข้อมูลจากครูผู้ฝึกสอนแคน ในโรงเรียนที่กำหนดไว้

3.5.3.2 การศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field Data) เพื่อนำมาวิเคราะห์งานวิจัย
ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากภาคสนามโดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูล ดังนี้

1. สัมภาษณ์จากกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัย โดยใช้
ลักษณะการสัมภาษณ์ 3 รูปแบบ คือ การสัมภาษณ์เป็นทางการ (Formal Interview) การ
สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยใช้วิธี
การศึกษาวิจัยดังนี้

- กำหนดแนวคำถามในการสัมภาษณ์ให้มีสาระเพียงพอให้ครอบคลุมประเด็น
ปัญหาของการศึกษาวิจัยแต่ละด้าน

- ทำการสัมภาษณ์ซ้ำเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แน่นอน

- สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษาหลายสถานะภาพ เช่น ศึกษา
เทศก์อำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้ฝึกสอนและนักเรียนที่ฝึกหัดเป่าแคน

- ทบทวนข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ประกอบกับการศึกษาจาก รูปภาพกิจกรรมการ
เรียนการสอนแคนของแต่ละโรงเรียน

2. การสังเกต ผู้วิจัยจะใช้หลักและวิธีการสังเกตภายนอกและการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนแคนกับโรงเรียนที่เลือกศึกษาทั้ง 12 โรงเรียน

3. การบันทึกเสียง ผู้วิจัยจะทำการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลต่าง ๆ และบันทึกการสัมภาษณ์จากบุคคลผู้ให้ข้อมูลจำนวน 46 คน บันทึกการเป่าแคนของนักเรียนแต่ละโรงเรียนเพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การบันทึกภาพ ผู้วิจัยจะทำการบันทึกภาพโดยการบันทึกเป็นภาพถ่ายเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม รูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนแคน ห้องดนตรี สื่อและอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม เพื่อนำมาประกอบกับข้อมูลส่วนอื่นในการศึกษาวิเคราะห์

3.5.4 ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเบื้องต้น ข้อมูลการสัมภาษณ์ ภาพถ่าย แลบบันทึกเสียง และข้อมูลอื่น ๆ

3.5.5 ศึกษาตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากงานภาคสนาม คัดเลือกข้อมูลให้เหมาะสมตรงกับงานวิจัย และทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่ชัดเจน

3.5.6 ศึกษาข้อมูลด้านตำรา เอกสาร และคู่มือการฝึกหัดเป่าแคนเพิ่มเติม จากหน่วยงานการศึกษาต่างๆ เช่น ชมรมนักศึกษาอีสาน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯลาดกระบัง สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ ฯ และวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.6.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ ภาพถ่ายและการบันทึกเสียงศึกษาแนวทางดำเนินการศึกษากระบวนการเรียนการสอนแคน และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและการจัดการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน โดยมีประเด็นกำหนดดังนี้

1. ด้านการจัดการและแนวทางดำเนินงาน

- ขั้นเตรียมการ
- ขั้นริเริ่ม
- ขั้นดำเนินงาน
- ขั้นวัดและประเมินผลการดำเนินงาน
- ด้านครูผู้ฝึกสอนและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- การคัดเลือกนักเรียน
- สถานที่ สื่อ อุปกรณ์ประกอบการสอนและแคน
- การจัดการเรียนการสอน
- เวลาที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม
- จิตวิทยาในการสอน
- การวัดผลและการประเมินผล

2. ด้านปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

แคนนอกเวลาเรียน โดยทำการศึกษาจากผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและนักเรียน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น

- ปัญหาและอุปสรรคในการบริหาร
- ปัญหาและอุปสรรคในด้านการจัดการเรียนการสอน

3. ด้านการฝึกประสบการณ์ทางดนตรี ประกอบด้วยประเด็น

- กิจกรรมการแสดงในโรงเรียน
- กิจกรรมการแสดงเพื่อชุมชนและท้องถิ่น
- กิจกรรมการประกวดดนตรีพื้นเมือง

3.6.2 นำผลการวิเคราะห์จากข้อ 3.6.1 มาทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนทั้งสอง กลุ่มคือ กลุ่มโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรม และกลุ่มโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรม โดยศึกษาเปรียบเทียบในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการดำเนินงาน จะศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- วิธีการดำเนินงานนโยบายและแผนปฏิบัติงาน ขั้นเตรียมการ ขั้นริเริ่ม
ขั้นดำเนินงานและขั้นวัดและประเมินผลการดำเนินงาน
- ระยะเวลาในการดำเนินงาน
- ความร่วมมือของคณะครูในโรงเรียน
- ความร่วมมือของคณะครูกลุ่มผู้รับผิดชอบ

- การสอดคล้องดูแลของผู้บังคับบัญชา
- ขวัญกำลังใจของครูผู้สอนและนักเรียนที่เรียนแคน
- การนำผลงานดนตรีไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ
- ขนาดโรงเรียน
- จำนวนครูผู้รับผิดชอบ
- สื่อ อุปกรณ์ แคน
- งบประมาณ
- สภาพครอบครัวนักเรียนที่เรียนแคน
- ปัญหาและอุปสรรคและการแก้ปัญหาการดำเนินงาน

2. ด้านสภาพการเรียนการสอน จะศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- สถานที่ฝึกซ้อม
- การเตรียมสื่ออุปกรณ์
- การเตรียมครู
- การเตรียมเด็ก
- หลักการสอน
- การสร้างแรงจูงใจ
- การฝึกทักษะการเป่าแคน
- การวัดผลและประเมินผล
- ปัญหาอุปสรรคและการแก้ไขสภาพการเรียนการสอน

3.7 การนำเสนอผลงาน

ในการนำเสนอผลงานการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 6 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาศึกษาจังหวัดขอนแก่น

บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

สภาพการเรียนรู้การสอนแผนนอกเวลาเรียนในประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น

4.1 ประวัติความเป็นมาจังหวัดขอนแก่น

กิตติพร วีรสุธิกุลและ พิณกนก วีรสุธิกุล (2542: 61-63) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของจังหวัดขอนแก่นว่า จังหวัดขอนแก่นตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ.2339ในสมัยรัชกาลที่1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์โดยท่านราชครูหลวงในอารามชีโล้นซึ่งเป็นหลานเจ้าแก้วบุญมได้ยกบ้านคอนกะยอม(อยู่ในเขตอำเภอบ้านไผ่) ขึ้นเป็นเมืองให้ชื่อว่า เมืองขอนแก่น

เหตุที่ตั้งนามเมืองว่า ขอนแก่น นั้น ตามตำนานเล่าขานสืบกันมาว่า พระอรหันต์นำพระบรมธาตุจะไปบรรจุที่พระธาตุพนมผ่านมาแควที่บริเวณนี้ ขณะพักอิริยาบถ อันเชิญพระบรมธาตุขึ้นประทับบนตอมะขามที่ถูกตัดไปจนตายสนิทหลายปีแล้ว ครั้นต่อมากลับงอกงามมีกิ่งก้านสาขาขึ้นอีก ชาวเมืองถือว่าเป็นนิมิตรอันประเสริฐยิ่ง จึงพร้อมใจกันสร้างเจดีย์ครอบตอมะขามนั้นไว้ (กิตติพร วีรสุธิกุล และพิณกนก วีรสุธิกุล, 2542: 55) โดยบรรจุพระบรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า 9 บทไว้ในเจดีย์นั้นเรียกว่า “พระเจ้าเก้าองค์”เมื่อก่อเจดีย์เสร็จแล้วเรียกกันต่อมาว่า “เจดีย์ขามแก่น” อันเป็นที่มาของชื่อเมืองขอนแก่น (เดิม วิชาศึกษกิจ, 2542 : 265)

4.1.1 อักษรย่อจังหวัด ขก

4.1.2 คำขวัญประจำจังหวัด

“พระธาตุขามแก่น เสียงแคนดอกคูน ศูนย์รวมผ้าไหม ร่วมใจผูกเสี่ยว เที่ยว
ขอนแก่นนครใหญ่ ไดโนเสาร์สิรินธรเน่ เจริญหนองมะโมงโอลิมปิก”

4.1.3 พิกัดทางภูมิศาสตร์ (ของตัวเมือง)

จังหวัดขอนแก่นตั้งอยู่ที่	ละติจูด	16°	26′	27″
	ลองจิจูด	102°	50′	09″

พื้นที่ (โดยประมาณ)	10,885.991	ตารางกิโลเมตร
ความใหญ่ของพื้นที่ เป็นอันดับที่	15 ใน 76	จังหวัด
จำนวนประชากร	1,672,399	คน
เป็นชาย	838,181	คน
เป็นหญิง	834,218	คน
รายได้ประชากร	34,879	บาท ต่อหัว ต่อปี
ความรวยเป็นอันดับที่	45	ใน 76 จังหวัด

4.1.4 จำนวนอำเภอ กิ่งอำเภอ

จังหวัดขอนแก่น แบ่งการปกครองออกเป็น 20 อำเภอ 5 กิ่งอำเภอ ดังนี้คือ

1. อำเภอเมืองขอนแก่น
2. อำเภอบ้านไผ่
3. อำเภอพล
4. อำเภอเปือยน้อย
5. อำเภอเวียงใหญ่
6. อำเภอชุมแพ
7. อำเภอภูผาม่าน
8. อำเภอน้ำพอง
9. อำเภอมีชัยบุรี
10. อำเภอกระนวน
11. อำเภอชนบท
12. อำเภอภูเวียง
13. อำเภอหนองสองห้อง
14. อำเภอหนองเรือ
15. อำเภอสหัสขันธ์
16. อำเภอเวียงชัย
17. อำเภออุบลรัตน์
18. อำเภอบ้านฝาง
19. อำเภอเขาสมอแขวง
20. อำเภอพระยืน

21. กิ่งอำเภอชำสูง	แยกจาก	อ.กระนวน
22. กิ่งอำเภอบ้านแฮด	„	อ. บ้านไผ่
23. กิ่งอำเภอโนนศิลา	„	อ. บ้านไผ่
24. กิ่งอำเภอหนองนาคำ	„	อ. ภูเวียง
25. กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัย	„	อ. มัญจาคีรี

4.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกเวลาเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น

โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ที่มีนโยบายในการอนุรักษ์ สืบสาน ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเกี่ยวกับศิลปะดนตรีอีสาน ตามสภาพความพร้อมของแต่ละโรงเรียนที่สามารถจัดกิจกรรมดนตรีในรูปแบบต่างๆ กัน เช่น กิจกรรมการเล่นดนตรีมีการจัดในรูปแบบ แคนวอ ฆ้องลำกลอนซึ่งประกอบเครื่องดนตรีแคน วงดนตรีพื้นเมืองอีสานหรือวงโปงลาง ในส่วนของกิจกรรมนาฏศิลป์ก็มีการแสดงศิลปะพื้นบ้าน ฟ้อนรำประกอบดนตรีแคนวอ และวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน

ลักษณะการจัดกิจกรรมดังกล่าว โรงเรียนต่างๆ ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมในรูปแบบของกิจกรรมนอกเวลาเรียน โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจตามความถนัดและความสนใจ และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมจะจัดการเรียนการสอนและทำการฝึกซ้อมในเวลาหลังเลิกเรียนตามแผนที่ได้กำหนดไว้ตามความเหมาะสมและดุลยพินิจของครูผู้ฝึกสอน

เหตุที่โรงเรียนต่างๆ ได้จัดกิจกรรมการเล่นดนตรีและการแสดงศิลปะพื้นบ้านอีสานเป็นกิจกรรมนอกเวลาเรียน เนื่องจากเวลาเรียนวิชาดนตรีในหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดไว้ในหลักสูตร มีคาบการเรียนไม่เพียงพอต่อการฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเล่นดนตรีและการแสดงศิลปะพื้นบ้าน เพราะเวลาเรียนวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ในหลักสูตรมีเพียงร้อยละ 3 ของเวลาเรียนทั้งหมดเท่านั้น เนื่องจากวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ เป็นวิชาที่อยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ประกอบด้วยวิชาจริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรี – นาฏศิลป์ กิจกรรมสร้างนิสัย ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หลักสูตรได้กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. ในระดับ ป. 1 – 2 เนื่องจากความถนัดและความพร้อมของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ยังมีน้อย จึงนำเนื้อหาสาระ จริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ มาบูรณาการเข้าด้วยกันเป็นหน่วยบูรณาการ 6 หน่วย

2. ในระดับ ป. 3 – 6 จะแยกเนื้อหาสาระในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยออกเป็นรายวิชา ได้แก่ จริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรี – นาฏศิลป์ และกิจกรรมสร้างนิสัย (หน่วย สน. สปช. ศธ, 2534: 267-279)

การที่โรงเรียนประถมศึกษาจะจัดให้นักเรียนฝึกหัดเป่าแคน จึงเป็นการตอบสนองหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนด วิชาดนตรีนาฏศิลป์ ระดับ ป. 3-4 คำอธิบายรายวิชาในกิจกรรมเน้นจังหวะได้กำหนดให้มีการแสดงพื้นเมืองและการรวมวงเล่นเครื่องเคาะจังหวะประกอบเพลง(กรมวิชาการ, 2532: 77-78) และระดับ ป. 5-6 คำอธิบายรายวิชาในกิจกรรมเน้นจังหวะและกิจกรรมนาฏศิลป์ ได้กำหนดให้มีการแสดงพื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่น (กรมวิชาการ, 2532: 79-81) ดังนั้นจึงสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนในเนื้อหาของรายวิชาดังกล่าวได้

ตลอดหลักสูตรประถมศึกษาใช้เวลาเรียน 6 ปี แต่ละปีการศึกษาควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง หรือ 75 คาบ ซึ่งกำหนดให้คาบละ 20 นาที ทั้งนี้เมื่อรวมแล้วต้องไม่ต่ำกว่า 200 วัน และไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง และสำหรับชั้นป. 5- 6 นั้น ให้เพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียนในกลุ่มประสบการณ์พิเศษอีกไม่ต่ำกว่า 200 ชั่วโมง อัตราเวลาเรียนของมวลประสบการณ์ทั้ง 5 กลุ่ม ในแต่ละระดับชั้นกำหนดไว้โดยประมาณ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2532: 3)

ตารางที่ 9 แสดงเวลาเรียนของมวลประสบการณ์ทั้ง 5 กลุ่ม ในแต่ละระดับชั้น

มวลประสบการณ์	อัตราเวลาเรียนโดยประมาณ					
	ป. 1- 2		ป. 3 – 4		ป. 5 – 6	
	ร้อยละ	คาบ/ปี	ร้อยละ	คาบ/ปี	ร้อยละ	คาบ/ปี
1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้	50	1,500	35	1,050	25	750
2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	15	450	20	600	25	750
3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย	25	750	25	750	20	600
4. กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ	10	300	20	600	30	900
รวม	100	3,000	100	3,000	100	3,000
5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ	-	-	-	-	-	600

หมายเหตุ เวลาเรียนคาบละ 20 นาที คิดเป็นชั่วโมงละ 3 คาบ

จากตารางแสดงโครงสร้างเวลาเรียนในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ในระดับป. 1-2 และระดับ ป.3-4 มีเวลาเรียนเพียงร้อยละ 25 ส่วนในระดับ ป. 5-6 มีเวลาเรียนเพียงร้อยละ 20 ของเวลาเรียนทั้งหมด เมื่อแยกเวลา

เรียนออกเป็นแต่ละรายวิชาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งประกอบด้วย 5 หมวดวิชาคือ จริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรี – นาฏศิลป์ และกิจกรรมสร้างนิสัย จึงมีคาบการเรียนน้อยลง เวลาเรียน ในการจัดตารางการเรียนการสอน หรือจำนวนคาบการเรียนไม่เพียงพอต่อการฝึกปฏิบัติ แคน เพราะการเรียนแคนเป็นเรื่องของทักษะ ต้องใช้เวลาฝึกซ้อมนานพอสมควร นักเรียนจึงจะเกิดทักษะในเรื่องที่เรียนได้ โรงเรียนส่วนมากจึงนิยมจัดเป็นกิจกรรมนอกเวลาเรียน เพราะสามารถยืดหยุ่นเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้

ปัจจุบันสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด 1,063 โรงเรียน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น: 2543) โดยแยกอยู่ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ 20 อำเภอ กับ 5 กิ่งอำเภอ ในจำนวนโรงเรียนทั้งหมด มีโรงเรียนที่เคยเปิดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนและดนตรีพื้นเมืองอีสานจำนวน 39 โรงเรียน แต่ปรากฏว่าในปัจจุบันมีโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมการสอนแคนอย่างต่อเนื่องเพียง 26 โรงเรียนเท่านั้น และมีโรงเรียนที่เลิกดำเนินการกิจกรรมดังกล่าวจำนวน 13 โรงเรียน

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น
ที่เปิดสอนแคน สํารวจเมื่อ 20 พฤศจิกายน - 3 ธันวาคม 2543

ที่	ชื่อโรงเรียน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
1	สนามบินขอนแก่น	ในเมือง	เมือง	ขอนแก่น
2	กุดกว้างประชาสรรค์	เมืองเก่า	เมือง	ขอนแก่น
3	อนุบาลขอนแก่น	เมืองเก่า	เมือง	ขอนแก่น
4	บ้านค้อท่อน้อย *	บ้านค้อ	เมือง	ขอนแก่น
5	บ้านเลิง *	โคกสี	เมือง	ขอนแก่น
6	บ้านหินลาดนาโน	หนองน้ำใส	บ้านไผ่	ขอนแก่น
7	บ้านผักหวานโนนสว่าง	บ้านลาน	บ้านไผ่	ขอนแก่น
8	บ้านไผ่แสงทองประชาสรรค์ *	บ้านไผ่	บ้านไผ่	ขอนแก่น
9	บ้านเมืองเพี้ย	เมืองเพี้ย	บ้านไผ่	ขอนแก่น
10	หนองแวงนางเบ้า	หนองแวงนางเบ้า	พล	ขอนแก่น
11	หนองม่วงน้อยนาโคกสามัคคี	หนองแวงนางเบ้า	พล	ขอนแก่น
12	บ้านวังฝอยขาวป้อม	ขามป้อม	เปือยน้อย	ขอนแก่น
13	ชุมชนแวงใหญ่	แวงใหญ่	แวงใหญ่	ขอนแก่น

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น
ที่เปิดสอนแผน ส้ารวจเมื่อ 20 พฤศจิกายน - 3 ธันวาคม 2543 (ต่อ)

ที่	ชื่อโรงเรียน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
14	ชุมชนชุมแพ	ชุมแพ	ชุมแพ	ขอนแก่น
15	บ้านปากกล้วย	โนนคอม	ภูผาม่าน	ขอนแก่น
16	คำบอนวิทยา	บัวเงิน	น้ำพอง	ขอนแก่น
17	บ้านนาฮี *	โนนเพ็ก	มัญจาคีรี	ขอนแก่น
18	บ้านสวัสดิ์	นาข่า	มัญจาคีรี	ขอนแก่น
19	ชุมชนกระนวน	หนองโก	กระนวน	ขอนแก่น
20	คูนสาธ *	คูนสาธ	กระนวน	ขอนแก่น
21	บ้านคำครั่ง *	หัวนาคำ	กระนวน	ขอนแก่น
22	โนนพะยอมพิทยไพศาล *	โนนพะยอม	ชนบท	ขอนแก่น
23	บ้านหนองเต่า	โนนพะยอม	ชนบท	ขอนแก่น
24	ชุมชนบ้านชนบท *	ชนบท	ชนบท	ขอนแก่น
25	โนนอุดมศาสตร์วิทยา	นาหว้า	ภูเวียง	ขอนแก่น
26	หนองคลองดอนแดง	ลำโรง	หนองสองห้อง	ขอนแก่น
27	บ้านโนนพันวิทยา	โนนทัน	หนองเรือ	ขอนแก่น
28	บ้านศรีสุข	ศรีสุข	สีชมพู	ขอนแก่น
29	ชุมชนบ้านโคกสี	เว้งน้อย	เว้งน้อย	ขอนแก่น
30	บ้านดง	บ้านดง	อุบลรัตน์	ขอนแก่น
31	บ้านโคกใหญ่ประชารัฐวิทยา *	บ้านฝาง	บ้านฝาง	ขอนแก่น
32	ห้วยหว้าวิทยาคม *	โนนฆ้อง	บ้านฝาง	ขอนแก่น
33	ชุมชนเขาสวนกวาง	เขาสวนกวาง	เขาสวนกวาง	ขอนแก่น
34	บ้านดงกลาง *	บ้านดั้น	พระยืน	ขอนแก่น
35	บ้านหินเหิบศิลาทิพย์ *	พระยืน	พระยืน	ขอนแก่น
36	หนองกุงห้วยเสียววิทยา *	หนองปลาหมอ	โนนศิลา	ขอนแก่น
37	นาหม้อโนนลานประชาสรรค์	กุศธาตุ	หนองนาคำ	ขอนแก่น
38	ดอนหมู	ชัยสมบูรณ	โคกโพธิ์ชัย	ขอนแก่น
39	หนองหญ้าปล้องโนนสว่าง	ชัยสมบูรณ	โคกโพธิ์ชัย	ขอนแก่น

หมายเหตุ * คือโรงเรียนที่หยุดทำการสอนแผน จำนวน 13 โรงเรียน

โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น เป็นสถาบันการศึกษาที่มีจำนวนมากกว่าสถาบันการศึกษาต่างๆ เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาตั้งอยู่ในชุมชนชนบทเกือบทุกหมู่บ้าน โรงเรียนประถมศึกษาจึงมีจำนวนมากถึง 1,063 โรงเรียน สภาพของแต่ละโรงเรียนจึงมีความแตกต่างกันหลาย ๆ ด้าน เช่น อาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ จำนวนครูและนักเรียน ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงได้จัดประเภทโรงเรียนประถมศึกษาออกเป็น 7 ขนาด ตามจำนวนนักเรียนของแต่ละโรงเรียน(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2541:76) ดังนี้

ตารางที่ 11 แสดงขนาดโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ตามเกณฑ์มาตรฐานวัสดุ ครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้าง โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ 2538

โรงเรียนขนาดที่	จำนวนนักเรียน
1	120 คนลงมา
2	121 – 300
3	301 – 600
4	601 – 900
5	901 – 1,200
6	1,201 – 1,500
7	1,501 คนขึ้นไป

ตารางที่ 12 แสดงขนาดโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นที่เปิดกิจกรรมการเรียนการสอนแผน

โรงเรียนขนาดที่	ชื่อโรงเรียนที่เปิดกิจกรรมการเรียนการสอนแผน	จำนวนนักเรียน	รวม
1 (120 คน ลงมา)	1. บ้านนาฮี 2. บ้านเลิง 3. หินลาดนาโน	38 87 90	3
2 (121-300คน)	1. หนองม่วงน้อยนาคิมสามัคคี 2. คำบอนวิทยา 3. บ้านหนองเต่า	121 125 140	

ตารางที่ 12 แสดงขนาดโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นที่เปิดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแผน (ต่อ)

โรงเรียน ขนาดที่	ชื่อโรงเรียนที่เปิดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแผน	จำนวน นักเรียน	รวม
2 (121-300คน)	4. โกลิไญ์ประชารัฐวิทยา	147	13
	5. บ้านดงกลาง	147	
	6. หนงหญาป้อมโนนสว่าง	166	
	7. บ้านดง (บึงไทรวิทยาการ)	186	
	8. หนงแวงนางเบ้า	198	
	9. บ้านคำครั่ง	249	
	10. บ้านเมืองเพี้ย	269	
	11. บ้านหินเหิบศิลาทิพย์	272	
	12. ชุมชนโคกลี	290	
	13. บ้านผักหวานโนนสว่าง	296	
3 (301-600คน)	1. ดอนหมู	305	16
	2. หนงกุงห้วยเสียววิทยา	316	
	3. โนนพยอมพิทยไพศาล	327	
	4. บ้านวังผือขามป้อม	331	
	5. บ้านศรีสุข	335	
	6. นาหม่อโนนลานประชาสรรค์	352	
	7. บ้านค้อท่อนน้อย	357	
	8. บ้านสวัสดิ์	362	
	9. หนงคลองดอนแดง	394	
	10. บ้านปากกล้วย	396	
	11. ห้วยหว้าประชาสรรค์	429	
	12. โนนอุดมศาสตร์วิทยา	444	
	13. บ้านโนนทันวิทยา	449	
	14. บ้านไผ่แสงทองประชาสรรค์	514	
	15. ชุมชนบ้านชนบท	590	
	16. กุดกว้างประชาสรรค์	591	

ตารางที่ 12 แสดงขนาดโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นที่เปิดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน
(ต่อ)

โรงเรียน ขนาดที่	ชื่อโรงเรียนที่เปิดกิจกรรมการ เรียนการสอนแคน	จำนวน นักเรียน	รวม
4 (601 – 900คน)	1. ชุมชนแวงใหญ่ 2. ชุมชนเขาสวนกวาง	698 703	2
5 (901 – 1,200 คน)	1. ดูนสาด 2. ชุมชนชุมแพ	954 1,092	2
6 (1,201 -1,500 คน)	1. ชุมชนกระนวน	1,229	1
7 (1,500 คนขึ้นไป)	1.อนุบาลขอนแก่น 2.สนามบินขอนแก่น	2,708 3,063	2
รวม		19,760	39

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมปฏิบัติเครื่องดนตรี แคน นอกเวลาเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยได้จัดแบ่งประเภทโรงเรียนที่ได้คัดเลือกเพื่อศึกษาวิจัย
แนวทางการดำเนินงานและสภาพการจัดการเรียนการสอนแคนออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4.2.1. โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน แคนนอกเวลาเรียน

1. โรงเรียนอนุบาลขอนแก่น

1.1 ที่อยู่ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นโรงเรียนขนาดที่ 7
จำนวนนักเรียน 2,810 คน จำนวนครู 114 คน ผู้บริหารโรงเรียนชื่อ นายบัวเรียน นนทะลี
ครูผู้ฝึกสอนแคนชื่อ นางศิริพร รักษาวัช

1.2 ประวัติโรงเรียน โรงเรียนอนุบาลขอนแก่นตั้งเมื่อ พ.ศ. 2497 โดยได้รับงบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ มีพื้นที่ 7 ไร่ 2 งาน 94 ตารางวา เดิมสังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ปี พ.ศ. 2520 เปลี่ยนมาสังกัดกองการศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และในเดือนตุลาคม 2523 ได้โอนมาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

โดยในปัจจุบัน นายบัวเรียน นนทะลี เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 2,810 คน ครูอาจารย์ 114 คน ครูอัตราจ้าง 3 คน นักการภารโรง 11 คน มีอาคารเรียนถาวร 5 อาคาร จำนวน 73 ห้องเรียน อาคารเอนกประสงค์ขนาดใหญ่ 1 อาคาร ห้องน้ำห้องส้วม 4 หลัง

ปรัชญาของโรงเรียน “ **ปัญญาเลิศ เชิดชูคุณธรรม นำทักษะการคิด ดวงจิตมีสุนทรียภาพ** ”

1.3 ประวัติวง ตั้งวงครั้งแรกในปี พ.ศ. 2538 บรรเลงในลักษณะแคนวงเตในปัจจุบัน บรรเลงร่วมกับดนตรีพื้นบ้านอีสานอื่น เช่น พิณ โปงลาง โหวด การนำเสนอผลงานดนตรี ในปี พ.ศ. 2538 เข้าร่วมประกวดแสดงในงาน “เพชรน้ำหนึ่ง” ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ปี พ.ศ. 2543 จัดการแสดงในงาน “20 ปี สปช. จากนี้สู่นิรันดร์” ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการจัดงานของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ

1.4 นโยบายการดำเนินงาน

1.4.1 ขั้นเตรียมงาน

1) การเตรียมบุคลากรวิธีการจัดการ การที่โรงเรียนพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรได้นั้นปัจจัยที่สำคัญคือผู้บริหาร หากผู้บริหารไม่สนับสนุนคงดำเนินงานได้ยาก ดังนั้น ผู้บริหารจึงมีส่วนให้การดำเนินกิจกรรมประสบความสำเร็จ การดำเนินงานเริ่มจากการประชุมคณะกรรมการในโรงเรียนเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินกิจกรรม โดยให้ครูที่มีความพร้อมทางด้านดนตรีรับผิดชอบกิจกรรม และถือว่าเป็นนโยบายสำคัญที่สอดคล้องกับท้องถิ่นที่โรงเรียนถือปฏิบัติต่อเนื่อง การประชุมต้องทำความเข้าใจกับคณะครู ชุมชน นักเรียน พยายามให้บุคคลต่าง ๆ เห็นความสำคัญ มีความตระหนัก ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติงาน ที่ประชุมมอบหมายให้ครูหัวหน้าโครงการจัดทำโครงการเสนอผู้บริหารเพื่อพิจารณาอนุมัติการดำเนินงาน

2) กำหนดวัตถุประสงค์ โรงเรียนได้กำหนดวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมดนตรี ดังนี้

2.1) เพื่อส่งเสริมนักเรียนให้มีสุนทรียภาพทางด้านดนตรี กีฬา และศิลปะ

2.2) เพื่อสร้างศักยภาพให้กับนักเรียนได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.3) เพื่ออนุรักษ์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

3) การเตรียมสถานที่/อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก โรงเรียนจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรม เช่น จัดให้มีห้องซ้อมดนตรี และอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน

4) การเตรียมอุปกรณ์แคนและเครื่องดนตรีอื่น ๆ โรงเรียนเตรียมแคนโดยการจัดซื้อจากช่างทำแคนโดยตรง พร้อมทั้งให้ช่างทำแคนมาดูขนาดรูปร่างนักเรียนเพื่อประดิษฐ์แคนให้เหมาะสมกับขนาดตัวเด็ก โดยสั่งซื้อชนิดราคาดวงละ 750 บาท และราคา 1,200 บาท จำนวน 100 ดวง

5) งบประมาณในการซื้อแคนและเครื่องดนตรี ทางโรงเรียนได้งบประมาณในการดำเนินงานหลายทาง เช่น

5.1) ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองนักเรียนที่เรียนแคน

5.2) งบประมาณจัดสรรจากทางราชการ

5.3) เงินสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน

5.4) ได้รับความอนุเคราะห์จากองค์กรต่าง ๆ

เมื่อโรงเรียนได้ดำเนินการจัดหางบประมาณซื้อเครื่องดนตรีได้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว โรงเรียนได้จัดแบ่งเงินงบประมาณที่จัดหามาได้บางส่วนไว้เพื่อการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ

1.4.2 ขั้นริเริ่ม

1) จัดประชุมนักเรียน โรงเรียนจัดประชุมนักเรียนเพื่อชี้แจงถึงวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมนอกเวลาเรียน โดยจัดเป็นชุมนุมต่าง ๆ

2) สำรวจความสนใจ ผู้บริหารมอบให้ครูฝ่ายกิจการนักเรียนจัดทำแบบสอบถามนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเลือกกิจกรรมที่ตนเองสนใจ จากการสำรวจ ปรากฏว่านักเรียนเลือกสมัครชุมนุมดนตรีนาฏศิลป์มากมีจำนวน 200 คน

1.4.3 ขั้นดำเนินการ

1) ผู้บริหารประชุมครูในโรงเรียนเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบกิจกรรม โดยมีผู้บริหารเป็นประธานกรรมการและเป็นที่ปรึกษา คณะกรรมการประกอบด้วยคณะครูในโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถ ความสนใจในด้านดนตรี จำนวน 7 คน พร้อมทั้งเชิญบุคคลภายนอกโดยเชิญศิลปินแห่งชาติสาขาดนตรีพื้นบ้าน (นายเปลื้อง ฉายรัศมี) มาเป็นกรรมการร่วม เพื่อเป็นที่ปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ด้านดนตรีพื้นบ้าน ข้อดีที่ทางโรงเรียนได้คือวิธีการถ่ายทอดความรู้เรื่องแคนและได้รับการช่วยเหลือในด้านเครื่องดนตรีทำให้ได้เครื่องดนตรีที่มีคุณภาพและราคาไม่แพง

2) คณะกรรมการประชุมหารือวางแผนดำเนินงาน ครูผู้ฝึกสอนหัวหน้าโครงการประชุม คณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อชี้แจงถึงแนวทางดำเนินงาน แบ่งหน้าที่ครูรับผิดชอบงานเป็นฝ่าย คณะครูที่รับผิดชอบกิจกรรม 7 คน แบ่งหน้าที่เป็น ครูฝึกสอนแกน 4 คน ครูสอนการอ่านโน้ต 3 คน แล้วจัดทำโครงการเสนอผู้บริหาร

3) ร่างระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อให้สะดวกในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นระเบียบกำหนดขึ้นเพื่อให้เป็นที่เข้าใจกับคณะครูผู้ปฏิบัติงานรวมทั้งนักเรียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น เวลาฝึกซ้อม การขออนุญาตไปทำการแสดง การรับความสนับสนุน ทุกเรื่องจะต้องมีขั้นตอนว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไรมีระเบียบอย่างไร แต่ต้องคำนึงถึงความเรียบง่ายและสามารถปฏิบัติได้

การควบคุมเรื่องการเงินและสื่ออุปกรณ์ เนื่องจากโรงเรียนอนุบาลขอนแก่นเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ชุมชนให้การสนับสนุนหลายด้าน คนในพื้นที่ได้รับการสนับสนุนทั้งในด้านการเงินและสื่ออุปกรณ์ ทางโรงเรียนได้มอบให้ชมรมหรือคณะกรรมการทำบัญชีรับ-จ่าย เพื่อเป็นหลักฐานในการดำเนินงาน

4) การดำเนินงาน

4.1) ลักษณะการดำเนินงาน ให้คณะกรรมการที่รับผิดชอบกิจกรรมดำเนินงาน ตามมติของคณะกรรมการได้หารือวิธีการดำเนินงานให้เป็นระบบตามขั้นตอน มีการประชุมปรึกษาหารือการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ และพยายามเผยแพร่ผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินงานในปัจจุบัน คณะครูให้ความสำคัญและความสนใจดี ได้จากเมื่อผู้บริหารให้เตรียมการฝึกซ้อมและเตรียมการแสดงก็จะทุ่มเทการทำงานเป็นอย่างเต็มที่ ความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานกิจกรรมคนในพื้นที่มีครูผู้รับผิดชอบ 7 คน โดยแบ่งหน้าที่กันดังนี้ ครูผู้ฝึกซ้อมแกน 4 คน ครูสอนโน้ต 3 คน ผู้ปฏิบัติงานมีความความสัมพันธ์กันดี ครูบางคนเข้าร่วมดำเนินงานแล้วอยากเรียนรู้ อยากศึกษา จึงตั้งใจทำงานไม่รู้สึกลำบากหน่าย ตระหนักในหน้าที่รับผิดชอบ ขยันและใส่ใจในการฝึกซ้อมเป็นอย่างดี

4.2) การสร้างขวัญกำลังใจให้กับคณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมและนักเรียน การให้กำลังใจคณะดำเนินงานในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร จะให้การสนับสนุนในเรื่องที่ทางคณะดำเนินงานขอความช่วยเหลือทุกอย่างเต็มที่ แต่เนื่องด้วยโรงเรียนอนุบาลขอนแก่นเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ผู้บริหารมีภารกิจราชการมาก ไม่ค่อยมีโอกาสมาดูการฝึกซ้อมเป็นประจำ คณะครูผู้ฝึกสอนได้เชิญผู้บริหารมาสังเกตนักเรียนเป่าแคนเป็นบางครั้งเมื่อฝึกซ้อมจบแต่ละเพลง ผู้บริหารดูการฝึกซ้อม กล่าวคำชมเชยนักเรียน ให้คำปรึกษาเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้คณะครูและนักเรียนมีความอบอุ่นใจมีกำลังใจในการทำงานและการฝึกซ้อม

1.4.4 ขั้นตอนการวัดผลและประเมินผลการดำเนินงาน

การวัดและประเมินผลการดำเนินงาน การประเมินโครงการ ทางคณะดำเนินงานใช้วิธีการนำเสนอผลงานทุกปี ประเมินปีละครั้ง โดยจัดแสดงผลงานในรูปการจัดนิทรรศการ จัดเป็นแผนภูมิเกี่ยวกับดนตรีพื้นบ้านอีสาน จัดการแสดงดนตรีพื้นเมืองอีสานเพื่อให้ครูและนักเรียนได้ชม หลังจากได้รับชมแล้วจะแจกแบบสอบถามให้ครูและนักเรียนได้ประเมิน เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงาน การฝึกซ้อมและการแสดง ว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงไร ประทับใจเครื่องดนตรีประเภทใดมากที่สุด เมื่อทราบผลการประเมินแล้วจะรายงานให้ผู้บริหาร คณะครูและนักเรียนทราบ พร้อมทั้งบันทึกข้อบกพร่องไว้ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อมูลจากการประเมินมา ส่วนที่ดีก็คงที่ไว้และเสริมต่อ เพื่อเป็นแนวทางการวางแผนการปฏิบัติงานในปีต่อไป

1.5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกเวลาเรียน

1.5.1 สถานที่ฝึกซ้อม โรงเรียนมีห้องฝึกซ้อมดนตรีโดยเฉพาะมีสื่อการเรียนการสอน จัดทำแผนภูมิภาพส่วนประกอบแคน แผนภูมิแสดงตำแหน่งนิ้ว แผนภูมิโน้ตเพลง และคู่มือการฝึกหัดแคน การรักษาความสะอาดและการจัดห้องดนตรีจะจัดให้นักเรียนทำเวรประจำวันเพื่อดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในห้องดนตรี เป็นการปลูกฝังคุณธรรมความรับผิดชอบและระเบียบวินัยให้กับนักเรียน

1.5.2 ระเบียบและกฎเกณฑ์ที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติ เป็นระเบียบที่ครูและนักเรียนร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อให้ทุกคนใช้ปฏิบัติในการฝึกซ้อม คือ

- 1). ต้องทำการฝึกซ้อมตามตารางที่กำหนดและลงเวลาการฝึกซ้อม หากมีความจำเป็นไม่สามารถทำการฝึกซ้อมจะต้องแจ้งครูผู้สอนล่วงหน้า
- 2). ใช้และเก็บรักษาเครื่องดนตรีอย่างถูกวิธี หากชำรุดเสียหายต้องแจ้งครูผู้สอนทันที
- 3). เวรรับผิดชอบประจำวันต้องดูแลรักษาห้องดนตรีให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย
- 4). ห้ามนำอาหารและเครื่องดื่มเข้ามารับประทานในห้องฝึกซ้อม

1.5.3 การสร้างแรงจูงใจ การช่วย กระตุ้นให้นักเรียนต้องการที่จะเรียนแคน ครูผู้สอนมีวิธีการสร้างแรงจูงใจ ดังนี้

- 1) ก่อนเรียนสร้างแรงจูงใจโดยเชิญหมอแคนมีอาชีพ(ลูกชายหมอลำราตรี ศรีวิไล) มาให้ความรู้และเป่าแคนให้นักเรียนฟัง
- 2)พานักเรียนไปดูการแสดงดนตรีที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์

3) เมื่อนักเรียนเป่าแคนได้แล้ว ครูสร้างแรงจูงใจโดยการเชิญสื่อมวลชน ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องด้านศิลปวัฒนธรรม มาดูความสามารถในการแสดงของเด็ก พร้อมทั้งถ่ายทำวีดิทัศน์ไปแสดงในรายการ “ซูปเปอร์จ้าว”

4) ชมเชยนักเรียนที่สร้างชื่อเสียงด้านดนตรีให้กับโรงเรียนในกิจกรรมหน้าเสาธงตอนเช้า

5) การพูด การใช้น้ำเสียง ครูผู้สอนต้องแสดงความเมตตาและแสดงออกด้วยความจริงใจเป็นกันเองกับเด็ก

6) ชี้แจงถึงคุณค่าของการเรียนแคนว่าเรียนแล้วจะเป็นอย่างไร

7) ใช้คำพูดให้กำลังใจกับเด็กที่มีความท้อแท้ เพื่อให้เด็กมีความพยายามในการฝึกซ้อม

1.5.4) สภาพการเรียนรู้การสอน

1) การเตรียมสื่อและอุปกรณ์ ก่อนที่จะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแคน ครูผู้สอนมีวิธีการเตรียมการในสิ่งต่อไปนี้

แคน นำแคนที่สั่งซื้อจากจังหวัดกาฬสินธุ์มาตรวจคุณภาพเสียง เครื่องกำกับจังหวะ เช่น กรับ ฉิ่ง กลอง โห่ซอ

การเตรียมเอกสารโน้ต/ลายแคนการจัดทำเอกสาร ตำราโน้ตเพลงโรงเรียนได้เชิญวิทยากรผู้มีความชำนาญในเรื่องดนตรีพื้นบ้าน(อาจารย์ดำรง เสมารักษ์)มาจัดทำโน้ตเพลง โน้ตเพลงหรือลายแคน จะปรับเปลี่ยนตัวโน้ตและทำนองเพิ่มเติมให้แปลกและไพเราะยิ่งขึ้น

2) การเตรียมครูผู้สอน

2.1) ประชุมวางแผนงานกำหนดระยะเวลาดำเนินงาน

2.2) กำหนดแผนการสอน ในการจัดทำแผนการเรียนรู้การสอน มีการจัดทำในรูปแบบลักษณะสอดแทรก คือเรื่องการฟังเพลงพื้นเมือง กล่าวคือให้เด็กรู้จักฟังเพลงพื้นเมืองอีสาน และให้รู้จักเครื่องดนตรีคือ แคน ปลูกฝังให้นักเรียนมีความสำนึกว่าจังหวัดขอนแก่นเป็นเมืองหมอแคน

2.3) ครูผู้เป็นหัวหน้าโครงการนำคณะทำงานไปศึกษาดูงานดนตรีที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์

3) การเตรียมเด็ก จัดนักเรียนตั้งแต่ชั้น ป.3-ป.6 ที่สมัครเข้าชุมนุมดนตรีพื้นบ้าน โดยพิจารณาความเหมาะสมทางด้านร่างกาย แล้วจะให้ลองฝึกเป่าแคนภายใน 1 สัปดาห์ให้เคยชินกลิ่นจี๊สูด(ชันโรง) แล้วพิจารณาความสามารถของเด็กเพราะเด็กมีความสามารถไม่เท่ากัน เพื่อคัดเลือกแล้วแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลางและกลุ่มที่ยังจะต้องฝึกทักษะต่อไป

4) หลักการสอน

4.1) ก่อนที่จะเรียนเป่าแคนครูจะต้องให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับแคน เช่น ประวัติความเป็นมา ส่วนประกอบ วัสดุที่ใช้ทำแคน การเกิดเสียง

4.2) การสอนแคนถ้าเป็นไปได้มีครูผู้ฝึกสอนหลายคนจะได้ผลดีมาก เพราะจะได้ดูแลเด็กได้ทั่วถึง

4.3) การส่งเสริมพัฒนาการและช่วยเหลือเด็ก เด็กที่เป่าเก่งครูผู้สอนจะให้เด็กมีโอกาสได้แสดงออกสม่ำเสมอ เด็กไม่เก่ง ครูผู้ควบคุมการฝึกซ้อมต้องช่วยกันดูแลให้กำลังใจเป็นประจำ

5) การฝึกทักษะการเป่าแคน

5.1) เวลาในการฝึกซ้อม ทางโรงเรียนจัดให้มีการฝึกซ้อม 2 ช่วง คือช่วงพักเที่ยง เวลา 12.00 – 12.45 น. (โรงเรียนพักรับประทานอาหารเวลา 11.45 น.) และช่วงหลังเลิกเรียน เวลา 16.00 – 17.00 น.

5.2) ฝึกการหยิบจับแคน การวางแคน การเก็บรักษาแคน

5.3) ฝึกการใช้นิ้วตามตำแหน่งของปุ่มแคน การเปิดปิดรูแคนให้ได้เสียงที่ชัดเจน

5.4) เมื่อฝึกการใช้นิ้วจนคล่องแล้ว จะฝึกการใช้ลม การฝึกขั้นนี้จะเป็นปัญหากับเด็กมาก ครูจะต้องมีความเข้าใจและดูแลเด็กอย่างดี เพราะเด็กจะเกิดอาการวิงเวียนจากกลิ่นขี้สูด

5.5) แบ่งกลุ่มตามพลังเสียงของเด็ก คือ กลุ่มพลังเสียงดีหรือทักษะดี กลุ่มทักษะปานกลางและกลุ่มที่มีความสนใจแต่พัฒนาการช้า

5.6) ฝึกการอ่านโน้ตเพลงง่ายก่อน เช่น เพลงเต๋ยโง้ง ฝึกเป่าทีละวรรคตาโน้ตเพลงพร้อมกันทุกคน ครูสังเกตดูการใช้นิ้วถ้าวางนิ้วไม่ถูกต้องก็ให้แก้ไขทันที

5.7) ฝึกเป่าเป็นเพลง จากเพลงช้าไปหาเพลงเร็ว

6) การสร้างประสบการณ์ทางดนตรี

6.1) กิจกรรมในโรงเรียน ได้นำกิจกรรมดนตรีจัดแสดงที่โรงเรียนในโอกาสต่าง ๆ เช่น กิจกรรมวันไหว้ครู วันแม่ กิจกรรมดนตรีพื้นเมืองจัดบูรณาการเข้ากับทุกวิชา

6.2) กิจกรรมในชุมชน เมื่อชุมชนขอความร่วมมือมายังโรงเรียนเพื่อนำดนตรีไปแสดง โรงเรียนจะเลือกพิจารณาในเรื่องเวลา สถานที่และผลที่อาจจะกระทบต่อนักเรียน เคยนำไปแสดงในชุมชน 2 ครั้ง ในงานเลี้ยงสังสรรค์และงานเลี้ยงต้อนรับรัฐมนตรี

การควบคุมดูแลความประพฤตินักเรียน การไปแสดงดนตรีในชุมชนโรงเรียนจัดให้คณะครูฝ่ายปกครองไปควบคุมดูแลและให้การช่วยเหลือนักเรียน เพราะต้องรับผิดชอบหลายด้าน เช่น เรื่องความปลอดภัย ความประพฤติ เพราะมีเด็กจำนวนมาก ต้องดูแลทั้งเรื่องการแต่งหน้า การเดินทาง การรับการส่งเด็กต้องเคร่งครัดและตรงเวลา

6.3) กิจกรรมประกวดดนตรี โรงเรียนเคยส่งนักเรียนเข้าประกวดแคนวงในงาน “เพชรน้ำหนึ่ง” ปี พ.ศ. 2538 ได้รับรางวัลรองชนะเลิศ การเตรียมการก่อนเข้าประกวด โรงเรียนจะประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองทราบและมีส่วนร่วมในการฝึกซ้อมด้วย ผู้ปกครองมาเยี่ยม ชมเชย บริการอาหารและเครื่องดื่ม ทั้งขบวนพ็อนรำและขบวนเป่าแคน และทางสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอได้มอบให้ศึกษานิเทศก์อำเภอมาดูแลการฝึกซ้อมเป็นบางครั้ง

การแสดงดนตรี นักเรียนมีความกล้าแสดงออกต้องการให้จัดการแสดงเป็นประจำ ขณะแสดงเด็กจะปฏิบัติได้ดีกว่าการฝึกซ้อม มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่มีการตื่นเต้น การฝึกซ้อมก่อนการแสดงเด็กจะมีกำลังใจเพราะคณะครูผู้ฝึกสอนเชิญผู้ปกครองมาชม ดูแลและให้กำลังใจเด็กด้วย นักเรียนให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเป็นอย่างดี บางครั้งได้จัดให้มีการเข้าค่ายในโรงเรียน ผู้ปกครองก็มาดูแลด้วย นอกจากนั้นครูผู้ฝึกสอนได้หาวิธีให้นักเรียนได้รู้จักและพบปะกับบุคคลภายนอกที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับดนตรี

7) การวัดผลและประเมินผลด้านการเรียนการสอน ครูผู้ฝึกสอนมีวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนดังนี้

7.1) การสังเกต ความสนใจในการฝึกหัด ความอดทน การตรงต่อเวลา การใช้และการเก็บรักษาเครื่องดนตรี แล้วบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนไว้เพื่อชี้แนะให้ปรับปรุงแก้ไข

7.2) ทดสอบโดยการให้นักเรียนปฏิบัติจริง การทดสอบเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม

2. โรงเรียนชุมชนกระนวน

2.1 ที่อยู่ ตำบลหนองโก อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นเป็นโรงเรียนขนาดที่ 6 จำนวนนักเรียน 1,229 คน จำนวนครู 57 คนผู้บริหารโรงเรียนชื่อ นายบุญเรือง แก้วใส ครูผู้ฝึกสอนแคนชื่อ นายสมยศ ไชยสมบัติ

2.2 ประวัติโรงเรียนชุมชนกระนวน โรงเรียนชุมชนกระนวนเดิมชื่อ “โรงเรียนประชาบาลตำบลกระนวน” (วัดบ้านหนองโก) ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2472 โดยหลวงศรีนครานุรักษ์ ใช้ศาลาการเปรียญวัดศรีสว่างเป็นอาคารเรียน ในปี พ.ศ. 2474 โรงเรียนได้ยุบเล็ดตั้งขึ้นใหม่ ในปี พ.ศ. 2476 ตามคำสั่งของรัฐบาล ในปี พ.ศ. 2491 ครูใหญ่และคณะครูพร้อมด้วยผู้ปกครองนักเรียน ได้จับจองที่ดินแปลงที่ตั้งอยู่ในขณะนี้ไว้เป็นกรรมสิทธิ์ มีพื้นที่ 11 ไร่ 17 ตารางวา ในปัจจุบันรับเด็กเข้าเรียนในพื้นที่เขตบริการที่มี 4 หมู่บ้าน นายบุญศรี ผ่องใส เป็นผู้อำนวยการ ซึ่งเป็นผู้บริหารที่มีบทบาทต่อโรงเรียนนานถึง 33 ปี มีผู้ช่วยผู้อำนวยการ 4 คน จำนวนบุคลากรทั้ง

หมด 60 คน ชาย 20 คน หญิง 40 คน นักการภารโรง 2 คน มีนักเรียนทั้งหมดจากระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1,125 คน

2.3 ประวัติวง เริ่มก่อตั้งวงเมื่อปี พ.ศ. 2542 เป็นการตั้งวงดนตรีพื้นบ้านอีสานครั้งแรกของโรงเรียน ดำเนินการสอนโดยครูผู้สอนคนปัจจุบันและสร้างสรรค์งานดนตรีประสบผลสำเร็จมาทุกโรงเรียนที่เคยสอนมา ลักษณะวงเป็นวงโปงลาง ปัจจุบันมีนักดนตรี 18 คน มีนักเรียนเรียนแคน 5 คน ในปีแรกของการตั้งวง โรงเรียนส่งวงโปงลางเข้าประกวดการประกวดดนตรีพื้นบ้านตามนโยบายสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ได้รับรางวัลชนะเลิศ และเป็นตัวแทนของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น เข้าประกวดในระดับมัธยมในงาน “ศิลปะหัตถกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2

รูปแบบ การบรรเลง การบรรเลงนั้น มีการเป่าแคนบรรเลงผสมเครื่องดนตรีอีสานประกอบ การพ้อนรำ ก่อนที่จะทำการแสดงจะเป็นเดี่ยวเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น การบรรเลงแคนจะให้นักเรียนเป่าพร้อมกันเพื่อที่จะได้คุณภาพเสียงของแคนที่ไพเราะและกังวาน

2.4. นโยบายการดำเนินงาน

2.4.1 ขั้นเตรียมงาน

1) การเตรียมบุคลากรวิธีการจัดการ ดำเนินการโดยผู้บริหารให้ครูหัวหน้าโครงการเขียนบันทึกแจ้งความประสงค์ในการจัดกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านนำเสนอฝ่ายบริหารพร้อมกับโครงการจัดกิจกรรม ทางฝ่ายบริหารพิจารณาและอนุมัติโครงการ

2) โรงเรียนได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม ดังนี้

- 2.1) เพื่อการอนุรักษ์สืบทอดศิลปะพื้นบ้านอีสาน
- 2.2) เพื่อปลูกฝังนักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- 2.3) เพื่อส่งเสริมความสามารถเฉพาะตัวของนักเรียน

2) การเตรียมสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก เมื่อทางฝ่ายบริการเสนออนุมัติโครงการแล้ว ฝ่ายอำนวยความสะดวกได้จัดเตรียมสถานที่เพื่อการฝึกซ้อมดนตรี โดยใช้ห้องเรียน 1 ห้องจัดทำเป็นห้องฝึกซ้อมดนตรี

4) การจัดเตรียมอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก โรงเรียนได้จัดหาเครื่องดนตรี โดยขอความร่วมมือจากทางสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอกะนวน จากสมาชิกสภาจังหวัดและจากผู้ให้การสนับสนุนกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน ปัจจุบันโรงเรียนมีแคนสำหรับใช้ในการเรียนการสอนจำนวน 18 ดวง

5) งบประมาณดำเนินงาน สำหรับงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องดนตรี โรงเรียนได้งบประมาณ 2 ส่วนคือ ผู้ปกครองบริจาคเงินซื้อแคนให้นักเรียนฝึกหัดและเป็นงบประมาณประจำปีของทางโรงเรียน

เมื่อโรงเรียนได้ดำเนินการจัดหางบประมาณซื้อเครื่องดนตรีได้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว โรงเรียนได้จัดแบ่งเงินงบประมาณที่จัดหามาได้บางส่วนไว้เพื่อการดำเนินงานไม่ได้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อไป

2.4.2 ขั้นริเริ่ม

1) จัดประชุมนักเรียน เพื่อแจ้งจุดประสงค์และบอกประโยชน์ที่ได้จากการเรียนแคนว่าให้มีความตระหนักว่าแคนเป็นเครื่องดนตรีประจำภาคอีสาน การที่เราควรจะช่วยกันรักษาสืบทอดศิลปวัฒนธรรมอีสาน และถ้าหากมีความสามารถจะเกิดผลดีกับตัวเอง นำไปปรับใช้สังคม การเล่นดนตรีเป็นงานอดิเรกและสามารถประกอบอาชีพห่อแคนได้ด้วย

2) การสำรวจความสนใจเพื่อให้นักเรียนได้เลือกกิจกรรม โรงเรียนดำเนินการโดยแจกแบบสำรวจ(แผ่นพับ)เพื่อสำรวจความสนใจของนักเรียนที่จะเข้าร่วมกิจกรรม โดยจัดตั้งเป็นชมรมต่าง ๆ แล้วแยกนักเรียนออกตามข้อมูลที่สำรวจได้

2.4.3 ขั้นดำเนินงาน

1) ผู้บริหารประชุมคณะกรรมการในโรงเรียนเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โดยจัดตั้งเป็นคณะดำเนินงาน ครูทุกคนต่างก็มองเห็นความสำคัญในเรื่องดนตรีพื้นบ้าน คณะครูที่ร่วมดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายอำนวยความสะดวก ฝ่ายรับผิดชอบด้านการฝึกซ้อมดนตรี และฝ่ายรับผิดชอบการฟ้อนรำประกอบการแสดง

2) คณะกรรมการประชุมปรึกษาหารือและวางแผนการดำเนินงาน ฝ่ายบริหารมอบอำนาจให้หัวหน้าโครงการดำเนินการประชุมคณะดำเนินงานเพื่อวางแผนแนวทางจัดกิจกรรม โดยฝ่ายบริหารเข้าร่วมประชุมเพื่อให้ความช่วยเหลือชี้แนะเมื่อคณะกรรมการต้องการการให้คำปรึกษา

3) การร่างระเบียบกิจกรรม มีการร่างระเบียบกิจกรรมโดยหัวหน้าโครงการร่วมกับคณะดำเนินงานร่างระเบียบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านอีสานนอกเวลาเรียน แล้วนำเสนอฝ่ายบริหารเพื่อใช้ยึดเป็นแนวทางดำเนินงาน

4) การดำเนินงาน

4.1) ลักษณะการดำเนินงาน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนและดนตรีพื้นบ้านทางโรงเรียนได้จัดตั้งเป็นชมรมดนตรี ให้ครูผู้มีความรู้ความสามารถด้านดนตรีเป็นหัวหน้าโครงการจัดการวางแผนการตั้งวง กำหนดเครื่องดนตรีที่จะต้องใช้ จำนวนบุคลากรร่วมดำเนินการและการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้มีความพร้อมในการดำเนินงาน

4.2) การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับคณะครูผู้รับเรียนฝึกชอปปิกกรรมและนักเรียน ผู้บริหารมีวิธีสร้างขวัญและกำลังใจโดยการประกาศคุณงามความดี ยกย่องชมเชย ให้คณะครูและนักเรียนในโรงเรียนได้ทราบ เมื่อจัดแสดงดนตรีในโอกาสต่าง ๆ พร้อมทั้งพิจารณาความดีความชอบเป็นพิเศษกับคณะครูผู้ดำเนินงาน

2.4.4 ขั้นการวัดผลและประเมินผล การวัดผลและประเมินผลการทำงาน ทุกครั้งได้รับความเห็นชอบโดยให้ผู้บริหารมีคำสั่ง เมื่อแสดงดนตรีแล้ว ครูผู้ฝึกสอนทำบันทึกผลการแสดงเป็นการรายงานผลในการไปปฏิบัติแต่ละครั้งว่าเกิดผลดีผลเสียอย่างไร รวมถึงความปลอดภัยของนักเรียนด้วย

2.5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกเวลาเรียน

2.5.1 สถานที่ฝึกซ้อม มีห้องฝึกซ้อมดนตรีอย่างถาวร แต่ในบางครั้งครูสอนจะเปลี่ยนบรรยากาศการเรียน โดยเด็กฝึกซ้อมตามร่มไม้ ตามระเบียงห้อง เรียนส่วนการฝึกซ้อมเพื่อไปแสดงจัดการ จะใช้เวทีกลางหอประชุมของโรงเรียนหรืออาคารเอนกประสงค์

การรักษาความสะอาดและการจัดห้องดนตรี การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้นักเรียนทำความสะอาดเครื่องดนตรีทุกชิ้น รวมทั้งสถานที่ฝึกซ้อม หลังจากทำการฝึกซ้อมแล้วครูแนะนำให้นักเรียนรู้จักวิธีเก็บรักษาแคนให้มีอายุการใช้งานได้นาน โดยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง

2.5.2 ระเบียบกฎเกณฑ์ที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติ โดยครูและนักเรียนร่วมกันสร้างระเบียบการใช้ห้องดนตรี ซึ่งกำหนดเป็นข้อๆ ส่วนมากจะเป็นการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม เช่น การมีน้ำใจต่อเพื่อน การตรงต่อเวลา การอุทิศตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมการรับผิดชอบในระบบกลุ่มของตัวเอง

2.5.3 วิธีการสร้างแรงจูงใจ ครูผู้สอนมีวิธีการสร้างแรงจูงใจ ดังนี้

1) ครูอธิบายให้นักเรียนฟังว่า หากเราฝึกฝนเป่าแคนให้เก่งจนชำนาญจะมีโอกาสได้ไปแสดงในสถานที่ต่างๆ ได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ และประสบความสำเร็จกับเครื่องดนตรีที่เราฝึกหัด หรือได้ไปแสดงถึงต่างประเทศในลักษณะการเผยแพร่วัฒนธรรมอีสาน นอกจากนั้นหากนักเรียนคนใดเก่งจริง ๆ แล้วก็สามารถประกอบอาชีพได้ด้วย

2) การสร้างแรงจูงใจ ครูผู้สอนจะกระทำตลอดเวลาทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน หลังจากการสร้างแรงจูงใจแล้วเด็กจะเกิดความสนใจ มีความกระตือรือร้น มุ่งหวังให้เกิดความสำเร็จกับตนเอง

2.5.4 สภาพการเรียนรู้การสอน

1) การเตรียมสื่อและอุปกรณ์ จะต้องตรวจสอบว่าอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการฝึกหัด คือ แคน มีเพียงพอกับจำนวนนักเรียนฝึกหัดหรือไม่ การเรียนการสอนจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด สิ่งที่เป็นที่สุดคือแคนจะต้องจัดหาให้พอเหมาะกับจำนวนนักเรียน

การเตรียมแคนและการเลือกแคน แคนที่ใช้โรงเรียนเลือกใช้แคนแปด โดยเลือกใช้แคน 2 ประเภท คือ ชนิดดีและชนิดเพื่อการฝึกซ้อม แคนรุ่นแรกเป็นแคนที่ได้มาจากงบประมาณทางราชการจัดสรรให้ ส่วนแคนที่ใช้ในการบรรเลงจริงจะสั่งซื้อเป็นพิเศษ คือใช้แคนลิ้นเงิน ราคาดวงละ 1,200 บาท ซึ่งเป็นแคนสำหรับหมอแคนมืออาชีพ ที่มีคุณภาพเสียงที่ชัดเจน และเป่าสบาย โดยไม่เปลืองลม

การเลือกแคน มีวิธีเลือกคือ ดูสภาพภายนอก ว่าเต้าแคนหรือก้นแคนมีส่วนชำรุดหรือไม่ เมื่อดูว่าทุกส่วนอยู่ในสภาพปกติ แล้วเป่าฟังเสียงทีละลูก ถ้าลูกไหนดังไม่ชัดก็ให้ช่างแก้ไข การฟังเสียงแคนจะใช้ความสามารถพิเศษส่วนตัวว่า เพราะแคนประเภทเดียวกันอาจจะให้เสียงไม่เหมือนกัน อาจจะใช้ลมไม่เท่ากัน การเลือกขึ้นอยู่กับเทคนิคของผู้เลือก เวลาเป่าและดูจะให้เสียงเดียวกัน เสียงจะไม่เพี้ยนไม่เปลี่ยนและกินลมน้อย

สื่อที่จำเป็นเพื่อประกอบการสอน เช่น แผนภูมิตัวโน้ตหรือแผนภูมิเพลงต่าง ๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนจำโน้ตหรือจำลายต่างๆ ได้ง่ายขึ้น นับว่าเป็นสิ่งเอื้ออำนวยต่อครูผู้สอนให้สามารถดำเนินกิจกรรมประสบผลสำเร็จได้โดยรวดเร็วที่สุด จัดทำเอกสารโน้ตเพลงแต่ละเพลงเพื่อแจกให้นักเรียนทำการฝึกซ้อม

การเตรียมเอกสาร เอกสาร โน้ต/ลายแคน การเตรียมเอกสาร ตำรา โน้ตเพลงได้จัดทำเป็นประจำแล้วเผยแพร่ให้กับคณะครูที่มีความสนใจ และได้รับความอนุเคราะห์เรื่องเอกสาร ตำรา และโน้ตเพลงจากผู้วิจัยตอนออกศึกษาข้อมูลพื้นฐานภาคสนาม

เอกสารที่นำมาประกอบการสอน ครูผู้สอนจัดทำขึ้นโดยเฉพาะ เช่น โครงสร้างของแคน โน้ตประจำแคน และเพลงที่นำมาใช้สอนลักษณะการฝึกซ้อมมีการแยกฝึกทักษะแล้วจึงมาบรรเลงรวมวง

2) การเตรียมครูผู้ฝึกสอน ครูผู้สอนจัดลำดับเนื้อหาและลำดับขั้นตอนการเรียนรู้แคนสำรวจความสามารถพื้นฐานของเด็ก หากว่าเป็นเด็กฝึกหัดใหม่ต้องให้เด็กรู้จักกับอุปกรณ์ว่ามีลักษณะและประวัติความเป็นมาอย่างไร ถ้าเด็กที่เป่าแคนเป็นแล้ว ก็กำหนดว่าจะสอนเกี่ยวกับเรื่องใด จัดทำแผนการสอน จัดทำตารางฝึกซ้อม

การทำแผนการสอนนั้น ครูผู้สอนได้ทำแผนการสอน โดยศึกษาวิธีการทำแผนการสอนจากคู่มือการฝึกหัดแคน แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในเรื่องที่จะสอนนักเรียน ในแผนการสอนจะแบ่ง

เป็นเรื่องๆ ครูผู้ฝึกสอนเป็นผู้ฝึกสอนดนตรีทุกชิ้นในวง ซึ่งดนตรีทุกเครื่องจะเริ่มดันจากพื้นฐาน ประวัติความเป็นมา วิธีใช้ การฝึกทักษะและการเล่นดนตรี

3) การเตรียมเด็ก การคัดเลือกนักเรียนเป็นการสรรหาตัวบุคลากร การเลือกจะให้เด็กทุกคนเลือกกิจกรรมตามความสมัครใจ ให้โอกาสเด็กทุกคนตั้งแต่ชั้นป. 3 ขึ้นไป เมื่อคัดเลือกแล้วครูจะแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย เพื่อจะให้นักเรียนได้สัมผัสกับดนตรีทุกคน แต่ละกลุ่มจัดพี่เลี้ยงที่เป็นนักเรียนรุ่นพี่คอยดูแลช่วยเหลือการฝึกซ้อม

4) หลักการสอน ครูผู้สอนใช้วิธีการดังต่อไปนี้

4.1) การสอนแคน ต้องให้เด็กมีความรู้เรื่องรูปร่างลักษณะเป็นเช่นไร ประวัติความเป็นมา ลักษณะการใช้งาน เสียงของแคนแต่ละคู่ การเรียนการสอนเพลงหรือลายแคน ครูต้องสอดแทรกประวัติของเพลง อย่างเช่นเพลง เดย์โง้ง เดย์พม่า ลายแม่ฮ้างกล่อมลูก

4.2) ให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข โดยครูวางตัวเป็นกันเองกับเด็ก บอกประโยชน์ที่ได้จากการเรียนดนตรีว่า การเล่นดนตรีทำให้เรามีความสุขและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ดนตรีทำให้เราห่างไกลจากสิ่งเสพติด

4.3) เทคนิควิธีสอนเพื่อให้บรรลุจุดหมายการเรียนการสอน ครูผู้สอนต้องเข้าใจพัฒนาการของเด็ก เพราะการสอนแคนเป็นเครื่องดนตรีที่เล่นยาก เนื่องจาก การสัมผัส การวางนิ้วบนคู่แคนนั้นจะไม่ตรงกัน เพราะฉะนั้นการสอนนั้นต้อง ต้องใช้เวลานาน

4.4) การสอนแคน ถ้าหากเด็กเกิดความอ่อนล้าจากการเป่าแคน ครูจะให้เด็กพักผ่อนจนกว่าสภาพร่างกายและจิตใจพร้อมที่จะเล่นค่อยมาฝึกต่อ แต่ส่วนมากเมื่อฝึกไปนาน ๆ และรู้จักการใช้ลมแล้วจะไม่มีเกิดอาการอ่อนล้า นักเรียนระดับประถมศึกษา การฝึกซ้อมไม่ควรเกิน 1 ชั่วโมง 30 นาที หากใช้เวลามากกว่านี้นักเรียนจะเบื่อและหันความสนใจไปทางอื่น

4.5) การสอนทุกครั้ง ก่อนเรียนครูแจ้งจุดประสงค์ เพื่อที่จะให้นักเรียนได้รู้ว่า หลังจากเรียนแล้วจะได้อะไร

4.6) การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ครูผู้สอนให้นักเรียนบางส่วนช่วยผลิตสื่อการเรียนการสอน และนักเรียนบางที่เป่าแคนได้ดีให้เป็นเป็นผู้ช่วยครูในการแนะนำรุ่นน้องที่เริ่มฝึกหัดเป่าแคน

5) การฝึกทักษะการเป่าแคน

5.1) การฝึกซ้อมจะทำการฝึกซ้อมทุกวันในวันเปิดเรียนตั้งแต่วันจันทร์-ศุกร์ในเวลาพักเที่ยงตั้งแต่เวลา 12.00 – 13.00 น กับตอนหลังเลิกเรียนตั้งแต่เวลา 16.00 – 18.00 น เป็นการฝึกซ้อมเพื่อฝึกนักเรียนใหม่ บางครั้งฝึกซ้อมเป็นกรณีพิเศษเพื่อความพร้อมจัดการแสดง ครูผู้สอนจะ

นักร้องนักเรียนมาฝึกซ้อมในวันเสาร์-อาทิตย์ตั้งแต่เวลา 9.00 – 12.00 น. โดยขออนุญาตผู้ปกครองให้นักเรียนมาทำการฝึกซ้อม

5.2) ในกรณีไม่ได้ฝึกซ้อมตามตารางฝึกซ้อมที่ได้กำหนดไว้ทำการฝึกซ้อมชดเชย

5.3) มีการเปลี่ยนสถานที่ฝึกซ้อมเป็นประจำ คือ ฝึกซ้อมในโรงเรียน โดยกำหนดขอบเขตสถานที่เพื่อความเป็นระเบียบ และสะดวกในการดูแลตรวจสอบพัฒนาการของเด็กนักเรียนในการเรียน บางครั้งให้นักเรียนนำแคนไปฝึกซ้อมที่บ้าน

5.4) ฝึกการวางนิ้วให้ถูกต้อง

5.5) ฝึกหัดไล่เสียงจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูงและจากเสียงสูงลงมาหาเสียงต่ำ

5.6) ฝึกการอ่านโน้ต โดยใช้โน้ตไทยสำหรับการฝึกหัด ครูเคาะจังหวะให้เด็ก เมื่ออ่านได้ถูกต้องแล้วจึงให้เด็กอ่านพร้อมกับเคาะจังหวะด้วยตนเอง

5.7) ฝึกการใช้ลม เป่าลมออกและดูดลมเข้า การเป่าจากแคน การเป่าตัด

5.8) เริ่มฝึกหัดเพลงง่าย ๆ แล้วพัฒนาเป็นเพลงที่ยากขึ้นตามลำดับ

5.9). ฝึกการและเก็บรักษาแคน เพื่อให้แคนมีอายุการใช้งานได้นาน

6) การสร้างประสบการณ์ทางดนตรี

6.1) กิจกรรมในโรงเรียน การนำกิจกรรมดนตรีพื้นเมืองไปใช้ในกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นได้แก่ การแสดงต้อนรับผู้มาเยี่ยมโรงเรียน เมื่อได้รับคำสั่งจากผู้บริหารให้เตรียมการแสดงดนตรี ครูผู้สอนจะประสานงานกับคณะครูผู้ดำเนินงาน นักดนตรีและนักแสดงทุกคนเพื่อเตรียมความพร้อม หลังจากนั้นจะทำการฝึกซ้อมเป็นกรณีพิเศษ กิจกรรมแสดงดนตรีในโรงเรียนไม่ได้ปฏิบัติเป็นประจำแล้วแต่โอกาสที่ควรแสดง นักเรียนและผู้ปกครองให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีสังเกตได้จากผู้ปกครองมาสอบถามถึงวันเวลาและสถานที่การแสดงของนักเรียนทุกครั้ง

6.2) กิจกรรมในชุมชน การแสดงดนตรีในชุมชนจะมีการแสดงเป็นประจำ เช่น งานที่ว่าการอำเภอที่จัดขึ้นเพื่อต้อนรับผู้มาเยี่ยม งานประจำปีอำเภอกระนวน งานจิว หรืองานเทศกาลต่าง ๆ ที่ชุมชนขอความร่วมมือมา งานดังกล่าวทางคณะกรรมการจะขอความร่วมมือกับทางโรงเรียนเพื่อทำการแสดงดนตรีและสร้างสีสันในงาน จำนวนครั้งที่นำดนตรีไปแสดงในชุมชนนั้นประมาณ 20 ครั้งต่อปี การสร้างบรรยากาศในการแสดงดนตรี ครูผู้สอนแนะนำนักเรียนเล่นให้ผู้ชมเกิดความประทับใจมากที่สุด ค่าตอบแทนในการแสดง ส่วนมากจะเป็นการแสดงเพื่อสร้างประสบการณ์ดนตรีให้กับเด็ก โดยมีจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานดนตรีให้ชุมชนได้รับทราบและเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนโดยไม่คิดค่าตอบแทน แต่บางงานก็ได้ค่าตอบแทนเป็นจำนวนเงิน 6,000 บาท การแสดงในชุมชนจะใช้เวลาแสดงประมาณ 2 ชั่วโมง รายได้ที่ได้จากการแสดง

บางส่วนก็จัดเป็นงบประมาณสนับสนุนลงไปกลาง บางส่วนก็นำมาเลี้ยงนักเรียน บางส่วนนำมาใช้จ่ายเกี่ยวกับการซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์

การนำกิจกรรมดนตรีไปแสดงในชุมชน อาจมีผลกระทบต่อนักเรียนและทางโรงเรียนบ้างแล้วแต่โอกาสของงานแสดง บางครั้งตรงกับช่วงการเรียนของนักเรียนด้วย เพราะฉะนั้นจึงมีผลกระทบกับรายวิชาต่าง ๆ เมื่อมีปัญหาเช่นนี้ครูผู้สอนจึงนำปัญหาเสนอกับผู้บริหาร และแก้ปัญหาโดยให้ครูประจำวิชาสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนดนตรีและนักแสดง

6.3) กิจกรรมการประกวดดนตรี ในปีการศึกษา 2543 โรงเรียนได้นำกิจกรรมดนตรีเข้าประกวดในงาน “ศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” โดยเริ่มแข่งจากระดับอำเภอ ระดับเขตคุณภาพการศึกษาและระดับจังหวัด ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 ก่อนการประกวดดนตรีโรงเรียนได้เตรียมการก่อน เข้าประกวด ดังนี้

1. ทางโรงเรียนแจ้งให้นักเรียน ผู้ปกครองหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ทราบถึงวันเวลาที่ทำการแข่งขัน

2. ประชุมนักเรียนเพื่อชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ เช่น ความสำคัญประโยชน์ ความรู้เรื่องระเบียบกติกาของการประกวด พร้อมทั้งอธิบายให้นักเรียนเข้าใจว่าการแข่งขันนั้นมีความแตกต่างจากงานแสดงทั่วไป เพราะการแข่งขันจะเป็นการคัดเลือกวงที่ดีที่สุด หากว่าเรามีความบกพร่องตรงไหน เช่น การเป่าแคนตรงไหนไม่ชัดเจนก็ให้แก้ไขในจุดนั้น เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ชมผู้ฟังและคณะกรรมการตัดสินด้วย

3. ทำหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือกับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อเพิ่มเวลาการฝึกซ้อมกรณีพิเศษ เพื่อให้วงมีความพร้อมในการเข้าแข่งขันให้มากที่สุด

4. แต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบดูแลในด้านต่าง ๆ เช่น ดูแลด้านความประพฤตินักเรียน ด้านการแสดง ด้านการควบคุมแสงเสียง เพื่อให้เกิดความสะดวกในการเข้าประกวดและการแสดง

7) การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ส่วนส่วนมากจะเป็นการทดสอบพัฒนาการว่าแต่ละคนมีพัฒนาการไปมากน้อยเพียงใด โดยเริ่มจากวันแรกที่เข้ามาเรียน เข้ามาจับแคน จนถึงปัจจุบัน ในการพัฒนาความสามารถของนักเรียน จะมีความแตกต่างกันมีความสามารถไม่เท่ากัน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องธรรมชาติของผู้เรียน

เทคนิคและวิธีการวัดผล ครูผู้สอนจะวัดโดยการสังเกต การสัมภาษณ์และให้ปฏิบัติจริง

3. โรงเรียนชุมชนชุมแพ

3.1. ที่อยู่ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น เป็นโรงเรียนขนาดที่ 5 จำนวน นักเรียน 1,092 คน จำนวนครู 46 คน ผู้บริหารโรงเรียนชื่อ นายสมชาย ศรีอรุณเยี่ยม ครูผู้ฝึกสอนแคนชื่อ นายเจียม ภูวศรี

3.2 ประวัติโรงเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ ตั้งอยู่ที่หมู่ 13 ถนนลำราญวารี ตำบลชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2461 เดิมชื่อโรงเรียนประชาบาลตำบลชุมแพ1(วัดโพธิ์ธาตุ) โดยอาศัยศาลาวัดโพธิ์ธาตุเป็นสถานที่เรียน ครั้งแรกเปิดสอนตั้งแต่ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ต่อมาในปี พ.ศ. 2481 ได้ย้ายจากวัดโพธิ์ธาตุไปอยู่ที่ทางทิศตะวันออกของที่ว่าการอำเภอลำทะเมนชัยบริเวณที่เป็นศูนย์การค้าและสถานีขนส่งปัจจุบันและได้ย้ายมาอยู่ที่ตั้งปัจจุบันในปี พ.ศ. 2519 ทางราชการมีนโยบายที่จะให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาชุมชน จึงเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น “โรงเรียนชุมชนชุมแพ”

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โรงเรียนได้เคยรับรางวัลทั้งระดับอำเภอ ระดับจังหวัดอย่างมากมาย อาทิ โรงเรียนดีเด่นขนาดใหญ่ โรงเรียนได้มาตรฐานการสุขาภิบาลอาหาร “ดี” ชนะการแข่งขันนาฏศิลป์พื้นเมือง ระดับเขตการศึกษา 9 นักเรียนชนะเลิศการแข่งขันความสามารถทางวิชาการ และการกีฬา

สภาพปัจจุบัน โรงเรียนชุมชนชุมแพมีจำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2544 ทั้งสิ้น 1,055 คน เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนประมาณ 80 % จะอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลชุมแพ อีก 20 % จะเป็นนักเรียนจากต่างตำบล ต่างอำเภอ และต่างจังหวัด มาเรียนเดินทางไป-กลับ มีจำนวนครูทั้งสิ้น 48 คน

อาคารเรียนสถานที่ มีอาคารเรียนทั้งหมด 3 หลัง รวม 43 ห้องเรียน ใช้เป็นห้องเรียน 34 ห้อง นอกนั้นใช้เป็นห้องสำนักงานครูและห้องพิเศษต่าง ๆ มีอาคารเอนกประสงค์ 1 หลัง โรงฝึกงาน 1 หลัง โรงอาหาร 1 หลังและอาคารห้องสมุดอีก 1 หลัง

ภายใต้คำขวัญของโรงเรียนว่า “ศึกษาดี มีวินัย รับผิดชอบต่อสังคม”

3.3 ประวัติวง เริ่มก่อตั้งวงเมื่อปี พ.ศ. 2539 ในลักษณะ “แคนวง” มีนักเรียนเป่าแคนประมาณ 50 คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 ได้ก่อตั้งเป็น “วงโปงลาง” ตั้งวงมาแล้ว 6 ปี เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงได้แก่ แคน โปงลาง พิณ กลองยาวและเครื่องประกอบจังหวะ โรงเรียนเคยส่งเข้าประกวด

แข่งขัน การแสดงดนตรีในลักษณะรวมเขตการศึกษา ปัจจุบันใช้แคนแปดร่วมบรรเลงจำนวน 4 ดวง

3.4 แนวทางการดำเนินงาน

3.4.1 ขั้นเตรียมการ

1) เตรียมบุคลากรหรือครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมคณะครูในโรงเรียน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ลักษณะการจัดกิจกรรม เสนอครูผู้มีความสามารถด้านดนตรีเป็นหัวหน้ารับผิดชอบการดำเนินงาน โรงเรียนชุมชนชุมแพมีผู้ช่วยผู้อำนวยการที่มีความสามารถทางด้านการเป่าแคนและดนตรีพื้นบ้านอีสานอื่นๆ โรงเรียนได้จัดให้เป็นผู้รับผิดชอบกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน การเตรียมครูผู้สอน ขั้นแรกจะเตรียมแผนการปฏิบัติงานของโรงเรียนโดยจัดกลุ่มสนใจ ประกอบด้วย กลุ่มดนตรีและนาฏศิลป์ กลุ่มกีฬา กลุ่มคอมพิวเตอร์ แต่ละกลุ่มจะจัดให้ครูเป็นคณะทำงานร่วมกัน คณะครูรับสมัครเด็กที่สนใจเข้าร่วมทำกิจกรรมแต่ละกลุ่ม

2) วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน

2.1) เพื่อการอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านอีสาน

2.2) เพื่อนำกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านไปปรับใช้ชุมชน

2.3) เพื่อเป็นโรงเรียนแกนนำในกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานในระดับกลุ่มหรือระดับอำเภอ

3) การเตรียมสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ทางโรงเรียนได้จัดห้องเรียนที่เหลือไว้ให้สำหรับการฝึกซ้อมจำนวน 1 ห้องเรียน และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกตามที่ครูผู้ฝึกสอนนำเสนอ เช่น จัดหาเครื่องขยายเสียง งบประมาณในการฝึกซ้อม

4) การเตรียมเครื่องดนตรีแคนและดนตรีอื่น ๆ ครูผู้สอนนำแคนที่ได้รับจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น (จากการจัดงานประจำปีหรืองานไหมหรืองานกาชาด) แต่แคนส่วนมากชำรุดเสียหาย ต้องนำมาซ่อมแซม การซ่อมนี้ครูผู้สอนจะนำไปให้ช่างซ่อมแคนในราคาดวงละ 100 บาท สามารถซ่อมได้ 6 ดวง แต่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการกับจำนวนนักเรียนทางโรงเรียนจึงจัดซื้อเพิ่มเติมอีก

5) งบประมาณการดำเนินงาน โรงเรียนได้อาศัยงบประมาณจาก 2 ส่วน คือ

5.1) รายได้โรงเรียนจากส่วนแบ่งของร้านที่นำหนังสือมาขายในโรงเรียน จำนวน 6,000 บาท

5.2) งบประมาณจากผู้ปกครอง

เมื่อโรงเรียนได้ดำเนินการจัดหางบประมาณซื้อเครื่องดนตรีได้เพียงพอต่อการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว โรงเรียนได้จัดแบ่งเงินงบประมาณที่จัดหามาได้บางส่วนไว้เพื่อการดำเนินงาน ทำให้คณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ด้วยความพร้อมที่จะดำเนินงานอย่างดี

3.4.2 ขั้นริเริ่ม

1) การเตรียมนักเรียน ประกาศรับนักเรียนผู้ที่สนใจทุกปีการศึกษาแทนนักเรียนที่จบออกไป ให้ครูชี้แจงถึงความสำคัญในการสืบทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน

2) การสำรวจความสนใจของนักเรียนโดยการจัดตั้งเป็นชุมนุมต่างๆ แล้วเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกสมัครชุมนุมที่ตนชอบ

3.4.3 ขั้นดำเนินงาน

1) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โรงเรียนไม่ได้ออกคำสั่งและระเบียบเป็นทางการ ผู้บริหารมอบหมายให้ครูผู้สอนรับผิดชอบคัดเลือกบุคลากรเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการและให้ทำงานเต็มความสามารถ หากมีปัญหาอุปสรรคผู้บริหารจะให้คำปรึกษาเพื่อร่วมกันแก้ไข วิธีการที่จะทำให้คณะกรรมการดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้บริหารจะตรวจสอบและติดตามการทำงานอย่างต่อเนื่อง

2) คณะกรรมการประชุมวางแผนงาน ผู้ช่วยผู้อำนวยการประชุมคณะทำงานเพื่อปรึกษาในเรื่องหน้าที่รับผิดชอบของคณะครู เพื่อร่วมปฏิบัติกิจกรรมรวม 4 คน คือครูฝึกสอนดนตรี 2 คน และครูสอนฟ้อนรำประกอบการแสดง 2 คน การกำหนดเวลาฝึกซ้อม คือ ช่วงเวลาเช้านก่อนเข้าเรียน และช่วงพักรับประทานอาหารกลางวัน ช่วงหลังเลิกเรียนไม่เหมาะในการฝึกซ้อมเพราะนักเรียนต้องกลับบ้านกับรถโดยสารรับส่งประจำและนักเรียนบางคนไปเรียนพิเศษ

3) ร่างระเบียบของกิจกรรม ไม่มีการร่างระเบียบการจัดกิจกรรม ส่วนการควบคุมวัสดุอุปกรณ์และการเงินผู้บริหารให้ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ เช่น การลงทะเบียน การซ่อมแซม การบำรุงรักษา ผู้บริหารมอบอำนาจให้ครูผู้สอนประชุมร่วมคณะทำงานและนักเรียนแล้วนำเสนอข้อมูลมานำเสนอในการประชุมครูทุกเดือน

4) การดำเนินงาน

4.1) ลักษณะการดำเนินงาน การปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ปัจจุบันครูผู้สอนหัวหน้าคณะทำงานมีความเห็นว่ายังไม่ดีเท่าที่ควรเนื่องจากคณะครูที่มาร่วมด้วยก็มีงานอื่นที่อยู่ในความรับผิดชอบด้วย จึงไม่มีโอกาสทุ่มเทเวลาให้กับงานดนตรีอย่างเต็มที่ ผู้บริหารมีความเห็นว่าปัจจุบันครูที่สอนดนตรีพื้นบ้านอีสานมีจำนวนน้อย ควรที่จะรับส่งเสริมให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นก่อนที่จำนวนครูดนตรีในปัจจุบันจะเกษียณอายุราชการ

4.2) การสร้างขวัญกำลังใจ การสร้างขวัญกำลังใจให้กับคณะครูและนักเรียน ผู้

บริหารหาโอกาสไปดูและการฝึกซ้อมเป็นประจำ ยกย่องชมเชยนักเรียนที่ตั้งใจฝึกซ้อม และเป่าแคนได้เก่ง

3.4.4 ขั้นตอนและประเมินผลการดำเนินงาน ใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ คือ

- 1) การสังเกต ความพร้อมเพียงขณะทำงาน
- 2) ประเมินจากความสนใจจากคณะครู นักเรียนในโรงเรียนการ
- 3) สังเกตความชื่นชมของนักเรียนว่ามีความชื่นชมในตัวเองเพียงใด
- 4) ประเมินจากงานแสดงดนตรีในชุมชน ผู้ดู ผู้ชม ถ้าชุมชนขอความร่วมมือให้นำนักเรียนไปแสดงดนตรีบ่อยครั้งก็จะส่งผลให้ก้าวหน้าดีขึ้น

เมื่อทราบผลการประเมินแล้ว ผู้บริหารและคณะครูผู้รับผิดชอบจะปรึกษารื้อกันเพื่อหาแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้น

3.5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกเวลาเรียน

3.5.1 สภาพห้องเรียน ห้องเรียนซึ่งจัดเป็นห้องดนตรีมีหน้าต่างรอบทั้ง 4 ด้านมีแสงสว่างเพียงพอและไกลจากห้องเรียนห้องอื่นๆ ตั้งอยู่โรงอาหารจึงไม่รบกวนต่อการจัดกิจกรรมอื่น ข้อดีของการจัดห้องดนตรีใกล้กับโรงอาหารคือ มีนักเรียนไปดูการฝึกซ้อมมากนักเรียนมีกำลังใจฝึกซ้อม และดึงดูดนักเรียนคนอื่นให้เกิดความสนใจดนตรีพื้นบ้านอีสาน

การจัดห้องดนตรี ภายในห้องดนตรีมีอุปกรณ์เครื่องดนตรีพื้นบ้านทุกชนิด เวลาฝึกซ้อมก็ให้นักเรียนเข้าไปฝึกซ้อมในห้องซ้อมโดยไม่ต้องเคลื่อนย้ายเครื่องดนตรี โดยจัดในลักษณะเวทีการแสดงสะดวกต่อการฝึกซ้อม มีสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน เช่น เครื่องฉายวีดิทัศน์ โทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง แผ่นภูมิเพลง

การรักษาความสะอาดและความเรียบร้อยเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ต่างๆ การจัดห้องซ้อมจะจัดเก็บเครื่องดนตรีไว้เป็นประเภทเพื่อให้เป็นระเบียบและสะดวกในการนำเครื่องดนตรีออกมาฝึกกรรมว มีชั้นวางและตู้สำหรับเก็บอุปกรณ์ดนตรีแต่ละประเภท แคนจัดเก็บรักษาโดยการเก็บไว้ในถุงผ้าแล้วนำไปเก็บในตู้ที่ปิดมิดชิด ก่อนจะฝึกซ้อมครูให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดอุปกรณ์และห้องเรียน

3.5.2 กฎระเบียบข้อบังคับที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติ ดังนี้

- 1) นักเรียนต้องมาฝึกซ้อมตามวันเวลาที่กำหนด
- 2) ไม่อนุญาตให้นำอาหารและเครื่องดื่มเข้าไปในห้องฝึกซ้อมถ้านักเรียนนำมาด้วยต้องวางไว้หน้าห้องดนตรีซึ่งครูได้จัดเตรียมโต๊ะไว้ให้
- 3) นักเรียนต้องจัดหาชุดการแสดงรับผิดชอบรักษาด้วยเอง

การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะถามความคิดเห็นนักเรียนเกี่ยวกับเพลงที่นักเรียนสนใจจะฝึกซ้อมว่าต้องการฝึกซ้อมเพลงใดบ้าง บางวันครูตั้งใจจะสอนเพลงใหม่กลับไม่ได้สอน เพราะการเรียนการสอนครูจะยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง

3.5.3 การสร้างแรงจูงใจ ครูผู้สอนมีวิธีการสร้างแรงจูงใจ ดังนี้

- 1) ให้นักเรียนฟังเพลงง่ายๆ จากเทป เช่น เพลงเต๋ยโขง ครูเป่าแคนเพลงเต๋ยโขงให้นักเรียนฟังโดยครูเป่าช้าๆ เด็กเห็นว่าการเป่าแคนเป็นเรื่องไม่ยากและกล้าที่จะตัดสินใจสมัครเรียนแคน
- 2) มีการรณรงค์สม่ำเสมอว่า จังหวัดขอนแก่นเป็นหมอแคน คนขอนแก่นควรจะรู้จักแคนและเป่าแคนเป็น
- 3) การสร้างความสุขในการเรียนครูผู้สอนจะเน้นความสนุกสนานโดยครูจะนำเพลงที่เล้าใจมาฝึกซ้อมเด็กก็จะเกิดความสุขสนุกสนาน

3.5.4 สภาพการเรียนรู้การสอน

- 1) การเตรียมสื่ออุปกรณ์สื่อประกอบการเรียนการสอนจัดหาสื่ออุปกรณ์ต่างๆ เช่น เครื่องฉายวีดิทัศน์ โทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง แผ่นภูมิโน้ตเพลง ครูผู้สอนใช้คู่มือการสอนแคนของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติและนำมาจากตำราส่วนอื่น
- 2) การเตรียมครู ครูหัวหน้าโครงการเชิญคณะทำงานจัดหาคณะครูในโรงเรียนเพื่อหาหรือความคิดเห็นและทำความเข้าใจกันเกี่ยวกับ เพลงที่ทำการฝึกซ้อม ท่ารำที่ใช้ประกอบ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการฝึกซ้อม
- 3) การเตรียมนักเรียน ครูผู้สอนจัดทำตารางการฝึกซ้อมและทำความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยวกับวันเวลาทำการฝึกซ้อม ครูให้ความรู้เรื่องการแบ่งเวลาให้กับตัวเองในด้านการเรียนและการฝึกซ้อมดนตรี
- 4) หลักการสอน การให้ความรู้เรื่องแคน ครูให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้และรักษา ความรู้เรื่องเพลง ส่วนประกอบของแคน วัสดุที่นำมาทำแคน ประวัติของแคน แหล่งที่มาของวัสดุที่ประกอบในตัวแคนเช่น ภูแคน เต้าแคน จี๊สูด (ขันโรง) เพื่อให้นักเรียนได้รู้ว่า ปัจจุบันประเทศไทยขาดวัสดุเหล่านี้ ต้องสั่งนำเข้าจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
- 5) การฝึกทักษะการเป่าแคน

5.1) ในช่วงแรกจะทำการฝึกซ้อมทุกวันเมื่อนักเรียนสามารถเป่าแคนเป็นแล้วก็จะลดการฝึกลงเหลือการฝึกซ้อมสัปดาห์ละ 3 วัน ๆ ละ 2 ช่วง รวมการฝึกซ้อม 6 ครั้ง/สัปดาห์ คือ ซ้อมตอนช่วงเวลาเช้าก่อนเรียนและตอนพักเที่ยง ส่วนหลังเลิกเรียนไม่ฝึกซ้อมเพราะ นกนักเรียนบางคนบ้านอยู่ต่างอำเภอและต่างจังหวัดต้องกลับรถรับ-ส่งนักเรียน

5.2) การฝึกซ้อมครูผู้สอนจะฝึกซ้อมทั้งแบบต่อเนื่องโดยไม่มีการหยุดพักและฝึกซ้อมเป็นช่วงให้นักเรียนพักแล้วฝึกซ้อมต่อ

5.3) ครูผู้สอนจะให้นักเรียนศึกษาตำแหน่งคู่เสียงของแคนโดยการแจกแผนภูมิคู่เสียงของแคน

5.4) ฝึกหัดการใช้นิ้วให้ตรงกับตำแหน่งเสียงโดยเขียนโน้ตไว้ที่คู่แคนโดยเริ่มไล่เสียงจากเสียงสูงไปหาเสียงต่ำ จากเสียงต่ำไปหาเสียงสูงหรือฝึกไล่ขึ้นลงตามบันไดเสียง

5.5) ฝึกการอ่านโน้ต และแจกโน้ตที่ง่ายและสั้นให้นักเรียนนำไปฝึกท่องจำ แล้วครูให้แยกฝึกเป็นรายบุคคล

5.6) ให้นักเรียนฝึกเป่าแคนตามที่ได้ท่องทำนองเพลงตามโน้ตเพลง

5.7) ฝึกเป่าเป็นลายต่าง ๆ เช่น ลายโปงลางและลายนกไช้บินข้ามทุ่ง และเพลงมอเตอร์ไซค์ฮ้าง โดยให้เป่าเฉพาะลายใหญ่เท่านั้น ส่วนลายน้อยยังไม่สอนในระดับประถมศึกษา เพราะมีความยากและต้องใช้ทักษะมากกว่าลายใหญ่

5.8) ครูผู้สอนให้นักเรียนนำแคนไปฝึกซ้อมที่บ้านเพื่อเพิ่มทักษะในการเป่าแคน

6) การสร้างประสบการณ์ทางดนตรี

6.1) กิจกรรมโรงเรียน การนำกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านมาใช้ในการกิจกรรมโรงเรียน เช่น กิจกรรมวันแม่ งานเกษียณคณะครู แห่เทียนเข้าพรรษา การแสดงในโรงเรียนไม่จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมมาก เพราะมีการฝึกซ้อมเป็นประจำและไม่ได้แต่งกายเป็นพิเศษ

6.2) กิจกรรมในชุมชน โรงเรียนนำดนตรีพื้นบ้านไปแสดงร่วมกับกิจกรรมของชุมชนที่จัดขึ้นในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานประเพณีลอยกระทง งานสงกรานต์ โรงเรียนนำนักเรียนไปแสดงดนตรีร่วมกับกิจกรรมชุมชน 2 ครั้ง และไปในเวลาหลังเลิกเรียน การแสดงนอกโรงเรียน ครูผู้สอนจะสอบถามความสนใจของนักเรียนก่อน หากมีความพอใจไปแสดงต้องทำให้ดีที่สุด พร้อมขออนุญาตผู้ปกครอง ขอความร่วมมือในการรับส่งนักเรียนตามเวลาที่โรงเรียนกำหนด การแสดงดนตรีแต่ละครั้งได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินและรางวัลอื่นๆ ครูผู้สอนจะแบ่งเงินที่ได้รับออกเป็น 2 ส่วน โดยแบ่งให้นักเรียน 1 ส่วน และเก็บไว้สำหรับซื้ออุปกรณ์ดนตรีเพิ่ม หากได้ค่าตอบแทนน้อยจะแบ่งให้นักเรียนทั้งหมด เวลาในการแสดงเริ่มจาก 18.00-23.00 น.

6.3) กิจกรรมการประกวดดนตรี โรงเรียนเคยส่งวงเข้าประกวดในระดับจังหวัด แต่เป็นการรวมกลุ่มแบบเขตการศึกษา ครูผู้ฝึกสอนไม่มีนโยบายที่จะส่งนักเรียนเข้าประกวดการแสดงดนตรี แต่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเป็นการอนุรักษ์ดนตรีอีสาน และเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามนโยบายของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ

7) การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ครูผู้สอนใช้เทคนิคและวิธีการวัดและ

ประเมินผล ดังนี้

- 7.1) การสังเกต โดยสังเกตเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม
- 7.2) การปฏิบัติจริง โดยกำหนดเกณฑ์ให้นักเรียนทราบว่า ต้องเล่นเป็นเพลงได้ เล่นประสานกับดนตรีเครื่องได้ สามารถเล่นรวมวงได้
- 7.3) การวัดในด้านคุณธรรม ครูผู้สอนจะกำหนดคุณธรรมที่ต้องวัดในเรื่อง การให้ความร่วมมือ เช่น การขนย้ายเครื่องดนตรี ความรับผิดชอบในการดูแลรักษาเครื่องดนตรีในกรณีที่นำแคนไปฝึกซ้อมที่บ้าน กริยามารยาทในการฝึกซ้อมหรือการรวมวง

4. โรงเรียนชุมชนเวียงใหญ่

4.1 ที่อยู่ ตำบลเวียงใหญ่ อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น เป็นโรงเรียนขนาดที่ 4 จำนวนนักเรียน 696 คน จำนวนครู 26 คน ผู้บริหารโรงเรียนชื่อ นายเสริม ประชากุล ครูผู้ฝึกสอนแคนชื่อ นายโกมล คนขยัน

4.2 ประวัติโรงเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านเวียงใหญ่ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2460 โดยอาศัยวัดสระเกษ บ้านเวียงใหญ่ เป็นที่ทำการสอน ปัจจุบันเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตสุขาภิบาล ชุมชนให้ความร่วมมือและสนับสนุนด้วยดีเสมอมา รับเด็กในพื้นที่บริการ 6 หมู่บ้าน มีพื้นที่ 12 ไร่ 1 งาน 57 ตารางวา เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 4 ขวบ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีห้องเรียน 22 ห้อง นักเรียน 624 คน ครู 26 คน นักการภารโรง 2 คน

4.3 ประวัติวง เริ่มก่อตั้งวงเมื่อปี พ.ศ. 2537 มีครูผู้ฝึกสอนดนตรีคนเดียวจนถึง ปี พ.ศ. 2542 จึงมีครูผู้สอนเพิ่มอีก 1 คน ดำเนินการฝึกซ้อมร่วมกันจนถึงปัจจุบัน ทางโรงเรียนนำวงเข้าประกวดทุกปี เป็นตัวแทนโรงเรียนระดับอำเภอไปประกวดดนตรีในงาน “เพชรน้ำหนึ่ง” ที่ทางจังหวัดขอนแก่นจัดขึ้น เคยไปแสดงถึงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สถิติการแสดงดนตรีในชุมชนประมาณ 10 กว่าครั้ง ได้รับการยกย่องเป็น “โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดีเด่น” ระดับเขตคุณภาพการศึกษา มีนักเรียนที่เรียนแคน 4 รุ่น รวม 16 คน ปัจจุบันมีนักเรียนที่เป่าแคนในวง 4 คน ส่งวงเข้าประกวดทุกปีในงาน “วันประถมศึกษา” ได้รับเกียรติบัตรโรงเรียนจัดกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านดีเด่นระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับอำเภอและระดับเขตคุณภาพการศึกษาทุกปี

ลักษณะการบรรเลง เป่าแคนประกอบเครื่องดนตรีอีสานชนิดต่างๆ เช่น พิณ โปงลาง โห่ด บรรเลงเป็นเพลงและลายต่างๆ

4.4 นโยบายการดำเนินงาน

4.4.1 ขั้นเตรียมงาน

1) การเตรียมบุคลากร ผู้บริหารได้ประชุมคณะกรรมการในโรงเรียน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ลักษณะการจัดกิจกรรม เสนอครูผู้มีความสามารถด้านดนตรีเป็นหัวหน้ารับผิดชอบการดำเนินงาน ข้าราชการครูที่ย้ายจากโรงเรียนขนาดเล็กมาปฏิบัติงานที่โรงเรียนนี้ ได้เสนอความประสงค์ต่อผู้บริหารโรงเรียน เพื่อขออนุญาตสร้างงานดนตรีพื้นบ้านขึ้นในโรงเรียน เนื่องจากเคยสร้างผลงาน ด้านดนตรีมาหลายโรงเรียน พร้อมทั้งสำรวจความสนใจคณะครูเพื่อเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ และสรุปหลักการดำเนินงานให้คณะกรรมการเข้าในเพื่อนำไปปฏิบัติ

2) กำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ ในเรื่องนโยบายและวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนและดนตรีพื้นบ้านอีสานนั้น โรงเรียนตั้งเป้าหมายไว้เพื่อการอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมดนตรีอีสานและจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

3) การเตรียมสถานที่ โรงเรียนได้จัดทำห้องฝึกซ้อมดนตรีอย่างถาวร เนื่องจากห้องเรียนมีจำนวนจำกัดไม่สามารถที่จะแยกออกมาเป็นห้องดนตรีได้ ดังนั้น ในการเตรียมสถานที่ในการฝึกซ้อม โรงเรียนอนุญาตให้ทำการฝึกซ้อมที่อาคารเอนกประสงค์ซึ่งเป็นห้องประชุมนักเรียน ซึ่งมีลูกกรงเหล็กล้อมรอบอย่างดี และสร้างห้องจัดเก็บเครื่องดนตรีภายในห้องประชุม การฝึกซ้อมทุกครั้งต้องยกเครื่องดนตรีออกมาฝึกซ้อมหน้าเวทีอาคารเอนกประสงค์ หลังการฝึกซ้อมนำเครื่องดนตรีไปจัดเก็บไว้ในที่เดิม

3) การเตรียมอุปกรณ์แคนและเครื่องดนตรีอื่น ๆ โรงเรียนจัดเตรียมแคน จำนวน 20 ดวง โดยจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเวียงใหญ่ พร้อมทั้งเครื่องดนตรีอีสานชนิดอื่น แล้วจัดซื้อเครื่องดนตรี เช่น แคน 4 ดวง โปงลาง 3 ลาง พิณ พิณเบสและโหวด

5) งบประมาณดำเนินการ งบประมาณในการตั้งวง โรงเรียนได้จัดหาทุน โดยจัดงานผ้าป่าซึ่งตั้งจุดประสงค์เพื่อหาเงินซื้อเครื่องดนตรีโดยเฉพาะ การจัดตั้งวงครั้งแรกใช้งบประมาณ 65,000 บาท

เมื่อโรงเรียนได้ดำเนินการจัดหางบประมาณซื้อเครื่องดนตรีได้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว โรงเรียนได้จัดแบ่งเงินงบประมาณที่จัดหามาได้บางส่วนไว้เพื่อการดำเนินงานดำเนินไปด้วยความสะดวกและเกิดประสิทธิภาพ

4.4.2 ขั้นริเริ่ม

1) จัดประชุมนักเรียน ก่อนที่จะมีการประกาศรับสมัครและคัดเลือกนักเรียน ครูหัวหน้าโครงการใช้วิธีการสร้าง “ขั้นนำ” ก่อนการคัดเลือก คือ จัดประชุมนักเรียน ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนในโรงเรียนได้ทราบว่า โรงเรียนมีเครื่องดนตรีอีสานประเภทต่าง ๆ มากมายหลายชนิด พร้อม

ทั้งเชิญชวนนักเรียนทุกคนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ขึ้นไป ให้มาสัมผัสลองเล่นเครื่องดนตรี เพื่อให้เด็กได้รู้ถึง รูปร่างลักษณะ เสียง เล่นของดนตรีอีสานแต่ละชนิด โดยไม่บังคับว่าจะสมัครเป็นนักดนตรี แต่ให้มาสัมผัสเพื่อเป็นประสบการณ์ สมดังกับที่ได้เกิดมาเป็นคนอีสานและเป็นคน “ขอนแก่นเมืองหมอลำ” เหตุผลที่ครูแจ้งนักเรียนว่าให้มาทดลองสัมผัสกับเครื่องดนตรีโดยไม่ต้องสมัครเป็นนักดนตรีนั้น เพื่อเป็นการหาแนวทางสร้าง “ความกล้า” ให้กับเด็กที่เข้าถึงดนตรีอันจะนำไปสู่ความมีสุนทรียะทางดนตรี

การใช้วิธีการสร้างความกล้าให้กับนักเรียนที่จะเข้ามาสัมผัสกับเครื่องดนตรีนั้น ครูผู้ฝึกสอนไม่ได้กำหนดระยะเวลา แต่จะสังเกตว่าเด็กมีความสนใจและกล้าเข้ามาทดลองเล่นดนตรี ครูผู้ฝึกสอนได้ประชาสัมพันธ์ความรู้ด้านดนตรีพื้นบ้านอีสานในเรื่องดนตรีกับวิถีชีวิตเพื่อปลูกฝังค่านิยมศิลปวัฒนธรรมพร้อมทั้งการอนุรักษ์สืบทอดให้มีความผูกพันกับคนอีสานต่อไป

2) สำรวจความสนใจ โรงเรียนประชาสัมพันธ์โดยประกาศให้นักเรียนที่มีความสนใจด้านดนตรีมาสมัครเข้าร่วม โดยทางโรงเรียนเปิดเป็นชมรมต่างๆ หลังจากทางโรงเรียนประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนทราบ เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกได้คนละ 2 กิจกรรม นักเรียนที่มีความสนใจสมัครเข้าร่วมกิจกรรมดนตรีเป็นจำนวนมาก แล้วให้นักเรียนเลือกเรียนเครื่องดนตรีที่ตนเองชอบ

4.4.3 ขั้นตอนงาน

1) การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ผู้บริหารโรงเรียนได้จัดประชุมคณะครูในโรงเรียนเพื่อสำรวจและสรรหาบุคลากรครูเป็นคณะกรรมการรับผิดชอบการดำเนินงานแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นประธาน คณะครูผู้ฝึกสอน 5 คน รวมครูในโรงเรียน 6 คน และชาวบ้านที่มีความรู้ดนตรีพื้นบ้าน (วงดนตรีพื้นบ้านของชาวบ้านที่ครูผู้สอนร่วมกับชาวบ้านตั้งขึ้น) สลับผลัดเปลี่ยนกันมาช่วยฝึกซ้อมดนตรีเป็นบางครั้ง และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบแต่ละฝ่าย เช่น ฝ่ายอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ฝ่ายฝึกสอนดนตรี ฝ่ายฝึกสอนฟ้อนรำ

2) คณะกรรมการประชุมวางแผนงานการดำเนินงาน หลังจากผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมครูในโรงเรียน ผู้บริหารมอบให้ครูหัวหน้าโครงการจัดประชุมคณะครูที่เป็นคณะกรรมการดำเนินงานโดยตรง โดยมีผู้ช่วยผู้อำนวยการเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงานในเรื่องต่าง ๆ พร้อมทั้งชี้แจงให้คณะครูผู้ดำเนินงานทำความเข้าใจกับครอบครัว เนื่องจากการจัดกิจกรรมนอกเวลาเรียน ครูผู้รับผิดชอบจะต้องเป็นผู้ที่เสียสละด้านเวลาและด้านอื่นๆ ที่ทำเป็นการดำเนินงาน

3) การร่างระเบียบของกิจกรรม ไม่มีการร่างระเบียบของกิจกรรม

4) การดำเนินงาน

4.1) ลักษณะการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนและดนตรีพื้นบ้านอีสานของโรงเรียนชุมชนแวง เป็นการดำเนินงานในลักษณะ “ทีมงาน” ครูหัวหน้าโครงการให้ความเห็นว่า ความสำเร็จของการดำเนินงานไม่ได้อยู่ที่การทำงานของคณะครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานเพียงฝ่ายเดียว แต่อยู่ที่ความร่วมมือของคณะครูในโรงเรียนทุกคน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ออกาสนักเรียนทุกระดับชั้น และมีความเชื่อว่า เด็กทุกวัยในโรงเรียนสามารถเรียนและฝึกทักษะปฏิบัติดนตรีได้ การจัดหางบประมาณซื้อเครื่องดนตรี ดำเนินการโดยครูครูในโรงเรียนและชุมชนร่วมมือจัดหาทุน ผู้บริหารโรงเรียนมอบอำนาจการบริหารงานให้กับครูหัวหน้าโครงการ จะไม่ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการวง แต่จะให้การสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเต็มที่

ความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงาน ครูผู้สอนกล่าวว่า บุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วม บางคนที่ไม่เป็นคณะกรรมการ แต่มีส่วนทำให้การดำเนินกิจกรรมประสบผลสำเร็จ เช่น นักการภารโรงมีส่วนช่วยเหลือด้านจัดเตรียมอุปกรณ์ ดนตรีและอุปกรณ์การแสดง เตรียมสถานที่ ครูบางคนดูแลเรื่องด้านเครื่องเสียง บางคนดูแลเรื่องการจัดฉาก ครูสุภาพสตรีดูแลการแต่งหน้าและฝึกซ้อมการฟ้อนรำ

วิธีการที่ทำให้คณะกรรมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงานและถูกต้องเหมาะสมนั้น ผู้บริหารมีการประชุมปรึกษาหารือคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ ถึงวิธีการที่จะทำให้กิจกรรมประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารหาโอกาสสนทนากับครูผู้ฝึกสอน เพื่อเปิดโอกาสให้คณะครูแสดงความคิดเห็นด้านการดำเนินงาน

4.2) การสร้างขวัญกำลังใจให้กับคณะกรรมการดำเนินงาน ผู้บริหารถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก จะกระทำในลักษณะการยกย่องชมเชย ให้เกียรติคณะทำงานในการตัดสินใจด้านจัดการวงและการดำเนินงาน และซักถามถึงปัญหา อุปสรรคการดำเนินงานเป็นประจำ

4.4.4 **ขั้นวัดและประเมินผลการดำเนินงาน** การวัดและประเมินผล ทางโรงเรียนไม่ได้ทำเป็นรูปแบบมาตรฐาน แต่จะประเมินโดยการสังเกต โดยการสัมภาษณ์จากบุคคลภายนอกที่มาร่วมฟังร่วมชมขณะทำการแสดง รับฟังความคิดเห็นจากชาวบ้าน ชุมชนและจากบุคคลภายนอก การวัดผลประเมินผลกิจกรรมการแสดงดนตรีการไปแสดงดนตรีแต่ละครั้งจะประสบผลสำเร็จในการแสดงเพียงไรนั้น ทางโรงเรียนมีวิธีการวัดและประเมินผล ดังนี้

1) ซักถามนักเรียนว่ามีความเต็มใจ ความพร้อม ความภูมิใจ ในการที่จะไปแสดงเพียงไรแล้วประเมินผล

2) ในขณะแสดง ครูผู้สอนจะบันทึกพฤติกรรมการเล่นดนตรีและนักแสดงทุกคนว่ามีพฤติกรรมอย่างไร เช่น การประหม่าตื่นเต้น ความแม่นยำในการบรรเลง การไหว้ครูไหว้ครู เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขเด็กแต่ละคน

3) ถามความคิดเห็นของผู้ชมผู้ฟังและเปรียบเทียบกับโรงเรียนอื่นแล้วเป็นอย่างไร

4) สอบถามนักเรียนว่าเมื่อครูอื่นแสดงมีความประทับใจสิ่งใดบ้าง

วิธีการเร่งรัดให้คณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน คือนำผลที่ได้จากการประเมินโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การรับฟังความคิดเห็นจากชาวบ้านแล้ว ผู้บริหารจะนำข้อมูลที่ได้รับมาทั้งหมดมาประชุมปรึกษาหารือกับคณะดำเนินงานทั้งคณะอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อหาวิธีการที่จะปรับปรุงแก้ไขส่วนบกพร่องให้ดีขึ้น

การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผนและดนตรีพื้นอีสานที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผู้บริหารมีความเห็นว่าในเรื่องของการแสดงยังไม่ดีเพียงพอ ยังไม่เป็นที่พอใจ คงจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขไปเรื่อย ๆ วิธีการก็คือให้คณะครูผู้ฝึกสอนหรือคณะทำงานได้มีโอกาสไปชมการแสดงดนตรีพื้นบ้านที่จัดขึ้นในกรณีพิเศษ เพื่อที่จะได้ศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ มาพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

4.5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผนนอกเวลาเรียน

การเรียนการสอนรวมทั้งการฝึกซ้อม ครูผู้สอนจะจัดการฝึกซ้อมหลังเวลาเลิกเรียนทุกวัน แต่จัดการเรียนการสอน 2 รูปแบบ คือ ฝึกซ้อมรวมวง 2 วัน และอีก 3 วัน จะฝึกซ้อมทักษะเป็นรายบุคคล นักเรียนที่เป่าแคนได้เร็วกว่าเพื่อนคนอื่นครูผู้สอนจะให้ไปช่วยเพื่อนที่ยังเป่าไม่ได้

4.5.1 ห้องฝึกซ้อมดนตรี ครูผู้สอนจะแยกออกจากกันคือ ภาควิชาการหรือภาคทฤษฎีใช้ในการเรียนการสอนโน้ต การฝึกอ่านทำนองเพลงและลายต่าง ๆ จะใช้ห้องเรียนที่เก็บเสียงได้มิดชิดเพื่อที่จะให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียน สำหรับการเรียนการสอนในเรื่องการฝึกทักษะจะใช้สภาพธรรมชาติในโรงเรียน เช่น ใต้ร่มไม้หรือสถานที่ที่เหมาะสม เงียบ สงบ ไม่มีเสียงรบกวน โดยแยกย้ายกันฝึกหัดเป็นรายบุคคล ในกรณีการซ้อมรวมวงครูผู้ฝึกสอนจะใช้อาคารเอนกประสงค์เป็นที่ฝึกซ้อม

4.5.2 กฎระเบียบที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติ ครูผู้สอนและนักเรียนร่วมกันวางระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนในด้านคุณธรรม

- 1) ต้องให้ความเคารพศรัทธาเครื่องดนตรีแคน ให้ยึดแคนเป็นครูขั้นต้น ดังนั้นก่อนที่จะเป่าแคน ทุกคนจะต้องไหว้ครู
- 2) การวางแผนจะต้องวางในที่ที่เหมาะสม และให้ถูกวิธี
- 3) ปฏิบัติตามคำแนะนำสั่งสอนของครูผู้ฝึกสอนหรือวิทยากรที่ให้ความรู้
- 4) เวรประจำวันจะต้องทำความสะอาดห้องดนตรีและจัดห้องดนตรีให้เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มดนตรีและกลุ่มนาฏศิลป์

4.5.3 การสร้างแรงจูงใจ ครูผู้ฝึกสอนได้สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจ

และมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนแคน ดังนี้

- 1) นำนักเรียนไปพบวิทยากรท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้ฟังการเป่าแคน และศึกษาทักษะการเป่าแคนจากวิทยากรท้องถิ่น
- 2) เชิญวิทยากรท้องถิ่นมาสอนนักเรียนเป่าแคนที่โรงเรียน และบรรเลงรวมวงกับครูดูเมื่อเด็กได้เห็นบ่อย ๆ เด็กก็มีความใฝ่ฝันที่จะเป่าแคนให้เก่งเหมือนกับแบบอย่างที่ได้เห็น
- 3) ครูนำ วิดีทัศน์ การแสดงดนตรีพื้นบ้านอีสานมาเปิดให้เด็กดู เมื่อดูแล้วครูก็กระตุ้นเด็กอีกว่า หากเล่นได้เก่งอาจมีโอกาสดูไปแสดงที่ต่างประเทศ
- 4) ครูบอกรายได้ของ “หมอแคน” ที่ได้จากการแสดงครั้งละ 1,000–1,500 บาท / คืน
- 5) ครูกระตุ้นให้นักเรียนขยันฝึกซ้อม เพราะอาจจะมีโอกาสนำเสนอผลงานทาง T.V
- 6) การไหว้ครูก่อนการแสดง จะต้องทำให้เป็นพิธีการ(คายอ้อ) มีดอกไม้ธูปเทียน และเจิมหน้าเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียน
- 7) ในขณะที่ฝึกซ้อมหรือการบรรเลงรวมวง ครูผู้สอนจะต้องสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนว่าเวลาใดที่ครูผู้สอนควรให้คำติชม ยกย่องชมเชย หรือคำวิจารณ์ ซึ่งนับว่าเป็นขั้นตอนการเรียนการสอนที่สำคัญที่ครูผู้สอนจะพิจารณาว่าจะป้อนข้อมูลอะไรให้กับนักเรียน

4.5.4 ด้านสภาพการเรียนการสอน

การเรียนการสอนครูผู้สอนจัดกิจกรรมเป็น 2 รูปแบบ ภาควิชาการหรือทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่เป็นการฝึกทักษะและการรวมวง การให้ความรู้ด้านทฤษฎีจะให้นักเรียนเรียนที่ห้องชาวเล่ย์ส่วนในภาคปฏิบัติ จะให้นักเรียนแยกกันฝึกตามร่มไม้ หน้าระเบียงห้อง หรือภายในห้องประชุมการฝึกรวมวงจะมีการฝึกสัปดาห์ 2 วัน โดยจะให้นักเรียนฝึกภายในห้องประชุม

การเรียนการสอนครูผู้สอนจะต้องสร้างบรรยากาศให้ครบ คือ มีทั้งลักษณะดังและหย่อนแต่ต้องยึดความพอดี เพราะในเวลารวมวงถ้าครูผู้สอนยึดระเบียบมากเกินไปจะทำให้การบรรเลงขาดอรรถรสและลีลาสีสันทางดนตรี

- 1) การเตรียมสื่ออุปกรณ์ การเตรียมแคนและการเลือกแคน ครูผู้สอนได้ไปซื้อแคนจากจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้แคน Key Am และ Key Bm การเลือกแคน ราคาไม่ควรจะสูงเกินไป เมื่อนำมาเทียบเสียงจะต้องตรงกับบันไดเสียงทุกเสียง เวลาเป่าไม่กินลม มีขนาดเหมาะสมกับตัวนักเรียน และต้องเป็นแคนที่สั่งทำ เมื่อเตรียมอุปกรณ์แคนแล้ว

การเตรียมสื่อการเรียนการสอน ครูผู้ฝึกสอนจัดทำแผนภูมิรูปแคน แผนภูมิแสดงตำแหน่งคู่เสียง แผนภูมิขั้นตอนการฝึกหัดแคน และจัดเป็นมุมดนตรี

- 2) การเตรียมครู ในด้านการเตรียมครูผู้สอน ครูผู้ฝึกสอนจะฝึกทบทวนการเป่าแคนเพื่อ

เป่าแคนสาธิตให้เด็กฟัง ส่วนครูผู้ฝึกสอนทำรำประกอบจะศึกษาท่ารำต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ให้เข้ากับเพลงหรือลายต่าง ๆ

3) การเตรียมเด็ก

3.1) ครูผู้จะให้ความสนใจนักเรียนทั้ง 2 พวก คือ พวกมี “พรสวรรค์” และพวก “พรแสวง” เด็กที่มีความสนใจแคนหรือดนตรีประเภทอื่น มิใช่จะเป็นนักเรียนชั้น ป.5,ป.6 เด็กอีกส่วนหนึ่งที่มักจะถูกมองข้ามคือ เด็กชั้นอนุบาล ป.1, ป.2, ป.3 ส่วนมากก็มีความสนใจดนตรีเช่นเดียวกัน จากการที่เข้าไปยืนเกาะเวทีดูรุ่นพี่ฝึกซ้อมดนตรีเป็นประจำหรือบ่อยครั้ง เด็กเหล่านั้นมีความสนใจว่าเขาเล่นอย่างไร และนี่ก็อยากเล่น บางครั้งก็แอบเข้าไปหยิบจับลองเล่นดู ถ้าครูผู้สอนไม่ดูดำ เด็กก็จะหาโอกาสเล่นเรื่อย ๆ และรอโอกาสที่จะได้แสดงออกในวันข้างหน้า

ดังนั้น การรับเด็กมาเรียนแคนหรือดนตรีทุกประเภท ควรรับนักเรียนที่มีความสนใจจริง ไม่ควรกำหนดชั้นหรืออายุ เด็กตัวเล็ก ๆ แม้จะไม่เหมาะในการหัดเป่าในระยะแรก ๆ แต่ถ้าครูให้เด็กได้สัมผัสประสบการณ์เด็กเหล่านั้นก็จะมีความสามารถในการเป่าแคนได้ดีกว่าเด็กที่เรียนชั้นสูง

3.2) ดูแวว ความสนใจและความสามารถของนักเรียน โดยการสร้างความสนใจ โดยครูบอกให้เด็กทดลองเป่าดู

3.3) ช่วงฝึกแรก ๆ นักเรียนสมัครเรียนแคน 40 คน ครูให้นักเรียนจับคู่แล้วสลับการฝึกหัดครูสังเกตดู ความสนใจในการฝึกซ้อมของนักเรียน และบันทึกไว้เป็นข้อมูล แล้วจึงคัดเลือกเด็กให้เหลือพอเหมาะกับจำนวนแคน เมื่อได้ตัวนักเรียนแล้วก็ให้นำนักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกไปฝึกหัดต่อไป

4) หลักการสอน ครูผู้ฝึกสอนใช้หลักและวิธีการสอน ดังนี้

4.1) จัดให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นบางโอกาส เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนการสอน และเมื่อเด็กจบการศึกษาจะมีแนวทางนำความสามารถด้านดนตรีได้อย่างต่อเนื่อง เพราะเด็กมีความสัมพันธ์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.2) ควรจัดตั้งวงดนตรีพื้นบ้านทั้งในชุมชนและในโรงเรียน เพื่อนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้ประโยชน์ในด้านการเรียนการสอน พร้อมทั้งเป็นตัวอย่างให้นักเรียนเกิดความรักดนตรีพื้นบ้านอีกด้วย

4.3) การช่วยเหลือนักเรียนเล่นดนตรีในขณะที่ฝึกซ้อม ครูผู้ฝึกสอนต้องให้ความสนใจภาคกับนักเรียนทุกคน เพื่อให้เด็กเกิดความรักศรัทธาในตัวครูผู้สอน

4.4) ให้โอกาสนักเรียนทุกคนได้สัมผัสกับเครื่องดนตรี เพื่อสะสมประสบการณ์ และสังเกตความสนใจเพื่อส่งเสริมสนับสนุนความสามารถของเด็ก

4.5) การสอนแคนต้องสอนทั้ง 2 แบบ คือ สอนเป่าตามโน้ตเพื่อให้เด็กเป่าแคนเป็นเร็ว และให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนเพื่อให้เป่าแคนได้อย่างไพเราะ

4.6) ครูผู้ฝึกสอนต้องสร้างสถานการณ์สม่ำเสมอ เพื่อสังเกตพฤติกรรมและปลูกฝังคุณธรรมเด็กให้ดีและถูกต้อง เช่น ครูวางเครื่องดนตรีไม่เป็นระเบียบ (โดยไม่让孩子เห็น)

4.7) ให้นักเรียนรายงานความก้าวหน้าของตนเองทุกครั้งที่มีการฝึกซ้อม

4.8) ครูผู้สอนต้องศึกษาหาความรู้ด้านดนตรีเป็นประจำ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน

5) การฝึกทักษะการเป่าแคน

5.1) ฝึกซ้อมตั้งแต่วันจันทร์ – วันศุกร์ รวม 5 วัน / สัปดาห์ โดยฝึกทักษะ 3 วันและฝึกซ้อมรวมวง 2 วัน

5.2) ให้นักเรียนฝึกตามแผนภูมิแสดงขั้นตอนการฝึกหัดแคน ฝึกวันละเสียง ยกนิ้วที่ปิดรูแคนสลับกัน ลงคู่ให้ถูกต้อง สำหรับนักเรียนที่ต้องการออกไปฝึกนอกห้องเรียน ครูจะแจกเอกสารการฝึกหัดให้นักเรียนนำไปฝึกหัด

5.3) ฝึกวันละเสียง จนเกิดความชำนาญ ใช้เวลาในการฝึกจากน้อยไปหามาก จนถึงวันละ 2 ชั่วโมง

5.4) ให้นักเรียนท่องโน้ตเป็นทำนองหลังจากจับคู่เสียงได้แล้ว ครูเป็นผู้เคาะจังหวะประกอบ

5.5) ครูผู้สอนสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้เด็กมีความอดทนในการฝึกซ้อม

5.6) เมื่อเลิกฝึกซ้อม ให้นักเรียนเก็บเครื่องดนตรีให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

6) การสร้างประสบการณ์ทางดนตรี

6.1) กิจกรรมในโรงเรียน โอกาสที่จะนำดนตรีพื้นทำการแสดงในโรงเรียน คือ บรรเลงในโอกาสต้อนรับครูที่ย้ายมาใหม่และเลี้ยงส่งครูที่ย้ายไปปฏิบัติหน้าที่โรงเรียนอื่น

6.2) กิจกรรมในชุมชน การนำดนตรีพื้นบ้านไปใช้ในชุมชน เพื่อนักเรียนจะได้แสดงความสามารถให้สังคมได้รับรู้ ได้พัฒนาฝีมือการเล่นดนตรีและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมจะได้นำข้อบกพร่องต่าง ๆ มาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น โรงเรียนได้นำผลงานดนตรีพื้นบ้านไปแสดงในงานต่าง ๆ เช่น งานปีใหม่ งานลอยกระทงและงานประจำปีที่ทางอำเภอจัดขึ้น

คำตอบแทนที่ได้จะแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 จะเก็บไว้เป็นคำซ่อมแซมเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ในการแสดง ส่วนที่ 2 จะแบ่งให้นักเรียนคนละเท่า ๆ กัน

ข้อดีข้อเสียของการไปแสดงดนตรีในชุมชน

6.3) กิจกรรมการประกวดดนตรี จะเป็นการรวมกลุ่มโรงเรียน โดยแต่ละโรงเรียน ภายในกลุ่มจะคัดเลือกนักเรียนที่เป่าแคนได้เก่งไปฝึกซ้อมรวมกันแล้วส่งเข้าประกวดที่จังหวัดขอนแก่นในงานดอกคูณเสียงแคน

7) การวัดและประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ครูผู้ฝึกสอนมีวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ดังนี้

- 7.1) การสังเกต ครูสังเกตความสนใจ ความขยัน ความอดทนในการฝึกซ้อม
- 7.2) ทดสอบปฏิบัติเป่าแคนเป็นรายบุคคล เป่าได้จบเพลง จังหวะ ทำนองถูกต้อง
- 7.3) สามารถเป่ารวมวงได้ถูกต้องตามโน้ตของเครื่องดนตรีที่ตนบรรเลง
- 7.4) การวัดผลและประเมินผลในเรื่องคุณธรรม ครูผู้สอนจะวัดเกี่ยวกับเรื่อง การเคารพครูบาอาจารย์ ความซื่อสัตย์ โดยครูผู้สอนสร้างสถานการณ์แต่ละวันขึ้นมา เช่น ครูวางแคนไว้ในที่ที่ไม่เหมาะสม วางไว้มองไม่เห็น แล้วดูพฤติกรรมของเด็กเพื่อชมเชยและปรับปรุงแก้ไข

5. โรงเรียนดอนหมู

5.1 ที่อยู่ ตำบลนาแพง กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัย จังหวัดขอนแก่น เป็นโรงเรียนขนาดที่ 3 จำนวนนักเรียน 305 คน จำนวนครู 12 คน ผู้บริหารโรงเรียนชื่อ นายวิระวัฒน์ ศรีโนนยาง ครูผู้ฝึกสอนแคนชื่อ นายสุภาส เข้าประมวง

5.2 ประวัติโรงเรียน โรงเรียนดอนหมูตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ 2475 นายอำเภอเป็นผู้ตั้งชื่อให้ว่า “โรงเรียนประชาบาลตำบลโพธิ์ชัย3” (วัดศาละวัน) โดยอาศัยศาลาวัดบ้านดอนหวายเป็นที่เปิดทำการสอน ในปี พ.ศ 2491 ได้เปลี่ยนสถานที่เรียนใหม่ไปเรียนที่ศาลาวัดบ้านนาหว้าพร้อมกับเปลี่ยนชื่อโรงเรียนใหม่ว่า “โรงเรียนประชาบาลตำบลโพธิ์ชัย 3 (วัดอุทุมพร)” ในปี พ.ศ. 2494 ได้ย้ายสถานที่เรียนอีกครั้งหนึ่งมาตั้งที่โนนร้างอยู่กึ่งกลางระหว่างบ้านนาหว้า บ้านหนองหญ้าปล้องและบ้านดอนหวายพอดี ปี พ.ศ 2499 ได้ยื่นคำร้องเปลี่ยนชื่อโรงเรียนใหม่ว่า “โรงเรียนบ้านนาหว้า” ในปี พ.ศ 2502 จึงขอเปลี่ยนชื่ออีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ถูกใจของประชาชนทั้ง 3 หมู่บ้านและเพื่อความเหมาะสมกับสถานที่เรียน พร้อมกับทางราชการได้อนุญาตให้ชื่อนานนามว่า “โรงเรียนดอนหมู”

ด้านอาคารสถานที่ปัจจุบันประกอบด้วย อาคารเรียน 3 หลัง อาคารเอนกประสงค์ บ้านพักครู ส้วม ศาลารับเยี่ยม โรงอาหาร อย่างละ 1 หลัง ส่วนด้านสถานที่มีรั้วโรงเรียน สนามฟุตบอล สนามบาสเกตบอล สนามตะกร้อ และสนามวอลเลย์บอล

ด้านบุคลากรมีข้าราชการครู 13 คน ครูอัตราจ้าง 3 คน และนักการภารโรง 1 คน รวม

จำนวนบุคลากรทั้งสิ้น 17 คน จำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2544 ตั้งแต่ชั้นอนุบาล – ม. 3 จำนวนทั้งสิ้น 304 คน คำขวัญของโรงเรียน “เรียนดี มีวินัย ใฝ่ศึกษา กีฬาเก่ง เครื่องคุณธรรม”

5.3 ประวัติวง เริ่มก่อตั้งวงในปี พ.ศ. 2539 โดยการริเริ่มของนายสุภาศ เข้าประมงและคณะครูโรงเรียนบ้านดอนหมู การจัดวงเป็นลักษณะ 2 รูปแบบพร้อมกัน คือวงหมอลำซึ่งกับวงโปงลาง วงหมอลำซึ่งมีนักเรียนเป็นหมอลำ ครูผู้ฝึกสอนเป็นหมอแคน ดำเนินการอยู่ 2 ปีจึงหยุดกิจกรรมหมอลำซึ่ง ส่วนวงโปงลางซึ่งมีนักเรียนเป็นนักดนตรีทั้งหมด ดำเนินกิจกรรมมาแล้ว 5 รุ่น มีนักเรียนที่เรียนเป่าแคนทั้งสิ้น 15 คน ปี พ.ศ. 2540 ส่งวงเข้าประกวดที่จังหวัดขอนแก่นในงาน “เพชรน้ำหนึ่ง” ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2

5.4 นโยบายการดำเนินงาน

5.4.1 ขั้นเตรียมงาน

1) การเตรียมบุคลากรให้เข้าใจหลักการ ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมครูในโรงเรียน เพื่อหารือแนวทางการบริหารงานโครงการหลัก และงานโครงการเสริมหรือจัดกิจกรรมนอกเวลาเรียน คณะครูมีมติให้จัดตั้งเป็นชมรมหรือฝ่ายต่าง ๆ ที่เป็นกรณีพิเศษจากการเรียนการสอนและเลือกเฟ้นครูผู้มีความรู้ความสามารถที่จะบริหารชมรมหรือครูผู้นำในการจัดกิจกรรมแต่ละชมรม

2) กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนหรือดนตรีพื้นบ้านอีสาน

2.1) เพื่อสืบสานต่อผู้บริหารคนเดิมในการอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านอีสานไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน เพราะมีครูผู้สอนอยู่แล้ว เพียงแต่ขาดการสนับสนุนเท่านั้น

2.2) เพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ห่างไกลจากยาเสพติด

2.3) เพื่อส่งเสริมความสามารถของนักเรียน

2.4) เพื่อสนองนโยบายของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เป็นโรงเรียนตัวแทนของสำนักงานการประถมศึกษาทั้งอำเภอโคกโพธิ์ไชยของการจัดกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน

2.5) เพื่อวางพื้นฐานอาชีพให้กับนักเรียน เพราะครูผู้มีความสามารถเป็นทั้งหมอลำหมอแคน และเคยฝึกนักเรียนได้ผลดี เมื่อออกจากโรงเรียนแล้วไปประกอบอาชีพหมอลำหมอแคนก็มี หากได้รับการถ่ายทอดจากครูผู้มีความรู้ความชำนาญเด็กสามารถยึดเป็นอาชีพได้ รายได้ค่าตอบแทนก็อยู่ในระดับดี

3) การเตรียมสถานที่ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก โรงเรียนไม่มีห้องเรียนเพียงพอที่จะใช้เป็นห้องดนตรี จึงทำการฝึกซ้อมในห้องอเนกประสงค์ สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ดี

สะดวกเพราะเป็นห้องโล่งมีพื้นที่กว้างขวาง นักเรียนแยกฝึกซ้อมดนตรีเป็นกลุ่มได้ ครูผู้สอนสามารถควบคุมดูแลเด็กได้ทั่วถึง ครูก็ฟังเสียงดนตรีได้ชัดเจน ห้องฝึกซ้อมที่ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่า อากาศสามารถถ่ายเทได้ดี สะอาดไม่มีกลิ่นรบกวน เพราะการเป่าแคนจะต้องหายใจหรือสูดอากาศมากกว่าปกติ ถ้าห้องซ้อมมีกลิ่นเหม็นอับ จะทำลายสุขภาพและความรู้สึกรักของเด็กและไม่อยากเข้าไปฝึกซ้อมดนตรี

4) การเตรียม/เลือกอุปกรณ์แคน ซื้อมาจากจังหวัดกาฬสินธุ์ ราคาดวงละ 1,300 บาท และสั่งทำที่บ้านกระเดาหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ราคาดวงละ 600-700 บาท ถ้าจะให้เสียงแคนที่ดีมีคุณภาพต้องเป็นแคนลิ้นเงิน ควรเป่าลองดูก่อนว่าเสียงแต่ละคู่เวลาเป่าและดูดลมต้องตรงและเป็นเสียงเดียวกัน คู่แคนต้องให้เรียบไม่ขรุขระ จี๋สูดอย่าให้เหนียวเกินไป

5) งบประมาณดำเนินงาน งบประมาณในการซื้อแคนได้จาก

5.1) ได้รับเงินสนับสนุนจากผู้บริหารเพื่อซื้อเครื่องดนตรีแคนจำนวน 5 ดวง

5.2) ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากทางสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัย

5.3) ได้รับการบริจาคจากผู้ให้การสนับสนุน

5.4.2 ขั้นริเริ่ม

1) จัดประชุมนักเรียน เมื่อประชุมคณะครูให้เข้าใจหลักการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้แล้ว ทางโรงเรียนได้ประชุมนักเรียนทั้งหมดเพื่อแจ้งให้นักเรียนทราบวิธีการเข้าร่วมกิจกรรม การสำรวจตนเอง และประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม โดยจัดเป็นชุมนุม “ดนตรีแคนอีสาน” แล้วประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนที่มีความสนใจสมัครเข้าชุมนุม การรับสมัครเรียนเป่าแคนจะรับสมัครทั้งนักเรียนชายนักเรียนหญิง

2) สำรวจความสนใจ ฝ่ายวิชาการโรงเรียนจัดทำแบบสำรวจความสนใจให้นักเรียนได้เลือกสมัครตามความสนใจ เมื่อได้นักเรียนแต่ละกิจกรรมแล้ว คณะครูผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมจัดประชุมนักเรียนแต่ละชมรมอีกครั้งหนึ่ง และทางฝ่ายผู้บริหารก็เข้าร่วมเพื่อให้คำปรึกษาหารือด้วยเพื่อที่จะชี้แจงและแนะนำให้นักเรียนให้ทราบถึงระเบียบที่จะต้องปฏิบัติต่อชมรม จุดประสงค์ประโยชน์ที่จะได้รับ ให้ครูผู้รับผิดชอบในการฝึกสอนดนตรีคัดเลือกนักเรียน โดยเลือกนักเรียนตั้งแต่ชั้น ป.1 – ม. 3 การฝึกหัดดนตรีครูผู้สอนจะฝึกหัดนักเรียนในระดับประถมศึกษาเท่านั้น เพื่อให้เด็กนักเรียนมีโอกาสแสดงดนตรีได้ต่อเนื่องหลายปี

5.4.3. ขั้นดำเนินงาน

1) ผู้บริหารประชุมครูในโรงเรียนเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ผู้บริหารแต่งตั้ง

การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย ครูที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องดนตรีรับผิดชอบในการสอนดนตรี 2 คน แต่ในระยะแรกที่เป็นระยะการคัดเลือกนักเรียนจะมีคณะครูอีกส่วนหนึ่งมาช่วยในการคัดเลือก ผู้ปกครองนักเรียนซึ่งเป็นคณะกรรมการ โรงเรียน และผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธานกรรมการ ในส่วนกรรมการที่เป็นชาวบ้านนั้นจะขาดไม่ได้ เนื่องจากกิจกรรมดนตรีหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น ส่วนมากจะได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและชาวบ้าน ในปัจจุบันโรงเรียนนี้ตั้งอยู่พื้นที่ 3 หมู่บ้าน ทางโรงเรียนจึงแต่งตั้งกรรมการร่วมดำเนินงานดนตรีพื้นบ้านครบทั้ง 3 หมู่บ้าน เท่าที่ผ่านมามีว่านักเรียนจะไปแสดงที่ใด ผู้ปกครองจะไปช่วยควบคุมดูแลนักเรียนและให้การสนับสนุนด้วยดีตลอดมา ส่วนนี้ถือว่าสำคัญมาก

2) คณะกรรมการประชุมปรึกษาหารือและวางแผนการดำเนินงาน ครูหัวหน้ากิจกรรมประชุมคณะทำงานเพื่อชี้แจงแนวทางดำเนินงาน จัดแบ่งหน้าที่ครูเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างมีระบบระเบียบ เช่น การกำหนดวันซ้อมของแต่ละกลุ่ม ครูรับผิดชอบดูแลนักเรียนแต่ละกลุ่ม ครูสอนการอ่านโน้ต ครูสอนการเป่าแคน

3) การร่างระเบียบกิจกรรม ไม่มีการร่างระเบียบการจัดกิจกรรม

4) การดำเนินงาน

4.1) ลักษณะการดำเนินงาน การดำเนินงานเป็นไปด้วยความสะดวก เนื่องจากมีบุคลากรที่รับผิดชอบกิจกรรมอย่างเพียงพอ บุคลากรแต่ละคนต่างมีความรักความชอบในเรื่องดนตรี มีครูผู้ฝึกสอนดนตรี 2 คนและร่วมกันฝึกสอนทุกวัน จึงทำให้เด็กได้รับความรู้และทักษะได้รวดเร็วและมีความต่อเนื่อง

4.2) การสอดส่องดูแลสร้างขวัญกำลังใจให้กับคณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมและนักเรียน ในการฝึกซ้อมผู้บริหารจะมาดูแลสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูและนักเรียนทุกครั้งพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข สิ่งซึ่งผู้บริหารต้องการมากที่สุดก็คือการที่เด็กได้มีโอกาสดำเนินงานเวทีแสดง แม้ว่าจะไม่ได้รับรางวัลหรือสิ่งตอบแทนก็ไม่ควรคำนึงถึง แต่เพื่อให้เด็กมีความภาคภูมิใจในความสามารถของตน มีความสุขในการได้แสดงออกทางดนตรี

5.4.4 ขั้นการวัดผลและประเมินผลการดำเนินงาน

ในส่วนผู้บริหารการวัดผลและประเมินผล หลังจากครูผู้สอนได้ทำการวัดและประเมินผลแล้ว ผู้บริหารจะให้ครูผู้สอนบันทึกเป็นหลักฐานเพื่อเก็บเป็นข้อมูลไว้พิจารณาแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานพร้อมทั้งเป็นผลงานของครูผู้สอนด้วย การนำกิจกรรมดนตรีนักเรียนไปร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ในชุมชนและในการประกวดดนตรี เมื่อกลับมาแล้วผู้บริหารจะให้ครูผู้รับผิดชอบรายงานตามขั้นตอน บันทึกข้อความเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวเหตุการณ์ในการไปแสดงว่าได้ดำเนินการอย่างไรบ้าง ไปที่ไหน จำนวนนักเรียนและครูที่ไป ผลเป็นอย่างไร ได้รับรางวัลอะไร

บทพร้องในเรื่องใด เมื่อผู้บริหารรับทราบแล้วจะทำการจัดเก็บเข้าแฟ้มเพื่อเป็นหลักฐานในส่วนของข้อมูลโรงเรียนต่อไป

หลังจากที่ผู้บริหารได้รับรายงานการวัดและประเมินผลแล้ว ผู้บริหารมีวิธีการกระตุ้นให้คณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมได้เร่งรัดปรับปรุงการดำเนินงาน โดยการประเมินการดำเนินงานว่าเราได้อะไรบ้าง มีสิ่งใดใหม่ ๆ ที่น่าจะนำมาเพิ่มเติมในกิจกรรม สิ่งใดที่เก่าล้าหลังและไม่ดีพอ ก็ฝึกใหม่ ปรับเปลี่ยนใหม่เพื่อให้ดีขึ้น ให้เราดูตัวเองตลอดเวลา การไปแสดงหรือการแข่งขัน มีจุดอ่อนตรงไหน

5.5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกเวลาเรียน

5.5.1 สถานที่ฝึกซ้อม ใช้อาคารเอนกประสงค์เป็นสถานที่ฝึกซ้อมดนตรี เหมาะกับการเรียนการสอนเพราะเป็นอาคารโล่ง อากาศถ่ายเทได้สะดวก เด็กกระจายกันฝึกซ้อมได้ ครูฟังเสียงดนตรีและดูแลเด็กได้ทั่วถึง เมื่อเลิกฝึกซ้อมก็ให้เด็กนำเครื่องดนตรีเข้าไปเก็บไว้ในห้องเก็บดนตรีโดยเฉพาะ

การจัดห้องซ้อม ครูผู้สอนได้จัดตกแต่งห้องซ้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน โดยจัดตกแต่งภาพแคน แผนภูมิแสดงตำแหน่งเสียง แผนภูมิเพลงแต่ละลายและตารางเวรการรักษาความสะอาดและการจัดห้องดนตรี

5.5.2 ระเบียบหรือกฎเกณฑ์ ระเบียบหรือกฎเกณฑ์ที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติในแต่ละครั้ง จะต้องมาฝึกซ้อมให้ตรงเวลาและมาให้ตรงกลุ่มที่ได้กำหนดไว้ในตารางการฝึกซ้อม

5.5.3 มีวิธีการสร้างแรงจูงใจ

ครูผู้สอนมีวิธีการสร้างแรงจูงใจ ดังนี้

1. การสร้างแรงจูงใจก่อนเรียนการสมัคร โดยครูผู้สอน(ระดับหอแคน) เป่าให้นักเรียนในโรงเรียนฟังก่อน แต่ยังไม่เป่าเป็น “ลาย” คือเป่าในลักษณะมั่ว (เสียงประสานกลุ่มคอร์ด) ที่มีจังหวะสนุกสนาน และให้นักเรียนที่เป่าดูโดยครูเป็นผู้นับเสียงแคนให้ ทำให้เสียงแคนที่เด็กเป่ามีความคล้ายคลึงกับที่ครูเป่า เป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนอยากเรียนในขั้นแรกเริ่ม

2. การสร้างแรงจูงใจช่วยให้นักเรียนโดยการใช้ VDO เกี่ยวกับการแสดงดนตรีพื้นบ้านอีสาน ครูจะไม่เปิดให้นักเรียนดูก่อนที่จะเรียนแคน ด้วยเหตุผลที่ว่า เด็กอาจจะคิดว่ายากไม่สามารถที่จะทำได้เหมือนนักดนตรี เมื่อเด็กเป่าแคนเป็นแล้วจึงให้นักเรียนได้ดูได้ศึกษา เด็กจะเกิดความพยายามที่จะฝึกฝนพัฒนาตนเองให้เก่งขึ้นต่อไป

3. การสร้างแรงจูงใจหลังเรียน หลังจากการเรียนครูผู้สอนได้เปิด VDO ให้นักเรียนดูการแสดงดนตรีว่าเขามีวิธีการเล่นอย่างไร ควรจะพัฒนาตนเองอย่างไร และสร้างความคาดหวังให้นักเรียน “ครูจะทำให้พวกเธอเป็นแบบนี้” จะสร้างความหวังให้เด็กมีความคิดอยากเป็นอยากได้

4. การสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียน ครูผู้สอนไม่ควรพูดในสิ่งที่ยากลำบากในการฝึกหัดดนตรีเพราะเด็กจะเกิดความท้อแท้ ควรจะใช้คำพูดที่กระตุ้นให้เด็กเกิดกำลังใจมีมานะที่จะเรียน เช่นพูดว่า “สิ่งใดที่คนส่วนมากทำไม่เป็น ให้เอาสิ่งนั้นแหละมาทำ” ทำให้มันเก่ง

5. วิธีสร้างความสุขให้กับนักเรียน ในเวลาฝึกซ้อมบางช่วงและการไปแสดงดนตรี ครูผู้สอนจะพูดคุยหยอกล้อให้นักเรียนได้รับความสนุกสนาน เมื่อไปถึงสถานที่ที่จะแสดงทั้งครูและนักเรียนต้องมีบุคลิกที่สุภาพเรียบร้อย

5.5.4 สภาพการการเรียนการสอน

1) การเตรียมสื่ออุปกรณ์ การเตรียมแคนและการเลือกแคน สภาพของแคนที่จะให้นักเรียนฝึกหัดแต่ละครั้ง ก่อนที่ครูจะมอบแคนให้เด็กไปฝึกต้องมีคุณภาพเสียงที่ดี โดยครูต้องเป่าดูก่อนเพื่อตรวจสอบคุณภาพเสียง ถ้าแคนก็ย่ียวกันหลายดวง หากมีดวงใดดวงหนึ่งเสียงผิดปกติ ครูผู้สอนต้องหาวิธีแก้ไข หากแก้ไขไม่ได้ก็ไม่ควรเอาให้เด็กฝึกหัดเพราะจะทำให้เด็กเสียความรู้สึกที่ดี ทำให้เด็กเบื่อการฝึกซ้อมได้

การเตรียมเอกสาร โน้ตเพลง ลายแคน ครูผู้สอนจัดทำโน้ตเพลงรวบรวมเป็นรูปเล่ม จัดทำคู่มือการฝึกหัดเป่าแคนเป็นขั้นตอนให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่เรียนแคนและมีการจัดทำแผนการสอน

2) การเตรียมครูผู้สอน โดยการจัดครูเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนหนึ่งสำหรับควบคุมนักเรียนฝึกซ้อม ส่วนที่ 2 เป็นครูผู้ฝึกทักษะดนตรีให้แก่ นักเรียน การฝึกหัดแคนจะฝึกหัดวันละชุดซึ่งแบ่งเป็น 3 ชุด คือ ชุด A ชุด B และชุด C จัดทำแผนภูมิภาพแคน บอกตำแหน่งเสียงทั้งด้านซ้ายและด้านขวา จัดทำคู่มือการฝึกหัดเป่าแคนให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่เรียนแคน โดยกำหนดว่าในการฝึกซ้อมแต่ละครั้งจะฝึกทักษะเรื่องใด เพลงอะไร ให้เด็กรวมฝึกพร้อมกันทีละหน้า แล้วให้แยกกันฝึก เมื่อเสร็จการฝึกซ้อมครูผู้สอนก็เก็บคู่มือไว้ฝึกในครั้งต่อไป

3) การเตรียมเด็ก สุขภาพของเด็กก่อนว่าเด็กมีความสมบูรณ์ทางร่างกายหรือไม่ เพราะการเป่าแคนต้องใช้ลมเป่ามาก จะตรวจสอบความสมบูรณ์ของเด็กโดยการถามเด็กว่าเคยเป็นโรคอะไรมาบ้าง หรือโดยการสอบถามจากครูประจำชั้น

4) หลักการสอน

4.1) การให้ความรู้เรื่องแคน ครูจะต้องเล่าประวัติของแคนให้นักเรียนฟังก่อน เด็กอาจจะไปเล่าต่อให้ผู้ปกครองหรือคนอื่นฟังเป็นการเผยแพร่เรื่องแคน นอกจากให้เด็กได้ทราบประวัติของแคนแล้ว จะต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการเก็บรักษาแคนเพื่อให้มีอายุการใช้งานได้นาน โดยการเก็บเข้า “ซบ” (ถุงผ้าสำหรับใส่แคน) เพื่อป้องกันแมลงเข้าไปอาศัยอยู่ในคูแคนทำให้เสียง

แคนเพี้ยนได้ ครูผู้สอนจะต้องกำชับเรื่องการหีบจับแคน เพราะเป็นเครื่องดนตรีที่เปราะบางและแตกได้ง่ายยากแก่การซ่อมแซม

4.2) การส่งเสริมเด็กเก่งและเด็กไม่เก่ง นักเรียนที่เป่าแคนได้เก่งกว่าเพื่อนจะส่งเสริมโดยการให้ฝึกหัดลายมั่ว (สามารถเป่าประกอบการลำและร้องเพลงได้) ส่วนนักเรียนที่เป่าแคนไม่เก่ง ครูจะต้องให้กำลังใจให้ความใกล้ชิดเวลาฝึกซ้อมและครูผู้สอนต้องสาธิตการเป่าบ่อยๆ ครูพยายามแนะนำให้เด็กที่ไม่เก่งให้ถ้ามครูบ่อย ๆ ถ้าครูให้ความเป็นกันเองจะทำให้กล้าถามครูและมีความตั้งใจที่จะฝึกซ้อม

5) การฝึกทักษะการเป่าแคน

5.1) ฝึกซ้อมหลังเวลาเลิกเรียน ตั้งแต่เวลา 16.00 –17.00 น. ฝึกซ้อมตามตารางฝึกซ้อม และตามแผนการสอนของแต่ละวันว่าจะฝึกทักษะเรื่องใด เช่น การจับตัวแคน การจับคู่เสียง (จับอย่างเดียวโดยไม่มีการเป่า) การวางแคน

5.2) เนื่องจากอุปกรณ์แคนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน หลังจากคัดเลือนักเรียนแล้วทางโรงเรียนจึงได้จัดนักเรียนที่ฝึกหัดแคนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลางและกลุ่มไม่เก่ง และให้นักเรียนกลุ่มที่เก่งมาช่วยแนะนำเพื่อนที่ไม่เก่งเป็นบางครั้ง

5.3) การฝึกทักษะพื้นฐานการเป่าแคน จะให้นักเรียนให้นักเรียนแยกฝึกตามกลุ่ม กลุ่มที่ 1 ฝึกทักษะการจับแคน วางแคน ตำแหน่งเสียง การใช้นิ้ว กลุ่มที่ 2 จะฝึกการอ่านโน้ตเพลง กลุ่มที่ 3 จะเป็นการฝึกทักษะการเป่าให้ไพเราะและการรวมวง

5.4) ก่อนที่จะให้นักเรียนเป่าแคนทุกครั้ง จะต้องให้นักเรียนฝึกท่องลายหรือทำนองเพลงที่จะฝึกให้ได้เสียก่อน แล้วจึงเป่าไล่โน้ตแต่ละเสียงจนครบทุกเสียงก่อน แล้วจึงเป่าเป็นลายหรือเพลงนั้น ๆ

5.5) การสอนเพลงหรือลายแคนควรให้มีผู้สอนคนเดียว เพราะถ้าสอนหลายคนโน้ตหรือทำนองไม่เหมือนกันเด็กอาจเกิดการสับสนได้ แต่การฝึกหัดทักษะครูหลายคนสอนจะทำให้เด็กเป่าเป็นเร็วเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนการสอน

5.6) เมื่อเลิกการฝึกซ้อมครูผู้สอนก็ให้นักเรียนเก็บเครื่องดนตรีทุกชิ้นเข้าไปเก็บไว้ในห้องที่เป็นห้องสำหรับเครื่องดนตรีหลังเวทีอาคารเอนกประสงค์

6) การสร้างประสบการณ์ดนตรี

6.1) กิจกรรมในโรงเรียน การนำกิจกรรมดนตรีพื้นเมืองไปใช้ในกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นได้แก่ กิจกรรมวันแม่ วันเด็ก งานต้อนรับและเลี้ยงส่งครู

6.2) กิจกรรมในชุมชน เมื่อชุมชนมีความต้องการให้นักเรียนแสดงดนตรี ก็จะออก

หนังสือมาติดต่อ ทางโรงเรียนก็ให้ความร่วมมือกับชุมชน เช่น งานทอดกฐิน ปีละ 1- 2 ครั้ง การแสดงจะเป็นรูปแบบการแห่ เดินเป่าแคนประกอบการฟ้อนรำ ไม่ใช่พินเพราะไม่สะดวกเหมือนแสดงบนเวที การดูแลควบคุมความปลอดภัยนักเรียนไม่เป็นปัญหา เพราะผู้บริหารและคณะครูส่วนหนึ่งจะไปดูแลการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก ข้อดีของการไปแสดงในชุมชนคือ ทางโรงเรียนได้สร้างความสัมพันธ์ไมตรีกับชุมชน ซึ่งจะเป็นผลดีในด้านการศึกษานักเรียน ข้อเสีย ส่วนมากจะไม่มีเพราะการไปแสดงจะไปในเวลาหลังเลิกเรียน

การไปแสดงในชุมชนเมื่อได้เงินค่าตอบแทน ทางโรงเรียนจะต้องแจ้งให้คณะกรรมการรวมทั้งชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมให้ทราบทุกคน เพราะบางครั้งชาวบ้านบางคนอาจจะใช้จ่ายในเรื่องการแต่งกายของนักแสดง เงินที่ได้รับมาทางโรงเรียนจะแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 จะแบ่งให้นักเรียนคนละเท่า ๆ กัน ส่วนที่ 2 จะกำหนดไว้ล่วงหน้าก่อนว่าจะใช้จ่ายในเรื่อง ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายในการเตรียมความพร้อม

6.3) กิจกรรมการประกวดดนตรี ปี พ.ศ. 2538 เคยประกวดหมอลำซึ่งนักเรียนแต่ครูเป็นผู้เป่าแคน ในงาน “เพชรน้ำหนึ่ง” ที่ทางจังหวัดขอนแก่นจัดขึ้น ส่วนการประกวดดนตรียังไม่เคยส่งเข้าประกวด ในการประกวดดนตรีนั้น ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่ามีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือได้สร้างชื่อเสียงให้กับทางโรงเรียน ข้อเสียคือการไปแสดงแต่ละครั้งจะมีปัญหาเรื่องงบประมาณค่าใช้จ่าย แก้ปัญหาโดยคณะครูในโรงเรียนช่วยกันเสียสละเงินเพื่อใช้จ่ายในเรื่องต่าง ๆ เช่น ค่าพาหนะ ค่าอาหาร ค่าเตรียมความพร้อมในการแสดง

การไปแสดงหรือประกวดดนตรีคณะครูที่จะนำเด็กไปจะต้องทำความเข้าใจก่อนว่า

1. ต้องทราบจุดประสงค์ของงานว่าเขาต้องการอะไร
2. ต้องศึกษาว่าการจัดงานนั้นมีขั้นตอนการจัดอย่างไร
3. คณะกรรมการตั้งเกณฑ์และจะพิจารณาคะแนนในเรื่องใดส่วนใด

7) การวัดผลและประเมินผลด้านการเรียนการสอน

7.1) วัดผลโดยการสังเกต ในขณะที่นักเรียนฝึกเป่าแคนเป็นกลุ่ม ครูผู้สอนต้องสังเกตว่าเด็กแต่ละคนสามารถเป่าได้จริงหรือไม่

7.2) การซักถามหรือการสัมภาษณ์ เมื่อนักเรียนทำการฝึกซ้อมแล้วครูผู้สอนซักถามเด็กว่าเป่าได้กี่เพลงกี่ท่อนหรือได้มากน้อยเพียงใด แล้วให้เด็กเป่าให้ครูฟัง

7.3) การปฏิบัติจริง โดยให้นักเรียนแต่ละคนเป่าแคนให้ครูฟังว่านักเรียนสามารถเป่าได้ตามที่ได้ให้คำตอบครูหรือไม่ การทดสอบโดยการให้ปฏิบัติจริง ครูจะไม่แจ้งให้นักเรียนทราบล่วงหน้า เพราะจะเป็นการฝึกและบังคับเด็กเกินไปและเพื่อให้เด็กฝึกซ้อมด้วยความสบายใจ จะแจ้งเฉพาะคณะครูผู้ควบคุมเท่านั้นว่าหลังการฝึกซ้อมแต่ละวันจะทดสอบเพลงใด

7.4) การวัดในเรื่องการฟัง เพื่อให้นักเรียนฝึกการฟังผู้อื่นการเป่าแคนว่ามีความถูกต้องเพราะเพียงใด โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสลับกันเป่าและสลับการฟังและให้ประเมินเพื่อนว่าเป่าได้จริงหรือไม่ มีความไพเราะเพียงใด ควรจะแก้ไขปรับปรุงอย่างไร

7.5) หลังจากวัดและประเมินผลแล้ว ครูจะต้องแจ้งให้นักเรียนทราบ โดยการติดประกาศว่ากลุ่มใดมีคุณภาพเป็นอย่างไร

6.โรงเรียนหนองคลองคอนแดง

6.1 ที่อยู่ ตำบลสำโรง อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น เป็นโรงเรียนขนาดที่ 3 จำนวนนักเรียน 394 คน จำนวนครู 21 ผู้อำนวยการโรงเรียนชื่อ นายสมัย หลินศรี ครูผู้ฝึกสอน แคนชื่อ นายชาติชาย พลจารย์

6.2 ประวัติโรงเรียน โรงเรียนบ้านหนองคลองคอนแดง โรงเรียนหนองคลองคอนแดง ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2482 โดยขุนสมรภูมิพิพัฒน์ นายอำเภอลพบุรี เปิดสอนตั้งแต่ชั้น ป. 1 –ป. 4 ให้ชื่อว่าโรงเรียนวัดบ้านหนองคลอง

พ.ศ. 2485 นายบุญเทียม ภูเลื่อน ครูใหญ่ พร้อมด้วย นายสมพงษ์ แก้วธานี ครูผู้สอน ได้จับจองที่ดินสาธารณะไว้เพื่อสร้างโรงเรียนให้เป็นเอกเทศถาวร ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนปัจจุบัน มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 7 ไร่ 2 งาน 80 ตารางวา และได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ให้สร้างโรงเรียนในเนื้อที่ที่จองไว้และให้ชื่อว่าโรงเรียนบ้านหนองคลอง พ.ศ. 2519 เปิดขยายถึงระดับประถมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2521 ได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนใหม่ว่า โรงเรียนบ้านหนองคลองคอนแดง พ.ศ. 2528 ได้เปิดสอนชั้นเด็กเล็ก ในปี พ.ศ. 2534 เข้าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

ปัจจุบัน เปิดทำการสอนทั้งสามระดับคือ อนุบาล ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีนักเรียน 421 คน ครู 22 คน นักการภารโรง 1 คน ครูอัตราจ้าง 1 คน

6.3 ประวัติวง เริ่มก่อตั้งวงในปี พ.ศ. 2528 – ปัจจุบัน เปิดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง รวมเวลาถึงปัจจุบัน 17 ปี การบริหารวงแบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกดำเนินการฝึกซ้อมโดยครูผู้ฝึกสอนคนก่อน (นายอนันต์ หาญโกธธา) ที่ย้ายไปปฏิบัติราชการโรงเรียนอื่นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528- 2538 ช่วงที่ 2 ดำเนินการฝึกสอนโดยครูผู้ฝึกสอนคนปัจจุบัน และตั้งชื่อว่า “วงอำไสอิสาน” ครูผู้ฝึกสอนเรียนจบจากมหาวิทยาลัยสารคาม และเคยอยู่ “วงแคนศรีนครินทร์” ของ

มหาวิทยาลัยมาก่อน ก่อนที่จะได้งบประมาณซื้อแคนจากทางโรงเรียน ครูผู้สอนได้ไปยืมแคนจากเพื่อนมาฝึกสอนนักเรียนจำนวน 5 ดวง ปัจจุบันมีแคนที่ใช้ในการฝึกหัดจำนวน 7 ดวง จากปี พ.ศ. 2538-2544 ครูผู้สอนได้ฝึกนักเรียน 3 รุ่น มีนักเรียนที่เรียนแคนจำนวน 30 คน นำผลงานดนตรีไปรับใช้สังคมประมาณ 80 ครั้ง และส่งวงเข้าประกวดทุกปีและได้รับเกียรติบัตรรางวัลชมเชย ในปี พ.ศ. 2540 ได้รับรางวัลชนะเลิศ “การแสดงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนขยายโอกาสฯ” เป็นตัวแทนโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น เข้าแข่งขันการประกวดดนตรีพื้นเมืองระดับมัธยมศึกษา ในงาน “ศิลปะหัตถกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ได้รับรางวัลชมเชย

รูปแบบการบรรเลง ใช้แคนบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีอีสาน เช่น พิณ โปงลาง โหวด เกราะ กรับ ฉิ่ง ฉาบ ไหซอ ถ้าเป็นการแสดงจะให้เดี่ยวเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นก่อนการแสดงรวมวง ใช้แคนบรรเลงรวมวงจำนวน 5 ดวง โดยเป่าพร้อมกันทุกคน แต่จะมีแคนหลัก 1 ดวง คือเด็กที่เป่าได้เก่งกว่าเพื่อน

6.4 นโยบายการดำเนินงาน

6.4.1 ขั้นเตรียมงาน

1) การเตรียมบุคลากรให้เข้าใจหลักการ ทางฝ่ายบริหารหารือกับครูผู้สอนที่ย้ายมาปฏิบัติราชการที่โรงเรียนหนองคลองดอนแดง ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการเป่าแคนและดนตรีพื้นบ้านอีสานหลายประเภทเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านหรือวงโปงลาง เพื่อมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แล้วจัดประชุมคณะครูในโรงเรียนเพื่อชี้แจงรายละเอียด ลักษณะรูปแบบ ขั้นตอน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน คณะครูแสดงความคิดเห็นเสนอแนะปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานที่ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมที่นำเสนอต่อที่ประชุมให้มีความเหมาะสม สรุปเป็นมติที่ประชุมเพื่อนำไปดำเนินการต่อไป

2) กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์

2.1) เพื่ออนุรักษ์ส่งเสริม สืบทอดศิลปวัฒนธรรมไทย เห็นความสำคัญและคุณค่าของดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยเฉพาะแคนซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่นให้อยู่กับวิถีชีวิตของคนอีสานตลอดไป

2.2) เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และห่างไกลสิ่งเสพติด

2.3) เพื่อส่งเสริมให้เป็นโรงเรียนแกนนำดนตรีพื้นบ้านอีสานในระดับกลุ่มโรงเรียนและระดับอำเภอ

2.4) เพื่อมุ่งการประกวดแข่งขันดนตรีพื้นบ้านอีสานในโอกาสต่าง ๆ

3) การเตรียมสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก เมื่อทางโรงเรียนมีนโยบายที่จะเปิดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีที่บ้านอีสานนอกเวลาเรียน จึงได้มีการจัดสถานที่เพื่อจัดเป็นห้องดนตรีโดยใช้ห้องเรียนเป็นที่จัดเก็บเครื่องดนตรี เป็นห้องฝึกซ้อมดนตรี และเป็นที่จัดเก็บอุปกรณ์เครื่องเสียงและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการฝึกซ้อมดนตรี

4) การเตรียมวัสดุอุปกรณ์แคน แคนที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นที่สั่งทำ ครูผู้สอนได้พึ่งพาอาศัยชาวบ้านที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นหมอแคนและมีความรู้เรื่องแคนไปคัดเลือก โดยเลือกเอาแคนทั้ง 2 ประเภท คือลั่นทองและลั่นเงิน แคนลั่นเงินเป็นแคนที่มีเสียงไพเราะนุ่มนวล มีอายุการใช้งานได้นาน เหมาะสำหรับนำมาใช้ในการแสดง ส่วนแคนลั่นทองเหมาะสำหรับการใช้ฝึกหัดเพราะราคาประหยัด คุณภาพเสียงพอใช้

5) งบประมาณดำเนินงาน

5.1) งบประมาณจากทางโรงเรียนโดยใช้ “เงินอุดหนุน” ซึ่งเป็นเงินรายหัวของนักเรียนระดับมัธยม จำนวน 18,000 บาท ซื้อเครื่องดนตรีอีสานครบวง ในปี พ.ศ. 2541 ได้รับงบจาก อบต. จำนวน 20,000 บาท ซื้อแคนเพิ่มอีก 7 ดวง

5.2) เงินช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบล

เมื่อทางโรงเรียนจัดหาเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการฝึกซ้อมได้เพียงพอแล้ว ผู้บริหารได้ให้ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมลงทะเบียนและครูผู้สอนก็จะมีแบบบันทึกจำนวนชื่อและจำนวนของอุปกรณ์เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงาน

6.4.2 ขั้นริเริ่ม

1) จัดประชุมนักเรียน ก่อนที่จะมีการประชุมนักเรียน ทางโรงเรียนจะเปิดเพลงเดี่ยวแคนเพลงพื้นเมืองให้นักเรียนฟังก่อนเพื่อให้นักเรียนคุ้นเคยกับเสียงแคน แล้วครูผู้สอนประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนที่มีความสนใจที่จะเรียนเป่าแคน ให้มาฟังคำชี้แจงและรายละเอียดเกี่ยวกับการเรียนแคนชี้แจงความมุ่งหมายและประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนแคนโดยไม่รบกวนเวลาเรียนของนักเรียน

2) สสำรวจความสนใจ หลังจากทางโรงเรียนได้ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนทราบว่าโรงเรียนจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านนอกเวลาเรียนแล้ว ฝ่ายบริหารมอบให้คณะครูผู้รับผิดชอบสำรวจความสนใจของนักเรียนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม โดยประกาศให้นักเรียนที่มีความสนใจและมีความต้องการที่จะฝึกหัดดนตรี มาแจ้งความประสงค์และเลือกเรียนดนตรีที่ตนเองชอบ โดยเฉพาะการเรียนแคนครูผู้ฝึกสอนต้องการนักเรียนเป็นจำนวนมาก เพราะจากประสบการณ์ของครูผู้ฝึกสอน พบว่านักเรียนที่เรียนแคนส่วนมากขาดความอดทนในการฝึกหัด ทำให้นักเรียนขอลา

นอกจากการฝึกซ้อม ดังนั้น การคัดเลือกนักเรียนที่จะเรียนแคนจำเป็นต้องเวลาในการคัดเลือกว่าดนตรีชนิดอื่น

6.4.3. ขั้นตอนงาน

1) ผู้บริหารประชุมครูในโรงเรียนเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วยครูในโรงเรียน 6 คน มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธาน ครูชาย 3 คน ครูผู้หญิง 2 คน โดยแบ่งงานเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายอำนวยความสะดวก ฝ่ายดนตรี ฝ่ายนาฏศิลป์

2) คณะกรรมการประชุมปรึกษาหารือและวางแผนการดำเนินงาน การวางแผนการดำเนินการจัดกิจกรรมดนตรีพื้นบ้าน ครูหัวหน้าโครงการไม่ได้เชิญเฉพาะคณะครูที่รับผิดชอบกิจกรรมดนตรีเท่านั้น แต่ได้เชิญคณะครูในโรงเรียนทั้งหมดมาร่วมประชุมเรื่องการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อรับฟังวิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติงาน เหตุที่เชิญคณะครูในโรงเรียนทุกคน เนื่องจากครูหัวหน้าโครงการได้ตั้งเป้าหมายในการสร้างงานดนตรีให้เป็นวงขนาดใหญ่และให้ได้มาตรฐาน เนื่องจากครูหัวหน้าโครงการเคยมีประสบการณ์การเป็นนักแสดง “วงแคนศรีนครินทร์” มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และเคยทำวงขนาดใหญ่ประสบผลสำเร็จมาแล้วในหลายโรงเรียนก่อนที่จะย้ายมาอยู่โรงเรียนนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องชี้แจงการดำเนินงานให้ทุกฝ่ายได้รับทราบเพื่อร่วมมือกันในด้านอื่น ๆ

3) การร่างระเบียบกิจกรรม ทางฝ่ายผู้บริหารได้ร่างระเบียบในการดำเนินงาน จุดประสงค์หรือเป้าหมายของกิจกรรม บุคลากรผู้รับผิดชอบ วิธีการจัดกิจกรรม การวัดผลและประเมินผล

4) การดำเนินงาน

4.1 ลักษณะการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมการสอนแคนหรือดนตรีพื้นบ้าน เป็นกิจกรรมที่จะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องหลายด้าน ผู้บริหารโรงเรียนจึงได้แต่งตั้งคณะครูเพื่อรับผิดชอบงานเป็นฝ่ายต่าง ๆ เช่น ฝ่ายการเรียนการสอน ฝ่ายการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องดนตรีและการแสดง ฝ่ายการฟ้อนรำประกอบและฝ่ายการควบคุมเครื่องเสียง ดังนั้น คณะดำเนินงานจะต้องมีความสัมพันธ์ เข้าใจการทำงานซึ่งกันและกัน การที่ทำให้คณะครูดำเนินงานแผนงานที่วางไว้ถูกต้องเหมาะสมนั้นทางโรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโดยแบ่งออกเป็นฝ่าย ๆ ดังนี้

4.1.1) ฝ่ายอำนวยความสะดวก จะมีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการฝึกซ้อม ช่วยสำรวจ ดูแลการฝึกซ้อม ดูแลพัฒนาการของเด็กและปัญหาอุปสรรคในการฝึกซ้อมเพื่อที่จะช่วยเหลือครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมและนักเรียน

4.1.2) ฝ่ายฝึกซ้อมดนตรี มีหน้าที่ฝึกซ้อมแคนและดนตรีอื่น ๆ

4.1.3) ฝ่ายฝึกซ้อมทำรำประกอบ มีหน้าที่ฝึกซ้อมทำรำและจัดหาเครื่องแต่งกายฟ้อนรำ

ในเรื่องความสัมพันธ์ของคณะครูผู้ดำเนินงาน ทางฝ่ายบริหารถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุด และมีการสอดคล้องอย่างใกล้ชิด เพื่อให้คณะดำเนินงานมีการประสานงานกันตลอด เรื่องการฝึกซ้อมดนตรีครูผู้สอนจะเป็นผู้ฝึกคนเดียว บางครั้งก็เชิญครูบางคนมาช่วยดูแล แต่เมื่อเวลาที่มีการแสดงดนตรีในชุมชน คณะกรรมการดำเนินงานที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนก็จะมาช่วยกันดูแลความพร้อมในด้านต่าง ๆ

4.2) การสร้างขวัญกำลังใจ ทางฝ่ายบริหารมีการให้กำลังใจครูผู้สอนและคณะทำงาน สิ่งใดที่ครูผู้สอน คณะทำงานและนักเรียนมีความต้องการ ทางฝ่ายบริหารจะพยายามเต็มที่ที่จะอำนวยความสะดวกให้ทุกอย่าง

6.4.4 ขั้นการวัดผลและประเมินผล มีการวัดและประเมินผลการดำเนินงาน ดังนี้

1) ประเมินจากบุคคลทั่วไป โดยผ่านชุมชนและผ่านทางฝ่ายต่าง ๆ ไม่ว่าไม่ว่าจะเป็น คณะครูในโรงเรียนและผู้ปกครอง เรื่องที่ประเมินจะประเมินเกี่ยวกับเรื่อง ความสนใจ ผลของการจัดกิจกรรมมีผลดีผลเสียอย่างไร มีส่วนใดที่ควรปรับปรุงแก้ไข

2) วิธีการเร่งรัดให้คณะดำเนินงานปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน หลังจากที่ได้ประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมแล้ว ทางโรงเรียนได้นำผลการประเมินไปชี้แจงต่อผู้บริหารโรงเรียนต่าง ๆ ในคราวมีการประชุมระดับกลุ่มและระดับอำเภอ ผลจากการรายงานผลงานการจัดกิจกรรมให้ทางกลุ่มโรงเรียนทราบ ทำให้เกิดผลดีต่อทางโรงเรียน เพราะกลุ่มโรงเรียนมีความเข้าใจการดำเนินงานและให้ความสนับสนุนช่วยเหลือ เช่น เมื่อทางอำเภอขอความร่วมมือให้ทางโรงเรียนนำดนตรีไปแสดง ในเวลาที่ทางอำเภอจัดกิจกรรม ทางกลุ่มโรงเรียนก็จะให้ความช่วยเหลือ โดยนำเงินสวัสดิการของกลุ่มมาเป็นงบประมาณสนับสนุนให้โรงเรียนดำเนินงานได้โดยสะดวก

การรักษาความเป็นมาตรฐานในการเป็นโรงเรียนแกนนำด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน โรงเรียนได้ปฏิบัติ ดังนี้

1. ทางโรงเรียนต้องประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ ในระดับอำเภอ มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

2. ประชาสัมพันธ์ให้โรงเรียนต่าง ทราบว่าการเรียนดนตรีเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับเด็ก ทางโรงเรียนพร้อมที่จะให้การส่งเสริมโรงเรียนต่างๆ ที่ต้องการดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมดนตรีพื้นบ้าน เพื่อที่จะได้ช่วยกันส่งเสริมให้ดนตรีพื้นบ้านให้มีในสถานศึกษาและเป็นการปลูกฝัง ค่านิยมท้องถิ่นให้กับเด็กและเยาวชนต่อไป

6.5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน

6.5.1 สถานที่ฝึกซ้อม ห้องดนตรีมีห้องสำหรับใช้เรียนดนตรีโดยเฉพาะ มีเครื่องดนตรีครบ มีเครื่องเสียงที่ได้มาตรฐาน การรักษาความสะอาดและการจัดห้องดนตรี ครูผู้สอนเป็นผู้ดูแลรักษาห้องและจัดเวรประจำวันให้นักเรียน ป.6 มาช่วยทำความสะอาด

6.5.2 ระเบียบที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติ โดยครูและนักเรียนร่วมกันสร้างระเบียบการใช้ห้องดนตรี ดังนี้

- 1) นักเรียนจะใช้เครื่องดนตรีต้องได้รับการอนุญาตจากครูทุกครั้ง
- 2) ไม่ให้นำเครื่องดนตรีออกจากห้องก่อนได้รับอนุญาต
- 3) ให้ถอดรองเท้าก่อนเข้าห้องดนตรี
- 4) ก่อนจะฝึกซ้อมนักเรียนต้องไหว้ครูและเครื่องดนตรี
- 5) ก่อนและหลังฝึกซ้อม นักเรียนทุกคนจะต้องลงเวลาการฝึกซ้อมทุกครั้ง
- 6) นักเรียนที่มีกิจจำเป็นไม่มาฝึกซ้อมต้องแจ้งให้ครูผู้สอนทราบล่วงหน้าก่อน
- 7) นักเรียนที่ไม่มาฝึกซ้อมจะต้องมาฝึกซ้อมชดเชยในเวลาเช้าหรือตอนพักเที่ยงในวันต่อมา

6.5.3 การสร้างแรงจูงใจ ครูผู้สอนสร้างแรงจูงใจ ดังนี้

- 1) ครูผู้สอนนำวีดิทัศน์มาให้ให้นักเรียนดูการแสดงดนตรีพื้นบ้านอีสาน (ซึ่งเป็นการแสดงของครูผู้สอนขณะศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม) ให้นักเรียนได้ศึกษาลักษณะการบรรเลงรวมวง ขั้นตอนการนำเสนอ บุคลิก อารมณ์การแสดงออกของนักดนตรีและนักแสดง เสียงดนตรี การจัดฉากและคุณภาพรวมต่าง ๆ
- 2) คำพูดกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและต้องการอยากฝึกฝนเพื่อเป็นตัวแทนของโรงเรียน
- 3) พูดและชมเชยนักเรียนให้มีกำลังใจในการเรียนดนตรีแทนการใช้คำพูดดุว่า เพราะอยากให้นักเรียนสามารถเล่นได้อย่างรวดเร็ว
- 4) ให้นักเรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริงโดยพานักเรียนไปดูการแสดงดนตรี
- 5) สร้างรายได้ให้กับนักเรียนในช่วงระเรียนหนังสือจากการแสดงดนตรี

6.5.4 สภาพการเรียนการสอน

- 1) การเตรียมสื่ออุปกรณ์ เตรียมแคนและตรวจสอบสภาพเสียงแคนที่จะนำมาฝึกสอนให้อยู่ในสภาพพร้อมที่ฝึกหัด เสียงไม่เพี้ยน เทียบเสียงให้ตรงกับโป่งกลางและโหวด รวมทั้งการเตรียมเอกสาร เอกสาร โน้ต/ลายแคน
- 2) การเตรียมครู ก่อนทำการเรียนการสอนโดยไปขอโน้ตเพลงกับเพื่อน เมื่ออ่านโน้ตเป็นแล้วก็เขียนโน้ตเพลงเองจาก โดยการฟังจากเทปแล้วบันทึกเป็นโน้ตไทย เมื่อจัดทำได้หลาย

เพลงแล้วจึงได้จัดทำเป็นรูปเล่มคือ “คู่มือโน้ตดนตรีพื้นเมืองอีสาน” พร้อมทั้งทำเทปเพลงประกอบกับโน้ตเพลงในคู่มือ ครูผู้สอนได้จัดทำ “คู่มือการเป่าแคนเบื้องต้น” ซึ่งเป็นขั้นตอนการฝึกหัดเป่าแคนและความรู้เกี่ยวกับแคนแล้วจึงอัดสำเนาจ่ายคณะครูโรงเรียนอื่นที่มาเยี่ยมชมโรงเรียน (คู่มือกรรมดนตรีพื้นบ้าน) หรือผู้ที่สนใจนำไปศึกษาหรือนำไปใช้ในการเรียนการสอน และได้จัดทำ CD ROM “บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน” ด้วยความรู้ความสามารถของครูผู้สอนเอง เนื้อหาใน CD ROM ประกอบด้วย ประวัติดนตรีพื้นบ้านอีสาน เสียงดนตรี และวิธีการฝึกหัดเครื่องดนตรีแต่ละชนิด สามารถศึกษาด้วยตนเองได้

3) การเตรียมนักเรียนและการคัดเลือก การคัดเลือกเด็ก ประกาศรับนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นไป โดยให้นักเรียนกรอกข้อมูลในแบบฟอร์มใบสมัครสามารถรับได้ทั้งนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย

4) หลักการสอน กระบวนการเรียนการสอน การเรียนการสอนแคนและดนตรีพื้นบ้านอีสาน จะมีครูผู้สอนแคน 1 คน บางครั้งจะมีชาวบ้านและผู้บริหารโรงเรียนมาช่วยสอนด้วย เพราะผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความสามารถในการเป่าแคนได้ดี

การจัดกิจกรรมมีรูปแบบการจัดกิจกรรม ดังนี้ ในระยะแรกครูผู้สอนจะให้นักเรียนดูวีดิทัศน์การแสดงดนตรีพื้นบ้านอีสานให้เด็กได้ชม เพื่อให้เด็กเกิดความสนใจ แล้วเชิญวิทยากรท้องถิ่นที่มีความชำนาญในการเป่าแคน มาเป่าแคนให้เด็กฟังพร้อมทั้งสอนการฝึกทักษะการจับแคนที่ถูกต้อง หลังจากนั้นครูผู้ฝึกสอนจะทำการฝึกซ้อมทุกวันโดยใช้เวลาหลังเลิกเรียนและฝึกซ้อมในวันเสาร์ – อาทิตย์ เป็นประจำ (จากการสัมภาษณ์บิดาของภรรยาครูผู้สอน) จะสอนในช่วงนอกฤดูการทำนา ในวันราชการจะฝึกซ้อมตั้งแต่เวลา 15.30 น. – 16.30 น. วันละ 1 ชั่วโมงโดยประมาณ เมื่อเลิกฝึกซ้อมรวมวงแล้วครูผู้สอนจะฝึกซ้อมนักเรียนที่เรียนแคนต่ออีกครั้งชั่วโมง ดังนั้นนักเรียนที่เรียนแคนจะเลิกต่ำกว่าเพื่อน โดยครูผู้สอนให้เหตุผลว่าแคนเป็นเครื่องดนตรีที่เรียนยากกว่าดนตรีชนิดอื่น ๆ

การให้ความรู้ ครูผู้สอนเล่าประวัติความเป็นมาของแคนและเครื่องดนตรีอีสานที่มีอยู่ในวง ส่วนประกอบ วัสดุที่ใช้ทำและการเก็บรักษา

การเก็บรักษาแคน จะจัดเก็บไว้อย่างถูกวิธีเป็นพิเศษ เมื่อเลิกการฝึกซ้อมแล้วครูจะให้นักเรียนนำแคนใส่ถุงแล้วเก็บไว้ในตู้ ภายในตู้มียากันแมลง ดนตรีทุกชนิดจะแยกกันจัดเก็บไว้เป็นประเภท

5) การฝึกทักษะการเป่าแคน

5.1) เริ่มจากการฝึกตำแหน่งนิ้ว คุ้เสียงในคุ้แคนที่จะคุ้ตามชื่อโน้ตที่ครูคิดไว้ที่คุ้แคน

5.2) ฝึกอ่านโน้ตที่ละห้องเพลงและอ่านเป็นประโยคเพลง

5.3) ฝึกท่องทำนองเพลงง่าย ๆ ที่เป็นเพลงพื้นฐาน เช่น เพลงลายโปงลาง เพลงเต้ยโงง และเพลงเต้ยพม่า

5.4) เมื่อนักเรียนผ่านทักษะทั้ง 3 ข้อแล้ว ก็จะเป็นการฝึกเพื่อการรวมวง

5.5) ก่อนที่นักเรียนจะฝึกหัดเป่าแคนแต่ละวัน ครูผู้สอนจะให้นักเรียนเป่าแคนให้ฟังก่อน เพื่อตรวจสอบสภาพเสียง สภาพตัวแคน เมื่ออยู่ในสภาพที่พร้อมจึงให้นักเรียนฝึกซ้อม การฝึกซ้อมก่อนการรวมวงครูจะให้นักเรียนแยกกันไปฝึกเป่าแคนตามร่มไม้ในบริเวณโรงเรียนประมาณ 30 นาที ครูผู้สอนจะตามไปประเมินความก้าวหน้าของเด็ก

5.6) เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนในแต่ละวัน ครูผู้สอนจะบันทึกพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคลและประเมินผลไปเป็นครั้ง ๆ และจัดสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหาการเรียน พร้อมทั้งบันทึกการสอนซ่อมเสริมด้วย

5.7) การให้นักเรียนมีส่วนร่วม ครูผู้สอนจะปรึกษาเด็กเกี่ยวกับเพลงที่จะฝึกถ้าหากนักเรียนต้องการเพลงที่ครูไม่มีโน้ตครูก็จะสร้างโน้ตให้นักเรียนเพลงส่วนใหญ่เป็นเพลงลูกทุ่งสมัยนิยม และให้นักเรียนที่เป่าแคนได้ไปปราศรัยให้กับเรียนคนอื่น ๆ ในห้องเรียนและให้นักเรียนที่เป่าแคนนั้นอธิบายความรู้เกี่ยวกับเรื่องแคนให้เพื่อนและรุ่นน้องฟัง เด็กบางคนสมัครใจเสนอตัวเองเพื่อสอนเพื่อนในเวลาที่ครูสอนซ่อมเสริม บางคนเป่าแคนไม่เก่งแต่จำทำนองเพลงได้ดีก็สามารถช่วยครูได้

5.8) การเปลี่ยนสถานที่ฝึกซ้อม ครูผู้สอนมีความเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีถ้าหากไม่สิ่งรบกวน โดยเฉพาะการฝึกซ้อมแคนจำเป็นต้องใช้สมาธิ

6) การสร้างประสบการณ์ดนตรี

1) กิจกรรมในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนหนองคลองคอนแดง เป็นโรงเรียนแกนนำในระดับกลุ่มหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งเป็นโรงเรียนแกนนำดนตรีพื้นบ้านอีกด้วย จึงมีบุคลากรระดับผู้บริหารมาประชุมเกี่ยวกับเรื่องทางราชการเป็นประจำ ดังนั้น ทางโรงเรียนจึงได้นำกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานแสดงต้อนรับเพื่อนำเสนอผลงานและเป็นการฝึกประสบการณ์ทางดนตรีให้กับนักเรียน นอกจากนั้นยังได้แสดงในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันสุนทรภู่ วันขึ้นปีใหม่

2) กิจกรรมในชุมชน การแสดงดนตรีในชุมชนเป็นการสร้างประสบการณ์ทางดนตรีให้กับนักเรียน ในระยะเริ่มต้นจะเป็นการไปช่วยงานโดยไม่คิดค่าตอบแทนใดๆ เมื่อชุมชนเห็นความสามารถของเด็ก ก็มาติดต่อขอไปช่วยงานมากขึ้นและให้ค่าตอบแทนมาบ้างเล็กน้อย เมื่อวงมีการพัฒนาดีขึ้นทำให้มีชื่อเสียงรู้จักไปไกล จนได้รับการติดต่อให้ไปแสดงต่างอำเภอก็มี

ทุกครั้งการไปแสดง ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมจะประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้ทราบและทำหนังสือขออนุญาตผู้ปกครองเพื่อยืดเวลาการฝึกซ้อมและนำเด็กไปแสดง ทางชุมชนก็ให้การสนับสนุนส่งเสริมศิลปะพื้นบ้าน เมื่อชุมชนมีกิจกรรมต่าง ๆ จึงมาติดต่อวง “อ่ำโฮอีสาน” ไปแสดง

ในงาน เช่น งานบวช งานทำบุญ แห่นาค กฐิน ผ้าป่าและงานเทศกาลประจำปี สถิติการแสดงในชุมชนประมาณ 50 กว่าครั้ง การแสดงทุกครั้ง ครูผู้สอนบันทึกภาพไว้แล้วนำมาจัดทำเป็นแฟ้ม “บันทึกการแสดง” เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ชมและศึกษาผลงานของนักเรียน

ค่าตอบแทนการแสดงดนตรี ในระยะเริ่มต้นทางโรงเรียนไม่ได้กำหนดค่าตอบแทน แต่แค่ชุมชนจะพิจารณาให้ เท่าที่ผ่านมามีได้ 500 บาท - 1,000 บาท เมื่อสถิติการแสดงมากขึ้น ทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้จ่าย เช่น เครื่องดนตรี เครื่องเสียงชำรุด อุปกรณ์แต่งตัวนักแสดงไม่เพียงพอ ดังนั้นทางโรงเรียนจึงมีการกำหนดค่าตอบแทนการแสดงดนตรีในเวลาต่อมา เป็น 1,000 – 5,000 บาท เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวและเพื่อให้หวังสามารถยื่นหยัดในการจัดกิจกรรมต่อไปได้ ในเรื่องรายได้จากการแสดง ครูผู้สอนจัดออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. แบ่งให้นักเรียนเพื่อเป็นกำลังใจ และปลูกฝังคุณธรรมในเรื่องคุณค่าของเงิน
2. ใช้จ่ายในเรื่องอุปกรณ์การแต่งกายนักแสดงและค่าซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องดนตรีที่ชำรุด เช่น ค่าซ่อมแคน
3. ใช้จ่ายค่าพาหนะเดินทาง และค่าดำเนินการต่าง ๆ
4. ส่วนที่เหลือจะเป็นส่วนที่เป็นไว้เป็นเงินบำรุงชมรม

การไปแสดงในชุมชน ชาวบ้านก็ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจเด็ก ส่วนมากจะได้ค่าตอบแทนเป็นเงิน ครูผู้ฝึกสอนจะบันทึกจำนวนเงินที่ได้รับแต่ละครั้งไว้ โดยทำบัญชีไว้เป็นหลักฐาน เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงาน ว่าได้รับจากใคร จำนวนที่ได้รับ นำเงินมาจัดการในเรื่องใดบ้าง ยอดเงินคงเหลือ มีนักเรียน คณะครู รับผิดชอบร่วมกัน แล้วรายงานให้ผู้บริหารทราบ

การควบคุมดูแลความประพฤตินักเรียนเวลาไปแสดงดนตรีในชุมชน ในกรณีที่ไปแสดงในหมู่บ้านใกล้เคียงผู้บริหารโรงเรียนจะชวนคณะครูในโรงเรียนและออกคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรให้ครูทุกคนไปช่วยกันดูแลนักเรียน แต่ในกรณีที่ไปแสดงไกล ๆ ผู้บริหารจะออกคำสั่งให้คณะครูผู้รับผิดชอบควบคุมพร้อมทั้งจะเรียนเชิญผู้ปกครองนักเรียนไปดูแลเด็กด้วยกันด้วย

ในส่วน of ครูผู้สอน มีมาตรการควบคุมดูแลความประพฤตินักเรียนในการไปแสดงดนตรีในชุมชนหรือต่างอำเภอ คือ ประชุมนักเรียนเพื่อชี้แจงระเบียบการไปเกี่ยวกับเรื่องกิริยามารยาท การปฏิบัติตนระหว่างการเดินทาง มารยาทและการวางตนบนเวทีแสดง

ข้อดีและข้อเสียการไปแสดงในชุมชน ข้อดี - นักเรียนได้แสดงออกให้ชุมชนได้รู้ว่าเด็กมีความสามารถอะไรบ้าง ผู้ปกครองก็มีความภาคภูมิใจที่เห็นความสามารถพิเศษของบุตรหลาน ข้อเสีย - การไปแสดงส่วนมากจะแสดงในเวลากลางคืน ผู้ปกครองบางคนไม่พอใจเพราะเด็กไม่ได้พักผ่อนหลับนอนเต็มที่ เงินที่ได้จากการแสดงจำนวนน้อย

- 2) กิจกรรมการประกวดดนตรีทางโรงเรียนเคยนำวงส่งเข้าประกวดที่จังหวัดขอนแก่น

ในงาน “ดอกคูณเสียงแคน” เมื่อครูผู้คนใหม่มาอยู่โรงเรียนนี้ในปีการศึกษา 2539 จึงได้ก่อตั้งวง “อำเภอฮักฮัก” และได้ส่งเข้าประกวดเป็นประจำทุกปีจนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2543 ได้รับรางวัลชนะเลิศและเป็นตัวแทนของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ไปแข่งขันกับตัวแทนของกรมสามัญศึกษา ในระดับเขตการศึกษา

7) การวัดผลและประเมินผลด้านการเรียนการสอน

7.1) นักดนตรีจะประเมินโดยการปฏิบัติจริง เน้นการปฏิบัติ

7.2) ในเรื่องความรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรี ครูผู้สอนจะวัดโดยใช้ข้อสอบแบบปรนัยและอัตนัย เขียนตอบเป็นเชิงถามความคิดเห็น วิธีการอนุรักษ์ดนตรี วิธีบำรุงรักษา

7.3) การวัดความก้าวหน้าของเด็ก จะดูจากบันทึกการปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งครูผู้สอนจะจัดทำสมุดบันทึกความก้าวหน้าเป็นรายบุคคล

7.4) ใช้แบบสอบถาม เพื่อประเมินผลการแสดงของนักเรียน โดยในระหว่างทำการแสดงได้ขอความร่วมมือกับผู้ชมให้ข้อมูลในแบบสอบถามและแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ยังใช้แบบสอบถามกับนักเรียนในโรงเรียนเพื่อนำข้อมูลมาประเมินผลการดำเนินงาน

7. โรงเรียนบ้านศรีสุข

7.1 ที่อยู่ ตำบลศรีสุข อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่นเป็นโรงเรียนขนาดที่ 3 จำนวนนักเรียน 308 คน จำนวนครู 17 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนชื่อ นายสุธี ลีกระจ่าง ครูผู้ฝึกสอนแคนชื่อ นายสุรพล ชัยหนองขาม

7.2 ประวัติโรงเรียน โรงเรียนบ้านศรีสุข ตั้งเมื่อ ปี พ.ศ 2460 ผู้จัดตั้งคือ ขุนภูมิศิริการ นายอำเภอภูเวียง โดยอาศัยศาลาวัดเป็นสถานที่เรียน ในปี พ.ศ. 2484 ได้มีโครงการก่อสร้างโรงเรียนในที่ดินที่โรงเรียนสงวนไว้ จึงได้ร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านดำเนินการก่อสร้างอาคารเรียนขนาด 3 ห้องเรียน ในปี พ.ศ. 2505 และในปี พ.ศ. 2511 สร้างอาคารเรียนขนาด 3 ห้องเรียนเพิ่มขึ้นอีก ปี พ.ศ. 2512 ทางหมู่บ้านพร้อมกับคณะครูในโรงเรียนได้ร่วมกันจัดสร้างหอประชุมขึ้นอีก 1 หลัง ในปี พ.ศ. 2514 และ 2519 ได้เกิดวาทภัยพิบัติอาคารเรียนเสียหายถึง 2 ครั้ง ต้องอาศัยโรงฝึกงานเป็นสถานที่เรียน ในปีเดียวกันโรงเรียนได้งบประมาณจากทางราชการสร้างอาคารเรียนและบ้านพักครู ในการพัฒนาโรงเรียนและการศึกษานอกจากจะได้งบประมาณจากทางราชการแล้ว ยังได้งบประมาณจากบุคคลที่มีจิตศรัทธาบริจาคให้โรงเรียน เช่น เมื่อปี พ.ศ. 2527 ส.ส. สมศักดิ์ เกียรติสรุณท์ ได้มอบเงินให้ทางโรงเรียนสร้างซุ้มประตูและสร้างล้อมรั้ว ปี พ.ศ. 2529 ส.ส. แฉม ดิบุญมิ

ณ ชุมแพ ได้จัดสรรงบประมาณของจังหวัดเพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์ดนตรี นางสมควรและนายภูมิ ปั่นน้อย ได้มอบพระพุทธรูปให้ 1 องค์

7.3 ประวัติวง - เริ่มต้นด้วยการฝึกหัดหมอลำนักเรียน ต่อมาก่อตั้งวง “แคนวง” เมื่อปี พ.ศ. 2527 - ปัจจุบัน ในปีต่อมาเปลี่ยนลักษณะการบรรเลงจากแคนวงเป็นวงโปงลาง ตั้งแต่ก่อตั้งวง มานักเรียนเรียนแคน 8 รุ่น จำนวนนักเรียนที่เรียนแคนประมาณ 28 คน ปัจจุบันมีนักเรียนเป่าแคนในวง 3 คน ความต่อเนื่องของการเปิดกิจกรรมการเรียนการสอนมี 2 ช่วง คือ ช่วงแรก เปิดกิจกรรมการเรียนการสอนในปี 2527- 2539 ครูผู้สอนคนเดิมย้าย มาเริ่มดำเนินการใหม่อีกในปี 2541- 2545 เคยส่งวงเข้าประกวดทุกปีได้รับการประกาศเกียรติคุณเป็นโรงเรียนสอนดนตรีพื้นบ้านดีเด่นระดับอำเภอมาตลอด ในปี พ.ศ. 2541 ได้ส่งเข้าประกวดในระดับจังหวัด ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1

รูปแบบการบรรเลง ใช้แคนบรรเลงร่วมดนตรีพื้นบ้านอีสาน บรรเลงเป็นเพลงและลายต่าง ๆ และบรรเลงประกอบการร้องเพลง โดยใช้นักเรียน ป.2 , ป.3 เป็นนักร้อง ซึ่งเป็นการสร้างสีสันได้ดี สร้างความประทับใจกับผู้ชม ก่อนที่จะบรรเลงแต่ละเพลงแต่ละลาย พิธีกรจะเกริ่น “ผญา” (คำกลอนอีสาน) ให้มีเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับเพลงและลาย เชิญชวนผู้ฟังผู้ชมให้มีความภูมิใจศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับตำรายาพื้นบ้านและความรู้ทั่วไป

7.4 แนวทางดำเนินงาน

7.4.1 ขั้นเตรียมงาน

1) การเตรียมบุคลากรให้เข้าใจหลักการ ผู้บริหารโรงเรียนได้ประชุมปรึกษาหารือคณะครูในโรงเรียนในเรื่องเกี่ยวกับหลักการดำเนินงานและการจัดหาปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินงาน เช่น งบประมาณซื้อเครื่องดนตรี บุคลากรที่จะดำเนินงานและครูผู้สอนดนตรี จัดเตรียมสถานที่ในการฝึกซ้อม

2) กำหนดนโยบายวัตถุประสงค์ เป้าหมายทางโรงเรียนมีความมุ่งมั่นที่จะจัดการเรียนการสอนแคนหรือดนตรีพื้นบ้านอีสาน ดังนี้

2.1 เพื่อรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของชาวอีสาน โดยเฉพาะเรื่องแคนให้นักเรียนมีจิตสำนึกว่า “ขอนแก่น เมืองดอกคูณเสียงแคน”

2.2 เพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องแคนให้เด็กหรือเยาวชนได้รับและภาคภูมิใจศิลปวัฒนธรรมอีสาน

2.3 เพื่อปลูกฝังให้เด็กใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

2.4 เพื่อสนองนโยบายโรงเรียน “ดนตรี – กีฬา ด้านยาเสพติด”

3) การเตรียมสถานที่ เนื่องจากโรงเรียนมีห้องเรียนไม่เพียงพอที่จะทำเป็นห้องดนตรีได้ ดังนั้น จึงฝึกซ้อมดนตรีได้ถุนอาคารเรียน (อาคารปูน) ซึ่งมีความสะดวกมากกว่าเดิมเพราะมีบริเวณกว้างขวาง อากาศถ่ายเทได้สะดวก แต่มีข้อเสียเล็กน้อยคือต้องขนย้ายเครื่องดนตรีออกมาซ้อมและนำไปเก็บหลังการฝึกซ้อม

4) การเตรียมวัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวก ทางโรงเรียนได้จัดหาเครื่องเสียงให้กับคณะครูเพื่ออำนวยความสะดวกในการฝึกซ้อม

5) งบประมาณดำเนินงาน ในการซื้อเครื่องดนตรี/อุปกรณ์ในการฝึกซ้อม ในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์เครื่องดนตรีหรืออุปกรณ์การแสดงต่าง ๆ รวมทั้งเรื่องงบเครื่องดนตรีจากทางราชการ เงินบางส่วนได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้าน เงินบริจาค จากกลุ่มแม่บ้านฮองกง กลุ่มแม่บ้านสวิสเซอร์แลนด์เพื่อซื้อแคนและอุปกรณ์เครื่องเสียงเมื่อปี พ.ศ 2529 ผู้ปกครองนักเรียนบางคนลงทุนซื้อแคนให้ลูกตนเอง เนื่องจากจำนวนแคนไม่เพียงพอแก่นักเรียน และเงินได้รับเป็นค่าตอบแทนจากการแสดงดนตรีของนักเรียน ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมจะจัดทำบัญชีการรับและการใช้จ่ายไว้เป็นหลักฐาน ในเรื่องดังกล่าวนี้ ทางโรงเรียนจะเชิญชาวบ้านมาร่วมจัดทำด้วย แล้วชี้แจงเรื่องใช้จ่ายเงินต่อชาวบ้านอย่างโปร่งใสชัดเจน

7.4.2 ขั้นริเริ่ม เมื่อทางโรงเรียนจัดหาเครื่องดนตรีพื้นเมืองแล้ว ผู้บริหารจึงได้ดำเนินการต่อไปคือ

1) จัดประชุมคณะครูในโรงเรียน เพื่อจัดตั้งชุมนุมต่าง ๆ ในชุมนุมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นก็มีชุมนุมดนตรีพื้นเมืองรวมอยู่ด้วย แล้วให้ครูผู้รับผิดชอบของแต่ละชุมนุมประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนเลือกกิจกรรมตามความสนใจ

2) สำรวจความสนใจ เพื่อเลือกกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับนักเรียน ทางโรงเรียนได้จัดตั้งกิจกรรมนอกเวลาเรียนหรือกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ โดยจัดตั้งเป็นชุมนุมต่าง แล้วประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนเลือกเข้าร่วมชุมนุมตามความสนใจ

การสำรวจความสนใจครูผู้สอนและคณะดำเนินงานจะประชาสัมพันธ์ ประกาศรับสมัครนักเรียนที่มีความสนใจเรียนแคนและดนตรีพื้นบ้านอีสาน ตั้งแต่ชั้นป.3 ขึ้นไป มาสมัครจำนวนเท่าไรรับหมดทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิง เท่าที่ผ่านมานักเรียนหญิงก็เคยประสบความสำเร็จในการเป่าแคนเหมือนกันแต่มีจำนวนน้อย ถ้านักเรียนสมัครเรียนมากแคนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ครูผู้สอนจะให้นักเรียนฝึกหัดโดยวิธีจับคู่หรือแบ่งออกเป็นกลุ่ม

7.4.3 ขั้นตอนดำเนินงาน

1) การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ผู้ช่วยผู้บริหารประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานว่า คณะกรรมการประกอบด้วยคณะครูที่ฝึกสอนดนตรี 2 คน และชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ปกครองนักเรียน ชาวบ้านบางคนได้มาช่วยฝึกสอนการเป่าแคนให้กับนักเรียนด้วย แต่เท่าที่สังเกตจะเห็นว่าชาวบ้านที่มาช่วยสอนจำนวน 3 คน มีความรู้มีความสามารถในการเรื่องแคนดี ส่วนด้านการถ่ายทอดความรู้จะไม่ค่อยชัดเจน คือไม่สามารถอ่านโน้ตได้เด็กก็เรียนไม่ได้ แต่ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีเพราะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชาวบ้าน แม้จะไม่ได้ผลมากก็เป็นการแบ่งเบาภาระการสอนของครูได้บ้าง และเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาให้ร่วมกันอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านอีสานไว้ ในเวลาที่ทางโรงเรียนมีกิจกรรมการแสดงดนตรี ภูมิปัญญาทั้ง 3 คน จะมาช่วยเหลือนักดนตรี และบางครั้งก็ร่วมแสดงกับเด็กด้วยความเต็มใจ ด้วยศรัทธา ด้วยใจรัก ไม่คิดค่าตอบแทนใด ๆ

2) คณะทำงานปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการดำเนินงาน ครูหัวหน้าโครงการได้เชิญคณะครูที่ได้ได้การแต่งตั้งให้รับผิดชอบกิจกรรมดนตรีและภูมิปัญญาชาวบ้านมาประชุมร่วมกันวางแผนการดำเนินงานการจัดกิจกรรมโดยมีผู้บริหารเข้าร่วมประชุมเพื่อเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการ

3) การร่างระเบียบของกิจกรรม มีการร่างระเบียบของกิจกรรม โดยทางฝ่ายบริหารได้มอบหมายให้คณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมดำเนินการร่างระเบียบตามความเหมาะสมโดยยึดระเบียบทางราชการเป็นแนวทาง

4) การดำเนินงาน

4.1) ลักษณะการจัดกิจกรรม การที่คณะกรรมการจะปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบที่วางไว้ได้ถูกต้องเหมาะสมนั้นทางฝ่ายผู้บริหารมีส่วนช่วยสนับสนุนและช่วยเหลือ โดยประชุมปรึกษาหารือกันในเรื่องการรับผิดชอบงาน ขั้นตอนการดำเนินงาน การป้องกันปัญหาและอุปสรรค ทั้งคณะครูผู้รับผิดชอบและกรรมการให้เข้าใจ งานและปฏิบัติงานตามระเบียบที่ได้วางไว้ การสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้าน ผู้บริหารได้ให้ข้อเสนอแนะว่าจะต้องมีความละเอียดรอบคอบเป็นอย่างยิ่ง เพราะจากการสังเกตจนได้ข้อสรุปว่า หากชาวบ้านไม่ได้รับความโปร่งใสหรือชอบธรรม ชาวบ้านจะมีความคิดเห็นได้ต่อการดำเนินงานของคณะครูทันที ถ้าทางโรงเรียนหรือคณะครูให้เกียรติชาวบ้าน มีการปรึกษาหารือ ชี้แจงการดำเนินงานให้เป็นที่ถูกต้องเหมาะสม ชาวบ้านก็จะให้มากกว่าที่ทางโรงเรียนให้กับชาวบ้านเสียอีก ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด ด้านวัตถุ ดังนั้นเมื่อทางโรงเรียนเชิญชาวบ้านมาร่วมเป็นกรรมการดำเนินงานแล้ว ทางโรงเรียนจะดำเนินการอย่างไรจึงอย่ามองข้ามชาวบ้านเป็นอันขาด

4.2) การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับคณะกรรมการดำเนินงาน ผู้บริหารให้ข้อเสนอแนะว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ที่จะทำให้งานกิจกรรมการเรียนการสอนแคนประสบผลสำเร็จ สามารถ

กระทำได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ผู้บริหารจะต้องมีความเข้าใจคณะครู ไม่ทอดทิ้งคณะทำงาน ผู้บริหารต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติกับคณะทำงาน ต้องพิจารณาว่าสิ่งไหนจำเป็นสิ่งไหนไม่จำเป็น คำพูดเล็ก ๆ น้อย ๆ สิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ จะเป็นการให้กำลังใจ คำพูดที่ใช้กับชาวบ้านต้องเป็นคำพูดที่จริงใจ ตรงไปตรงมา กิจกรรมก็จะพัฒนาขึ้นตามลำดับ

การสร้างขวัญกำลังใจให้กับนักเรียนที่เรียนแคนหรือครูผู้ฝึกสอน ในส่วนของผู้บริหารจะต้องไปให้กำลังใจทุกครั้งเพราะฝึกซ้อมเพียงสัปดาห์ละ 1 ครั้งเท่านั้น ลักษณะการการเพิ่มแรงจูงใจของผู้บริหารจะต้องกระทำให้นักเรียนพร้อมทั้งคณะครูผู้สอนเกิดความศรัทธา ผู้บริหารให้ข้อเสนอแนะว่า แม้แต่การเดินเข้าไปดูการฝึกซ้อมจะต้องมีการสำรวจ เพื่อให้เด็กมีความคิดว่าผู้บริหารมีความสนใจและต้องการชมความสามารถของการแสดงของนักเรียน การเข้าไปเยี่ยมชม ให้กำลังใจ ของผู้บริหารผู้บริหารจะต้องเข้าใจว่า เด็กที่เข้าฝึกใหม่ ๆ จะปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใดก็ตาม ผู้บริหารจะต้องยกย่องชมเชยเขาบ้าง กำลังใจของนักเรียนและครูก็จะเพิ่มขึ้นทุกวัน หลังจากเสร็จสิ้นการฝึกซ้อมของแต่ละครั้ง ผู้บริหารจะต้องนิเทศอีกครั้ง แนะนำในสิ่งที่ควรแก้ไขให้ดีขึ้น

ปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินงาน กิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียนจะประสบผลสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารได้ชี้แนะสิ่งที่คณะดำเนินงานคำนึงและศึกษาให้เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ คือ

1. ต้องศึกษาว่าชุมชนหรือท้องถิ่นมีความต้องการในเรื่องใด
2. มีผู้ให้การสนับสนุนหรือไม่เพียงใด
3. ความพร้อมของครูผู้ฝึกสอนและนักเรียนที่จะเรียนแคน

7.4.4 ขั้นตอนและประเมินผลการดำเนินงาน

เทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล โรงเรียนมีแนวทางการวัดตามจุดประสงค์ที่ได้ตั้งไว้คือ ให้เด็กได้เล่นดนตรีเป็น มีวินัยในตนเอง การวัดและประเมินผลทางฝ่ายบริหารไม่ได้จัดทำเอกสารบันทึกการวัดและประเมินผลไว้ แต่ทราบผลการปฏิบัติงานได้ด้วย

1) การสังเกต โดยสังเกตการปฏิบัติงานของคณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม

2) ฟังเสียงสะท้อนจากสังคม จากชุมชน จากชาวบ้าน จากผู้ชม จากการประเมินผล เมื่อโรงเรียนจัดกิจกรรมดังกล่าว ทำให้ผู้ปกครองส่วนมากมีความพอใจและสนับสนุนให้ทางโรงเรียนดำเนินการให้ต่อเนื่อง เพราะจากการบอกเล่าของผู้ปกครองบางคนได้รายงานมาว่า เด็กบางคนที่มีความประพฤติดีนอกกลุ่มนอกทาง พอได้เข้ามาสู่กิจกรรมนี้แล้วก็เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางดีกิจกรรมดนตรีแม้จะเป็นกิจกรรมนอกเวลาเรียนที่ไม่มีการให้หน่วยกิตหรือคะแนนใดๆ ในอันที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเลื่อนชั้นหรือสำเร็จการศึกษา ทางโรงเรียนก็มีความเห็นว่าผลของการเข้าร่วมกิจ

กรรมจะส่งผลไปถึงกลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัยได้อย่างมาก โรงเรียนจะวัดและประเมินผลว่าเด็กเรียนดนตรีแล้วมีคุณธรรมดีขึ้นหรือไม่แล้วก็รายงานไปสู่ผู้ปกครองใน ป.01

เมื่อทราบผลการวัดและประเมินผลแล้วก็จะมีการรายงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบทั่วกัน และคณะกรรมการดำเนินงานและ กรรมการศึกษาโรงเรียนจะประชุมปรึกษาหารือกันในการปรับปรุงแก้ไขความผิดพลาดจากการดำเนินงานและหาวิธีการดำเนินงานให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น

การดำเนินงานกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งวงมาจนถึงปัจจุบัน จากการประเมินหลาย ๆ ด้าน ผู้บริหารมีความคิดว่าจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดวงอีกหลายเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องการถ่ายทอดความรู้เรื่องการเป่าแคนนับว่ามีปัญหามากเนื่องจากไม่มีครูที่จบด้านดนตรีมาโดยเฉพาะ ถ้าหากเป็นไปได้ ทางสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรที่จะบรรจุครูดนตรีมาให้โรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน จะทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนแคนและดนตรีพื้นบ้านอีสานประสบผลสำเร็จ

7.5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน

7.5.1 สถานที่ฝึกซ้อม โรงเรียนนี้ไม่มีห้องฝึกซ้อมที่เป็นเอกเทศ การฝึกซ้อมครูผู้สอนจะให้เด็กซ้อมโดยไม่เลือกสถานที่แต่ต้องอยู่ในบริเวณโรงเรียน สถานที่ใดว่าง ที่เหมาะในการฝึกซ้อม เช่น ใต้ร่มไม้ ใต้อาคารเรียน หรือในห้องเรียน เวลาบรรเลงรวมวงก็นำเครื่องดนตรีมาฝึกซ้อมใต้อาคารเรียน เพราะอากาศถ่ายเทสะดวกและอยู่ใกล้หมู่บ้านอีกด้วย ผู้ปกครองนักเรียนจะมาดูการฝึกซ้อมของนักเรียนเป็นประจำ ถ้าฝึกซ้อมในห้องเรียนจะทำให้อากาศถ่ายเทสะดวก การฝึกในเวลาปกติจะไม่ใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อไม่ให้สร้างความรำคาญกับชุมชน การตกแต่งห้องเรียนหรือห้องดนตรี ครูผู้สอนจะตกแต่งในลักษณะนำเอาสิ่งของพื้นเมืองอีสานเกี่ยวกับเครื่องดนตรีอีสาน เครื่องมือทำมาหากินในสมัยก่อน เพื่อให้เด็กได้มีความสนใจในวัฒนธรรมอีสาน การทำความสะอาดห้องเรียนหรือห้องดนตรี ครูผู้สอนจะจัดเป็นเวรประจำวัน โดยแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มใดที่มาเปิดห้องดนตรีกลุ่มนั้นจะต้องทำความสะอาดและจัดห้องดนตรีให้เป็นระเบียบเรียบร้อยตามเวลาที่ได้กำหนดไว้

7.5.2 ระเบียบกฎเกณฑ์ที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติ ระเบียบกฎเกณฑ์ที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติมี ดังนี้

- 1) ต้องตรงเวลาในการฝึกซ้อม
- 2) เวรแต่ละวันต้องมาทำความสะอาดก่อนเวลาทำการฝึกซ้อมและจัดห้องซ้อมให้เป็นระเบียบ
- 3) ตั้งใจฝึกซ้อม ไม่เล่นกันขณะฝึกซ้อม

4) นักเรียนที่มีกิจจำเป็นไม่สามารถมาฝึกซ้อมได้ต้องแจ้งครูผู้สอนล่วงหน้า หากวันใดฝึกซ้อมจำเป็นจะต้องให้ครูผู้สอนไปส่งจนถึงบ้าน (ส่วนมากจะเป็นฤดูหนาว)

5) การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้ง ครูผู้สอนจะให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด เพื่อที่จะให้นักเรียนเกิดความคิดในบางสิ่งบางอย่าง แล้วให้เด็กไปศึกษากับพ่อแม่ ญาติพี่น้อง เช่น ก่อนที่ครูจะสอนเพลงหรือลายนั้ ครูผู้สอนให้นักเรียนไปศึกษาก่อนว่ามีใครเป่าได้บ้าง ไปศึกษากับท่านดู ว่าลายนั้เป่าอย่างไร ทำไมจึงเรียกชื่อลายนั้

การส่งเสริมเด็กเก่งและช่วยเหลือเด็กไม่เก่ง นักเรียนที่มีความสามารถเป่าแคนได้เก่ง ครูผู้สอนจะฝึกทักษะการใช้ลิ้นและเพิ่มลายนั้ที่ยากขึ้น และให้ไปศึกษาและฝึกหัดการเป่าแคนกับชาวบ้านที่เป็นหมอแคน ส่วนการช่วยเหลือเด็กที่เป่าแคนได้ช้า ครูผู้สอนจะให้นักเรียนคนที่เป่าแคนได้เก่งมาช่วยแนะนำเพื่อน

7.5.3 การสร้างแรงจูงใจ ครูผู้สอนใช้วิธีการสร้างแรงจูงใจในการเรียน ดังนี้

1. ครูผู้สอนจะต้องนิยัของเด็กแต่ละคน บางคนชอบสนุก ชอบให้ครูหยอกล้อ บางคนชอบให้ชม เด็กบางคนต้องได้รับการตำหนิจึงจะดีขึ้น บางคนไม่ชอบหยอกถ้าครูไปหยอกเด็กจะไม่สบายใจ

2. สร้างความเป็นกันเองกับนักเรียน บางครั้งก็วางตัวเป็นเพื่อน มีการหยอกล้อ หัวเราะสนุกสนาน ทำให้เด็กไม่เบื่อ ในขณะที่ฝึกซ้อมนักเรียนบางคนอาจจะฝืนใจบ้าง ถ้าครูหยอกล้อให้เกิดความสนุกสนานเด็กก็จะคลายความเครียดไปในที่สุด การพาเด็กร้องเพลง การเล่นิทาน การให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ทางดนตรีให้เพื่อนฟัง

3. การให้รางวัลเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นสิ่งล่อใจ (แต่ต้องเป็นบางครั้ง) เช่น ครูบอกว่า “ซ้อมเพลงนี้เสร็จแล้วครูจะให้รางวัล” รางวัลอาจจะเป็นน้ำแข็ง น้ำเย็น ขนม แดงโม การเป่าแคนเด็กจะเหนื่อยเร็วเพราะต้องใช้ลมมาก

4. ครูผู้สอนช่วยให้นักเรียนเห็นประโยชน์ของการเรียนแคน ว่าถ้าหากสามารถเป่าแคนได้เก่ง ทางจังหวัดขอนแก่นจะมีการประกวดดนตรีพื้นบ้าน ประกวดการเป่าแคน ชิงโล่ ชิงรางวัล จากนั้นก็สามารถไปสมัครเป็นหมอแคนอยู่วงดนตรีหรือวงหมอลำได้และเป็นอาชีพที่มีรายได้ดี

5. การสร้างแรงจูงในการแสดงในชุมชนหรือการประกวดดนตรี ครูผู้สอนใช้จิตวิทยาโดยเรียกนักเรียนมารวมกัน บอกว่า “เรากำลังขึ้นครู” เพราะว่าทุกอย่างต้องมีครู ก่อนที่จะแสดงทุกคนจะต้องพนมมือไหว้ เพื่อระลึกถึงผู้ที่มีพระคุณต่อเรา เช่น พ่อแม่ ผู้ที่สั่งสอนเรามา หรือผู้ที่คิดสร้างเครื่องดนตรีขึ้นมา แล้วครูผู้สอนก็เทแป้งทาหน้าทาใ้ฮู้มือแล้วเป่าใ้สิริษะนักเรียนทุกคน หลังจากเสร็จพิธีขึ้นครู (สมมุติ) เด็กจะมีความความเชื่อมั่นมาก มีความกระปี้กระเปร่า กล้าแสดง

ออก แต่ครูต้องย้ำเตือนนักเรียนว่า เราทุกคนเป็นตัวแทนของโรงเรียน ผู้ปกครองก็มาดู เราต้องแสดงให้เห็นที่ดีที่สุด

7.5.4 สภาพการณ์เรียนการสอน มีครูผู้ฝึกสอน 2 คน รวมกับผู้ช่วยผู้อำนวยการจะ มาช่วยสอนเป็นบางครั้ง การให้ความรู้ในเรื่องแคน เวลาพักการฝึกซ้อม ครูผู้สอนจะให้ความรู้กับนักเรียน ไม่เฉพาะเรื่องแคนอย่างเดียว คนตรีอย่างอื่นก็ให้ความรู้ด้วย เช่น พิณ โปงลาง นอกจากเรื่องดนตรีแล้ว ครูผู้สอนยังให้ความรู้กับนักเรียนในเรื่อง วรรณกรรมอีสานขนบธรรมเนียม ประเพณี กิจกรรมหรือวิถีชีวิตของชาวบ้านในอดีต เช่น ทำไมคนจึงชอบเป่าแคนตอนดึก ๆ ผู้บ่าว (คนหนุ่ม) ไปลงเล่น (จีบ) สาว การเข็นฝ้าย การทอผ้าตอนกลางคืน เพราะเด็กสมัยปัจจุบันนี้ภาพไม่ออก ครูผู้สอนต้องหาวิธีการที่จะสื่อให้เด็กเข้าใจ

2.4.1. สภาพการณ์เรียนการสอน

1) การเตรียมสื่ออุปกรณ์ แคนและการเลือกแคน ครูผู้สอนจะไปสังข่างแคนทำตามจำนวนเด็กที่จะเรียนแคน โดยสั่ง 2 ชนิด คือ แคนเจ็ดและแคนแปด การจัดทำเอกสารตำราเรียนหรือโน้ตเพลง ครูผู้สอนได้จัดทำโน้ตเพลงขึ้นเองเป็นเล่มและได้แจกจ่ายเพื่อนครูในอำเภอสีชมพูที่ต้องการอยากได้ไปศึกษา และได้ไปขอเอกสารตำราเรียนหรือโน้ตเพลงจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สื่อการเรียนการสอน ในห้องเรียนหรือห้องฝึกซ้อม ครูผู้สอนได้จัดทำแผนภูมิโน้ตเพลง แผนภูมิแสดงตำแหน่งเสียงแคน แผนภูมิแสดงตำแหน่งการวางนิ้ว แผนภูมิขั้นตอนการฝึกหัดแคน เอกสารโน้ตเพลงเพื่อแจกให้นักเรียนนำไปฝึกซ้อมที่บ้าน

2) การเตรียมครู ครูผู้สอนได้จัดทำแผนการสอน ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนการฝึกทักษะดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยแยกเป็นเครื่องดนตรีแต่ละชนิด การทำแผนการสอนแคน กระบวนการเรียนการสอนจะจัดทำเป็นขั้น ๆ แต่ละขั้นต้องกำหนดเวลาในการฝึกให้พอเหมาะ เช่น ขั้นการรู้จักแคน การฝึกวางนิ้วตามตำแหน่ง ขั้นการฝึกเป่า การใช้ลม

3) การเตรียมเด็ก ก่อนที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สัปดาห์แรกครูผู้สอนจะให้เด็กเรียนสร้างความคุ้นเคยกับแคนก่อนเพื่อเป็นการคัดเลือกนักเรียนที่จะเรียนแคนจริง ๆ โดยให้รุ่นช่วยแนะนำวิธีเป่า ในสัปดาห์แรกนี้เด็กที่ไม่มีความอดทนก็จะหยุดการฝึกหัดและขอลาออก จะเหลือจริง ๆ คือเด็กที่มีใจรักเท่านั้น ส่วนเด็กที่ไม่ขอลาออกครูก็จะจัดให้ร่วมกิจกรรมในด้านอื่น ๆ นักเรียนระดับประถมศึกษาที่สามารถเรียนแคนได้ดีนั้นควรจะเป็นนักเรียนชั้น ป. 5 ขึ้นไป เพราะมีวุฒิภาวะพร้อมสามารถใช้นิ้วได้ดีกว่าเด็กเล็ก

4) หลักการสอน ครูผู้ฝึกสอนยึดหลักการสอน ดังนี้

1) การแจ้งจุดประสงค์ ก่อนที่จะมีการเรียนการสอน ครูต้องแจ้งจุดประสงค์ของ

การเรียนแคนให้นักเรียนทราบก่อนว่า การหัดเรียนเป่าแคนจะเรียนเพื่ออะไร ศิลปวัฒนธรรมด้านนี้มีความสำคัญต่อคนอีสานอย่างไร เอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่นคืออะไร คนที่จะสามารถเป่าแคนได้จะเป็นคนเช่นไร เมื่อเป่าแคนเป็นแล้วสามารถประกอบอาชีพอะไรได้บ้าง นำแคนไปบรรเลงร่วมกับวงดนตรีอะไรได้บ้าง

2) การให้ความรู้เรื่องแคน ในส่วนของผู้บริหารก็มีส่วนช่วยครูผู้ฝึกสอนให้กับนักเรียนเกี่ยวกับการเป่าแคน เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนบ้านศรีสุขมีความรู้และทักษะในการเล่นดนตรี เช่น กลองอีเลคโทน แซกโซโฟน และแคน เป็นต้น นอกจากนั้นยังช่วยอบรมและเน้นให้นักเรียนสร้างวินัย ความพร้อมเพียงในการเป่าเอียงซำย เอียงขวา การวางแคน การเก็บรักษาแคนที่ถูกวิธีในสังคมปัจจุบันเด็กวัยรุ่นหรือนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาส่วนมากไม่มองเห็นความสำคัญและไม่สนใจที่จะศึกษาดนตรีพื้นบ้าน แต่มักจะให้ความสนใจกับดนตรีสากล เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร

ดังนั้น การที่จะปลูกฝังให้เด็กวัยรุ่นหรือนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาเห็นคุณค่า ให้ความสนใจและอยากเรียนรู้ฝึกหัดเป่าแคน ผู้บริหารโรงเรียนบ้านศรีสุขได้ให้ข้อเสนอแนะ 2 ประเด็น คือ

1. โรงเรียนประถมศึกษาจะต้องปลูกฝังให้นักเรียนเห็นความสำคัญของดนตรีพื้นบ้าน เกิดความศรัทธาคนที่เล่นดนตรีพื้นบ้าน
2. ให้นักเรียนรู้จักแคนตั้งแต่ชั้นอนุบาล รู้จักประวัติแคน ส่วนประกอบของแคน วัสดุที่ใช้ทำแคน ใครเป็นคนคิดประดิษฐ์ทำขึ้น เป่าแคนเป็นแล้วเอาไปใช้ประโยชน์ในด้านใด แคนสามารถนำไปบรรเลงกับวงดนตรีประเภทใดได้บ้าง เด็กวัยรุ่นจะชอบหรือไม่ชอบดนตรีพื้นบ้านเรา ไม่มีเครื่องมือที่จะไปวัดได้ แต่ผู้ใหญ่อาจจะมองข้ามว่าให้เด็กได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องรู้จักประวัติแคน ส่วนประกอบของแคน วัสดุที่ใช้ทำแคน ใครเป็นคนคิดประดิษฐ์ทำขึ้น แคนสามารถนำไปบรรเลงกับวงดนตรีประเภทใดได้บ้าง (ครูผู้สอนนำเทปบันทึกเสียง วิดีทัศน์ CD เพลงที่มีแคนร่วมบรรเลงกับวงดนตรีประเภทต่าง ๆ) แต่ผู้ใหญ่ไม่นำจุดนี้ไปทำให้เด็กเข้าใจ ดังนั้นเราควรที่จะส่งเสริมประเด็นเหล่านี้ให้นักเรียนได้เรียนรู้

5) การฝึกทักษะการเป่าแคน เวลาในการฝึกซ้อม ตามระเบียบและแผนการของทางโรงเรียน ผู้บริหารจัดเวลาให้ทำการฝึกซ้อมดนตรี สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ก่อนเลิกเรียนเพราะต้องแบ่งเวลาให้กับกิจกรรมอื่นอีก 4 กิจกรรม รวมเป็น 5 กิจกรรม / สัปดาห์ แต่ครูผู้ฝึกสอนเห็นว่าไม่เป็นการเพียงพอ จึงทำการฝึกซ้อมทุกวันหลังเวลาเลิกเรียน วันละ 1 ชั่วโมง และเหลือในบางวันเวลาช่วงพักรับประทานอาหารเที่ยงประมาณ 30 นาที นักเรียนจะถือแคนไปเป่าตามร่มไม้หรือสถานที่ที่สงบ ครูผู้สอนจะเดินไปให้กำลังใจ ให้การแนะนำหากเด็กต้องการความช่วยเหลือ นอกจากนั้น

ยังอนุญาตให้นักเรียนนำเครื่องดนตรีไปฝึกหัดที่บ้าน และบางโอกาสเด็กนักเรียนนี้สนุกสนานต้องการฝึกซ้อมในวันหยุดเรียนเด็กก็จะนัดกันมาฝึกซ้อมเอง โดยครูผู้สอนวางระเบียบไว้ว่าจะต้องไปแจ้งครูก่อนการฝึกซ้อมเพื่อที่ครูผู้สอนจะได้ออกมาดูแลการฝึกซ้อมในการฝึกซ้อมเป่าแคน ครูผู้สอนให้ความเห็นว่าควรใช้เวลา 1-1 ชั่วโมงครึ่ง ถ้าเกินนั้นเด็กจะเพลีย

การฝึกทักษะในการเป่าแคน ครูผู้สอนจะฝึกการจับ การวาง การเก็บรักษาแคน การวางนิ้วตามตำแหน่ง ขั้นตอนการฝึกเป่า การใช้ลม การโยกจังหวะ สุดท้ายคือการใช้ลิ้น เวลาเป่าเป็นเพลงธรรมดาจะไม่กระตุก แต่ถ้าเป่าเป็นลายบางลายจะต้องใช้เทคนิคในการกระตุกลิ้นจะทำให้เกิดเสียงเป็นคลื่น

การเก็บรักษาแคน หลังจากเลิกการฝึกซ้อมครูผู้สอนจะให้นักเรียนเก็บแคนโดยวิธีใช้ผ้าขาวม้าห่อพันรอบตัวแคนไว้และตัดผ้าเป็นซบ (ถุง) ใส่ไว้วางโดยเอาทางปากเต้าคว่ำลงกับพื้นหรือไปแขวนไว้ข้างฝาห้องเรียนหรือตั้งไว้ ห้ามวางแคนในลักษณะนอน เพราะจะทำให้ลิ้นแคน “หมุบ” หรือ “นอง” (ลิ้นแคนไม่เกิดการสัมผัสเพื่อนในเวลาเป่า) จะทำให้แคนเสียงนั้นไม่ดังหรือดังแต่เสียงแคนจะเพี้ยนได้

6) การสร้างประสบการณ์ทางดนตรี

6.1) กิจกรรมในโรงเรียน ครูผู้สอนได้นำดนตรีพื้นบ้านแสดงในกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น เพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ทางดนตรีให้กับเด็ก เช่น กิจกรรมวันแม่ วันเด็ก วันปิยมหาราช เป็นต้น

6.2) กิจกรรมในชุมชน โรงเรียนบ้านศรีสุขมีความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นอย่างดี ดังนั้นเมื่อเวลาชุมชนมีกิจกรรม ชุมชนก็จะมาขอความช่วยเหลือทางโรงเรียนให้นำดนตรีพื้นบ้านไปแสดงเพื่อสร้างบรรยากาศให้กับงาน เช่น งานแต่งงาน งานศพ งานกฐิน งานผ้าป่า งานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านหรือทางวัดจัดขึ้น บางครั้งทางองค์การบริหารส่วนตำบลมีกิจกรรมก็มาขอความร่วมมือให้นักเรียนไปแสดงดนตรี โดยที่ทางโรงเรียนไม่ได้กำหนดค่าจ้าง แต่ชุมชนจะให้เงินรางวัลในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้กำลังใจกับเด็ก เช่น พวงมาลัย ขนม เงิน เป็นต้น

ก่อนไปแสดงดนตรีในชุมชนแต่ละครั้ง ครูผู้สอนจะทำการฝึกซ้อมก่อนอย่างน้อย 2 วันว่าเป็นกิจกรรมประเภทใด จะแสดงในรูปแบบใด เพื่อลำดับขั้นตอนของการแสดง วิธีดำเนินการแสดง การฝึกซ้อม (นักเรียน) พิธีกร จะให้นักเรียนดำเนินการเอง คณะครูจะเป็นดูแลคอยให้การแนะนำช่วยเหลือและประเมินการแสดง

ทุกครั้งที่นำนักเรียนไปแสดงดนตรีในชุมชน จะไปนอกเวลาเรียน ตามปกติจะไปในวันศุกร์กับวันเสาร์ เพราะวันอาทิตย์เด็กจะได้พักผ่อน หากไปแสดงในวันอาทิตย์ เมื่อมาเรียนเด็กจะง่วง ซึมในขณะเรียน เด็กบางคนไม่อยากมาโรงเรียน จะใช้เวลาในการแสดงตั้งแต่เวลา 20

นาฬิกา – 24 นาฬิกา ค่าตอบแทนการไปแสดงดนตรีในชุมชน การไปแสดงในชุมชนแต่ละครั้งทางโรงเรียนไม่ได้เรียกค่าตอบแทนในการแสดง เพราะไม่ใช่นักแสดงอาชีพ โรงเรียนถือว่าเป็นกิจกรรมเสริมที่ฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงออก รางวัลที่ผู้ปกครองหรือผู้นำนำมามอบให้กับนักเรียนเด็กทุกคนจะนำเงินรางวัลที่ได้มามอบให้กับหัวหน้าวงทั้งหมด แล้วนำมาแบ่งให้ทุกคนได้เท่ากัน ระเบียบการแบ่งเงินรางวัลนี้ ครูผู้ฝึกสอนจะต้องชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจและมีความพอใจ ให้นักเรียนมีความรักความสามัคคี ความเมตตา ความมีน้ำใจต่อเพื่อน ชี้ให้เด็กเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นหมู่คณะจะทำคนเดียวไม่ได้ นักร้อง ผู้พ้องรำ นักดนตรี ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน

ข้อดีของการนำดนตรีไปแสดงในชุมชน เป็นการสร้างประสบการณ์ดนตรี และเป็นการตอบสนองความต้องการของเด็กเพราะเด็กทุกคนต้องการไปแสดงดนตรี ทำให้เด็กเป็นคนกล้าแสดงออก ส่วนข้อเสียคือ หากนักเรียนไปแสดงบ่อยเกินไป จะมีผลกระทบต่อตัวนักเรียนในด้านสุขภาพและด้านการเรียน

การควบคุมความประพฤตินักเรียนในเวลาไปแสดงดนตรีในชุมชน ทางโรงเรียนจะแบ่งงานให้กับคณะครู เป็นฝ่ายอำนวยความสะดวก ฝ่ายนำเสนอผลงานดนตรีและฝ่ายปกครอง รวมทั้งผู้ปกครองนักเรียนส่วนมากจะตามไปดูและให้กำลังใจ จะช่วยกันควบคุมดูแลนักเรียน เมื่อทางโรงเรียนได้รับการติดต่อจากชุมชนขอให้ทางโรงเรียนจัดดนตรีพื้นบ้านไปร่วมกิจกรรม ทางฝ่ายผู้บริหารก็จะประสานกับคณะกรรมการหมู่บ้านให้ช่วยกันดูแลความประพฤตินักเรียนที่ไปแสดงดนตรีอีกส่วนหนึ่ง

6.3) กิจกรรมการประกวดดนตรี เคยส่งนักเรียนประกวดการขับร้องเพลงประกอบแคนในงานดอกคูณเสียงแคนที่จังหวัดขอนแก่นเมื่อปี พ.ศ. 2525 นักเรียนเป็นนักร้อง 2 คน หมอแคนคือครู ผลการประกวดได้อันดับที่ 2 ส่วนดนตรีพื้นบ้านอีสานที่บรรเลงรวมวงโรงเรียนนี้เคยเป็นตัวแทนในระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับอำเภอในลักษณะการรวมเป็นเขต (มี 3 อำเภอ คือ สีชมพู ชุมแพ ภูพาน) แล้วส่งเข้าประกวดในระดับจังหวัด การเตรียมความพร้อมก่อนไปประกวดดนตรี มีการเตรียม ดังนี้

6.3.1) ชี้แจงให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ ว่านักเรียนทุกคนเป็นคนที่มีความสามารถ ที่ผ่านการคัดเลือกในระดับกลุ่มและระดับอำเภอ

6.3.2) เตรียมเด็ก ครูผู้สอนชี้แจงนักเรียนให้เกิดสามัญสำนึกสูงขึ้นกว่าเดิม ว่าต่อไปนี้พวกเราเป็นตัวแทนของอำเภอ ย่อมมีความสำคัญมากกว่าเป็นตัวแทนของโรงเรียนและของกลุ่มโรงเรียน ผู้หลักผู้ใหญ่ก็มีความภาคภูมิใจ และมอบความไว้วางใจกับพวกเรา เราต้องสร้างชื่อเสียงให้กับอำเภอ กลุ่มโรงเรียน โรงเรียน และวงศ์ตระกูลของเราด้วย

6.3.3) เตรียมผู้ปกครอง การเตรียมผู้ปกครองจะมีผลถึงเด็กด้วย จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะสร้างกำลังใจให้กับเด็ก ผู้ปกครองจะช่วยกระตุ้นให้ลูกของตนมาฝึกซ้อมเป็นประจำ ในวันประกวดก็จะเป็นกำลังใจให้ลูกมากที่สุด

6.3.4) เตรียมอุปกรณ์การแสดงให้เห็นครบ ให้พร้อมตลอดเวลา

6.3.5) เตรียมรายการแสดง และฝึกซ้อมให้ได้ตามเวลาในรายการแสดง

7) การวัดและประเมินผลด้านการเรียนการสอน ครูผู้ฝึกสอนวัดและประเมินการเรียนการสอน ดังนี้

7.1) การสังเกต ความสนใจในการฝึกซ้อมดนตรีของนักเรียน

7.2) ครรหลาย ๆ ช่วยกันซักถามนักเรียนถึงผลการฝึกซ้อมในแต่ละวัน

7.3) ให้ปฏิบัติจริงเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม

7.4) ตรวจสอบรายงานจากผู้ปกครองของนักเรียน

8. โรงเรียนบ้านหนองเต่า

8.1 ที่อยู่ ตำบลโนนพยอม อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เป็นโรงเรียนขนาดที่ 2
จำนวนนักเรียน 140 คน จำนวนครู 7 คน ผู้บริหารโรงเรียนชื่อ นายสุภาพ ลุนบง ครูผู้ฝึกสอน
แผนชื่อ นายสุภาพ ลุนบง

8.2 ประวัติโรงเรียน โรงเรียนบ้านหนองเต่า ตั้งเมื่อ วันที่ 12 กรกฎาคม 2482 มีนายอำเภอชนบทเป็นประธาน โดยใช้ชื่อว่า “โรงเรียนวัดบ้านหนองเต่า” เพราะอาศัยศาลาวัดบ้านหนองเต่าเป็นที่เรียน โรงเรียนนี้เดิมสังกัดกองการศึกษาประชาบาล กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เปิดทำการสอนครั้งแรกชั้นเตรียมประถมศึกษา ปีการศึกษา 2538 เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1- ประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

8.3 ประวัติวง เริ่มตั้งวงปี พ.ศ. 2539 -ปัจจุบัน โดยผู้บริหารโรงเรียนคนปัจจุบัน ได้เสียดเงินส่วนซื้อแคนและไปขอยืมเครื่องดนตรีอีสานชนิดอื่น ๆ จากเพื่อนครูและภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อตั้งเป็นวงขนาดเล็ก ลักษณะการบรรเลงมีการบรรเลงแคนร่วมกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน เช่น พิณโปงลาง โหวด ขอลอ กั๊บกั๊บก และมีการฟ้อนรำประกอบ เผยแพร่ผลงานดนตรีในชุมชนหลายงาน เช่น งานการกุศลต่าง ๆ งานบุญ งานทอดผ้าป่า

8.4 นโยบายการดำเนินงาน

8.4.1 ชั้นเตรียมงาน

1) การเตรียมบุคลากร โรงเรียนบ้านหนองเต่าเป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีบุคลากรประมาณ 7-8 คน ผู้บริหารซึ่งเป็นทั้งครูฝึกสอนดนตรีพื้นบ้านได้ประชุมปรึกษารื้อกับคณะครูในโรงเรียนถึงนโยบายที่จะฟื้นฟูและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านอีสานให้คงสืบไปว่าจะทำอย่างไร และคณะครูก็เห็นดีเห็นชอบพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ แล้วก็มีการแบ่งหน้าที่กันว่า ครูคนใดมีความถนัดในด้านใดบ้าง จึงแบ่งออกเป็นฝ่ายฝึกซ้อมดนตรี ฝ่ายซ่อมฟ้อนรำ ฝ่ายศิลป์ก็ให้เขียนฉาก ตกแต่งวาดภาพส่วนประกอบเวทีต่าง ๆ ฝ่ายฝึกพูดนักเรียนเป็นพิธีกร แล้วก็มีการประชาสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียนให้ทราบด้วยว่าทางโรงเรียนจะทำการสอนดนตรีพื้นบ้านอีสาน ชาวบ้านเห็นด้วยและสนับสนุนด้วย แต่ว่ายังขาดเรื่องงบประมาณซื้อเครื่องดนตรี

การเตรียมบุคลากร ผู้บริหารแต่งตั้งครูในโรงเรียน 3 คนเพื่อเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน และขอความร่วมมือจากนักเรียนที่เคยเป็นนักดนตรีที่จบชั้น ป.6 แล้วมาช่วยสอนรุ่นน้องในโรงเรียนเป็นรุ่น ๆ อย่างต่อเนื่อง

2) กำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ เป้าหมายและจุดประสงค์ในการจัดกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน

- 1) เพื่ออนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านอีสาน
- 2) เพื่อส่งเสริมเยาวชนและนักเรียนให้เล่นดนตรีพื้นบ้าน
- 3) เพื่อนำกิจกรรมดนตรีไปปรับใช้ชุมชนอันเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 4) เพื่อนำเสนอผลงานดนตรีในระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับอำเภอและระดับจังหวัดในการประกวดและการแข่งขันดนตรีพื้นบ้านอีสาน

3) การเตรียมสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก มีห้องดนตรีโดยเฉพาะ โดยจัดแต่งห้องประชุมเป็นห้องดนตรี บางครั้งก็แล้วแต่ความเหมาะสมอาจจะให้ไปฝึกตามร่มไม้หรือสถานที่เงียบสงบและบางครั้งก็อนุญาตให้นำแคนไปฝึกที่บ้าน ห้องดนตรีและห้องฝึกซ้อมต้องจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและรักษาความสะอาดด้วย

4) การเตรียมอุปกรณ์แคนและเครื่องดนตรีอื่น ๆ ผู้บริหารได้จัดหาแคน 2 ดวง ด้วยงบประมาณส่วนตัว ส่วนเครื่องดนตรีชนิดอื่นผู้บริหารได้ยืมเพื่อนักดนตรีด้วยกันมากให้นักเรียนใช้ฝึกซ้อม

5) การเตรียมงบประมาณดำเนินงาน โรงเรียนไม่เคยได้รับงบประมาณซื้อเครื่องดนตรี

จากทางราชการ แต่ดำเนินกิจกรรมได้โดย ผู้บริหาร(ครูผู้สอน)ไปยืมเครื่องดนตรีจากเพื่อนนักดนตรีจากโรงเรียนที่มีเครื่องดนตรีและยืมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

8.4.2 ขั้นริเริ่ม

1) จัดประชุมนักเรียน ผู้บริหารในบทบาทครูผู้ฝึกสอนและหัวหน้าโครงการ ได้จัดประชุมนักเรียนเพื่อชี้แจงความสำคัญของกิจกรรมดนตรีพื้นบ้าน คุณสมบัติของผู้ที่จะฝึกหัดดนตรี ผลที่ได้รับจากการเล่นดนตรีแล้วให้ออกาสนักเรียนสำรวจตนเองเพื่อตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม

2) การสำรวจความสนใจและการคัดเลือกเด็ก การคัดเลือกเด็ก โดยวิธีเรียกนักเรียนมาประชุมกันก่อน ถามความสนใจที่จะสมัครเข้าชมรมดนตรีพื้นเมือง พอได้ตัวนักเรียนที่จะเข้าร่วมแล้ว ครูก็จะดูแวว ดูความสามารถของนักเรียนว่านักเรียนคนใดที่จะมีแนวทางด้านดนตรี ไม่เลือกว่าเป็นชายหรือหญิงจะรับทุกคนที่มีความพร้อม จากประสบการณ์ที่ครูผู้สอนที่ได้สอนแก่นักเรียนที่มีความพร้อมที่จะเรียนแคนต้องมีอายุตั้งแต่ 9 ปี ขึ้นไปแล้วเริ่มฝึกซ้อม

8.4.3. ขั้นดำเนินงาน

1) การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ทางโรงเรียนได้จัดประชุมคณะครูในโรงเรียนเพื่อปรึกษาหารือในการอนุรักษ์ฟื้นฟูดนตรีพื้นบ้านอีสาน ผู้บริหารขอความคิดเห็นจากคณะครูในการดำเนินงาน คณะครูให้ความร่วมมือด้วยดีโดยเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการและได้เชิญสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าร่วมด้วยเพื่อให้มีส่วนช่วยสนับสนุนกิจกรรมดนตรีพื้นบ้าน

2) คณะกรรมการประชุมปรึกษาวางแผนการดำเนินงาน ผู้บริหารโรงเรียนได้เชิญคณะครูในโรงเรียนที่แต่งตั้งให้รับผิดชอบกิจกรรมดนตรี เจ้าหน้าที่ อบต. และนักเรียนที่จบชั้นป.6 มาประชุมปรึกษาหารือถึงแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้สามารถดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสพผลสำเร็จตามเป้าหมาย

3) การร่างระเบียบของกิจกรรม ไม่มีการร่างระเบียบของกิจกรรม

4) การดำเนินงาน

4.1) ลักษณะการดำเนินงาน การปฏิบัติงาน คณะทำงานมีความสัมพันธ์กันดี ครูสอนดนตรีจะต้องสร้างความเข้าใจกับครูสอนฟ้อนลำและครูผู้ทำหน้าที่พิธีกรทั้ง 3 ฝ่ายได้ปรึกษาหารือกันในการดำเนินงานเป็นประจำ วิธีการที่ทำให้คณะกรรมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงานและถูกต้องเหมาะสม สิ่งแรกในการดำเนินงานคือสร้างความสามัคคีขึ้นในหมู่คณะ ครูผู้สอนต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนการออกคำสั่งของหัวหน้างานต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ

ความสัมพันธ์ของคณะกรรมการในการปฏิบัติงาน การที่ทางโรงเรียนจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีให้ประสบความสำเร็จนั้น คณะครูผู้ร่วมงานต้องทำงานให้เกิดความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ครูที่สอนดนตรี ครูที่สอนฟ้อนรำประกอบการแสดงต้องทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน

เช่น ลายเตี้ยผสม ครูผู้สอนทำร่าจะต้องคิดทำร่าประกอบว่าจะผสมแบบไหนตามชื่อลาย และต้องไปสัมพันธ์กับครูผู้สอนนักเรียนที่เป็นพิธีกรว่าจะใช้คำกล่าวนำในลักษณะใด จะใช้คำกลอนหรือ “พญา” ชนิดใดมาพูดเกริ่นก่อนการแสดง จะเชื่อมจะสัมพันธ์กันอย่างไร

4.2) การสอดคล้องดูแลสร้างขวัญกำลังใจให้กับคณะกรรมการดำเนินงาน ผู้บริหารถือเป็นส่วนความสำคัญมากที่สุดในเรื่องการสร้างขวัญกำลังใจ เนื่องจากปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการเรียนการสอนดนตรี ผู้บริหารจะมีความเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของครูผู้ฝึกสอนดนตรีเป็นอย่างดี เพราะผู้บริหารได้สร้างงานดนตรีในทุกโรงเรียนที่เคยปฏิบัติหน้าที่ครูสายผู้สอน ดังนั้นผู้บริหารให้การดูแลคณะครูและนักเรียน สอบถามถึงปัญหาต่าง ๆ สนทนาปรึกษาหารือหรือสร้างความผูกพันกับคณะครูให้มากที่สุด

8.4.4 ขั้นการวัดผลและประเมินผลการดำเนินงาน ผู้บริหารโรงเรียนจะประเมินของคณะครูที่ได้รับการแต่งตั้งในการรับผิดชอบกิจกรรมโดยการสังเกต ชักถามในด้านความพึงพอใจ ความสม่ำเสมอในการปฏิบัติงานและความต้องการที่จะดำเนินงานต่อไป ในด้านชุมชนจะประเมินเกี่ยวกับการให้การสนับสนุน ความร่วมมือกับทางโรงเรียน การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากชุมชน เมื่อมีการวัดและประเมินผลแล้วได้รายงานต่อที่ประชุมผู้บริหารระดับกลุ่มโรงเรียนทราบว่าโรงเรียนบ้านหนองเต่าได้ดำเนินกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านประสบผลสำเร็จในระยะหนึ่ง นักเรียนสามารถเล่นได้หลายเพลง หลายลาย พร้อมทั้งจะนำกิจกรรมดนตรีไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ ได้

8.5. การจัดการกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน

8.5.1 สถานที่ฝึกซ้อม โรงเรียนบ้านหนองเต่า มีห้องฝึกซ้อมดนตรีโดยเฉพาะ โดยจัดตกแต่งห้องประชุมเป็นห้องดนตรี ในบางครั้งการฝึกซ้อมแคนจะใช้สถานที่ที่เงียบสงบเพราะนักเรียนจะได้มีสมาธิ เช่น ให้เด็กแยกฝึกได้ต้นไม้ ตามร่มไม้ การจัดห้องซ้อม ครูผู้สอนคิดแผนภูมิโน้ตเพลงภายในห้อง จัดมุมให้นักเรียนฝึกเป็นกลุ่มๆ จัดสื่ออุปกรณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการฝึกดนตรี เช่น แคน และเครื่องดนตรีอื่น ๆ เครื่องเล่นเทปและม้วนเทปเพลงหรือ VDO เกี่ยวกับการฝึกหัดและการแสดงดนตรีพื้นบ้านอีสาน เพื่อให้ให้นักเรียนฟังเสียงและฟังจังหวะได้ดียิ่ง

8.5.2 กฎระเบียบที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติ ครูและนักเรียนร่วมกันสร้างกฎระเบียบขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติในการฝึกซ้อมดนตรี เช่น

- 1) ทำการฝึกซ้อมให้เป็นเวลาหรือตามตารางการฝึกซ้อม
- 2) นักเรียนต้องตรวจสอบสภาพเครื่องดนตรีที่ตนรับผิดชอบทุกวัน และรายงานครูผู้สอน

- 3) ต้องระลึกถึงภูมิปัญญาที่ได้คิดสร้างประดิษฐ์เครื่องดนตรีและไหว้ครูก่อนการฝึกหัด
- 4) ต้องมีความรักสามัคคีสมาชิกในวงทุกคน ให้ความเคารพรุ่นพี่และเพื่อน

8.5.3 การสร้างแรงจูงใจ ครูผู้สอนมีวิธีการสร้างแรงจูงใจ ดังนี้

- 1) การสร้างความคาดหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ในชั้นแรกครูจะต้องอธิบายให้นักเรียนทราบก่อนว่า เราเรียนแคนไปเพื่ออะไร เพื่ออนุรักษ์ เพื่อการแสดง เพื่อการแข่งขัน
- 2) ครูเป่าแคนให้เด็กดู เล่นให้ดู เมื่อนักเรียนได้ฟังครูเป่าแล้วก็จะอยากจะทำอย่างครูเป่าอยากจะเป็น
- 3) การส่งเสริมและการช่วยเหลือนักเรียน เด็กที่เป่าแคนเก่งให้ช่วยครูสอนเพื่อน คนที่ยังไม่เก่งช่วยถ่ายทอดให้กับคนอื่น ๆ

8.5.4 สภาพด้านการเรียนการสอน

- 1) การเตรียมสื่ออุปกรณ์แคน ใช้ทั้งประเภทลิ้นทองและลิ้นทอง ครูผู้สอนเลือกซื้อด้วยตนเอง 2 ดวง ด้วยงบประมาณส่วนตัว แคนลิ้นทองจะใช้ในการฝึกซ้อม ส่วนแคนลิ้นเงินจะเก็บไว้ให้เด็กเวลาขึ้นแสดง การเลือกให้ได้แคนที่ดีคือ เลือกดวงที่เป่าง่าย ไม่ใช้ลมมาก(ไม่กินลม) แคนที่เหมาะสมสำหรับฝึกเด็ก ต้องเป็นแคนที่มีเสียงดังและใช้ลมน้อยที่สุด เพราะถ้าใช้ลมมากเด็กจะถอดใจเสียก่อน
- 2) การเตรียมครูผู้สอน ผู้บริหารได้ให้ความรู้การฝึกทักษะ การเป่าแคนในชั้นพื้นฐานแก่ครูในโรงเรียน และมอบหมายขั้นตอนการฝึกแก่เยาวชนที่จะมาช่วยฝึกสอนแคน
- 3) การเตรียมนักเรียน ก่อนการฝึกหัดแคน 1 สัปดาห์ ครูผู้สอนจะเป่าแคนให้นักเรียนได้คุ้นเคยกับเสียงแคน เมื่อเด็กที่สนใจมาดูครูเป่าแคน ครูผู้สอนจะบอกรายละเอียดเกี่ยวกับแคนพร้อมทั้งเล่าประวัติความเป็นมาของแคนให้นักเรียนฟังรวมทั้งบอกจุดประสงค์ผลพลที่จะได้รับจากการเรียนแคน
- 4) หลักการสอน ครูผู้ฝึกสอนยึดหลักการสอนแคน ดังนี้
 - 4.1) ครูผู้สอนต้องฝึกหัดให้นักเรียนกล้าแสดงออกทุกคน เพราะการเล่นดนตรีพื้นบ้านอีสานนั้นต้องเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อให้เข้ากับจังหวะและทำนองเพลง ให้ผู้ชมเกิดความเพลิดเพลินสนุกสนานไปกับการแสดง
 - 4.2) ครูต้องให้ความรู้เกี่ยวกับที่มาของลายเพลงที่นำมาบรรเลง เพื่อให้เด็กเกิดจินตนาการในลายเพลงที่กำลังบรรเลง
 - 4.3) การเรียนแคนที่ดีควรหาโอกาสให้เด็กได้ฟังการเป่าแคนจากภูมิปัญญาแคนให้มาก เพื่อสร้างประสบการณ์ด้านดนตรีให้เด็ก เด็กจะได้รับรู้ จดจำทำนองดั้งเดิมของลายแคนและเป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดกำลังใจที่จะพัฒนาความสามารถของตนให้มีความก้าวหน้า

5) การฝึกทักษะการเป่าแคน ครูผู้สอนมีวิธีการฝึกหัด ดังนี้

5.1) เขียนโน้ตเพลง ลายเพลง ลงในแผ่นชาร์ตทำเป็นแผนภูมิโดยเขียนเป็นโน้ตไทย แล้วให้นักเรียนฝึกหัดตามโน้ตนั้นเลย

5.2) การสอน ฝึกขั้นพื้นฐานก่อน เช่น โไล่เสียง โไล่โน้ตเสียงก่อน แล้วจึงสอนลาย

5.3) แจกโน้ตแผ่นกระดาษให้นักเรียนนำไปฝึกที่บ้าน

5.4) สอนประมาณ 3 วัน / สัปดาห์

5.5) สอนทั้งเดี่ยวและกลุ่ม

5.6) เพลงหรือลายที่ใช้ฝึกสอนและบรรเลงได้แล้ว ลายโปงลาง เตี้ยผสม แมลงภู่ ตอมดอก นกไชบินข้ามทุ่ง สาวภูไทคานา

5.7) การฝึกสอนนั้นก็จะสอนในช่วงเวลาว่าง ๆ เช่นตอนเที่ยง ตอนหลังเลิกเรียน ครูผู้สอนก็จะเรียกนักเรียนมาสอน

6) การสร้างประสบการณ์ทางดนตรี

6.1) กิจกรรมในโรงเรียน นำกิจกรรมดนตรีแสดงเนื่องในงานวันเด็ก วันแม่ ผู้ปกครองได้ฟังและเห็นความสามารถของเด็กก็ดีใจและให้รางวัลเพื่อสร้างกำลังใจให้เด็ก

6.2) กิจกรรมในชุมชน โอกาสในการแสดงในโอกาส งานบุญ งานทอดผ้าป่า ชาวบ้านจะมาเชิญคณะครูและนักเรียนไปร่วมขบวนแห่ และให้นักดนตรีแท้เป็นวงมโหรีโดยได้ค่าตอบแทนบ้างตามสมควร

6.3) กิจกรรมการประกวดดนตรี ยังไม่มีการส่งเข้าประกวด แต่โรงเรียนได้ตั้งเป้าหมายในการประกวดในระดับจังหวัด

7) การวัดประเมินผลการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ส่วนมากวัดโดยการสังเกตและให้ปฏิบัติจริงโดยให้เป่าเดี่ยวก็มีเล่นเป็นวงก็มี ก็ถ้ถ้าเล่นได้ดี เล่นได้เพราะก็ถือว่าผ่าน

การวัดผลประเมินผล การวัดในขณะที่เรียนขณะฝึกซ้อมเพื่อดูว่านักเรียนมีพัฒนาการเพียงใด ในเรื่องคุณธรรมควรวัดในเรื่อง การให้ความเคารพครูผู้สอน การให้เกียรติเพื่อนในวง การพูด การจา การเก็บรักษาแคน

4.2.2 โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแผนนอกเวลาเรียน

1. โรงเรียนชุมชนบ้านชนบท

1.1 ที่อยู่ ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เป็นโรงเรียนขนาดที่ 3 จำนวนนักเรียน 590 คน จำนวนครู 24 คน ผู้บริหารโรงเรียนชื่อ นายสุภาพ ผิวขาว ครูผู้ฝึกสอนแผนชื่อ นายสนอง ผาสุก

1.2 ประวัติโรงเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านชนบท (ชนบทประชานุกูล) ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2453 โดยพระศรีชนบาล นายอำเภอชนบท โดยอาศัยศาลาการเปรียญวัดบึงแก้วเป็นโรงเรียนชั่วคราว เปิดสอนเทียบชั้นประถมศึกษาปวริฐ มีนักเรียน 150 คน พระภิกษุเลี่ยม สิงหวิชัย เป็นครูสอน โดยใช้หนังสือมูลบทบรรพกิจและแบบเรียนเร็ว เล่ม 1, 2, 3 และวิชาคณิตศาสตร์ บวก ลบ คูณ หาร

พ.ศ.2456 พระธนุประการกิจ นายอำเภอชนบท ได้สร้างอาคารเรียนเป็นเอกเทศ บริเวณที่ว่าการอำเภอชนบทในปัจจุบัน

พ.ศ.2465 ได้รับการยกฐานะเป็นโรงเรียนรัฐบาลชื่อ โรงเรียนประชาบาลตำบลชนบท 1 (ชนบทประชานุกูล)

พ.ศ. 2469 ได้ย้ายมาปลูกสร้างบริเวณที่ตั้งโรงเรียนในปัจจุบัน ในท้องที่หมู่ที่ 4

พ.ศ.2520ได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนชุมชนบ้านชนบท ตามคำสั่งขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

พ.ศ.2523ได้โอนมาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

ปีการศึกษา2541 ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ให้เป็นโรงเรียนในโครงการสหวิทยาเขต (อนุบาลประจำอำเภอ)

โรงเรียนชุมชนบ้านชนบทได้จัดกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านตั้งแต่ปีการศึกษา 2517 และหยุดกิจกรรมในปีการศึกษา 2539 รวมปฏิบัติกิจกรรมผ่านมา 22 ปี ผ่านการแสดงในงานกาชาด งานไหมขอนแก่นหลายครั้ง จนได้รับรางวัลชนะเลิศการแสดงดนตรีพื้นบ้านนักเรียนในงานไหมขอนแก่น

1.3 ประวัติวง เริ่มก่อตั้งวงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516-2539 โดยครูผู้สอนคนปัจจุบันที่มีประสบการณ์การสร้างงานดนตรีพื้นบ้านมาเป็นเวลานาน ได้รับเชิญเป็นวิทยากรพิเศษสอนดนตรีพื้นบ้านอ

สถานทั้งในหน่วยงานราชการและชุมชน เคยดำรงตำแหน่งเป็นอนุกรรมการและเลขานุการศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น สมาชิกสภาวัฒนธรรมอำเภอชนบท ผลงานดนตรีนักเรียนส่งเข้าประกวดเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2527 ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ปี พ.ศ. 2518 ส่งเข้าประกวดครั้งที่ 2 ได้รับรางวัลโล่ประกาศเกียรติคุณชนะเลิศการประกวดดนตรีพื้นบ้านอีสานนักเรียนในงานประจำปีจังหวัดขอนแก่น (งานไหมหรืองานกาชาด)

ลักษณะการบรรเลงของวง จะเป็นการบรรเลงประกอบการร้องเพลง ฟ้อนรำและริ้วประกอบเพลง มีบรรเลงแบบลายบ้าง เช่น ลายนกไชยบินข้ามทุ่ง ลายแมลงภู่มดดอก แต่จะเน้นหนักแบบเพลงสมัยนิยม โดยครูผู้สอนจะนำเพลงนิยมมาแกะเป็นโน้ตไทยแล้วให้เด็กฝึกซ้อม มีนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดมาแล้ว 14 รุ่น ๆ ละ 20 คน รวมลูกศิษย์ในโรงเรียนจำนวนประมาณ 280 คน ลักษณะการเป่าแคนจะเป่าเป็น แคน 1 และแคน 2 เป็นที่สนใจของผู้ฟังเป็นอย่างมาก ชุมชนได้มาติดต่อไปแสดงในงานต่าง ๆ เช่น งานบวชนาค งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ และไปแสดงคอนเสิร์ตที่มาประชุมที่จังหวัดขอนแก่น 1 ครั้ง

1.4 นโยบายการดำเนินงาน

1.4.1 ขั้นเตรียมงาน

1) ประชุมคณะครูในโรงเรียนเพื่อเตรียมบุคลากร ระยะเวลาเริ่มที่จะจัดเป็นวงดนตรีแคนวง สิ่งสำคัญที่สุดจะต้องจัดหาบุคลากรที่มีความรู้เรื่องดนตรีพื้นบ้าน สามารถที่จะฝึกสอนได้ จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเขียนและอ่านโน้ตได้ ฟังเสียงดนตรีได้ดี ได้ครูที่จะทำการสอนดนตรี 2 คน ทางฝ่ายบริหารได้มอบให้ครูผู้รับหน้าที่สอนดนตรีเขียนโครงการการจัดกิจกรรมเสนอผู้บริหารเพื่อพิจารณาอนุมัติโครงการ

2) กำหนดวัตถุประสงค์ ทางโรงเรียนได้กำหนดจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมดังนี้

2.1) เพื่อให้ให้นักเรียนได้ปฏิบัติเครื่องดนตรีแคนและเครื่องดนตรีอีสานอื่น ๆ

2.2) เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและดนตรีพื้นบ้านอีสาน

3) การเตรียมสถานที่ เริ่มแรกใช้ห้องเรียนเป็นห้องดนตรี แต่ในปีต่อมาจำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้นห้องเรียนไม่เพียงพอจึงใช้ห้องดนตรีเป็นห้องเรียนตามเดิม และทางโรงเรียนได้อนุญาตให้ใช้อาคารเอนกประสงค์เป็นสถานที่ฝึกซ้อมดนตรี

4) เตรียมวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ทางโรงเรียนได้จัดหาเครื่องดนตรีต่าง ๆ เพื่อให้ครูผู้สอนดำเนินงานได้โดยสะดวก เช่น จัดหาแคน 10 ดวง พิณ 6 ตัว เบส 1 ตัว กลองชุด (กลองสากล) 1 ชุด กลองยาว 3 ตัว รำมะนา 1 ใบ จัดหาภูมิปัญญาชาวบ้านมาช่วยครูสอน 3 คน และอนุญาตให้ใช้เครื่องเสียงของทางโรงเรียน การเลือกแคน ครูผู้สอนเคยไปศึกษาเรื่องแคนที่บ้าน

ศรีแก้วจังหวัดร้อยเอ็ด ภูมิปัญญาพื้นบ้านได้ให้ความรู้ถึงพิจารณาลักษณะแคนที่ดีว่า เมื่อจับดูจะหนัก ลักษณะกู่แคนต้องหนา ต้องเป็นแคนลั่นเงินผสมลั่นทองแดง แต่ถ้าเป็นลั่นเงินล้วน ๆ จะไม่ค่อยดีจะทำให้ลั่นแคนอ่อนเกินไป ถ้าซื้อแคนตามตลาดป่าแล้วจะไม่ตรงเสียงกันไม่สามารถที่จะเป็นวงได้

5) งบประมาณดำเนินการ เนื่องจากโรงเรียนชุมชนบ้านชนบทเคยได้รับเครื่องดนตรีแคนจากหน่วยงานต้นสังกัดแต่ใช้การไม่ได้เนื่องจากเป็นแคนเก่าที่ใช้งานแล้ว ทางโรงเรียนได้ขอความร่วมมือกับชุมชน โดยร่วมกันจัดหาเครื่องดนตรี งบประมาณในการซื้อแคน ปีการศึกษา 2517 เป็นปีที่ก่อตั้งวง เครื่องดนตรีแคนได้มาด้วยการขอบริจาคจากชาวบ้านได้เงินประมาณ 15,000 บาท (หนึ่งหมื่นห้าพันบาท) เมื่อเริ่มก่อตั้งวงครั้งแรกมีแคน 10 ควง ต่อมาจัดหางบซื้อเครื่องดนตรีเพิ่มอีก

1.4.2 ขั้นริเริ่ม

1) ประชาสัมพันธ์และจัดประชุมนักเรียน ซึ่งแจ้งถึงความสำคัญและคุณค่าของดนตรีพื้นบ้านว่ามีความสำคัญต่อคนอีสานอย่างไร พร้อมกับแจ้งจุดประสงค์การเรียนแคนเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนดนตรีชนิดอื่นได้ง่าย เพราะผู้ที่เป่าแคนเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถมาก ด้วยเหตุว่าลักษณะการจัดเสียงหรือการเรียนลูกแคนนั้นจะไม่เหมือนเครื่องดนตรีอื่นที่จัดเรียงเสียงตามลำดับ ส่วนเสียงแคนจะอยู่คนละทิศคนละทาง ดังนั้น ถ้าหากเล่นแคนเป็นแล้วจะทำให้เล่นดนตรีอื่นได้ง่ายขึ้น

2) สำรวจความสนใจ การสำรวจความสนใจนักเรียนในการเลือกเรียนดนตรีพื้นบ้านนั้นกระทำโดย คณะครูผู้รับผิดชอบโครงการได้จัดทำแบบสอบถามนักเรียนที่มีความสนใจอยากเล่นดนตรีให้เลือกดนตรีที่ตนเองชอบ เช่น แคน พิณ โปงลาง โหวด แล้วประกาศรับสมัครนักเรียนตั้งแต่ชั้น ป. 5 – ป. 6 ในระยะเริ่มแรกจะรับทุกคนที่มาสมัคร เพื่อให้ให้นักเรียนได้สัมผัสกับแคนทุกคน ถึงแม้ว่าจะเป่าไม่เป็นก็ให้ได้มีประสบการณ์ในเรื่องการเป่าแคนบ้าง มีนักเรียนสนใจสมัครครั้งแรกประมาณ 50 คน ทำให้อุปกรณ์แคนไม่เพียงพอกับนักเรียนที่จะฝึกหัด ทางโรงเรียนจึงแก้ปัญหาโดยแยกนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ แล้วทำการฝึกวันละกลุ่มสลับกันไป แล้วจึงคัดเลือกเด็กที่มีความสนใจมากที่สุด จากนั้นครูได้แจ้งจุดประสงค์ของการเรียนแคนว่าเรียนแคนเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนเครื่องดนตรีชนิดอื่น เมื่อเป่าแคนเป็นแล้วจะเล่นเครื่องดนตรีอื่นโดยไม่ยาก เพราะผู้ที่เรียนแคนได้จะต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนสูง

1.4.3. ขั้นดำเนินงาน

1) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายควบคุมวง ฝ่ายฝึกสอนดนตรีและฝ่ายฝึกซ้อมฟ้อนรำประกอบเพลง

2) คณะทำงานปรึกษาหารือวางแผนการทำงาน หัวหน้าโครงการจัดประชุมและทางฝ่ายผู้บริหารโรงเรียนเข้าร่วมประชุมด้วย จัดแบ่งหน้าที่งานรับผิดชอบเพื่อให้ดำเนินงานเป็นไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยแบ่งหน้าที่ดังนี้ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นประธานกรรมการมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ครูผู้ฝึกสอนดนตรี 2 คน ครูฝึกสอนฟ้อนรำ 2 คน

3) ร่างระเบียบของกิจกรรม ผู้บริหารได้มอบให้หัวหน้าโครงการได้ร่างระเบียบของการจัดกิจกรรมประกอบด้วย การกำหนดเวลาการฝึกซ้อม การรับส่งนักเรียน การควบคุมดูแลความปลอดภัยนักเรียน การติดตามนักเรียนที่ขาดการฝึกซ้อม แล้วนำเสนอผู้บริหารพิจารณาอนุมัติ

4) การดำเนินงาน

4.1) ลักษณะการดำเนินงาน คณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมดำเนินการฝึกซ้อม ในระยะแรกนั้นทางโรงเรียนให้คณะครูสอนแคะอย่างเดียว ต่อมาเมื่อนักเรียนเป่าแคะได้แล้ว ทางโรงเรียนก็ได้จัดหาเครื่องดนตรีมาเสริม เช่น พิณ โปงลาง โหวด กลอง นักเรียนที่ไม่สามารถที่จะเป่าแคะได้คณะครูผู้สอนก็เปิดโอกาสพิจารณาทัศนทางพรสวรรค์และความสามารถของเด็กให้เล่นดนตรีชิ้นอื่นที่จัดหาเพิ่ม เมื่อมีเครื่องดนตรีครบวง นักเรียนมีความสนใจเป็นอย่างมาก จึงได้จัดแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักดนตรี กลุ่มนักร้องและกลุ่มนักแสดง

ความสัมพันธ์ของคณะครูผู้ดำเนินงาน คณะครูผู้รับผิดชอบงานแต่ละฝ่ายทำงานมีความสัมพันธ์กันดี โดยหัวหน้าโครงการจะเชิญมาทำความเข้าใจการปฏิบัติ เช่นบอกประวัติเพลงหรือลาย ทำนอง ให้ฝ่ายฟ้อนรำนำไปประยุกต์ทำทำให้เข้ากับลาย โดยอัดเทปจากการเล่นของเด็กครูฝ่ายฟ้อนรำนำไปฝึกซ้อม เมื่อมีความพร้อมแล้วจึงนำมาซ้อมรวมวงทั้งหมด ฝ่ายผู้บริหารก็ให้ความดูแลตลอด

4.2) การสร้างขวัญกำลังใจ ผู้บริหารโรงเรียนคนเดิมจะให้การสอดคล้องดูแลสร้างขวัญกำลังใจให้กับคณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมและนักเรียน ทางด้านฝ่ายบริหารโรงเรียนจะให้กำลังใจทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ เช่น ไปดูแลการฝึกซ้อมเป็นประจำทุกวัน ใช้คำพูดให้เด็กเกิดความมานะพยายามอดทนต่อการฝึกหัด จัดหาน้ำดื่ม และนำอาหารว่างมาบริการเป็นบางครั้ง ในส่วนครูผู้สอนผู้บริหารจะอำนวยความสะดวกตามที่คณะดำเนินงานต้องการความช่วยเหลือ รวมทั้งพิจารณาความดีความชอบให้เป็นพิเศษ แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารคนใหม่ การสร้างขวัญกำลังใจจะลดน้อยลง ผู้บริหารไม่ได้มาดูแลการฝึกซ้อม ไม่มีการรับรู้ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน จนในบางครั้งเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารและครูผู้ฝึกสอน รวมทั้งการฝึกซ้อมมีปัญหาต่อชุมชน

1.4.4. ขั้นตอนและประเมินผลการดำเนินงาน ใช้วิธีการวัด 2 วิธี คือ

1) การสังเกต โดยการสังเกตการเล่นการแสดงมหรยาทในการแสดงออกของนักเรียน แล้วบันทึกการจับบกพร่องของนักเรียนแต่ละคนแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2) การสัมภาษณ์หรือการสอบถามความคิดเห็นจากบุคคลภายนอกในขณะทำการแสดง และหลังการแสดงว่าการแสดงเป็นอย่างไร ควรจะปรับปรุงเพิ่มเติมในส่วนใด เมื่อได้ข้อมูลต่าง ๆ หัวหน้าโครงการได้นำข้อมูลที่รับมาแจ้งคณะครูและนักเรียน พร้อมทั้งให้แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

1.5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผนกนอกเวลาเรียน

1.5.1 สถานที่ฝึกซ้อม ฝึกซ้อมทั้งในและนอกห้องเรียนช่วงเวลาพักรับประทานอาหารกลางวันและหลังเลิกเรียน บางครั้งก็เปลี่ยนมาเป็นเวลา 18.00 น. บ้าง 19.00 น. บ้าง ฝึกซ้อมประมาณ 2 ชั่วโมงเลิกแล้วก็ไปส่งเด็กที่บ้าน ลักษณะห้องซ้อมยังไม่ดีเท่าที่ควร ไม่สามารถเก็บเสียงดนตรีได้ ทำให้เสียงดนตรีไปรบกวนชุมชนและห้องเรียนอื่นได้ เพราะเมื่อเสียงดนตรีดังขึ้นครูที่สอนดนตรีจะทนได้เสียงเด็กที่ฝึกซ้อม แต่ถ้าครูที่ไม่ได้สอนดนตรีบางคนอาจจะเกิดความรู้สึกไม่สบายใจ และคุณานักเรียนที่กำลังฝึกซ้อมดนตรี

1.5.2 กฎเกณฑ์และระเบียบที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติ ครูผู้สอนจะปรึกษากับนักเรียนถึงปัญหาต่าง ๆ ในการเรียนการสอนแล้วนำปัญหาเหล่านั้นมาตั้งเป็นกฎเกณฑ์ เช่นการปฏิบัติตนก่อนการเข้าห้องฝึกซ้อม การวางเครื่องดนตรี การเล่นดนตรี การเก็บเครื่องดนตรี การดูแลรักษาความสะอาดห้องซ้อม การไหว้ครู (ยกแขนขึ้นระดับศีรษะพร้อมกับไหว้) คนดนตรีต้องเป็นมีระเบียบมีความละเอียดอ่อน นักดนตรีคนใดที่สร้างระเบียบวินัยให้กับตนเองได้จะเป็นคนเล่นดนตรีได้เก่ง

1.5.3 วิธีการสร้างแรงจูงใจ ครูผู้สอนมีวิธีการสร้างแรงจูงใจด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้

1)พานักเรียนไปดูการแสดงดนตรี เช่นวงดนตรีลูกทุ่งหมอลำ เพื่อให้ให้นักเรียนรู้จักสังเกตดูลักษณะบนเวทีที่เขาแสดงจริง ๆ ว่าเป็นอย่างไร สังเกตบทบาทพิธีกร ตัวตลก การเล่นดนตรี การฟ้อนรำประกอบ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ไปในตัวอันเป็นประสบการณ์ตรง

2) ครูเป่าแคนให้เด็กฟังให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินเพื่อให้เกิดความสนใจที่จะเรียนแคน

3) เมื่อเด็กหันมาสนใจครูควรโน้มน้าวเห็นความสามารถของภูมิปัญญาที่ได้สร้างแคนขึ้นมาและควรที่จะอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป

4) การใช้คำพูดคำสั่งท่าทางของครู ครูต้องพูดให้เด็กเกิดความสนุกสนานได้หัวเราะและคลายเครียดบ่อย ๆ การสร้างบรรยากาศในห้องเรียน จำเป็นมากที่ต้องให้เด็กมีความสุขสบายในการเรียน

5) ครูผู้สอนสร้างความใกล้ชิดให้เด็กมีความผูกพันกับครูมากที่สุด

1.5.4 สภาพการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนชุมชนบ้านชนบทมีการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอน ดังนี้

1) การเตรียมสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ก่อนเรียนครูจัดทำแผนภูมิโน้ตเพลงและเตรียมแคนให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้

2) การเตรียมครูผู้สอน มีวิธีและขั้นตอนการเตรียมครู โดยครูหัวหน้าโครงการจัดประชุมคณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อชี้แจงวิธีการดำเนินงาน มอบหมายหน้าที่งานแต่ละฝ่าย ทำความเข้าใจกันระหว่างฝ่ายฝึกสอนดนตรี ฝ่ายฝึกสอนร้องเพลงและฝ่ายฝึกสอนฟ้อนรำ การจัดทำแผนการสอน จัดทำเป็นขั้นตอน ขั้นฝึกหัดใช้แคน ฝึกเสียง ฝึกการอ่านโน้ตโดยให้อ่านเป็นแบบโน้ตไทย การเตรียมเอกสาร เอกสาร โน้ต/ลายแคน ครูผู้สอนไม่ได้จบวิชาดนตรี จึงไปศึกษาวิธีการอ่านและเขียนโน้ตจากอาจารย์สุรศักดิ์ พิมพ์เสน ที่มหาวิทยาลัยสารคาม แล้วเขียนโน้ตเพลงด้วยตนเองโดยการแกะจากเทปจัดทำเป็นรูปเล่มและแจกจ่ายโรงเรียนอื่นที่มีความสนใจพร้อมทั้งเชิญครูโรงเรียนอื่นมาร่วมฝึกซ้อมด้วย

3) การเตรียมเด็ก มีวิธีการคือ ให้นักเรียนที่สมัครเรียนแคนทั้งหมดฝึกหัด เป่าแคนก่อน 2 สัปดาห์โดยแบ่งกลุ่มและมีครูกับภูมิปัญญาชาวบ้านให้การแนะนำเป็นกลุ่ม แล้วจึงคัดเลือกเด็กให้เหลือเท่ากับจำนวนแคนที่มี

4) หลักการสอนดนตรี ครูผู้ฝึกสอนยึดหลักการสอน ดังนี้

4.1) ครูจะต้องสร้างความผูกพันกับเด็กจนเด็กเกิดความศรัทธาในตัวครูแล้วการเรียนการสอนจะดำเนินไปด้วยดี

4.2) ก่อนที่จะมีการเรียนการสอนทุกครั้ง ครูต้องทำให้นักเรียนเกิดความสบายใจเสียก่อนต้องสร้างบรรยากาศให้เด็กมีความสุข อยากเรียนดนตรี เพื่อให้เด็กเห็นว่าดนตรีมีประโยชน์ในด้านจิตใจ ครูจะสอนเรื่องใดจะต้องอธิบายให้เด็กรู้และเข้าใจ ในขณะที่สอนไม่รู้ว่าสอนแต่ดนตรีครูต้องสอนจิตใจให้เด็กด้วย ปลุกฝังให้เขาเป็นคนดี

4.3) ยึดความแตกต่างระหว่างบุคคล ต้องเลือกวิธีการสอนให้เหมาะกับเด็กแต่ละคน เพราะเด็กแต่ละคนจะรับเอาความรู้จากครูไม่เหมือนกัน

4.4) การเรียนแคนเป็นเรื่องของทักษะ ดังนั้นครูจะต้องให้นักเรียนฝึกเป็นประจำ

4.5) ครูผู้สอนมีความเห็นว่าการใช้ครูสอนคนเดียวจะได้ผลดีกว่าครูสอนหลายคน เพราะถ้าครูสอนหลายคนเด็กจะเกิดการสับสน เนื่องจากความสามารถของครูนั้นจะไม่เหมือนกันและเด็กจะไม่มีเชื่อมั่นในครูผู้สอนหากครูเป็นแม่แบบที่ไม่ดีพอ

4.6) การช่วยเหลือนักเรียนที่เก่ง จะเพิ่มเติมเพลง โน้ตที่ยากไปฝึก เด็กที่ไม่เก่งครูจะต้องอยู่ใกล้ชิดกับเขา พยายามออกเสียงให้เขาเป่าตามทำอย่างนั้นจนเกิดความชำนาญ

4.7) การฝึกสอนดนตรีโดยเฉพาะแคน ครูผู้สอนควรให้เด็กเกิดพัฒนาการตามธรรมชาติ ไม่ควรคาดหวังผลสัมฤทธิ์โดยเร็ว

5) การฝึกทักษะการเป่าแคน

5.1) ฝึกการเป่าลมเข้าออก การผ่อนลม

5.2) ฝึกทักษะเสียงให้นักเรียนจำเสียงโน้ต โดยครูพูดเป็นเสียงโน้ตแล้วให้นักเรียนเป่าเป็นคู่เสียงให้ตรงกับเสียงที่ครูพูดจนได้ครบทุกเสียง

5.3) เมื่อฝึกไล่เสียงได้ครบทุกเสียงจาก โด ถึง ที ครูให้เด็กฝึกท่อนโน้ตเพลงง่าย ๆ โดยครูพาเด็กอ่านโน้ตเป็นทำนองที่ละวรรค ทีละท่อนจนจำนองได้แล้วจึงให้เป่าแคน เช่น เพลงลาวคราญ หรือเริ่มจากเพลงช้าไปหาเพลงเร็ว

5.4) การสอนเพลงไม่ได้สอนครั้งเดียวจบเพลง ต้องฝึกทีละห้องเพลงและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

6) การสร้างประสบการณ์ทางดนตรี โรงเรียนชุมชนบ้านชนบทส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกทางด้านกิจกรรมดนตรี ดังนี้

6.1) กิจกรรมในโรงเรียน นำกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านมาจัดแสดงในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเด็ก วันแม่

6.2) กิจกรรมในชุมชน ทางโรงเรียนจะให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการและชุมชนทุกครั้งที่จะขอความร่วมมือให้นำดนตรีพื้นบ้านไปแสดงประกอบงานที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น กิจกรรมที่ทางสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอจัดขึ้น งานขึ้นบ้านใหม่ งานบวช งานทำบุญต่าง ๆ งานกฐิน งานผ้าป่า งานศพ (เป่าแห่ศพ ใช้แคน 10 ดวง กับกลอง) เมื่อได้เงินค่าตอบแทนการแสดงครูผู้สอนจะนำมามอบให้ผู้บริหารโรงเรียน

การควบคุมดูแลความประพฤตินักเรียนเวลาไปแสดงดนตรีในชุมชน ทางโรงเรียนจะจัดคณะครูไปควบคุมดูแลความประพฤติตามจำนวนนักเรียนที่ไปโดยใช้ครู 1 คนต่อนักเรียน 10 คน

6.3) กิจกรรมการประกวดดนตรี เคยส่งนักเรียนเข้าประกวดงานใหม่หรืองานประจำปีของจังหวัดขอนแก่น ได้รับรางวัลชนะเลิศ

การเตรียมการก่อนเข้าประกวด ก่อนการเข้าประกวดจะต้องมีการฝึกซ้อมทุกวัน พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการฝึกซ้อม มาเสนอความคิดเห็น มาช่วยทางโรงเรียนดูแลรับ-ส่งเด็ก ชุมชนก็ให้การสนับสนุนและร่วมมือด้วยดี เมื่อจะเริ่มดำเนินการแสดงครูผู้สอนจะนำนักเรียนทำพิธีไหว้ครูเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับเด็ก

7) การวัดผลและประเมินผลด้านการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีวิธีการวัดและประเมินผลโดยการสังเกต สัมภาษณ์ ชักถามและให้ปฏิบัติจริง

1. การสังเกต ครูผู้สอนจะสังเกตความสนใจในการฝึกหัด สภาพจิตใจและอารมณ์ของเด็ก การแสดงความรักต่อครูและเพื่อนร่วมวง
2. การสัมภาษณ์และการซักถาม ครูผู้สอนจะสัมภาษณ์และการซักถามนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวเด็กและความพร้อม ความเหมาะสมและความสามารถของเด็กจากผู้ชม
3. การให้ปฏิบัติจริง ครูผู้สอนจะให้เด็กเป่าแคนตามที่ครูพูดประโยคเพลงได้ ความไพเราะนุ่มนวลของเสียงแคน นอกจากจะให้เด็กปฏิบัติให้ครูดูแล้ว ครูได้มอบให้นักเรียนนำแคนไปเป่าให้ผู้ปกครองฟังที่บ้านแล้วให้ผู้ปกครองประเมินความก้าวหน้าในแบบประเมินที่ครูมอบให้เด็กนำไปให้ผู้ปกครองประเมิน

2. โรงเรียนโนนพยอมพิทยไพศาล

2.1 ที่อยู่ ตำบลโนนพยอม อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เป็นโรงเรียนขนาดที่ 3 จำนวนนักเรียน 327 คน จำนวนครู 16 คน ผู้บริหารโรงเรียนชื่อ นายเริงฤทธิ์ วัฒนศึกษา ครูผู้ฝึกสอนแคนชื่อ นายวิชาญ สุจันทร์

2.2 ประวัติโรงเรียน โรงเรียนโนนพยอมพิทยไพศาล เดิมที่อาศัยเรียนที่วัดเจริญวาริ บ้านโนนพยอม ต่อมาเมื่อ ปี พ.ศ. 2500 ได้งบประมาณจากราชการสร้างอาคารเรียนจำนวน 3 ห้องเรียน และได้ย้ายจากวัดมาเรียนที่อาคารเรียนหลังใหม่ เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้น ป. 1 – ป. 4 ให้ชื่อว่า “โรงเรียนบ้านโนน” ปี พ.ศ. 2503 ทางราชการให้เปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนโนนพยอม” ในปี พ.ศ. 2511 คณะครูในโรงเรียนได้เสียสละเงินต่อเติมอาคารเรียนเป็น 5 ห้องเรียน และในปีต่อ ๆ มา คณะครูในโรงเรียนพร้อมด้วยชาวบ้านได้ร่วมกันเสียสละเงินสร้างสิ่งต่าง ๆ ให้กับโรงเรียน เช่น สร้างเสาธงเหล็ก อาคารเรียนชั่วคราว ชุมประตุน้ำโรงเรียน สนามเด็กเล่น ขุดบ่อเลี้ยงในปี พ.ศ. 2526 บริษัทไทยสงวนวานิช กรุงเทพมหานคร ได้รับบริจาคเครื่องโรเนียวให้ 1 เครื่อง ปี พ.ศ. 2528 สำนักงานสาธารณสุขขอนแก่นได้สร้างประปาขนาดเล็กให้กับทางโรงเรียน ในปี พ.ศ. 2535 คุณอัญชลี โอสฐานเคราะห์ สมทบทุนสร้างรั้วคอนกรีต

ปี พ.ศ. 2534 ได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนจากเดิมที่ชื่อโรงเรียนบ้านโนนพยอมเป็น “โรงเรียนบ้านโนนพยอมพิทยไพศาล” จนถึงปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2536 เปิดทำการสอนเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัจจุบันโรงเรียนโนนพยอมพิทยไพศาลมีจำนวนนักเรียน 327 คน จำนวนครู 16 คน

2.3 ประวัติวง เป็นวงดนตรีพื้นบ้านอีสาน เปิดกิจกรรมการเรียนการสอนแผนมาเป็นระยะเวลาติดต่อกันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 – พ.ศ. 2542 เครื่องดนตรีประกอบด้วย แคน พิณ พิณเบส โปงลาง และเครื่องประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ กราะ กั๊บแก๊บ เป็นต้น ลักษณะการแสดง จะมีการสอดแทรกความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอีสาน นำสำนวน (ผญา) ที่เป็นคติสอนใจ การพ้อนรา และการตลกกลายเครียดประกอบการแสดงดนตรีด้วย หุุดกิจกรรมการเรียนการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543-ปัจจุบัน สาเหตุที่หุุดกิจกรรมเนื่องจากเครื่องดนตรีชำรุดเสียหาย โรงเรียนไม่มีงบประมาณจัดซื้อเครื่องดนตรีมาทดแทน

การนำผลงานดนตรีเสนอต่อสาธารณชน วงนี้เคยออกงานแสดงในโอกาสการประชุมผู้ปกครองนักเรียน วันแม่ วันสำคัญทางชาติและศาสนา ในระดับอำเภอ และแสดงในงานโครงการสนับสนุนส่งเสริมการอาชีพ ที่วิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น (อำเภอชนบท)

ในปัจจุบันโรงเรียนไม่มีงบประมาณซื้อเครื่องดนตรี แต่ครูผู้สอนก็ยังมีอุดมการณ์ที่จะอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านอีสานให้คงอยู่ต่อไป โดยการไปเป็นอาจารย์พิเศษสอนดนตรีพื้นบ้านอีสานให้กับโรงเรียนมัธยมในพื้นที่ใกล้เคียง

2.4 นโยบายการดำเนินงาน

2.4.1 ขั้นเตรียมงาน

1) การเตรียมบุคลากรให้เข้าใจหลักการ ผู้บริหารได้จัดประชุมบุคลากรในโรงเรียนเพื่อให้ทราบถึงหลักการและแนวทางการดำเนินงาน พิจารณาคัดเลือกบุคลากรในโรงเรียนเพื่อร่วมเป็นกรรมการรับผิดชอบกิจกรรมและชี้แจงวัตถุประสงค์และความสำคัญของกิจกรรมดนตรีอีสานนอกเวลาเรียนแก่คณะครูในโรงเรียน

2) การกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม โรงเรียนได้กำหนดวัตถุประสงค์ดังนี้

2.1) เพื่อให้เด็กได้สัมผัสกับดนตรีและเรียนรู้ถึงคุณค่าและประโยชน์ของดนตรีอีสานและเพื่อตอบสนองเด็กที่มีใจรักดนตรี

2.2) เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตัวเองถนัดและเพื่อนำดนตรีไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ

2.3) เพื่ออนุรักษ์ดนตรีอีสาน ให้มีดนตรีอีสานอยู่ในโรงเรียนและเพื่อสร้างชื่อเสียงแก่โรงเรียน

3) การเตรียมสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก เนื่องจากโรงเรียนโนนพยอมพิทยาน

ไพศาลเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจัดการเรียนการสอนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จึงมีอาคารเรียนและห้องเรียนเพียงพอ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนได้จัดหาห้องเรียนเพื่อใช้เป็นห้องซ้อมดนตรี จำนวน 1 ห้องเรียนดำเนินงานมาได้ 2 ปี จึงใช้เป็นห้องเรียนตามเดิม และดำเนินงานต่อไปอีก 1 ปี จึงหยุดเปิดกิจกรรมการเรียนการสอนเนื่องจากวัสดุอุปกรณ์เครื่องดนตรีชำรุดเสียหายไม่มีงบประมาณที่จะดำเนินงานต่อไป

4) การเตรียมวัสดุอุปกรณ์แคนและเครื่องดนตรีอื่น ๆ โรงเรียนได้จัดหางบประมาณเครื่องดนตรี จากส่วนต่างๆ คือ จากผู้รับเหมาจัดสวนโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้สอนนำมาซื้อแคน ส่วนโป่งกลางอาศัยความร่วมมือจากภูมิปัญญาชาวบ้านนำมาให้โรงเรียน

5) การเตรียมงบประมาณดำเนินการ งบประมาณดำเนินงาน เป็นงบประมาณที่ทางโรงเรียนจัดหา โดยมาจากส่วนต่าง ๆ ได้แก่

- 5.1) ได้รับบริจาคจากพ่อค้าส่งนมโรงเรียน 3 ดวง ดวงละ 800 – 1000 บาท
- 5.2) ผู้ปกครองจัดทำโป่งกลาง ให้โรงเรียน (บริจาค)
- 5.3) ได้รับเงินบริจาคจากคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียน

2.4.2 ขั้นริเริ่ม

1) จัดประชุมนักเรียนเพื่อประชาสัมพันธ์ ให้นักเรียนทราบถึงวิธีการเข้าร่วมกิจกรรม ประกาศให้นักเรียนทราบว่าโรงเรียนจะจัดกิจกรรมดนตรีนอกเวลาเรียน การแจ้งจุดประสงค์และประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนแคน

2) การสำรวจความสนใจ เนื่องจากโรงเรียนประชาสัมพันธ์วิธีการเข้าร่วมกิจกรรมดนตรีแล้ว คณะครูได้ทำการสำรวจความสนใจของเด็กโดยให้อธิการนักเรียนทุกคน การคัดนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนจะคัดเลือก 2 ลักษณะ คือ คัดเลือกจากนักเรียนที่สมัครใจเรียน 1 ลักษณะ การคัดเลือกรักเรียนเป็นแคนครูจะต้องคำนึงถึงนิ้วมือคนนั้น เพราะเด็กบางคนเป็นปัญหาต่อการเรียนมาก ถ้าเด็กนิ้วสั้นจะประคองเต้าแคนได้ไม่ดีและปิดรูแคนทำไม่รวดเร็ว การคัดเลือกรักเรียนส่วนใหญ่ให้อาสาเด็กทุกคน ตอนแรกจะเรียกเอานักเรียนที่สมัครใจก่อน ถ้าจำนวนที่สมัครไม่เพียงพอจะต้องหาเพิ่ม ถ้าเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาจะรับตั้งแต่ ป.4 ขึ้นไป การคัดเลือกรักเรียนเป่าแคนครูจะต้องคำนึงถึงนิ้วมือของนักเรียนด้วย เพราะนิ้วมือเด็กบางคนเป็นปัญหาต่อการเรียนแคนมาก เช่นเด็กนิ้วมือสั้นจะประคองเต้าแคนได้ไม่ดีและปิดรูแคนไม่รวดเร็ว

2.4.3 ขั้นดำเนินงาน

1) ประชุมครูเพื่อแต่งตั้งกรรมการดำเนินงาน ผู้บริหารจัดประชุมคณะครูในโรงเรียน เพื่อจัดหาบุคลากรรับผิดชอบงานกิจกรรมดนตรีจำนวน 3 คน คณะกรรมการประชุมปรึกษาหารือและวางแผนการดำเนินงาน ครูผู้สอนแคนซึ่งเป็นหัวหน้าครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม ได้ประชุมปรึกษา

หาหรือกันถึงหน้าที่ที่จะต้องช่วยดำเนินการ ประกอบด้วยครู 3 คน คือ ครูผู้รับหน้าที่ฝึกซ้อมดนตรี ครูผู้ควบคุมเครื่องเสียงและครูผู้ฝึกซ้อมการฟ้อนรำ

2) คณะกรรมการประชุมปรึกษาหารือวางแผนการดำเนินงาน โรงเรียนตั้งแต่คณะกรรมการรับผิดชอบกิจกรรมแล้ว ครูโครงการกิจกรรมดนตรีได้ประชุมปรึกษาหารือคณะครูที่รับผิดชอบกิจกรรมร่วมกัน เพื่อวางแผนดำเนินงานและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบแบ่งเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายฝึกซ้อมดนตรี ฝ่ายซ่อมทำรำประกอบดนตรี และฝ่ายควบคุมอุปกรณ์เครื่องเสียง

3) การร่างระเบียบกิจกรรม ไม่มีการร่างระเบียบกิจกรรม

4) การดำเนินงาน

4.1) ลักษณะการดำเนินงาน ในปีแรกของการดำเนินงานก่อนข้างราบรื่น ไม่มีปัญหาหรืออุปสรรค เครื่องดนตรีอยู่ในสภาพใหม่ใช้การได้ดี การฝึกซ้อมดนตรีจะฝึกซ้อมดนตรีโดยครูหัวหน้าโครงการเพียงผู้เดียวคณะครูที่รับผิดชอบกิจกรรมดนตรี ต่างก็รับผิดชอบคนละฝ่ายประกอบกับระยะหลังครูผู้สอนสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงเกิดการเจ็บป่วย ทำให้ครูผู้ดำเนินงานไปอย่างต่อเนื่อง การควบคุมดูแลเด็กฝึกซ้อมขาดความรัดกุม อุปกรณ์เครื่องดนตรีก็เกิดการชำรุดเสียหาย ในระยะต่อมาโรงเรียนขาดงบประมาณเพิ่มเติมและหยุดการเรียนการสอนไปในที่สุด

4.2) การสร้างขวัญกำลังใจ ผู้บริหารจะพิจารณาความดีความชอบ โดยยึดหลักผลงาน ความวิริยะอุตสาหะ หากปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจเต็มที่แม้ไม่ประสบผลสำเร็จก็ไม่นำมาเป็นเกณฑ์ตัดสิน

2.4.4 ขั้นการวัดและประเมินผล

ในด้านการดำเนินงาน ครูผู้สอนจะวัดและประเมินผลในเรื่อง ความพึงพอใจในการเล่นดนตรี การเป็นนักแสดง ผลสัมฤทธิ์ที่นักเรียนปฏิบัติได้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ฉะนั้น การที่นักเรียนได้มีโอกาสแสดงต่อหน้าสาธารณชนเรื่อย ๆ จะทำให้เด็กมีความสามารถมากขึ้น การวัดผลและประเมินผลการดำเนินงาน การประเมินผลการดำเนินงานจะเป็นการแสดงของนักเรียนในแต่ละครั้งว่าได้มาตรฐาน สูง-ต่ำ กว่าเดิมมากน้อยเพียงใด และประเมินจากการให้ความสนใจของชุมชนหากชุมชนเชิญไปแสดงเรื่อย ๆ แสดงว่าการดำเนินงานอยู่เกณฑ์ดี

2.5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผนนอกเวลาเรียน

2.5.1 สถานที่ฝึกซ้อม โรงเรียนมีห้องเรียนไม่เพียงพอ ไม่มีห้องดนตรีโดยเฉพาะ

ในครั้งดำเนินการให้นักเรียนฝึกซ้อมที่อาคารเอนกประสงค์ ปัจจุบันได้หยุดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงได้เก็บเครื่องดนตรีที่จัดเก็บไว้ในห้องเล็ก ๆ สถานที่ฝึกซ้อม ปัจจุบันห้องดนตรีไม่ได้ใช้งานเนื่องได้หยุดกิจกรรมมาแล้ว 1 ปี แต่เป็นที่จัดเก็บเครื่องดนตรีบางชิ้นที่ยังพอใช้การได้เพื่อรอ

งบประมาณในการจัดซื้อแคนและเครื่องดนตรีอย่างอื่นเพราะทางโรงเรียนยังมีนโยบายในการจัดกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานต่อไป

2.5.2ระเบียบกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติ ในการฝึกซ้อม ครูผู้สอนได้วางกฎเกณฑ์ไว้คือ ทุกคนจะต้องเป็นคนตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ครูได้มอบหมายให้

2.5.3 การสร้างแรงจูงใจ ครูผู้สอนมีวิธีการสร้างแรงจูงใจ ดังนี้

- 1) นักเรียนบางคนเกิดความไม่มั่นใจในการสมัครเรียนครูผู้สอนได้สร้างแรงจูงใจโดยการซักถามนักเรียนว่ารู้จักตัวพยัญชนะ คร ม พ ช ล ท ที่ครูเขียนไว้ในแผนภูมิหรือไม่ ถ้ารู้จักครูจะฝึกให้นักเรียนเล่นดนตรีเป็นเพื่อให้นักเรียนเกิดความมั่นใจกล้าตัดสินใจสมัครเรียน
- 2) ในส่วนนักเรียนที่เล่นดนตรีได้บ้างแล้ว ครูผู้สอนได้เวลาว่างเล่นดนตรีให้นักเรียนฟังหลาย ๆ เครื่องให้นักเรียนสังเกตและเกิดความคิดว่าการเล่นดนตรีเป็นสิ่งไม่ยาก และครูก็แนะนำเด็กว่าการเล่นดนตรีได้หลายชนิดต้องมีความขยันและมีความเพียรพยายาม ทุกคนมีความสามารถที่จะทำได้
- 3) ใช้สื่อและอุปกรณ์สร้างแรงจูงใจ โดยครูนำรูปภาพต่าง ๆ ที่เป็นภาพสังคมที่เสี่ยงต่อการดำเนินชีวิต ภาพที่ทำให้สังคมเสื่อม ภาพพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาต่อสังคม แล้วครูโยงเข้าหาประโยชน์และคุณค่าของดนตรีว่าหากนำเวลาว่างเหล่านั้นมาหัดเล่นดนตรีสังคมก็จะไม่เกิดสภาพเช่นนั้น
- 4) ครูนำวีดีโอเทปการแสดงดนตรีพื้นบ้านอีสานมาเปิดให้นักเรียนดู และและนักเรียนแสดงความรู้สึกนึกคิด
- 5) เวลาครูสั่งให้เด็กแสดงท่าทาง ครูผู้สอนต้องทำร่วมกับเด็กด้วยเพื่อความสนุกสนาน หลังจากครูสร้างแรงจูงใจ นักเรียนก็เห็นประโยชน์ของการเล่นดนตรี

2.5.4 สภาพการณ์การเรียนการสอน

- 1) การเตรียมสื่ออุปกรณ์ การเตรียมสื่อและอุปกรณ์ ในช่วงระยะเวลาที่ทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านนั้น เมื่อได้จัดหาเครื่องดนตรีครบแล้ว ก่อนที่จะทำการเรียนการสอนครูผู้สอนได้จัดทำแผนภูมิเพลง บอกจังหวะตก จังหวะยก แผนภูมิแสดงตำแหน่งคู่เสียงแคนแสดงตำแหน่งนิ้ว ภาพศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน ภาพแสดงการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ภาพคนคิดถึงเสพติด ตารางการฝึกซ้อมประจำวัน

การเลือกแคน แคนที่มีคุณภาพดีลิ้นแคนช่างทำแคนจะเป็นผู้ริ่ดเองตามกรรมวิธีแบบสมัยโบราณ แต่ปัจจุบันช่างแคนได้ซื้อแผ่นเงินหรือแผ่นทองแดงที่ผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรม

ระบบเสียงจะไม่แน่นและนุ่มนวลเท่าลิ้นแคนที่ช่างแคนรีดเอง ในการเลือกซื้อแคนครูผู้สอนจะไปสั่งทำที่บ้านศรีแก้ว จังหวัดร้อยเอ็ด

2) การเตรียมครูผู้สอน การจัดทำแผนการสอน จะทำแผนการสอนเป็นลำดับขั้น เมื่อเด็กปฏิบัติตามขั้นพื้นฐานได้แล้วก็จัดการเรียนการสอนแบบรวมวงการเตรียมเอกสาร เอกสาร โน้ต/ลายแคน การจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน ครูผู้สอนได้จัดทำโน้ตเพลงหรือลายแคนต่าง ๆ โดยเขียนเป็นโน้ตไทยแต่เขียนตามหลักโน้ตดนตรีสากล กล่าวคือจังหวะจะตกหน้าห้องเพลง ไม่ได้ตกหลังห้องเพลงเหมือนจังหวะสากล ส่วนในเรื่องความรู้เรื่องดนตรี ครูผู้สอนมีความรู้ในเรื่องการถ่ายทอดได้เป็นอย่างดีเนื่องจากครูผู้สอนจบการศึกษาวิชาเอกดนตรีมาโดยเฉพาะ

3) การเตรียมเด็ก ครูผู้สอนให้ความรู้เรื่องแคนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วัสดุที่ใช้ทำแคน คุณลักษณะพิเศษในตัวแคนและให้นักเรียนได้ทดลองเป่าแคนทุกคน

4) หลักการสอน

4.1) การแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้แคน ครูผู้สอนชี้แนะให้นักเรียนรู้ว่า การเรียนแคนมิใช่จะรู้แต่เพียงว่าอีสานเรามีแคน เท่านั้นยังไม่พอ เราควรจะได้สัมผัส ได้ฟังเสียง ได้บรรเลง และให้ถือว่าเราเป็นส่วนหนึ่งที่จะต้องร่วมกันทำหน้าที่อนุรักษ์จรโลงไว้ให้คงอยู่ต่อไป

4.2) ไม่เคยพานักเรียนดูการแสดงที่อื่นเนื่องจากไม่มีงบประมาณในการเดินทาง ครูผู้สอนแก้ไขปัญหานี้โดยหาวิธีทัศนมาเปิดให้นักเรียนดู

4.3) ทำการฝึกแบบต่อเนื่องทุกวันเพื่อที่จะทำให้เด็กเล่นดนตรีเป็นเร็ว

4.4) เมื่อมีเหตุจำเป็นไม่ได้ทำการฝึกซ้อมตามตารางที่กำหนด ครูผู้สอนจะให้โน้ตเพลงและนำเครื่องดนตรีไปฝึกซ้อมที่บ้าน ส่วนโปงลางและกลองซึ่งสะดวกในการนำกลับไปบ้านก็จะให้นักเรียนฝึกซ้อมในตอนเช้านก่อนเข้าเรียนของวันใหม่

5) การฝึกทักษะการเป่าแคน ครูผู้ฝึกสอนฝึกทักษะการเป่าแคน ดังนี้

5.1) ด้านการฝึกซ้อม จะใช้เวลาหลังเลิกเรียนทุกวันประมาณวันละ 1 ชั่วโมงครึ่ง-2 ชั่วโมง ถ้าวันใดใช้เวลาฝึกซ้อมถึง 2 ชั่วโมง ก็จะมีการหยุดพักบ้าง

5.2) ให้ผู้เรียนฝึกการวางนิ้วให้ถูกตำแหน่งก่อน การฝึกการวางนิ้วใช้เวลา 1 สัปดาห์

5.3) ฝึกให้ใช้ประสาทสัมผัสสัมพันธ์กับเครื่องดนตรีโดยการฝึกไล่เสียงจาก โด เร มี ฟา จันเด็กสามารถไล่โน้ตหรือไล่เสียงได้คล่อง

5.4) ฝึกไล่โน้ตสลับนิ้วหรือไล่โน้ตข้ามเสียงแล้วจึงเริ่มเข้าลายหรือเพลงง่าย ๆ

5.5) ลักษณะการเป่าแคนในการฝึกซ้อมและการแสดง ครูผู้ฝึกสอนจะให้นักเรียนเป่าพร้อมกันหมดทุกคน เพราะจะทำให้เสียงแคนที่ออกมาจะมีความหนักแน่นและไพเราะ เมื่อคนหนึ่งเป่าติดขัดหรือเป่าไม่ทันก็จะมีเพื่อน

6) การสร้างประสบการณ์ทางดนตรี

6.1) กิจกรรมในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนขนาดกลางและมักจะจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมการเรียนการสอนเป็นประจำ แต่ครั้งที่ทางโรงเรียนจัดกิจกรรม ทางโรงเรียนก็ได้ให้นักเรียนแสดงดนตรีพื้นบ้านเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความสามารถพร้อมทั้งเป็นการเผยแพร่สอละวัฒนธรรมพื้นบ้านให้ประชนและผู้ปกครองได้ชม เช่น ในโอกาสการประชุมผู้ปกครองนักเรียน วันแม่ วันสำคัญทางชาติและศาสนา

6.2) กิจกรรมในชุมชน โรงเรียนได้นำกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนในโอกาสต่าง ๆ เช่น แสดงในงานผ้าป่าสามัคคี งานกฐิน งานการประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน เมื่อทางชุมชนขอให้โรงเรียนนำดนตรีไปแสดงเพื่อสร้างบรรยากาศทางโรงเรียนก็ตอบสนองความต้องการได้ทุกครั้งแต่ต้องเป็นการแสดงนอกเวลาเรียน งานแสดงดนตรีในโอกาสต่าง ๆ ที่ผ่านมาครูผู้ฝึกสอนได้ให้ข้อมูลจำนวนครั้งที่ทำการแสดงประมาณ 25 ครั้ง การไปแสดงดนตรีร่วมในกิจกรรมชุมชนทุกครั้ง ครูผู้สอนจะทำหนังสือขออนุญาตต่อผู้บริหารและเมื่อกลับจากการแสดงก็มีการบันทึกข้อความรายงานเหตุการณ์ผลการแสดงและความปลอดภัยของนักเรียนให้ผู้บริหารทราบอีกครั้งหนึ่ง

การไปแสดงดนตรีในชุมชนไม่มีผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียน เนื่องจากชาวบ้านหรือชุมชนได้รับการชี้แจงจากผู้บริหารได้ประชุมชี้แจงชาวบ้านให้ทราบถึงระเบียบการนำนักเรียนออกแสดงว่าต้องไม่อยู่ในเวลาราชการหรือต้องเป็นนอกเวลาการเรียน การไหว้ครูก่อนการแสดง ครูผู้สอนจะให้นักเรียนไหว้ครูในลักษณะสมัยใหม่ ไม่มีการแต่งขันธ 5 หรือคาย้อ แต่จะให้นักเรียนบรรเลงเพลงไหว้ครูและมีการขับร้องประกอบดนตรี เนื้อร้องจะกล่าวถึงพระคุณของครูบาอาจารย์ที่ได้ให้การความรู้ด้านดนตรีและการแสดง

การแสดงดนตรีวงพื้นเมืองอีสานนี้ ผลงานการแสดงของนักเรียนจะออกมาดีหรือไม่เพียงไรนั้น ครูผู้สอนได้กล่าวจากประสบการณ์จากการที่ได้เป็นผู้รับผิดชอบกิจกรรมนี้มาหลายโรงเรียนได้ชี้แนะว่า ก่อนที่จะไปแสดงจะต้องมีการเตรียมความพร้อมเป็นอย่างดี ลายแต่ละลายที่จะให้เด็กทำการบรรเลงต้องฝึกซ้อมโดยไม่ให้มีการผิดพลาด ไม่มีการการเล่นสะกด ลายนั้น ๆ จึงจะได้ออกทำการแสดง นอกจากการฝึกซ้อมให้ดีที่สุดแล้ว สิ่งที่ไม่ควรมองข้าม “คุณภาพของเสียงดนตรี” ผู้ควบคุมเครื่องเสียงจะต้องเป็นผู้มีความรู้ในด้านเครื่องเสียงอย่างดี และจัดระบบเสียงเสียงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดออกมาให้เกิดความสมดุลกลมกลืนและเกิดความไพเราะ ถ้าเสียงออกมา

ดีเด็กฟังเสียงได้ชัดเจน เด็กก็จะมีอารมณ์สนุกสนานทั้งนักดนตรีและนักแสดง จุดสำคัญที่ครูผู้สอนจะช่วยสร้างบรรยากาศให้เด็กแสดงได้ดีครูผู้สอนจะควบคุมเสียงดนตรีอยู่ตลอดเวลา

ในขณะที่ทำการแสดงดนตรีอยู่นั้น ครูผู้ฝึกสอนจะประชาสัมพันธ์ชาวบ้านไม่ให้นำรางวัลมามอบให้เด็ก เพราะจะทำให้เสียรูปแบบการแสดง เมื่อการแสดงจบแต่ละเพลง พิธีกรจึงจะประชาสัมพันธ์ให้ผู้ชมที่ต้องการให้รางวัลขึ้นมามอบรางวัลให้กับนักเรียนบนเวทีการแสดง เงินรางวัลที่ได้รับทั้งหมดครูผู้สอนจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ในส่วนที่หนึ่งจะเก็บไว้เป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และเงินส่วนที่สองจะนำมาแบ่งให้กับนักเรียนคนละเท่า ๆ กัน

การนำกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานไปร่วมกับกิจกรรมในชุมชน จากการประเมินในสภาพต่าง ๆ ทางโรงเรียนมีความเห็นว่าส่วนมากจะเกิดผลในทางที่ดี คือ กิจกรรมดนตรีเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสร้างชื่อเสียงโรงเรียน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ดังนั้น เมื่อชุมชนมีการจัดงานหรือมีกิจกรรมต่าง ๆ ชุมชนจะเชิญคณะครูในโรงเรียนไปร่วมด้วยทุกครั้ง นักเรียนที่เป็นนักดนตรีหรือนักแสดงจะได้เห็นภาพการทำงาน ความร่วมมือ และรู้จักบทบาทของกันและกันเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดีให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดีและส่วนอีกด้านหนึ่งคือ ผู้ปกครองมีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมดนตรีให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้

6.3) กิจกรรมการประกวดดนตรี เคยส่งนักเรียนเข้าประกวดดนตรีพื้นบ้านที่สถานีโทรทัศน์ช่อง 4 ไม่ได้อันดับเพราะสถิติในรอบสุดท้ายเนื่องจากโรงเรียนที่ส่งเข้าประกวดบางโรงเรียนมีครูร่วมเล่นดนตรีกับนักเรียนด้วย

7) การวัดผลและประเมินผลด้านการเรียนการสอน ในด้านการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะทำการวัดและประเมินผลโดยการให้นักเรียนปฏิบัติให้ดู เช่น เมื่อเป่าแคนแล้ว แหม่นโน้ต เล่นไม่ผิดพลาด ไม่กระตุก ไม่ลุ่ม และเกิดความไพเราะ ครูผู้สอนจะประเมินว่าบรรลุจุดประสงค์ทั้งตัวนักเรียนและตัวครูผู้สอน แต่ถ้าจะให้ดีเยี่ยมของการเป่าแคนในระดับประถมศึกษา นักเรียนนักเรียนควรจะสามารถเป่าแคนได้ทั้งในลักษณะการเล่นแบบลูกลื้อ ลูกซัด และทำเสียงประสานในขณะที่เป่าแคนได้

3.โรงเรียนบ้านดงกลาง

3.1 ที่อยู่ ตำบลบ้านดง อำเภอยะขาน จังหวัดขอนแก่น เป็นโรงเรียนขนาดที่ 2 จำนวนนักเรียน 140 คน จำนวนครู 9 คน ผู้บริหารโรงเรียนชื่อ นายอุบล ไชยศรี ครูผู้ฝึกสอนแคนชื่อ นายคำเพียง พันระศรี

3.2 ประวัติโรงเรียนบ้านดงกลาง โรงเรียนบ้านดงกลางตั้งเมื่อ พ.ศ. 2461 เดิมอาศัยวัดดงกลางเป็นที่เรียน ทำการสอนตั้งแต่ชั้น ป. 1- ป. 3 ต่อมาปี พ.ศ. 2469 ได้ขยายชั้นเรียนถึง ป. 4 ในปี พ.ศ. 2483 ได้ย้ายที่เรียนจากศาลาวัดดงกลาง มาเรียนที่อาคารเรียนที่สร้างขึ้นใหม่ 4 ห้องเรียน ซึ่งตั้งอยู่ที่ปัจจุบัน โดยอาศัยเงินราษฎรที่อพยพไปเพชรบูรณ์คนละ 3 บาท ต่อมาปี พ.ศ. 2508 ได้รับงบประมาณจากทางราชการสร้างอาคารเรียนไม้ 2 ชั้น จำนวน 16 ห้องเรียน ในปี พ.ศ. 2513 ได้รับงบประมาณจากพระเดชพระคุณหลวงปู่พิมลธรรมได้ขอคำเนิการเองสร้างฝา ทำประตู หน้าต่างชั้นล่างเสร็จเรียบร้อยภายใน 8 วัน

โรงเรียนบ้านดงกลาง ได้เปิดเป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนบ้านไผ่เมื่อปี พ.ศ. 2529 จนถึง พ.ศ. 2540

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านดงกลางเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียน 149 คน ครู 9 คน

3.3 ประวัติวง เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2538 ในลักษณะรูปแบบ “แคนวง” ต่อมาได้พัฒนาเป็นวงโปงลางมีเครื่องดนตรีอีสานครบทุกชนิดเป็นโรงเรียนจัดกิจกรรมดนตรีดีเด่นในระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับอำเภอ และระดับเขตการศึกษาเคยมีนักเรียนหญิงประสบความสำเร็จในการเป่าแคนจำนวน 5 คน และได้ไปแสดงที่จังหวัดขอนแก่นใน “งานเพชรน้ำหนึ่ง” และได้หยุดกิจกรรมการเรียนการสอนเมื่อปี พ.ศ. 2541 สาเหตุที่ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไปได้เนื่องจากไม่มีครูผู้ชำนาญด้านดนตรีเพียง ขาดงบประมาณที่ใช้สำหรับซ่อมแซมและจัดซื้อเครื่องดนตรี สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเน้นให้โรงเรียนสอนด้านวิชาการมากกว่ากิจกรรมดนตรี

ลักษณะการจัดวง เมื่อมีการตั้งวง ก่อนปีการศึกษา 2542 จัดในลักษณะแคนวง พร้อมทั้งพ่อนำประกอบการแสดง ต่อมาในระยะหลังจัดในรูปแบบวงโปงลาง ประกอบด้วยเครื่องดนตรีอีสานชนิดต่างๆ เช่น โปงลาง พิณ แคน

3.4 นโยบายการดำเนินงาน

3.4.1 ขั้นเตรียมงาน

- 1) การเตรียมบุคลากร ผู้บริหารได้มอบหมายให้ฝ่ายหัวหน้ากิจกรรมดนตรีไปประชุมชี้แจงคณะทำงานเพื่อให้ทราบหลักการเบื้องต้นเกี่ยวกับการเรียนการสอน
- 2) การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์
 - 2.1) เพื่อสนองนโยบายสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอที่เน้นการเรียนการสอนด้านดนตรี กีฬาและศิลปะ

2.2) เพื่ออนุรักษ์ศิลปพื้นบ้านอีสาน

2.3) เพื่อส่งเสริมคนอีสานสามารถเล่นเครื่องดนตรีอีสานได้

3) การเตรียมสถานที่/อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก เนื่องจากโรงเรียนบ้านดงกลางเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีอาคารเรียน 2 หลัง 16 ห้องเรียน นอกจากจะใช้เป็นห้องเรียนแล้วยังต้องจัดแบ่งเป็นห้องต่าง ๆ อีกหลายส่วน เช่น ห้องเรียนอนุบาล ห้องวัสดุครุภัณฑ์ ห้องจริยศึกษา และห้องพักครู ดังนั้นจำนวนห้องเรียนจึงไม่เพียงพอที่จะจัดเป็นห้องดนตรีได้ ครูผู้สอนจึงได้จัดทำเป็นมุมดนตรีภายในชั้นเรียน ทำการฝึกซ้อมในอาคารอเนกประสงค์และมีการขนย้ายเครื่องดนตรีทุกครั้งที่มีการฝึกซ้อม

4) การเตรียมวัสดุอุปกรณ์และเครื่องดนตรีอื่น ๆ โรงเรียนบ้านดงกลางได้รับแผนจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอจำนวน 6 ดวง แต่เนื่องจากเป็นแผนเก่าที่ใช้มาแล้วจากการจัดงานมหกรรมแคนที่จังหวัดขอนแก่น สภาพของแผนมีสภาพที่ชำรุดเสียหาย ครูผู้สอนจึงได้นำแผนไปให้ช่างแคนซ่อมแซมแต่สามารถซ่อมได้เพียง 1 ดวง ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนได้เสียสละเงินส่วนตัวซื้อแคนเพิ่มอีกจำนวน 2 ดวงและขอบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียนอีกจำนวน 3 ดวง รวมมีแคนที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจำนวน 6 ดวง

5) งบประมาณดำเนินงาน ในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งเป็นปีแรกของการดำเนินงาน โรงเรียนไม่มีงบประมาณดำเนินการให้เต็มรูปแบบลงไปกลาง จึงได้จัดการเรียนการสอนในรูปแบบแคนวง ในปีต่อมาโรงเรียนได้จัดหาเครื่องดนตรีเพิ่ม เช่น พิณ กลอง โปงลาง จากเงินงบประมาณบางส่วนโรงเรียน จากนั้นจึงปรับเปลี่ยนจากรูปแบบแคนวงเป็นวงโปงลางขนาดเล็ก

3.4.2 ขั้นริเริ่ม

1) จัดประชุมนักเรียน โดยจัดประชุมนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเลือกเข้าชุมนุมที่ตนเองถนัดซึ่งจัดให้นักเรียนตั้งแต่ชั้นป.1ขึ้นไป จากนั้นลงทะเบียนสมาชิกแต่ละชุมนุมไว้

2) การสำรวจความสนใจ เมื่อนักเรียนเลือกร่วมกิจกรรมในลักษณะชุมนุมต่าง ๆ แล้ว ครูผู้สอนจึงได้พิจารณาคัดเลือกนักเรียนที่จะเรียนแคนจากจำนวนเด็กที่สมัครเข้าชุมนุมดนตรีแต่ไม่มีการใช้แบบสอบถาม

3.4.3 ขั้นดำเนินงาน

1) ผู้บริหารประชุมครูในโรงเรียนเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการมี 3 คน ประกอบด้วย ครู 2 คน ตัวแทนชุมชน 1 คน

2) คณะกรรมการประชุมปรึกษาหารือและวางแผนการดำเนินงาน ครูหัวหน้าโครงการกิจกรรมดนตรีได้ปรึกษาหารือกับคณะดำเนินงานอย่างไม่เป็นทางการในเรื่องขั้นตอนการดำเนินงานและแบ่งงานครูที่ผู้บริหารโรงเรียนแต่งตั้งให้รับผิดชอบกิจกรรมดนตรีโดยผลัดกันฝึกซ้อมนัก

เรียนคนละวัน ส่วนตัวแทนเยาวชนที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการนั้นไม่ได้มาฝึกซ้อม เพราะไม่มีความรู้ทางด้านดนตรี ทางโรงเรียนจะเชิญมาช่วยดูแลเด็กเป็นครั้งคราวในเวลาที่ทางโรงเรียนจัดกิจกรรมพิเศษ

3) การร่างระเบียบกิจกรรม ไม่มีการร่างระเบียบการจัดกิจกรรม

4) การดำเนินงาน

4.1) ลักษณะการดำเนินงานเป็นการดำเนินงานเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้นักเรียน เกิดความรักและภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมอีสาน ไม่ได้มุ่งเน้นการสร้างงานดนตรีเพื่อการประกวดแข่งขัน เนื่องจากขาดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมดนตรี บุคลากรในโรงเรียนเพียงแต่ช่วยเหลือเล็ก ๆ น้อย ๆ สภาพการดำเนินงานจึงดำเนินการได้ในรูปแบบวงโปงลางขนาดเล็ก

4.2) การสร้างขวัญกำลังใจให้กับคณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมและนักเรียน ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นในบุคลิกนิสัยส่วนตัวของครูผู้สอนว่ามีความรักความชอบในด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานและมอบความไว้วางใจในการปฏิบัติงานด้านดนตรี จึงให้ความร่วมมือทุกด้านกับกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับคณะครูและนักเรียนแต่ผู้บริหารไม่ค่อยได้อยู่ใกล้ชิดการทำงานของคณะครู เนื่องจากบ้านพักของผู้บริหารอยู่ในตัวจังหวัดขอนแก่น ต้องเดินทางไป – กลับทุกวัน การฝึกซ้อมในเวลาหลังเลิกเรียนผู้บริหารจึงมอบหมายให้ครูผู้สอนดำเนินงานตามดุลพินิจที่สมควรแต่ให้ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ

3.4.4 ขั้นตอนวัดผลและประเมินผลการดำเนินงาน การวัดและประเมินผลการดำเนินงาน มีวิธีการประเมินผลการดำเนินงาน ดังนี้ ประเมินจากผู้ชม โดยสอบถามผู้ชมว่าผลการแสดงเป็นอย่างไร มีจุดบกพร่องและขอความคิดเห็นว่าควรปรับปรุงด้านใด ลักษณะใด ผู้บริหารให้ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมบันทึกกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมการแสดงดนตรี พร้อมทั้งรายงานผลการแสดงและนำเสนอผู้บริหารปีละ 2 ครั้ง และผู้บริหารจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปจัดเก็บเป็นข้อมูลประจำปีของโรงเรียน

3.5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกเวลาเรียน

3.5.1 สถานที่ฝึกซ้อมหรือห้องดนตรี เนื่องจากโรงเรียนบ้านดงกลางเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีห้องเรียนไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมนอกเวลาเรียน เช่น กิจกรรมดนตรี จึงใช้อาคารเอนกประสงค์สำหรับทำเป็นห้องฝึกซ้อมดนตรี เครื่องดนตรีทุกเครื่องจะจัดเก็บไว้ในห้องเรียน เช่น อังกะลุง และเครื่องดนตรีไทย ดนตรีพื้นบ้านอีสาน ภายในห้องดนตรี นอกจากจะมีเครื่องดนตรีแล้ว ยังมีสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมดนตรี เช่น เครื่องขยายเสียง ลำโพง หลอดไฟ

ระดับ เมื่อจะฝึกซ้อมดนตรี ครูผู้สอนให้นักเรียนขนเครื่องดนตรีมาฝึกซ้อมที่ห้องอเนกประสงค์ซึ่งติดตั้งพัดลมเพื่อให้ได้รับอากาศบริสุทธิ์ เย็นสบายในการฝึกซ้อม

3.5.2 ระเบียบกฎเกณฑ์ที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติ

- 1) การรักษาความสะอาดและการจัดห้องดนตรี นักเรียนทุกคนทำความสะอาดห้องเรียน ดูแลรักษาเครื่องดนตรี
- 2) นักเรียนทุกคนต้องเก็บแคนให้ถูกวิธีโดยการนำแคนใส่ถุงและแขวนไว้ในที่ที่จัดให้
- 3) ทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษาเครื่องดนตรีไม่ให้ชำรุดเสียหาย

3.5.3 การสร้างแรงจูงใจในการเรียน ครูผู้สอนสร้างแรงจูงใจให้เกิดกับเด็กดังนี้

- 1) ครูนำเทปการเป่าแคนเปิดให้นักเรียนฟัง
- 2) ครูพื่อนักเรียนไปชมการแสดงดนตรีพื้นบ้าน
- 3) ครูอธิบายให้นักเรียนทราบถึงคุณค่าและประโยชน์ของดนตรีพื้นบ้าน
- 4) ครูยกตัวอย่างนักเรียนรุ่นพี่ได้รับรางวัลจากการแสดงในชุมชน
- 5) ครูชี้แนะให้นักเรียนรักและศรัทธาการเล่นดนตรี ถ้านักเรียนไม่รักหรือไม่ชอบไม่ควรจะมาเล่นเพราะจะทำให้เพื่อนๆ เสียเวลา
- 6) บุคลิกการเป่าแคนของครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักเรียน เช่น มีอารมณ์ร่วมขณะเป่าแคน โยกตัวไปตามจังหวะ ซึ่งจะสร้างความสนุกสนานให้กับนักเรียน

3.5.4 สภาพการณ์เรียนการสอนแผน

- 1) การเตรียมสื่ออุปกรณ์ ครูผู้สอนเตรียมเครื่องดนตรีแคนและดนตรีอื่น ๆ โดยนำแคนทั้ง 6 ดวงมาตรวจสอบสภาพให้มีสภาพที่สามารถใช้งานได้
- 2) การเตรียมครู ครูผู้สอนเตรียมเอกสาร ตำราเรียนหรือโน้ตเพลง การจัดทำแผนการสอน ครูผู้สอนจะจัดทำแผนการเรียนการสอน 2 ลักษณะ คือ แผนการสอนทฤษฎีและแผนการสอนสำหรับภาคปฏิบัติ จัดทำตารางการฝึกซ้อม
- 3) การเตรียมนักเรียน เนื่องจากครูผู้ฝึกสอนเป่าแคนไม่เก่ง จึงมีการเตรียมนักเรียนโดยการให้ความรู้เรื่องการใช้แคน การใช้ต้องใช้ด้วยความระมัดระวังที่สุด เพราะแคนเป็นเครื่องดนตรีที่แตกง่าย
- 4) หลักการสอน ครูผู้ฝึกสอนยึดหลักการสอน ดังนี้
 - 4.1) ดนตรีทุกประเภทที่มีในโรงเรียนต้องนำมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ต้องนำมาเล่นร่วมกันทุกเครื่อง เช่น ดนตรีไทย ดนตรีสากลและดนตรีพื้นบ้าน โดยเล่นแบบผสมผสาน
 - 4.2) การเรียนแคนที่ถูกต้อง ต้องให้เด็กได้เรียนทั้งแบบฝึกจากตัวโน้ตและเรียนต่อเพลงจากภูมิปัญญาชาวบ้าน

5) การฝึกทักษะการเป่าแคน ครูผู้ฝึกสอนแคนฝึกทักษะการเป่าแคน ดังนี้

- 5.1) ฝึกซ้อมเวลาหลังเลิกเรียนทุกวัน ๆ ละ 30 นาที หากวันใดไม่ได้ฝึกซ้อมจะฝึกซ้อมชดเชยในวันต่อมา โดยเพิ่มเวลาการฝึกซ้อมเป็น 1 ชั่วโมง
- 5.2) ฝึกทักษะการใช้นิ้วโดยให้นักเรียนหัดเป่าเป็นคู่เสียงจนครบ 7 เสียง
- 5.3) ฝึกการใช้ลม โดยฝึกการหายใจ การปล่อยลม การผ่อนลมหนักเบา เป่าออกอ่อน เป่าจังหวะถี่กระชับ
- 5.4) ฝึกการใช้ลิ้น ซึ่งเป็นเทคนิคการเป่าแคนที่ใช้เฉพาะบางกรณี
- 5.5) ขณะซ้อมครูจะจัดให้นักเรียนนั่งกับพื้นเป็นแถวเพื่อฝึกความเป็นระเบียบครูได้ฝึกให้นักเรียนจับและวางแคนพร้อมๆ กัน
- 5.6) กรณีนักเรียนขาดการฝึกซ้อมต้องมาฝึกซ้อมชดเชยในเช้าวันถัดไป
- 5.7) ส่งเสริมให้นักเรียนที่เล่นแคนเก่งช่วยฝึกซ้อมให้กับนักเรียนที่เล่นยังไม่เก่ง
- 5.8) การฝึกซ้อมแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ ฝึกทักษะและช่วงฝึกรวมวง การซ้อมรวมวงจะเป็นการซ้อมของนักเรียนชั้น ป.4-6 ให้นักเรียนระดับ ป.1-3 นั่งสังเกตการซ้อม ช่วงหยุดพักการซ้อมของนักเรียน ป.4-6 จะให้นักเรียน ป.1-3 มาฝึกเล่น โดยจะให้เล่นเครื่องดนตรีที่สามารถเล่นได้ง่ายๆ เช่น ฉิ่ง ฉาบ กลอง และให้ฝึกการเคาะโปงลาง

6) การสร้างประสบการณ์ทางดนตรี

- 6.1) กิจกรรมในโรงเรียน มีการนำกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านแสดงในโอกาสต่าง ๆ เช่น กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมวันเด็ก และบรรเลงต้อนรับผ้าป่า
 - 6.2) กิจกรรมในชุมชน ทางชุมชนได้มาขอความร่วมมือทางโรงเรียนให้นำดนตรีไปแสดงในโอกาสต่างๆ เช่น งานศพ งานกฐิน งานผ้าป่า
 - 6.3) กิจกรรมการประกวดดนตรี ยังไม่มีการนำกิจกรรมดนตรีส่งเข้าประกวด
- 7) การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ครูผู้ฝึกสอนวัดและประเมินผลดนตรี ดังนี้
- 7.1) การปฏิบัติจะวัดประเมินตั้งแต่ชั้น ป.1 – ป.6 ป.1 – ป.3 โดยวัดการเล่นเครื่องง่าย ๆ เช่น ฉิ่ง ฉาบ กลอง ประเมินการเคาะจังหวะ ป.4 – 6 การเป่าแคน
 - 7.2) สังเกตพฤติกรรมของเด็กว่าเล่นดนตรีมีความสุขหรือไม่
 - 7.3) สังเกตเก็บรักษาเครื่องดนตรี
 - 7.4) ทดสอบการอ่านโน้ต

4. โรงเรียนบ้านนาฮี

4.1 ที่อยู่ ตำบลโพนเพ็ก อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เป็นโรงเรียนขนาดที่ 1 จำนวนนักเรียน 38 คน จำนวนครู 2 คน ผู้บริหารโรงเรียนชื่อ (รักษาการแทน) นายสุนทร พิลาดอน ครูผู้ฝึกสอนแผนกชื่อ นายสุนทร พิลาดอน

4.2 ประวัติโรงเรียน โรงเรียนบ้านนาฮี ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2520 โดยผู้ปกครองได้มองเห็นสภาพของเด็กนักเรียนที่ต้องเดินทางไปเรียนอื่น คือโรงเรียนบ้านโนนสาวท. โนนเม็ก อ. มัญจาคีรี จ. ขอนแก่น จึงมีการประชุมปรึกษาหารือในระดับหมู่บ้าน ก็นายบุญมา มอญขาม ผู้ใหญ่บ้านได้วางแผนอาคารเรียนเอาไว้ ซึ่งเป็นอาคารเรียนแบบชั่วคราว แล้วขออนุญาตทางราชการ แล้วลงมือสร้างแล้วเสร็จภายใน 15 วัน ทางราชการได้ส่งนายประกอบ ศรีสุธรรม ครูโรงเรียนบ้านหนองหัวช้าง ดอนพันชาด มาเป็นครูใหญ่ และนายสุภาพ แก้วศรีหาบุตร มาเป็นครูผู้สอน วันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2522 ได้รับงบประมาณจากทางราชการสร้างอาคารเรียนหลังปัจจุบัน 1 หลัง 3 ห้องเรียน

สภาพปัจจุบัน โรงเรียนบ้านนาฮีจัดอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กมาก เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล – ก่อนประถมศึกษา – ระดับประถมศึกษา ป. – 6 มีข้าราชการครู 2 คน (ครูผู้สอนคนตรีทำหน้าที่รักษาการแทนผู้บริหารที่ย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ที่อื่น) ครูอัตราจ้าง 1 คน ไม่มีนักการภารโรง มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 38 คน

4.3 ประวัติวง เริ่มก่อตั้งและเปิดกิจกรรมการเรียนการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 – 2542 โดยครูผู้สอนคนปัจจุบันและคนเดียว เคยเป็นตัวแทนการแสดงดนตรีพื้นบ้านของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนระดับอำเภอ ระดับเขตการศึกษา จัดกิจกรรมหมอลำซึ่งนักเรียนมากกว่า 10 ปี ปี พ.ศ. 2527 ได้นำเสนอผลงานดนตรี (หมอลำซึ่งนักเรียน) ที่สถานีโทรทัศน์ช่อง 4 ปี พ.ศ. 2538 แสดงงานเพชรน้ำหนึ่ง ปี พ.ศ. 2539 แสดงงานเพชรน้ำเอก และปี พ.ศ. 2542 แสดงงานนวมินทร์มหาราช ครูผู้สอนฝึกสอนแผนกนักเรียนในโรงเรียนนี้มาแล้ว 6 รุ่น มีนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดมาแล้วประมาณ 60 คน ผลการประกวดได้รับรางวัลชนะเลิศและรองชนะเลิศอันดับ 1 รูปแบบการบรรเลงเริ่มแรกบรรเลงในรูปแบบ “แคนวง”

4.4 นโยบายการดำเนินงาน

4.4.1 ขั้นเตรียมการ

1) การเตรียมบุคลากรให้เข้าใจหลักการ ผู้บริหาร (ช่วงที่ยังไม่ย้าย) ได้มอบให้ครูหัวหน้าโครงการกิจกรรมดนตรีประชุมชี้แจงการจัดกิจกรรมดนตรีแคนต่อครูในโรงเรียนแบบไม่เป็นทางการเพื่อให้ทราบหลักการเบื้องต้นเกี่ยวกับ กิจกรรมดนตรี จากนั้นเขียนโครงการเสนอผู้บริหาร เพื่อขออนุมัติการจัดกิจกรรม

2) เรียนได้กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้แคนเพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอีสาน

3) การเตรียมสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก เนื่องจากโรงเรียนบ้านนาฮีเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่สุด ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีอาคารเรียน 1 หลัง 3 ห้องเรียน ไม่มีอาคารอเนกประสงค์ แต่มีจำนวนนักเรียนน้อย จึงสามารถจัดแบ่งห้องเรียน 1 ห้อง เป็น 2 ห้อง จึงได้จัดห้องเรียนเป็นห้องดนตรีได้อย่างถาวรแต่เป็นห้องดนตรีขนาดเล็ก

4) การเตรียมอุปกรณ์แคน เมื่อครูผู้สอนมีแนวความคิดที่อนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านอีสานแล้ว จึงเริ่มทำงานให้เป็นระบบ โดยเขียนโครงการแล้วนำเสนอผู้บริหาร แล้วศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแคนและแหล่งผลิตแคนจากภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อให้ได้แคนที่มีคุณภาพมาตรฐาน และได้จัดหาบซื้อแคนโดยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน ในระยะเริ่มแรกทางโรงเรียนจัดหาบประมาณซื้อแคนได้จำนวน 20 ดวง

5) งบประมาณการดำเนินงาน ในเรื่องงบประมาณการดำเนินงานโรงเรียนมีเพียงงบประมาณจากการสนับสนุนจากส่วนการปกครองและชุมชน ได้สนับสนุนเงินเพื่อซื้อแคน ในจำนวน 20 ดวง หลังจากนั้นไม่มีงบประมาณส่วนใดมาสนับสนุนการดำเนินงาน

4.4.2 ขั้นริเริ่ม

1) การจัดประชุมนักเรียน ครูหัวหน้าโครงการจัดประชุมนักเรียน เพื่อชี้แจงและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมดนตรีแคน เล่านิทานประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับแคน พร้อมทั้งชักชวนให้เด็กเรียนแคน

2) การสำรวจความสนใจ เนื่องจากโรงเรียนบ้านนาฮีเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่สุด มีจำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้น 38 คน ดังนั้นครูผู้สอนจึงไม่ทำการสำรวจความสนใจของเด็ก การคัดเลือกนักเรียนเป่าแคน ครูผู้สอนจะให้นักเรียนตั้งแต่ชั้นป.3 – ป.6 ทุกคนฝึกหัดเป่าแคน เพื่อจัดเป็นรูปแบบแคนวงขนาดใหญ่

4.4.3 ขั้นดำเนินงาน

1) การประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเนื่องจากเนื่องจากมีครูอยู่ 2 คน และครูอัตราจ้างอีก 1 ตำแหน่ง การดำเนินงานในระยะแรก มีจำนวนนักเรียน

ที่ฝึกเป่าแคน มีจำนวนมากถึง 18 คน ครูผู้สอนได้แบ่งเตี๊ยกออกเป็นกลุ่มแล้วเชิญบุคลากรครูในกลุ่มโรงเรียนเดียวกัน และภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องแคนมาช่วยสอน

2) คณะกรรมการประชุมปรึกษาหารือวางแผนการดำเนินงาน ไม่มีการประชุมปรึกษาหารือ เนื่องจากมีครูผู้สอนคนตรีเพียงคนเดียวส่วนภรรยาของครูผู้ฝึกสอนจะทำหน้าที่การฝึกทำรำประกอบการแสดงดนตรี ดังนั้นครูผู้สอนจึงทำการฝึกซ้อมตามเวลาที่เหมาะสมและมีการนำผลการดำเนินงานไปรายงานต่อชุมชนให้ทราบเป็นระยะ

3) การร่างระเบียบกิจกรรม ไม่มีการร่างระเบียบการจัดกิจกรรมการดำเนินการ

4) การดำเนินงาน

4.1) ลักษณะการดำเนินงาน ในระยะแรกมีสภาพที่เป็นอุปสรรคมาก เนื่องจากโรงเรียนบ้านนาสีมีจำนวนนักเรียนน้อย ไม่สามารถจะคัดเลือกหรือสรรหานักเรียนเป็นแคนได้เหมาะสม เพราะนักเรียนจากชั้นป.3 – ป.6 มีจำนวนไม่ถึง 20 คน นอกจากจะเป็นปัญหาในเรื่องการเรียนการสอนแล้ว ยังเป็นปัญหาในการจัดวง รูปแบบการแสดง เพราะร่างกายและรูปร่างของเด็กมีความแตกต่างในการฟ้อนรำก็ไม่สามารถจัดเป็นรูปแบบที่สวยงามได้

ในระหว่างปี 2537 – 2538 เป็นปีที่ทางโรงเรียนนำกิจกรรมดนตรีไปแสดงที่ชุมชนมากที่สุด เพราะชุมชนประทับใจมาก เมื่อจำนวนวันแสดงมากขึ้นๆ ทำให้ครูและนักเรียนมีเวลาฝึกซ้อมไม่เพียงพอ และมีผลกระทบในเรื่องการเรียนการสอนต่อครูและนักเรียน

4.2) การสร้างขวัญกำลังใจให้กับคณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมและนักเรียน ผู้บริหารคนก่อนในสมัยเริ่มก่อตั้งวงให้การสนับสนุนกิจกรรมเป็นอย่างดี สร้างความเป็นกันเองกับครูผู้สอน ให้คำปรึกษาหารือในเรื่องต่าง ๆ ต่อมาในช่วงที่มีการเปลี่ยนผู้บริหารคนใหม่ ผู้บริหารจะอนุมัติให้ดำเนินงาน แต่ก็ไม่สนับสนุนการดำเนินงานอย่างเต็มที่ โดยมุ่งสนับสนุนกิจกรรมกีฬาเป็นส่วนใหญ่ ปล่อยให้ครูผู้สอนดำเนินกิจกรรมดนตรีตามลำพังเพียงผู้เดียว เหตุนี้ดำเนินการได้นานก็เพราะได้รับการสนับสนุนจากชุมชน เนื่องจากครูผู้สอนมีความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นผู้ก่อตั้งวงกลองยาว วงโปงลางชาวบ้าน ผู้บริหารสนับสนุนในลักษณะการเห็นด้วย แต่ไม่ได้จัดหางบประมาณมาสนับสนุนถึงแม้จะมีการบ่างแต่ก็เป็นครั้งคราวและจำนวนน้อย

4.4.4 **ขั้นวัดและประเมินผลการดำเนินงาน** การวัดและประเมินผลการดำเนินงาน โรงเรียนจะวัดโดยสอบถามความคิดเห็นจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่ายและเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้สอบถามจากบุคคลภายนอกหลาย ๆ ครั้งมาสรุปผล แล้วเชิญบุคคลผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานรวมทั้งนักเรียนทราบ และให้บุคคลต่าง ๆ แสดงความคิดเห็นตามข้อมูลที่ได้รับมาว่าเป็นจริงหรือไม่ หากไม่มั่นใจก็ลองทำแบบเดิมอีกครั้ง หากมีความบกพร่องจริงในส่วนนั้น ๆ ก็หาวิธีกันอีกครั้งเพื่อหาทางแก้ไข

4.5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกเวลาเรียน

4.5.1 ห้องดนตรี ครูผู้ฝึกสอนได้จัดแบ่งห้องเรียนออกเป็น 2 ส่วน จัดทำเป็นห้องดนตรีขนาดเล็ก สามารถฝึกซ้อมนักเรียนได้ครั้งละกลุ่ม หากจะรวมวงกันทั้งหมดทุกคน ครูผู้สอนจะให้นักเรียนออกมาเป่าแคนรวมกันนอกห้องเรียน การจัดตกแต่งห้องดนตรี ครูผู้สอนจะจัดเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการเรียน ภายในห้องจะมีสื่อต่าง ๆ เช่น รูปภาพแคนและเครื่องดนตรี ภาพการประดิษฐ์แคน แผนภูมิโน้ตเพลง ภาพการฟ้อนรำและภาพการเล่นพื้นเมืองของชาวอีสาน

4.5.2 ภาระเบี่ยงที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติ มีระเบียบที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติ โดยครูและนักเรียนร่วมกันสร้างระเบียบการใช้ห้องดนตรี ดังนี้

1. ก่อนการฝึกหัดดนตรีนักเรียนจะต้องทำการไหว้ครูทุกครั้ง
2. นักเรียนทุกคนจะต้องเชื่อฟัง เคารพ และตั้งใจฝึกซ้อมเมื่อภูมิปัญญาชาวบ้านมาให้คำแนะนำ
3. นักเรียนจะต้องดูแลรักษาเครื่องดนตรีไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหาย หากเกิดการชำรุดเสียหายต้องแจ้งให้ครูทราบทันที

4.5.3 การสร้างแรงจูงใจในการเรียน

ครูผู้สอนมีวิธีการสร้างแรงจูงใจ ดังนี้

1. การสร้างแรงจูงใจก่อนเรียน ครูผู้สอนจะเชิญหมอแคนอาชีพมาเป่าแคนให้นักเรียนฟังประมาณ 1 สัปดาห์ เพื่อให้เด็กได้รับความรู้และประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับวิธีการเป่าแคนและลายแคน
2. ครูผู้สอนใช้คำพูดชมเชย ให้กำลังใจในการฝึกหัด ปลอดภัยเมื่อเด็กเกิดความท้อแท้และการให้รางวัลเสริมแรงเล็ก ๆ น้อย ๆ
3. ครูนำนักเรียนไปชมการแสดงของโรงเรียนอื่นที่จะเข้าร่วมประกวดแข่งขัน แล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เปรียบความสามารถของตนกับผู้อื่นและเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กพัฒนาตนเอง

4.5.4 สภาพการเรียนการสอน

1) การเตรียมสื่ออุปกรณ์ ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญและมีความสามารถในการเล่นดนตรี จึงไม่เป็นปัญหาอุปสรรคในเรื่องการเตรียมแคน จะรู้สาเหตุที่เกิดขึ้นกับแคนแต่ละดวง ครูจะตรวจสอบซ่อมแซมแก้ไขแคนแต่ละดวงให้ได้เสียงที่ดีก่อนที่จะนำมาให้เด็กได้ฝึกหัด

2) การเตรียมครู ไม่มีการเตรียมครูผู้สอน เนื่องจากครูผู้เป็น ผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องดนตรีพื้นบ้าน มีความสามารถเป่าแคนได้ดีในระดับหมอแคน มีความสามารถในการเล่น อิเล็กทรอนิกส์เป็นหัวหน้าคณะหมอลำ จึงไม่เป็นปัญหาในเรื่องการสอนการฝึกหัดแคน จำนวน 18 คน ครูผู้สอนจึงแก้ปัญหาโดยเชิญครูโรงเรียนมาช่วยสอน

3) การเตรียมเด็ก ในเรื่องการเตรียมผู้เรียน โรงเรียนบ้านนาฮีไม่มีการเตรียมผู้เรียนเพราะไม่มีการสำรวจความสนใจของนักเรียน เด็กนักเรียนทุกคนตั้งแต่ชั้น ป. 3-ป.6 (ประมาณ 20 คน) จะต้องเรียนเป่าแคนทุกคน

4) หลักการสอน ครูผู้สอนยึดหลักการสอน ดังนี้

4.1) ครูดนตรีต้องแสดงออกให้นักเรียนเกิดความรู้สึกในด้านบุคลิกคือ ต้องเป็นผู้มีความสุข อารมณ์ดีและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ เพื่อเป็นแม่แบบในการปลูกฝังคุณธรรมให้กับนักเรียน

4.2) ครูต้องแสดงออกในด้านความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมอีสานและมีจิตวิญญาณที่จะสืบสานภูมิปัญญาให้คงอยู่ต่อไป

4.3) ครูผู้สอนควรเล่นดนตรีอีสานให้เด็กได้ยินได้ฟังเป็นประจำ เพื่อให้ซึมซับและเกิดความผูกพันในตัวเด็ก

4.4) นักเรียนที่เรียนแคนทุกคนต้องสามารถเล่าประวัติความเป็นมา ความพิเศษของแคน ภูมิปัญญาที่สร้างชื่อเสียงในด้านการเป่าแคนได้ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้เด็กเกิดความรักและหวงแหนศิลปวัฒนธรรมอีสาน

5) การฝึกทักษะการเป่าแคน ครูผู้สอนฝึกทักษะการเป่าแคนตามขั้นตอน ดังนี้

5.1) ฝึกซ้อมทุกวันหลังเวลาเลิกเรียน

5.2) ให้นักเรียนรุ่นพี่ที่เรียนจบ ป. 6 แล้วมาช่วยครูฝึกสอนเป็นบางวัน

5.3) เล่าประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับแคนให้นักเรียนฟัง แล้วมีการทดสอบความเข้าใจและความจำนักเรียนทุกคน

5.4) ฝึกตำแหน่งการใช้นิ้วทั้งด้านซ้ายและด้านขวา

5.5) ฝึกเป่าตามตำแหน่งนิ้วให้ถูกต้องโดยไม่เรียงบันไดเสียง

5.6) ฝึกเป่าตามตำแหน่งนิ้วให้ถูกต้องตามบันไดเสียงจาก โด เร มี / เร มี ฟา / มี ฟา ซอล / ฟา ซอล ลา / ซอล ลา ที / ลา ที โด ตามลำดับ จนกว่านักเรียนจะคล่อง

5.7) ครูเขียนโน้ตเพลงไว้บนกระดาน ให้นักเรียนเป่าแคนตามโน้ตเพลง ครูเกาะจังหวะเพื่อฝึกการอ่านโน้ต

5.8) การฝึกเป็นเพลงหรือเป็นลายแคน ครูผู้สอนจะให้นักเรียนท่องทำนองหรือลายจนจำได้ แล้วจึงให้เป่าตามทำนองครั้งละ 2 ห้องเพลงและเพิ่มเป็น 4 ห้องเพลง 8 ห้องเพลงและจบเพลง

5.9) ฝึกเป่าเพลงทำนองช้า ๆ เช่น เพลง ธรณีกันแสง แล้วจึงให้ฝึกหัดเพลงเร็วขึ้น

5.10) ฝึกเป่าเพลงที่เป็นลายแคนโดยเฉพาะ

6) การสร้างประสบการณ์ทางดนตรี

6.1) กิจกรรมในโรงเรียน นำกิจกรรมดนตรีแสดงในวันสุดสัปดาห์เพื่อให้นักเรียนในโรงเรียนได้เห็นความสามารถของนักดนตรี นอกจากนั้นยังแสดงในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น กิจกรรมวันแม่ วันเด็ก วันขึ้นปีใหม่ วันเกษียณข้าราชการครู วันเลี้ยงส่งและต้อนรับคณะครู

6.2) กิจกรรมในชุมชน ครูผู้สอนนำนักเรียนไปเป่าแคนให้ผู้ปกครองฟังในโอกาสที่ฝ่ายปกครองจัดประชุมชาวบ้าน แสดงในงานต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น งานบุญ งานผ้าป่า งานศพ งานอุทิศส่วนกุศล รวมทั้งรับงานการแสดงที่มีผู้มาติดต่อไปแสดง รวมการแสดงดนตรีในชุมชนประมาณ 100 ครั้ง

6.3) กิจกรรมการประกวดดนตรี พ.ศ. 2527 ได้นำเสนอผลงานดนตรี หมอลำซึ่งนักเรียนที่สถานีโทรทัศน์ช่อง 4 ปี เคยส่งวงแคนเข้าบรรเลงและประกวดในงานเสียงแคนดอกคูนที่จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2538 แสดงงานเพร่น้ำหนึ่ง ปี พ.ศ. 2539 แสดงงานเพร่น้ำเอก และปี พ.ศ. 2542 แสดงงานนวมินทร์มหาราชา

การควบคุมความประพฤตินักเรียนในการไปแสดงดนตรี ครูผู้สอนถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องยึดปฏิบัติมากที่สุด เพราะเด็กส่วนมากผู้ปกครองจะไม่มาควบคุมด้วยเนื่องจากมีการแสดงดนตรีเป็นประจำ จะมีมาบ้างครั้งละ 3-4 คนเท่านั้น ครูผู้สอนจึงได้วางระเบียบการเพื่อความปลอดภัยของนักเรียน ดัง

1. จัดระเบียบการขึ้น-ลงรถอย่างเป็นระเบียบ
2. จัดบันทึกตรวจสอบจำนวนนักเรียนให้ครบและตรงตามจำนวนที่ไป
3. จัดเวลาปฏิบัติกิจกรรมส่วนตัวให้เป็นเวลา เช่น ให้นักเรียนบริการตนเองในเรื่องต่าง ๆ เช่น สัมภาระส่วนตัวพร้อมกัน เข้าที่พัก อาบน้ำและรับประทานอาหารพร้อมกัน
4. ครูผู้สอนขอความร่วมมือกับชุมชนที่ไปแสดงให้ช่วยควบคุมดูแลนักเรียน
5. นักเรียนที่มีกิจธุระส่วนตัวต้องแจ้งให้ครูทราบเพื่อการควบคุมดูแล
7. การวัดผลและประเมินผลด้านการเรียนการสอน ครูผู้ฝึกสอนวัดและประเมินผลด้านการเรียนการสอน ดังนี้

- 7.1) สังเกตความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
- 7.2) ทดสอบความเชื่อมั่นของเด็ก โดยให้ปฏิบัติเป่าแคนเป็นกลุ่ม จากกลุ่มละหลาย ๆ คน และลดจำนวนคนในกลุ่มลงเรื่อย ๆ
- 7.3) ให้นักเรียนทดสอบปฏิบัติเป็นรายบุคคล
- 7.4) จัดแข่งขันเป่าแคนเป็นกลุ่มในวันสุดสัปดาห์เพื่อให้เด็กเกิดความสนุกสนาน เป็นการประเมินความพร้อมของกลุ่มในเรื่องความสามัคคีและด้านการพัฒนาการดนตรี

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมปฏิบัติเครื่องดนตรีแคนนอกเวลาเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อแนวทางการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนจำนวนทั้งสิ้น 8 โรงเรียน และโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจำนวน 4 โรงเรียน

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน และได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบในเรื่อง นโยบายการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งจะเปรียบเทียบแนวทางดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นริเริ่ม ขั้นดำเนินการและขั้นวัดผลประเมินผลการดำเนินงาน

2. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพการเรียนการสอนและการแก้ไขปัญหาอุปสรรคการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์พร้อมทั้งตารางเปรียบเทียบแนวปฏิบัติในการดำเนินงานของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน จากการวิเคราะห์ข้อมูลให้ผลดังนี้

5.1 ด้านนโยบายการดำเนินงาน ผู้วิจัยได้นำหลักการดำเนินงานของ สุนน อมรวิวัฒน์และคณะ (2526: 190) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมนักเรียน 4 ขั้น คือ ขั้นเตรียมงาน ขั้นริเริ่มขั้นดำเนินการและขั้นประเมินผล

1. **ขั้นเตรียมงาน** การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แรกที่ทางโรงเรียนจะต้องดำเนินการวางแผนและจัดทำคือ การเตรียมงาน ดังนั้น โรงเรียนที่มีนโยบายจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องเตรียมการในด้านต่าง ๆ เช่น การเตรียมบุคลากรให้เข้าใจหลักการ วิธีการจัด จากนั้นกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ให้แน่นอน รวมทั้งการเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนงบประมาณในการดำเนินงานให้พร้อม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจำนวน 8 โรงเรียน และโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำนวน 4 โรงเรียน ในด้านขั้นเตรียมงาน นำมาเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงาน ดังตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบแนวทางดำเนินงาน ขั้นเตรียมการ ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

ตารางที่ 13 แสดงการเปรียบเทียบแนวทางดำเนินงาน “ขั้นเตรียมการ” ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นตอนการดำเนินงาน	โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ รวม 8 โรงเรียน		โรงเรียนที่ไม่ประสบผล สำเร็จรวม 4 โรงเรียน	
	ดำเนินการ	ไม่ดำเนินการ	ดำเนินการ	ไม่ดำเนินการ
1. การเตรียมบุคลากร	8	-	4	-
2. กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์	8	-	4	-
3. การเตรียมสถานที่	3	5	3	1
4. การเตรียมวัสดุอุปกรณ์	8	-	3	1
5. การเตรียมงบประมาณ	7	1	-	4

จากตาราง เปรียบเทียบการดำเนินงาน “ขั้นเตรียมงาน” จะเห็นได้ว่าโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มคือโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการเตรียมงาน ด้านการเตรียมบุคลากร การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์เหมือนกัน ส่วนการเตรียมด้านสถานที่ โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีการเตรียมการจำนวน 3 ใน 8 โรงเรียน โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จมีการจัดเตรียมเพียง 1 ใน 4 โรงเรียน ส่วนการเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์พบว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีการเตรียมการสื่อวัสดุอุปกรณ์ครบทุกโรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จมีการเตรียมการเพียง 3 ใน 4 โรงเรียน ในด้านการเตรียมงบประมาณเพื่อดำเนินการ

พบว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีการเตรียมการจำนวน 7 ใน 8 โรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จพบว่าไม่มีโรงเรียนใดเตรียมการในเรื่องดังกล่าว

1.1 การเปรียบเทียบวิธีดำเนินงานในขั้นการเตรียมงาน

1.1.1 การประชุมครูในโรงเรียนเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางการจัดกิจกรรม

1) โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ดำเนินการโดยผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมชี้แจง

ทำความเข้าใจกับคณะครู นักเรียนและชุมชน พยายามให้บุคคลต่าง ๆ เห็นความสำคัญของดนตรีพื้นบ้านอีสาน ให้มีความตระหนักที่จะเข้าร่วมปฏิบัติงาน ชี้แจงรายละเอียดรูปแบบลักษณะขั้นตอนงบประมาณและวัสดุในการดำเนินงาน อีกทั้งให้คณะครูได้แสดงความคิดเห็น เสนอแนะวิธีการดำเนินงาน จากนั้นให้ครูหัวหน้าโครงการเขียนบันทึกความประสงค์ในการจัดกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านแล้วจัดทำโครงการเสนอผู้บริหารเพื่อพิจารณาอนุมัติดำเนินการ

2) โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ดำเนินการโดยฝ่ายบริหารจัดการประชุมคณะ

ครูเพียง 2 ใน 4 โรงเรียน อีก 2 ใน 4 โรงเรียนจะดำเนินการโดยคณะกรรมการที่รับผิดชอบกิจกรรมดนตรีที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียนให้ชักชวนคณะครูในโรงเรียนเข้าร่วมดำเนินงาน แล้วจัดประชุมคณะดำเนินงานเพื่อชี้แจงรายละเอียดของการจัดกิจกรรมและเขียนโครงการเสนอผู้บริหารเพื่อพิจารณาอนุมัติ

จากผลการวิจัยเปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในขั้นเตรียมงาน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานน้อยกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ จะเห็นได้จากผู้บริหาร 2 ใน 4 โรงเรียนไม่ได้จัดการประชุมชี้แจงคณะครูด้วยตนเอง แต่มอบหมายให้ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมดนตรีดำเนินการประชุมชี้แจงแทนผู้บริหารโรงเรียน

1.1.2 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1) โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ การกำหนดวัตถุประสงค์เบื้องต้น เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ที่คล้ายกันโดยทั่วไป คือเพื่ออนุรักษ์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน เพื่อให้เด็กได้มีสุนทรียะทางด้านดนตรี เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เพื่อส่งเสริมความสามารถเฉพาะตัวของนักเรียน เพื่อนำกิจกรรมดนตรีไปใช้ในชุมชนและเป็นการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน แต่การกำหนดวัตถุประสงค์ในข้ออื่น ๆ นั้น เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ที่เด่นชัดที่บ่งบอกถึงปรัชญาของแต่ละโรงเรียนว่าจะนำมาซึ่งความสำเร็จในการดำเนินงานด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและดนตรีพื้นบ้านอีสาน เช่น โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจำนวน 2 โรงเรียน ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ว่า เพื่อรักษาเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่นโดยเฉพาะแคน ให้นักเรียนมี

ความสำคัญว่าจังหวัดขอนแก่นเป็นเมืองดอกคูณเสียงแคน บางโรงเรียนกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อสานต่อ (กิจกรรมดนตรีพื้นบ้าน) ต่อจากผู้บริหารโรงเรียนคนเดิม บางโรงเรียนกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อสนอง นโยบายของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เพื่อให้เป็นโรงเรียนแกนนำด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน ในระกลุ่มโรงเรียนและระดับอำเภอ บางโรงเรียนได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ในระดับสูงที่จะพัฒนา วงดนตรีพื้นบ้านให้ถึงจุดนักแสดงที่มีคุณภาพ โดยการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลงาน ดนตรีพื้นบ้านอีสานทั้งในระดับชุมชน ระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับอำเภอและระดับจังหวัด มุ่งหวังการส่งวงเข้าแข่งขันประกวดดนตรีในโอกาสต่าง ๆ

2) โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้ง 4 โรงเรียน ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานไว้คือ เพื่ออนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน เพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติเครื่องดนตรีแคนและดนตรีพื้นบ้านอีสาน และ เพื่อสนับสนุนนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ที่กำหนดให้นักเรียนได้เรียนรู้และมีสุนทรียะทาง ด้านดนตรี กีฬาและศิลปะ

ผลการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแลโรงเรียน ที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 ประเภทได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่เหมือนกันบางส่วนคือ เพื่ออนุรักษ์สืบสานดนตรีพื้นบ้านอีสาน ส่วนวัตถุประสงค์ในการคาดหวังความก้าวหน้าทางกิจกรรม ดนตรีนั้นมีน้อยกว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ

1.1.3 การเตรียมสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

1) โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ดำเนินการโดยจัดให้มีห้องดนตรี สถานที่ฝึกซ้อม สื่อและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการฝึกสอน โรงเรียนที่มีอาคารเรียนเพียงพอจะจัดตกแต่งห้องเรียนให้ เป็นห้องดนตรีโดยเฉพาะ ส่วนโรงเรียนที่ไม่สามารถจัดเป็นห้องดนตรีได้ เนื่องจากอาคารเรียนไม่ เพียงพอ ทางโรงเรียนจะแก้ปัญหาโดยใช้อาคารอเนกประสงค์เป็นสถานที่ฝึกซ้อม บางโรงเรียนจะจัด เป็นแบบถาวรโดยแบ่งส่วนหน้าอาคารยกพื้นขึ้นลักษณะเป็นเวทีการแสดง จัดด้านข้างเป็นห้องเก็บ เครื่องดนตรี บางโรงเรียนไม่มีงบประมาณจัดทำ ก็จะใช้ห้องอเนกประสงค์บ้าง ใต้ถุนอาคารเรียนที่เท พื้นคอนกรีตตลอดอาคารบ้าง โดยใช้เป็นแต่เพียงสถานที่ฝึกซ้อมเท่านั้น เมื่อเลิกฝึกซ้อมก็จะนำ เครื่องดนตรีไปเก็บไว้ในห้องพักรูหรือในห้องเรียนที่จัดเป็นมุมดนตรี

2) โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่าการเตรียมสถานที่และสิ่ง อำนวยความสะดวกของโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จค่อนข้างจะพบปัญหาอุปสรรคมาก เนื่องจาก แต่ละโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก อาคารเรียน ห้องเรียนมีไม่เพียงพอ จึงใช้อาคารอเนกประสงค์เป็นสถานที่ฝึกซ้อมดนตรีจำนวน 3 ใน 4 โรงเรียน อีก 1 โรงเรียน ใช้ ห้องเรียนที่ว่างเป็นห้องฝึกซ้อมและเก็บเครื่องดนตรี เหตุที่จัดชั้นเรียนเป็นห้องดนตรีได้ เนื่องจาก

เป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีนักเรียนทุกชั้นเพียง 38 คน มีอาคารเรียน 1 หลัง 3 ห้องเรียน และจัดการเรียนการสอนแบบรวมนักเรียนหลายชั้นเข้าเรียนด้วยกัน จึงมีห้องเรียนเหลือเพียงพอที่จะจัดเป็นห้องดนตรีได้ ส่วนโรงเรียนอีก 3 โรงเรียนนั้นบางโรงเรียนใช้ห้องเรียนเป็นห้องดนตรีเฉพาะในปีแรกของการจัดกิจกรรม แต่ในปีต่อมาทางโรงเรียนได้เปลี่ยนห้องดนตรีเป็นห้องเรียนตามเดิมเนื่องจากโรงเรียนมีจำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการฝึกซ้อมดนตรีจึงเปลี่ยนมาใช้อาคารอเนกประสงค์ และโรงเรียน 2 ใน 4 โรงเรียนไม่เคยมีห้องดนตรีเลย จะทำการฝึกซ้อมที่อาคารอเนกประสงค์โดยตลอดมาตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนกระทั่งหยุดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผลการวิจัยเปรียบเทียบการเตรียมสื่ออุปกรณ์แคนและสิ่งอำนวยความสะดวกโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จกับโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 ประเภทต่างก็ได้รับปัญหาอุปสรรคในด้านการจัดหาห้องดนตรี แม้ว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะมีห้องดนตรีมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ก็มีเพียงร้อยละ 50 เท่านั้นที่มีห้องดนตรีเพียง 4 ใน 8 โรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จทั้ง 4 โรงเรียน โรงเรียนสามารถจัดหาห้องดนตรีได้เพียง 1 โรงเรียนเท่านั้น เนื่องจากมีอาคารเรียนไม่เพียงพอ ที่ได้จัดหาห้องดนตรีแล้วแต่สามารถดำเนินการได้เพียงปีเดียว ทางโรงเรียนก็ได้เปลี่ยนห้องดนตรีมาเป็นห้องเรียนตามเดิมเนื่องจากจำนวนนักเรียนในโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น

1.1.4 การเตรียมสื่ออุปกรณ์แคน

1) โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ได้จัดหาแคนตามงบประมาณและความพร้อมของแต่ละโรงเรียน จำนวนแคนตั้งแต่ 2 – 100 ดวง แคนที่นำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนมีทั้งแคนลิ้นเงินและแคนลิ้นทอง แคนลิ้นทองเหมาะสำหรับการฝึกหัดเพราะราคาไม่แพง ส่วนแคนลิ้นเงินเหมาะที่จะนำมาใช้ในการแสดงดนตรีเพราะเสียงไพเราะนุ่มนวล สร้างอารมณ์ทางดนตรีให้กับนักเรียนที่เป่าแคนได้อย่างดี สื่ออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนและการแสดงดนตรีได้แก่ เครื่องดนตรีอีสาน แผนภูมิการฝึกหัดแคน แผนภูมิเพลงหรือลายแคน เทปเพลง ซีดี เครื่องขยายเสียง ชุดแต่งกายนักเรียนดนตรี ชุดฟ้อนรำ เครื่องประกอบหน้าเวที ตู้เก็บเครื่องดนตรีและชุดแสดง

2) โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ การเตรียมสื่ออุปกรณ์แคนและสิ่งอำนวยความสะดวก โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ได้จัดหาแคนและเครื่องดนตรีอย่างอื่นตั้งแต่ 2 – 30 ดวง โดยใช้ทั้งแคนลิ้นเงินและแคนลิ้นทอง บางโรงเรียนใช้เฉพาะแคนลิ้นทอง แคนลิ้นทองเหมาะสำหรับการฝึกหัด ส่วนแคนลิ้นเงินเหมาะที่จะนำมาใช้ในการแสดงดนตรี สื่ออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน ได้แก่ เครื่องดนตรีอีสาน แผนภูมิเพลง เทปเพลงหรือลายแคน วีดิทัศน์ โน้ตเพลงหรือลายแคน รูปภาพการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่เป็นปัญหาสังคม

การเตรียมสื่ออุปกรณ์แคนและสิ่งอำนวยความสะดวกโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จกับโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ผลการวิจัยเปรียบเทียบ พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 ประเภทต่างก็ได้รับปัญหาอุปสรรคในการจัดหาห้องดนตรี แม้ว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะมีห้องดนตรีมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ก็มีเพียงร้อยละ 50 เท่านั้นที่มีห้องดนตรีเพียง 4 ใน 8 โรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จทั้ง 4 โรงเรียน โรงเรียนสามารถจัดหาห้องดนตรีได้เพียง 1 โรงเรียนเท่านั้น เนื่องจากมีอาคารเรียนไม่เพียงพอ ที่ได้จัดหาห้องดนตรีแล้วแต่สามารถดำเนินการได้เพียงปีเดียว ทางโรงเรียนก็ได้เปลี่ยนห้องดนตรีมาเป็นห้องเรียนตามเดิมเนื่องจากจำนวนนักเรียนในโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น

1.1.5. การจัดงบประมาณเพื่อดำเนินการ

1) **โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ** การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนได้รับการช่วยเหลือจากหลายฝ่าย เช่น งบประมาณจากทางราชการ งบประมาณประจำปีของโรงเรียน งบช่วยเหลือจากสมาชิกสภาจังหวัด งบสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล เงินช่วยเหลือจากผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูในโรงเรียน จากกลุ่มแม่บ้าน จากชาวบ้านและผู้ปกครองนักเรียนที่เรียนแคน บางโรงเรียนได้รับเงินส่วนแบ่งจากผู้ขายหนังสือเรียนในโรงเรียน บางโรงเรียนได้รับเงินสนับสนุนจากบริษัท ห้างร้านและองค์กรต่าง ๆ ในส่วนการได้รับความช่วยเหลือนี้เป็นเพียงการได้มาเพียงบางส่วนเท่านั้นไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้นโรงเรียนต่าง ๆ จึงได้จัดหางบประมาณเพิ่มเติมเพื่อให้มีอุปกรณ์เครื่องดนตรีเพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่จะฝึกหัดและให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความสะดวก

วิธีการจัดหางบประมาณซื้อเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแต่ละโรงเรียนนั้นมีวิธีการจัดหางบประมาณหลายรูปแบบตามความต้องการเครื่องดนตรี ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความพร้อมของแต่ละโรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่จะมีความพร้อมมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก การประสานงานมีความสะดวกรวดเร็ว มีบุคลากรที่จะดำเนินการอย่างเพียงพอ โรงเรียนขนาดใหญ่บางโรงเรียนสามารถจัดหางบประมาณเพื่อตั้งวงโปงลางขนาดใหญ่ มีเครื่องดนตรีครบทุกชนิดได้ในปีเดียว ด้วยการจัดงานผ้าป่าสามัคคีร่วมกับชุมชนโดยกำหนดจุดประสงค์เพื่อจัดหาเครื่องดนตรีอีสาน จนสามารถตั้งวงโปงลางอย่างรวดเร็ว

โรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่สามารถที่จะจัดหางบประมาณให้เพียงในการจัดซื้อเครื่องดนตรีก็เริ่มดำเนินการสร้างวงขนาดเล็ก โดยครูผู้สอนเสียสละเงินส่วนตัวซื้อแคนและไปยืมแคนหรือเครื่องดนตรีต่าง ๆ จากเพื่อนครู จากโรงเรียนที่มีเครื่องดนตรีอีสานและจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีเครื่องดนตรีมาทำการฝึกสอนนักเรียน แล้วจึงค่อยพัฒนางวงเรื่อย ๆ จนสามารถเป็นวงโปงลางขนาดเล็กได้

เมื่อโรงเรียนได้ดำเนินการจัดหางบประมาณซื้อเครื่องดนตรีได้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จส่วนมาก จะจัดแบ่งเงินงบประมาณที่จัดหามาได้บางส่วนไว้เพื่อการดำเนินงาน แต่บางโรงเรียนที่ใช้งบประมาณที่หาไม่ได้หมดไปกับการซื้อเครื่องดนตรี ผู้บริหารโรงเรียนก็จะประชุมบอกกล่าวคณะครูในโรงเรียนให้พร้อมที่จะช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมเมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ดังนั้นจึงทำให้โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง

2) โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ วิธีการจัดหางบประมาณเพื่อนำมาจัดซื้อเครื่องดนตรีแคนของโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่าโรงเรียนจำนวน 3 ใน 4 โรงเรียน ได้ใช้หลักและวิธีการอย่างเดียวกันคือ ขอรับบริจาคจากส่วนต่าง ๆ เช่น จากผู้รับเหมาส่งนมโรงเรียน จากชาวบ้านและผู้ปกครองนักเรียน จำนวนแคนที่รับบริจาคมิตั้งแต่ 10 - 30 ดวง บางโรงเรียนนอกจากได้รับการบริจาคเพื่อซื้อแคนแล้วยังได้รับการบริจาคให้ซื้อเครื่องดนตรีชนิดอื่นอีก ส่วนอีก 1 ใน 4 โรงเรียนไม่ได้จัดหางบประมาณแต่อย่างใด แต่ได้รับการจัดสรรแคนจากหน่วยงานต้นสังกัดจำนวน 6 ดวง ซึ่งเป็นแคนที่มีสภาพชำรุดเสียหายเป็นบางส่วน ทางโรงเรียนต้องนำไปให้ช่างซ่อมแซมเพื่อให้มีสภาพพอที่จะใช้งานได้

เมื่อโรงเรียนได้ดำเนินการจัดหางบประมาณซื้อเครื่องดนตรีที่ได้จากการบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนให้การช่วยเหลือแล้ว ทางโรงเรียนได้นำเงินที่ได้ไปจัดซื้อเครื่องดนตรีทั้งหมดเพื่อให้ได้เครื่องดนตรีครบตามจำนวนที่ต้องการโดยไม่ได้จัดแบ่งเงินไว้เพื่อการดำเนินงาน เมื่อถึงขั้นดำเนินงานจึงทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคในระยะต่อมา

จากการศึกษาวิจัยและเปรียบเทียบแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในด้านการจัดหางบประมาณเพื่อดำเนินการ พบว่า โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจำนวน 3 ใน 4 โรงเรียน มีความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรคงานดนตรีพื้นบ้านอยู่ในระดับสูงเหมือนกับโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ แต่เมื่อโรงเรียนได้รับแคนเพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้วก็ไม่สามารถดำเนินงานอย่างต่อเนื่องได้เนื่องจากในระยะต่อมาอุปกรณ์แคนเกิดการชำรุดเสียหาย และไม่มีการสำรองบซ่อมแซมไว้ จึงหยุดกิจกรรมการเรียนการสอนไปในที่สุด

1.2 ขั้นริเริ่ม การดำเนินงานในขั้นนี้ ทางโรงเรียนจะต้องดำเนินการโดยจัดประชุมนักเรียนเพื่อให้ทราบว่า ทางโรงเรียนจะจัดให้มีกิจกรรมใดบ้าง รวมทั้งชี้แจงความมุ่งหมายและประโยชน์ที่จะได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละประเภท จากนั้นสำรวจความสนใจและความสามารถเฉพาะตนของนักเรียน เพื่อช่วยแนะให้นักเรียนเลือกทำกิจกรรมให้ถูกต้องเหมาะสม จากการศึกษา พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ดำเนินงานในขั้นริเริ่ม ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 แสดงการเปรียบเทียบแนวทางดำเนินงาน “ขั้นริเริ่ม” ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผน

ขั้นตอนการดำเนินงาน	โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ รวม 8 โรงเรียน		โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ รวม 4 โรงเรียน	
	ดำเนินการ	ไม่ดำเนินการ	ดำเนินการ	ไม่ดำเนินการ
1. จัดประชุมนักเรียน	8	-	4	-
2. สำรวจความสนใจ	8	-	3	1

จากตาราง แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีการจัดประชุมนักเรียนเพื่อแจ้งให้ทราบถึงความมุ่งหมายและประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนแผน แต่ขั้นตอนการสำรวจความสนใจและความสามารถเฉพาะตนเพื่อคัดเลือกรับเข้ารับการฝึกหัดเรียนแผน โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้มีการสำรวจความสนใจเด็กทั้ง 8 โรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ มีการสำรวจเพียง 3 ใน 4 โรงเรียน

1.2.1 การเปรียบเทียบวิธีการดำเนินงานในขั้นริเริ่ม

1) **โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ** ตามหลักการแล้วในขั้นริเริ่มนี้ โรงเรียนจะจัดประชุมนักเรียนแล้วสำรวจความสนใจของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้เลือกเข้าร่วมกิจกรรมที่ตามความสนใจและความถนัด โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จส่วนมากจะเริ่มต้นด้วยการจัดประชุมนักเรียนเป็นอันดับแรก แต่มีโรงเรียน 2 โรงเรียน ที่มีการใช้วิธีการแตกต่างไปจากโรงเรียนอื่น ๆ โดยก่อนที่จะมีการจัดประชุมนักเรียน ทางโรงเรียนจะมีการสร้างความสนใจให้กับนักเรียนด้วยการนำเทพเพลงหรือซีดีเพลงเกี่ยวกับการบรรเลงเพลงและดนตรีพื้นบ้านอีสานมาเปิดให้นักเรียนในโรงเรียนฟัง เพื่อให้นักเรียนได้คุ้นเคยกับเสียงแคนและดนตรีพื้นบ้าน อีกวิธีหนึ่งที่บางโรงเรียนได้นำมาใช้คือ โรงเรียนทำการประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนทุกคนให้มาลองสัมผัส มาหัดเป่าแคนและเล่นเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และรู้จักตนเองและเด็กจะได้รู้รสชาติความไพเราะของเสียงแคนและดนตรีอีสานอันจะนำไปสู่ความมีสุนทรียะทางด้านดนตรี โดยใช้เวลาประมาณ 1 เดือน จากนั้นจึงจัดประชุมนักเรียนเพื่อชี้แจงถึงวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมนอกเวลาเรียน โดยจัดเป็นชุมนุมต่าง ๆ รวมทั้งการแจ้งจุดประสงค์การเรียนให้ทราบถึงความสำคัญของการสืบทอดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานว่ามีความจำเป็นต่อคนอีสานอย่างไรและประโยชน์ที่ได้จากการเรียนแผน

หลังจากทางโรงเรียนจัดประชุมนักเรียนเพื่อชี้แจงแล้ว จึงดำเนินการสำรวจความสนใจของนักเรียน โดยฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจการนักเรียน หรือฝ่ายคณะกรรมการกิจกรรมดนตรี ทั้งนี้แล้ว

แต่ผู้บริหารโรงเรียนจะมอบหมายให้ดำเนินการ จัดทำแบบสอบถามหรือแผ่นพับแจกนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้เลือกกิจกรรมที่ตนเองสนใจ ครูผู้มีประสบการณ์ด้านการสอนแคนบางคน จะแจ้งจำนวนรับนักเรียนที่ต้องการจะเรียนแคนไว้มากกว่าเครื่องดนตรีชนิดอื่น เนื่องจากแคนเป็นเครื่องดนตรีที่ต้องใช้ความอดทนในการฝึกหัดสูง เด็กนักเรียนที่สมัครเรียนแคนจะขอลาออกเป็นจำนวนมากเนื่องจากแพ้กลิ่นชั้นโรง (ขี้สุต) และเป็นเครื่องดนตรีที่ฝึกหัดยากกว่าเครื่องดนตรีชนิดอื่น

2) โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ การเรียนจัดประชุมนักเรียนเพื่อชี้แจงการเข้าร่วมกิจกรรมและสำรวจความสนใจของโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ดำเนินการโดยครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมประชาสัมพันธ์พร้อมทั้งจัดประชุมนักเรียนเพื่อชี้แจงให้เห็นคุณค่าของดนตรีพื้นบ้านอีสานพร้อมกับแจ้งจุดประสงค์และประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนแคนเพื่อให้นักเรียนเลือกเรียน โดยที่โรงเรียนใดที่มีจำนวนนักเรียนมากจะรับนักเรียนตั้งแต่ ป.1-ป.6 โรงเรียนใดที่มีจำนวนนักเรียนน้อยจะรับตั้งแต่ ป.1 ขึ้นไป แล้วลงทะเบียนสมาชิกแต่ละชุมนุมไว้ การสำรวจความสนใจของนักเรียนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า โรงเรียนจำนวน 1 ใน 4 โรงเรียน ได้จัดทำแบบสอบถามเพื่อให้นักเรียนได้เลือกกิจกรรมที่ตนเองสนใจ และอีก 2 ใน 4 โรงเรียน จะสำรวจในรูปแบบการสอบถามความสนใจและความถนัดของนักเรียน โรงเรียนที่ไม่มีการสำรวจความสนใจของนักเรียนเลยมีจำนวน 1 โรงเรียน เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนนักเรียนเพียง 38 คน แต่มีอุปกรณ์แคนที่ขอรับบริจาคมาได้เป็นจำนวนถึง 30 ดวง ดังนั้นครูผู้สอนจึงคัดเลือกนักเรียนโดยความเห็นชอบของครูโดยตรง

ผลการวิจัยเปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในขั้นริเริ่ม พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 ประเภทมีการจัดประชุมชี้แจงวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมนอกเวลาเรียน แต่การสำรวจความสนใจของผู้เรียน โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะได้นักเรียนที่ความพร้อมและความเหมาะสมมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จส่วนมากได้จัดทำแบบสอบถามให้นักเรียนได้เลือกและตัดสินใจกิจกรรมด้วยตนเอง ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจำนวน 3 โรงเรียน ที่ไม่มีการจัดทำแบบสอบถามและครูเป็นผู้คัดเลือกเด็ก มอบหมายให้ฝึกหัดดนตรี

1.3 ขั้นดำเนินงาน ตามหลักการดำเนินงานในขั้นนี้ผู้บริหารโรงเรียนแต่ตั้งคณะดำเนินงานกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วยครูและนักเรียน โดยพิจารณาคัดเลือกครูเพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำคณะทำงานปรึกษาหารือกันวางแผนดำเนินงาน ร่างระเบียบของกิจกรรม แล้วดำเนินการให้เป็นไปตามแผนงานให้ถูกต้องตามระเบียบที่วางไว้ ดังตารางที่ 15 เปรียบเทียบการดำเนินงานขั้นดำเนินงาน ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน ดังนี้

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบการดำเนินงาน “ขั้นดำเนินงาน” ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผนและดนตรีพื้นบ้านอีสาน

ขั้นตอนการดำเนินการ	โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ รวม 8 โรงเรียน		โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ รวม 4 โรงเรียน	
	ดำเนินการ	ไม่ดำเนินการ	ดำเนินการ	ไม่ดำเนินการ
1. ประชุมคณะครูเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการ	7	1	3	1
2. คณะกรรมการปรึกษาหารือวางแผนการดำเนินงาน	8	-	2	2
3. ร่างระเบียบกิจกรรม	4	4	1	3
4. ดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงานถูกต้องตามระเบียบที่วางไว้	8	-	4	-

จากตารางที่ แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผนได้นำหลักและวิธีการดำเนินงานมาใช้ในการดำเนินงานสูงกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรม แต่สิ่งที่โรงเรียนทั้งสองประเภทนำมาใช้ในการดำเนินงานน้อยที่สุดคือการร่างระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อสะดวกในการปฏิบัติงาน คือ โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้จัดทำระเบียบเพียง 4 ใน 8 โรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจัดทำเพียง 1 ใน 4 โรงเรียน

1.3.1 การเปรียบเทียบการดำเนินงานในขั้นการดำเนินงาน

1.3.1.1 การประชุมแต่งตั้งกรรมการดำเนินงานและรับผิดชอบกิจกรรม

1) โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ เมื่อแต่งตั้งคณะครูในโรงเรียนแล้วจะดำเนินการ โดยทุกโรงเรียนจะเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นกรรมการร่วมด้วยโรงเรียนละประมาณ 1-3 คน แนวทางดำเนินงานเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จทุกโรงได้ให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นส่วนพัฒนานักเรียนทั้งด้านการเรียนดนตรี การพัฒนาวง รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรมในเรื่องความกตัญญูต่อบุคคลที่ต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จยังใช้วิธีการกระจายงานดนตรีไปสู่ชุมชน โดยการเชิญบุคคลหลายฝ่ายมาเป็นกรรมการร่วมด้วย เช่น เชิญสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ชาวบ้านและผู้ปกครองนักเรียน บางโรงเรียนได้เชิญผู้เชี่ยวชาญระดับศิลปินแห่งชาติ (นายเปลื้อง ฉายรัศมี) มาร่วมประชุมชี้แจงและให้ความรู้เรื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน

ในส่วนการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการฝึกซ้อมดนตรีนั้น ทางโรงเรียนได้มอบหมายให้คณะครูในโรงเรียนดำเนินการฝึกซ้อม ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมาช่วยฝึกสอนดนตรีเป็นครั้งคราวซึ่งขึ้นกับเรื่องเวลาจะอำนวยให้โดยไม่เรียกค่าตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น

การแต่งตั้งคณะดำเนินงาน จะแบ่งคณะดำเนินงานออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายอำนวยความสะดวก ฝ่ายรับผิดชอบการฝึกซ้อมดนตรีและฝ่ายรับผิดชอบพ่อนำประกอบดนตรี

2) **โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ** การประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานและรับผิดชอบกิจกรรม โรงเรียนทั้ง 4 โรงเรียนได้จัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือคณะครูในโรงเรียนเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โรงเรียน 2 ใน 4 โรงเรียน ได้เชิญภูมิปัญญาชาวบ้านและตัวแทนชุมชนมาเป็นกรรมการดำเนินงานร่วมกับคณะครูด้วย และอีก 2 ใน 4 โรงเรียน ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับดนตรีพื้นบ้านอีสานหลายคน ซึ่งเป็นวงกลองยาวและวงโปงลางของหมู่บ้าน แต่ทางโรงเรียนไม่ได้เชิญมาเป็นกรรมการ เพียงแต่เชิญมาช่วยฝึกสอนและให้ความรู้แก่นักเรียนเป็นครั้งคราว การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน จะแต่งตั้งกรรมการเป็น 3 ฝ่ายคือ ฝ่ายอำนวยความสะดวกและควบคุมการดำเนินงาน ฝ่ายฝึกสอนดนตรีและฝ่ายฝึกสอนพ่อนำประกอบการแสดง

ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จเกี่ยวกับเรื่องการประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 ประเภทมีการประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเหมือนกัน แต่จะแตกต่างกันที่โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จได้เชิญภูมิปัญญาชาวบ้านมาร่วมเป็นกรรมการเพียง 1 โรงเรียนเท่านั้นอีก 1 โรงเรียนเป็นเพียงตัวแทนชุมชนที่ไม่ได้เป็นภูมิปัญญาด้านดนตรีพื้นบ้าน ส่วนอีก 2 ใน 4 โรงเรียน มีภูมิปัญญาชาวบ้านด้านดนตรีหลายคน ทางโรงเรียนไม่ได้แต่งตั้งเป็นกรรมการ แต่จะเชิญมาช่วยฝึกสอนเป็นครั้งคราว

1.3.1.2 คณะกรรมการประชุมปรึกษาหารือวางแผนการดำเนิน

1) **โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ** การประชุมปรึกษาหารือวางแผนการดำเนินดำเนินการ โดย ผู้บริหารหรือฝ่ายบริหารจะมอบหมายให้คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปรึกษาหารือแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยฝ่ายบริหารจะเข้าร่วมประชุมชี้แจงให้คำปรึกษา คณะดำเนินงานจะวางแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ การเช่น กำหนดเวลาการฝึกซ้อมเพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนต่อนักเรียนและครูผู้ฝึกสอน ขั้นตอนการดำเนินงาน ความตระหนักในหน้าที่รับผิดชอบ ความเสียสละเวลาและด้านอื่น ๆ การสร้างความเข้าใจกับครอบครัวเนื่องจากเป็นกิจกรรมนอกเวลาเรียน โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จบางโรงเรียนที่มีบุคลากรเพียงพอจะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบออกเป็นส่วนย่อย โดยจัดนักเรียนและครูผู้ฝึกสอนออกเป็นกลุ่ม เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) **โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ** ผลการวิจัยพบว่า คณะดำเนินงานนำโดยครูหัวหน้าโครงการได้จัดประชุมครูที่ได้รับการแต่งตั้งเกี่ยวกับจัดกิจกรรมดนตรีพื้นบ้าน บางโรงเรียนมีฝ่ายบริหารเข้าร่วมประชุมด้วย เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการ โดยมีการแผนการดำเนินงานเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพโดยเร็ว โรงเรียนที่มีจำนวนครูไม่เพียงพอ ทางโรงเรียนจะขออนุญาตยืมตัวครูในกลุ่มโรงเรียนเดียวกันมาช่วยฝึกสอนในระยะแรกของการดำเนินการ

ผลการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จเกี่ยวกับเรื่องของการประชุมปรึกษาหารือการดำเนินงาน พบว่า การดำเนินงานของโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ได้ใช้แนวทางการร่วมมือทางความคิดเพื่อให้ได้ข้อตกลงและมีความเข้าใจตรงกัน เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงาน แต่โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะวางกรอบและแนวปฏิบัติของการดำเนินงานมีความสมบูรณ์มากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ โดยการชี้ชัดในเรื่องที่จะต้องปฏิบัติในด้านต่าง ๆ

1.3.1.3 การร่างระเบียบกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า

1) **โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ** โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผนจำนวน 4 ใน 8 โรงเรียน ได้ร่างระเบียบการดำเนินงานเพื่อยึดเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยฝ่ายบริหารเป็นผู้ร่างขึ้น แต่บางโรงเรียนผู้บริหารได้มอบให้ครูหัวหน้าโครงการและคณะดำเนินงานดำเนินการร่างระเบียบแล้วนำเสนอฝ่ายบริหาร ระเบียบที่ร่างขึ้นมาใช้เป็นระเบียบที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เป็นที่เข้าใจกับคณะครูผู้ปฏิบัติงานรวมทั้งนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ระเบียบการฝึกซ้อม การรับการสนับสนุน การขออนุญาตไปแสดงดนตรี การวัดและประเมินผลการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ได้ร่างระเบียบการดำเนินงาน ผู้บริหารโรงเรียนจะมีคำสั่งให้ควบคุมวัสดุอุปกรณ์เครื่องดนตรีและการเงินตามระเบียบของทางราชการ เช่น การลงทะเบียนสื่ออุปกรณ์เครื่องดนตรี การซ่อมแซม การบำรุงรักษาและอื่น ๆ

2) **โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ** โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจำนวน 1 ใน 4 โรงเรียน มีการร่างระเบียบขึ้นใช้เพื่อให้มีความสะดวกในการจัดกิจกรรมดนตรีนอกเวลาเรียน โดยครูผู้เป็นหัวหน้าโครงการกิจกรรมดนตรีและคณะดำเนินงานร่วมกันร่างขึ้น สารของระเบียบกิจกรรมที่กำหนดเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติได้แก่ การกำหนดเวลาการฝึกซ้อม การควบคุมดูแลความประพฤตินักเรียน การรับส่งนักเรียน การติดตามนักเรียนที่ขาดการฝึกซ้อม ส่วนโรงเรียนอีก 3 ใน 4 โรงเรียน พบว่า ไม่มีการร่างระเบียบกฎเกณฑ์การดำเนินงานแต่อย่างใด

จากผลการวิจัยและเปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในเรื่องของการร่างระเบียบกฎเกณฑ์การดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนที่ประสบผล

สำเร็จจะให้ความสำคัญในเรื่องการร่างระเบียบกฎเกณฑ์การดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จ

1.1.4 ดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงาน การดำเนินงานให้ถูกต้องตามระเบียบที่วางไว้ ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการดำเนินงานของโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีการดำเนินงาน ดังนี้

1) โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ การดำเนินงานของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ แต่ละโรงเรียนจะจัดตั้งเป็นชุมนุมดนตรีพื้นบ้าน แล้วดำเนินการฝึกซ้อมตามวันเวลาที่กำหนดไว้ ส่วนมากจะฝึกซ้อมในเวลาหลังเลิกเรียนและเวลาหลังพักรับประทานอาหารกลางวัน แต่มีบางโรงเรียนที่จัดตารางการฝึกซ้อมในภาคเช้าและตอนพักรับประทานอาหารกลางวัน เพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนต่อตัวนักเรียน เนื่องจากนักเรียนที่เรียนดนตรีและฝึกซ้อมฟิสิกส์มีภูมิลำเนาอยู่ต่างอำเภอและต่างจังหวัด ต้องเดินทางมาโรงเรียนด้วยรถยนต์โดยสารรับส่งไปกลับเป็นประจำ ในบางโอกาสครูผู้ฝึกสอนจะเรียกนักเรียนมาฝึกซ้อมในวันเสาร์และวันอาทิตย์เป็นกรณีพิเศษเพื่อการเตรียมตัวในการแสดงดนตรี การฝึกซ้อมบางครั้งจะมีภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมฝึกซ้อมด้วย บางโรงเรียนได้รับการช่วยเหลือจากภูมิปัญญาถึง 3 คน โดยมาพร้อมกันบ้าง หมุนเวียนกันบ้าง ทำให้นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนานและได้รับความรู้หลายรูปแบบ โรงเรียนขนาดเล็กบางโรงเรียนมีครูผู้ฝึกสอนเพียงคนเดียวต้องเชิญครูบางคนมาช่วยดูแลการฝึกซ้อมเป็นบางครั้ง

การดำเนินงานของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ ทางฝ่ายบริหารหรือคณะครูในโรงเรียนจะรับทราบข้อมูลการดำเนินงานอยู่เสมอ เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมดนตรีประชุมปรึกษาหารือการดำเนินงาน แล้วนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมในวาระการประชุมคณะครูประจำเดือนของทุกเดือน ทำให้ทางโรงเรียนได้รับทราบปัญหาอุปสรรคและร่วมกันปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้ดีขึ้น เมื่อการดำเนินงานและการฝึกซ้อมดนตรีอยู่ในระดับดีแล้ว ทางโรงเรียนจะหาโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถทางด้านดนตรีและการฟิสิกส์ โดยพยายามเผยแพร่ผลงานดนตรีให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง

ในด้านการสร้างขวัญกำลังใจของผู้บริหารโรงเรียนต่อคณะดำเนินงาน ผลการวิจัยพบว่าแนวทางและวิธีการสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคคลหรือคณะทำงานของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผน จะมีรูปแบบวิธีการสร้างขวัญกำลังใจ 2 ลักษณะ คือ ในส่วนของผู้บริหารโรงเรียนและในส่วนของครูหัวหน้ากิจกรรมดนตรี

วิธีการสร้างขวัญกำลังใจของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารจะใช้วิธีการหลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารรวมทั้งสภาพปัจจุบันของโรงเรียน ผู้บริหารบางโรงเรียนจะไปดูแลการฝึกซ้อมเป็นประจำทุกวัน บางคนจะไปเป็นครั้งคราว เพื่อยกย่อง ชมเชย นักเรียนที่ตั้งใจฝึกซ้อมและสามารถเล่นดนตรีได้ดี หลังการฝึกซ้อมผู้บริหารโรงเรียนจะนิเทศน์ แนะนำ สิ่งที่

ควรปรับปรุงแก้ไข ผู้บริหารจะประกาศคุณค่าความดีแก่นักเรียนและคณะครูที่ได้สร้างชื่อเสียงให้แก่ทางโรงเรียนและพิจารณาความดีความชอบ บางครั้งผู้บริหารจะจัดสรรงบประมาณให้กับคณะครูและนักเรียนไปทัศนศึกษาและดูงานดนตรี ผู้บริหารบางโรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ด้วยการให้แสดงดนตรีโดยไม่คำนึงถึงค่าตอบแทนใด เพียงเพื่อให้เด็กได้แสดงความสามารถให้มีความสุขและความภาคภูมิใจในการได้แสดงออกทางด้านดนตรี

วิธีการสร้างขวัญกำลังใจของครูหัวหน้ากิจกรรมดนตรี โดยการหาโอกาสพูดคุยกับคณะครูผู้ร่วมงานทั้งเรื่องเกี่ยวกับดนตรีหรือเรื่องต่าง ๆ รับฟังข้อเสนอแนะและความคิดเห็น หัวหน้ากิจกรรมต้องรู้จักผู้ร่วมงาน ให้ของฝากที่ลูกใจเป็นบางครั้ง

2) โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ลักษณะรูปแบบการดำเนินงานของโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ จะดำเนินงานโดยคณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมดนตรีทำการฝึกซ้อมหลังเวลาเลิกเรียนเป็นประจำทุกวัน ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการร่วมดำเนินงานจะมาช่วยดูแลการฝึกซ้อมเป็นครั้งคราว บางโรงเรียนจะเชิญภูมิปัญญามาให้ความรู้พร้อมกับดูแลการฝึกซ้อม บางวันครูผู้สอนมีเหตุจำเป็นไม่ได้ฝึกซ้อมตามเวลาที่กำหนดจึงเลื่อนเวลาการฝึกซ้อมจากเวลาเดิมมาฝึกซ้อมในเวลา 18.00-19.00 น. เมื่อเห็นว่าเด็กสามารถเล่นดนตรีได้ดี ครูผู้สอนจะนำเด็กไปแสดงให้ผู้ปกครองและชาวบ้านดูเพื่อให้เห็นความสามารถของเด็กและเป็นการสร้างประสบการณ์ทางดนตรีให้กับเด็กอีกด้วย

การดำเนินงานของโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จทั้ง 4 โรงเรียน ก่อนข้างจะพบกับปัญหาและอุปสรรคมากมายด้วยสาเหตุหลายประการ คือ เป็นโรงเรียนขนาดเล็กเป็นส่วนมาก จำนวนครูและนักเรียนมีน้อย การคัดเลือกครูและนักเรียนเข้ากิจกรรมจึงไม่เหมาะสมเท่าที่ควร ครูที่เข้าร่วมกิจกรรมก็รับหน้าที่ตามคำสั่งของผู้บริหาร นักเรียนบางคนที่ถูกคัดเลือกให้ฝึกหัดดนตรีตามความต้องการของครู ปัญหาที่สองที่พบคือ โรงเรียน 2 ใน 4 โรงเรียน มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารที่ใหม่ได้ส่งเสริมให้คณะครูเน้นกิจกรรมอื่น ๆ มากกว่ากิจกรรมดนตรี การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมดนตรีไม่เท่าเทียมกับผู้บริหารคนเดิม ปลอ่ยให้ครูผู้สอนดำเนินงานโดยลำพัง ครูผู้สอนต้องรับงานหนักมากขึ้นกว่าเดิม ปัญหาที่สามที่พบคือ ชุมชนบางส่วนไม่พอใจในการดำเนินงานของคณะครูผู้ฝึกซ้อมดนตรี เนื่องจากเสียงดนตรีไปรบกวนชุมชน จนในบางครั้งชุมชนได้ออกมาดำเนินคดีเตือนคณะครูและนักเรียนที่ฝึกซ้อมดนตรี ปัญหาที่สี่คือ เกิดความขัดแย้งระหว่างครูผู้สอนดนตรีกับผู้บริหารโรงเรียน บางครั้งผู้บริหารต้องใช้คำกล่าวที่รุนแรงกับครูผู้สอน

ในด้านการสร้างขวัญกำลังใจของผู้บริหารต่อคณะดำเนินงานโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจำนวน 2 ใน 4 โรงเรียน ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานในด้านการให้ขวัญกำลังใจกับคณะครูและนักเรียนในระดับดี ผู้บริหารส่วนมากจะ

สร้างความเป็นกันเองกับคณะครู จะให้ความร่วมมือทุกด้านเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน ให้กำลังใจทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ เช่น การไปดูแลการฝึกซ้อมดนตรีทุกวัน การใช้คำพูดให้เด็กเกิด ความพยายามอดทนต่อการฝึกซ้อม การจัดหาไม้ตีและนํ้าอาหารว่ามาบริการเด็กเป็นครั้งคราว อีก 2 ใน 4 โรงเรียน พบว่า การสร้างขวัญกำลังใจของผู้บริหารโรงเรียนจัดแยกได้เป็น 2 ช่วงระยะเวลา คือ ช่วงระยะเวลาผู้บริหารคนเก่าและช่วงระยะเวลาผู้บริหารคนใหม่ ผลการสร้างขวัญกำลังใจของผู้บริหารโรงเรียนจะมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน คือ ผู้บริหารคนเดิมจะมีแนวคิดและเป้าหมายแนวทางเดียวกันกับคณะครูผู้ฝึกสอนที่ต้องการสร้างสรรคงานดนตรีพื้นบ้านให้เป็นกิจกรรมเด่นกิจกรรมหนึ่งในโรงเรียน โดยให้การสนับสนุนส่งเสริมให้คำปรึกษาและร่วมมือแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารคนใหม่ตามคำสั่งของทางราชการ พบว่า การสร้างขวัญกำลังใจของผู้บริหารโรงเรียนได้ลดหย่อนลงมากกว่าเดิม สาเหตุเพราะผู้บริหารคนใหม่ได้ส่งเสริมให้คณะครูในโรงเรียนเน้นการพัฒนากิจกรรมอื่น ๆ มากกว่ากิจกรรมดนตรีพื้นบ้าน

ผลการวิจัยเปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในเรื่องของลักษณะและรูปแบบการดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 ประเภทได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเหมือนกัน แต่โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจะมีเป็นส่วนน้อย ส่วนผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะเห็นได้ชัดว่ามีความแตกต่างกันมากคือ ในช่วงระยะเวลาของการดำเนินงาน โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะดำเนินงานด้วยความสะดวก มีปัญหาอุปสรรคเล็กน้อยสามารถแก้ไขได้โดยง่าย ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจะพบกับปัญหาที่หนักและรุนแรง เช่น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารโรงเรียนและชุมชน โรงเรียนขาดการระดมความคิดเห็นในการแก้ปัญหาและครูผู้สอนขาดจุดยืนในการทำงาน

ครูผู้ฝึกสอนดนตรีโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะปฏิบัติงานด้วยความราบรื่น เนื่องจากมีความเข้าใจกันดีระหว่างครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียน ถึงแม้ผู้บริหารไม่ค่อยมีเวลาไปดูการฝึกซ้อมเป็นประจำทุกวัน ครูผู้ฝึกสอนก็มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเพราะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กผู้บริหารต้องดูแลงานหลายด้าน ครูผู้สอนจำนวน 3 ใน 8 โรงเรียน ได้ให้ความเห็นว่า ผู้บริหารจะมาดูการฝึกซ้อมหรือไม่ นั่น ไม่ได้คำนึงถึง ไม่ได้ถือปัญหาอุปสรรคของการทำงาน ขอแต่เพียงได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารก็มีกำลังใจที่ปฏิบัติงานได้เต็มความสามารถ ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จนั้น พบว่า ครูผู้สอนขาดกำลังใจในการปฏิบัติงานเพราะเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารและครูผู้ฝึกสอนและโรงเรียนกับชุมชน

1.4 ขั้นวัดและประเมินผลการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมทุกครั้งต้องมีการประเมินผล เพื่อให้ทราบว่า กิจกรรมนักเรียนที่จัดให้มีขึ้นนั้นบรรลุตามจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผนประเมินได้หลายวิธี เช่น แบบสอบถาม การไปเยี่ยมเยือนชุมชนต่างๆ

ทำการวิจัย การอภิปรายในชั่วโมงโฮมรูม การอภิปรายในที่ประชุมครู รับฟังปัญหาข้อเสนอแนะจากนักเรียนโดยจัดผู้รับฟังความคิดเห็น ขอความคิดเห็นและการเสนอแนะจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง การเยี่ยมชมระหว่างโรงเรียน การสังเกตโดยทั่วไปจากปฏิริยาของนักเรียนและสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อความเคลื่อนไหวต่างๆในโรงเรียน เทคนิคและเครื่องมือในการประเมินผล ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 แสดงการเปรียบเทียบแนวทางดำเนินงาน “ขั้นวัดผลและประเมินผลการดำเนินงาน” ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผน

ขั้นตอนการดำเนินงาน	โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ รวม 8 โรงเรียน		โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ รวม 4 โรงเรียน	
	ดำเนินการ	ไม่ดำเนินการ	ดำเนินการ	ไม่ดำเนินการ
1. การสังเกต	8	-	4	-
2. การสัมภาษณ์	3	5	1	3
3. แบบสอบถาม	1	7	-	4
4. การอภิปราย	1	7	2	2
5. การรับฟังความคิดเห็น	6	2	3	1
6. การเยี่ยมชมโรงเรียนอื่น	2	6	1	3
7. การเยี่ยมชมชุมชน	2	6	-	4
8. ทำการวิจัย	-	8	-	4

จากตารางแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ได้นำเทคนิคและวิธีการวัดและประเมินผลการดำเนินงานมาใช้มากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ คือใช้วิธีการวัดประเมินผล 7 ใน 8 วิธี ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ใช้วิธีการวัดประเมินผล 5 ใน 8 วิธี แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผนทั้ง 12 โรงเรียน ยังให้ความสำคัญในเรื่องของการวัดผลประเมินผลการดำเนินงานในระดับต่ำ ส่วนวิธีการวัดและประเมินผลโดยวิธีการวิจัยพบว่าโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มไม่นำมาใช้

1.4.1 การเปรียบเทียบการดำเนินงานในขั้นการวัดและประเมินผลการดำเนินงาน

1) โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีการวัดและประเมินผลการดำเนินงานหลายวิธี ซึ่งจัดเรียงลำดับวิธีการนำมาใช้ ดังนี้ การสังเกต การรับฟัง

ความคิดเห็นจากบุคคลฝ่ายต่าง ๆ การสัมภาษณ์และการสอบถาม การเยี่ยมชมชุมชนและการเยี่ยมชมโรงเรียนอื่น การใช้แบบสอบถามและการอภิปราย ส่วนการวัดและประเมินผลโดยการวิจัยไม่มีโรงเรียนใดนำมาใช้ การวัดและประเมินผลการดำเนินงานจะวัดโดยฝ่ายบริหารเป็นผู้ดำเนินการ บางโรงเรียนจะดำเนินการโดยคณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม โดยใช้การสังเกตความพร้อมเพียง ความชื่นชมของคณะครูและนักเรียนว่ามีความพึงพอใจเพียงใด ประเมินจากบุคคลในชุมชน ครูและนักเรียนในโรงเรียนว่ามีผลดีและผลเสียอย่างไร สิ่งใดเป็นสิ่งที่ควรนำมาเพิ่มเติม สิ่งใดเก่าล้าหลังและไม่ดีพอ สิ่งใดน่าปรับเปลี่ยน การแสดงดนตรีแต่ละครั้งคณะครูจะทำการประเมินจากผู้ชม ผู้ฟัง โดยการสอบถามความคิดเห็นรูปแบบการแสดงว่าเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนอื่นแล้วเป็นอย่างไร บางโรงเรียนจะประเมินผลการดำเนินงานปีละครั้ง โดยการจัดนิทรรศการ จัดการแสดงดนตรีพื้นบ้านในโรงเรียน แล้วแจกแบบสอบถามหรือแผ่นพับให้กับคณะครูและนักเรียนประเมินผลการดำเนินงาน การฝึกซ้อมและการแสดงดนตรีว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงไร สิ่งที่น่าประทับใจและสิ่งที่บกพร่องควรปรับปรุงแก้ไข เมื่อทราบผลแล้วคณะดำเนินงานจะรายงานผลการประเมินต่อผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนในโรงเรียนทราบ พร้อมทั้งบันทึกการประเมินผลไว้เป็นข้อมูลโรงเรียนต่อไป

วิธีการเร่งรัดให้คณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จคือ ผู้บริหารจะนำผลที่ได้จากการวัดและประเมินผลมาประชุมปรึกษาหารือกับคณะครูในโรงเรียนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่องให้ดีขึ้น นอกจากนั้นผู้บริหารได้ให้คณะครูทำการประเมินตนเองในเรื่องความเอาใจใส่งานในหน้าที่ การผลิตสื่ออุปกรณ์เพื่อใช้ในการเรียนการสอน การเสียสละและการทุ่มเทต้องงานรับผิดชอบ จิตความสามารถในการพัฒนางาน แล้วนำผลไปเป็นข้อมูลในการประเมินผลงานของคณะครูในโรงเรียน

2) โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า เทคนิคและวิธีการวัดและประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จนำมาใช้คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ การอภิปราย การรับฟังความเห็นและการเยี่ยมชมชุมชน ส่วนการวัดและประเมินผลโดยวิธีการเยี่ยมชมโรงเรียนอื่นและการวิจัย พบว่า ไม่มีการนำมาใช้ในการวัดและประเมินผล รูปแบบการวัดและประเมินผลการดำเนินงาน คือ การสังเกตการเล่นและการแสดงออกของนักเรียนว่าผู้ชมมีความพึงพอใจเพียงใด การสัมภาษณ์หรือการสอบถามจากบุคคลภายนอกในขณะที่ทำการแสดงว่าเป็นอย่างไร ควรจะปรับปรุงเพิ่มเติมส่วนใด การให้บุคคลฝ่ายต่าง ๆ แสดงความคิดเห็นในการดำเนินงาน แล้วบันทึกข้อมูลที่ได้รับจัดเก็บไว้เพื่อนำมาวิเคราะห์สรุปผล จากนั้นคณะครูผู้ดำเนินงานได้เชิญบุคคลผู้เกี่ยวข้องมาประชุมเพื่อรับทราบข้อมูล ร่วมกันพิจารณา แสดงความคิดเห็นและสรุปผลหารือเพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยเปรียบเทียบการวัดและประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้นำรูปแบบและวิธีการวัดและประเมินผลการดำเนินงานมาใช้มากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ กล่าวคือ วิธีการที่โรงเรียนประสบผลสำเร็จนำมาใช้ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การอภิปราย การแสดงความคิดเห็น การเยี่ยมชมโรงเรียนอื่นและการเยี่ยมชมชุมชน รวม 7 วิธีการ ส่วนวิธีการที่โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จนำมาใช้ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การอภิปราย การแสดงความคิดเห็นและการเยี่ยมชมโรงเรียนอื่น รวม 5 วิธีการ ส่วนวิธีการวัดและประเมินผลที่โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มไม่นำมาใช้คือการทำการวิจัย ในด้านวิธีการเร่งรัดให้คณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน พบว่า ผู้บริหารได้สั่งการให้คณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมบันทึกผลการดำเนินงานแล้วนำเสนอฝ่ายบริหารปีละ 2 ครั้ง ผู้บริหารโรงเรียนจะนำข้อมูลที่น่าเสนอเก็บไว้เป็นข้อมูลโรงเรียน พร้อมทั้งเป็นส่วนหนึ่งที่ผู้บริหารจะนำมาประเมินการปฏิบัติงานของคณะครูในโรงเรียน ในส่วนของการประเมินตนเองเกี่ยวกับงานรับผิดชอบในหน้าที่ของคณะครู พบว่า คณะครูโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จทั้ง 4 แห่ง ไม่ได้จัดทำแบบประเมินตนเอง

5.2 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนแผนนอกเวลาเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผนนอกเวลาเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น มีผลทั้งประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สาเหตุไม่ได้มาจากขาดครูหรือบุคลากรผู้ฝึกสอน ทุกโรงเรียนมีครูและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานแต่ครูหรือบุคลากรที่ฝึกสอนแผนในโรงเรียนที่หยุดกิจกรรมการเรียนการสอนแผน ไม่สามารถที่จะดำเนินงานต่อไปได้ เนื่องจากมีปัญหาอุปสรรคและปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้โรงเรียนดังกล่าวจำเป็นต้องหยุดกิจกรรมการเรียนการสอนแผน ดังนี้

5.2.1 ปัญหาการดำเนินงาน

5.2.1.1 ปัญหาอุปสรรคขั้นเตรียมงาน

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ปัญหาอุปสรรคด้านการดำเนินงาน ขั้นเตรียมงาน ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผน ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม พบปัญหาต่าง ๆ ดังตารางที่ 17 ดังนี้

ตารางที่ 17 แสดงการเปรียบเทียบสภาพปัญหาอุปสรรคการดำเนินงาน ชั้นเตรียมงาน ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แคน ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น

สภาพปัญหา	จำนวนโรงเรียนที่ประสบปัญหา	
	โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จรวม 8 โรงเรียน	โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จรวม 4 โรงเรียน
1. ไม่สามารถผลิตเครื่องดนตรีแคน	8	4
2. ไม่มีงบประมาณจัดซื้อเครื่องดนตรี	8	4
3. ไม่มีห้องฝึกซ้อมดนตรี	4	4
4. ได้รับเครื่องดนตรีจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน	-	1
5. ขอความอนุเคราะห์จากองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ไม่ได้รับการพิจารณา	1	1
6. ขอยืมเครื่องดนตรีจากโรงเรียนอื่นไม่ได้	-	1
7. ไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากทางโรงเรียน	1	2

1. ไม่สามารถผลิตเครื่องดนตรีแคน ผลการศึกษาวិจัยพบว่า โรงเรียนที่ทำการศึกษทั้ง 12 โรงเรียน ไม่สามารถที่จะผลิตแคนขึ้นมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนได้ เนื่องจากแคนเป็นเครื่องดนตรีที่มีขั้นตอนการผลิตที่ต้องอาศัยภูมิปัญญาที่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการและขั้นตอนการผลิตโดยเฉพาะ

2. ไม่มีงบประมาณจัดซื้อเครื่องดนตรี ผลการศึกษาวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ทำการศึกษทั้ง 12 โรงเรียน ไม่มีงบประมาณเพื่อจัดหาเครื่องดนตรี จำเป็นต้องรอรการจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัด โรงเรียนไม่สามารถที่จะวางแผนงานการจัดกิจกรรมได้อย่างแน่นอน

3. ไม่มีห้องฝึกซ้อมดนตรี ผลการศึกษาวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจำนวน 4 ใน 8 โรงเรียน และโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จทั้งหมด 4 แห่ง ไม่มีห้องฝึกซ้อมดนตรีที่เป็นเอกเทศ ต้องขนย้ายเครื่องดนตรีทุกครั้งที่มีการฝึกซ้อม ทำให้เสียเวลา ความไม่สะดวก เครื่องดนตรีชำรุดเสียหายในระหว่างการเคลื่อนย้าย เนื่องจากเด็กวัยประถมศึกษาไม่มีธรรมชาติและพฤติกรรมชอบหยอกล้อเล่นกันเพื่อความสนุกสนาน บางครั้งอาจทำให้เครื่องดนตรีชำรุดเสียหายได้ เป็นเหตุ

ให้เครื่องดนตรีมีอายุการใช้งานน้อยลง ครูผู้ฝึกสอนควบคุมดูแลการฝึกซ้อมได้ไม่ทั่วถึง เป็นผลทางด้านจิตใจต่อนักเรียน ดังตารางที่ 18 แสดงการเปรียบเทียบสภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับปัญหาห้องฝึกซ้อมดนตรี

ตารางที่ 18 แสดงการเปรียบเทียบสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แคนและดนตรีพื้นบ้านอีสาน เกี่ยวกับปัญหา “ห้องฝึกซ้อมดนตรี”

สภาพปัญหา	โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ รวม 8 โรงเรียน	โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ รวม 4 โรงเรียน
1 มีห้องฝึกซ้อมดนตรีโดยเฉพาะ	3	-
2 ใช้อาคารอเนกประสงค์โดยไม่ขนย้ายเครื่องดนตรี	1	-
3 ใช้อาคารอเนกประสงค์และขนย้ายเครื่องดนตรี	3	3
4 ใช้ใต้ถุนอาคารเรียน	1	-
5 ใช้อาคารอื่นๆ	-	1

จากตารางการเปรียบเทียบปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับห้องฝึกซ้อมดนตรี ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ จะพบว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนส่วนมากจะมีห้องฝึกซ้อมดนตรีจำนวน 3 โรงเรียน ใช้อาคารอเนกประสงค์โดยไม่ขนย้ายเครื่องดนตรีจำนวน 1 โรงเรียน ใช้อาคารอเนกประสงค์และขนย้ายเครื่องดนตรีจำนวน 1 โรงเรียนและใช้ใต้ถุนอาคารเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จนั้นไม่มีห้องฝึกซ้อมดนตรีทั้ง 4 โรงเรียน จะทำการฝึกซ้อมโดยใช้อาคารอเนกประสงค์และขนย้ายเครื่องดนตรีจำนวน 3 โรงเรียนและใช้อาคารอื่นๆจำนวน 1 โรงเรียน

4. ได้รับเครื่องดนตรีจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน เนื่องจากบางโรงเรียนมีนโยบายที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้าน แต่ทางหน่วยงานต้นสังกัดได้จัดสรรเครื่องดนตรีประเภทอื่นที่ไม่ใช่ดนตรีพื้นบ้านมาให้โรงเรียน จึงไม่สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมได้เนื่องจากไม่มีบุคลากรครูที่มีความรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรีที่ได้รับการจัดสรร

5. ขอความอนุเคราะห์จากองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ไม่ได้รับการพิจารณา โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจำนวน 1 ใน 8 โรงเรียนและโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจำนวน 1 ใน 4 โรงเรียน ได้จัดทำโครงการอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้าน โดยได้ขอความอนุเคราะห์ไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ไม่ได้รับการพิจารณาช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าว

6. ขอยืมเครื่องดนตรีจากโรงเรียนอื่นไม่ได้ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางอำเภอ มีนโยบายที่จะส่งเสริมโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้าน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน จึงได้จัดสรรแคนที่ใช้บรรเลงในงานมหกรรมแคนที่จังหวัดขอนแก่น โดยเฉลี่ยให้โรงเรียนตามสภาพแต่ละโรงเรียน แต่ไม่ได้ผลตามนโยบายที่ได้วางไว้ กล่าวคือ โรงเรียนส่วนมากที่ได้รับแคนไม่สามารถที่จะดำเนินการได้เนื่องจากขาดครูผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดนตรี เครื่องดนตรีแคนที่ได้รับการจัดสรรไม่ได้ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านการเรียนการสอน โรงเรียนที่มีครูที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องดนตรีจึงจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ เมื่อเครื่องดนตรีแคนชำรุดเสียหายจึงไปขอยืมจากโรงเรียนอื่นที่อยู่ในกลุ่มโรงเรียนเดียวกันที่ไม่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน แต่ไม่สามารถที่จะให้ยืมแคนได้โดยให้เหตุผลว่าจะต้องเก็บรักษาไว้เมื่อมีการตรวจสอบจากหน่วยงานต้นสังกัด

7. ขาดการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียนและผู้บริหารโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ไม่มีงบประมาณจัดซื้อเครื่องดนตรีมาทดแทนเครื่องดนตรีเก่าที่ชำรุดเสียหาย เนื่องจากแคนเป็นเครื่องดนตรีที่ชำรุดเสียหายง่าย เพราะวัสดุที่ใช้ทำแคนเปราะบางและแตกง่าย หากผู้ใช้ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการใช้และการดูแลรักษาก็จะเกิดการชำรุดเสียหายได้ง่ายกว่าเครื่องดนตรีชนิดอื่น

5.2.1.2 ปัญหาอุปสรรคขั้นริเริ่ม จากการศึกษาวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีปัญหาในขั้นริเริ่มคือ นักเรียนที่สนใจเรียนแคนหรือดนตรีพื้นบ้านอีสานส่วนหนึ่งไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองเนื่องจากต้องการให้บุตรเรียนพิเศษด้านวิชาการ ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จพบว่า มีปัญหาอุปสรรคในขั้นริเริ่มคือ นักเรียนบางโรงเรียนไม่ได้เลือกกิจกรรมตามความพึงพอใจของตนเอง เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนน้อย เด็กได้ปฏิบัติตามกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายจากครูผู้สอนโดยไม่มีการสำรวจความสนใจ

5.2.1.3 ปัญหาอุปสรรคขั้นดำเนินงาน จากการศึกษาวิจัย พบว่า โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จพบปัญหาอุปสรรคมากกว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จพบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ 19 แสดงการเปรียบเทียบปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานกิจกรรมการสอนแคนนอนเวลา
เรียนของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ

ที่	ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน	จำนวน โรงเรียน	
		ประสบผล สำเร็จ	ไม่ประสบ ผลสำเร็จ
1	ครูผู้ร่วมรับผิดชอบกิจกรรมดนตรีไม่มาควบคุมดูแลการฝึกซ้อม	3	4
2	ครูในโรงเรียนบางคนไม่เข้าใจธรรมชาติการฝึกซ้อมดนตรี	1	1
3	ไม่มีงบประมาณซ่อมแซมและจัดซื้อเครื่องดนตรีเพิ่มเติม	1	2
4	มีปัญหาด้านการจัดการวง	3	4
5	นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมในระยะสั้น	3	3
6	ปัญหางบประมาณค่าใช้จ่ายในการไปแสดงดนตรี	3	2
7	ผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้นักเรียนไปแสดงดนตรีในตอนกลางคืน	2	-
8	ครูบางคน ต้องการเห็นผลสำคัญของนักเรียนในระยะเวลาอันรวดเร็ว	2	-
9	ผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้ฝึกสอนมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน	2	-
10	นักเรียนไม่สามารถกลับบ้านได้เนื่องจากบ้านอยู่ไกลโรงเรียน	2	-
11	ปัญหาขนาดโรงเรียน	5	4
12	คณะครูผู้ดำเนินงานขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน	-	2
13	ชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดกับโรงเรียนไม่พอใจการฝึกซ้อมดนตรี	-	1

1. คณะครูผู้ร่วมรับผิดชอบกิจกรรมดนตรี ไม่มาควบคุมดูแลการฝึกซ้อมนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ
2. ครูในโรงเรียนบางคนไม่เข้าใจธรรมชาติการฝึกซ้อมดนตรี บางครั้งบ่นว่ารำคาญเสียงดนตรี
3. โรงเรียนไม่มีงบประมาณซ่อมแซมเครื่องดนตรีและไม่มีงบประมาณจัดซื้อเครื่องดนตรีเพิ่มเติม
4. มีปัญหาด้านการจัดการวง เนื่องจากจำนวนนักดนตรี นักแสดง อุปกรณ์ประกอบการแสดง เครื่องอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ

5. นักดนตรีและนักแสดงเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษา นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมใน
ระยะสั้นไม่เหมือนโรงเรียนที่เปิดการเรียนการสอนถึงระดับมัธยมศึกษา

6. การไปแสดงดนตรีแต่ละครั้งต้องใช้งบประมาณใช้จ่ายหลายส่วนแต่ได้ค่าตอบแทนไม่คุ้มค่า

7. ผู้ปกครองนักเรียนส่วนหนึ่งไม่สนับสนุนให้นักเรียนไปแสดงดนตรีในตอนกลางคืน

8. ครูผู้ร่วมงานบางคน ต้องการเห็นผลสำเร็จของนักเรียนในระยะเวลาอันรวดเร็ว

9. ผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้ฝึกสอนมีความคิดเห็นไม่ตรงกันในเรื่องการสร้างประสบการณ์ทางดนตรีให้กับนักเรียน เช่น ผู้บริหารและครูผู้สอนบางคนต้องการส่งนักเรียนเข้าประกวดแข่งขันบางคนไม่สนับสนุนในเรื่องดังกล่าว

10. เมื่อกลับจากการแสดงดนตรีนักเรียนส่วนหนึ่งไม่สามารถที่จะกลับบ้านได้เนื่องจาก
บ้านอยู่ไกลโรงเรียน

11. ปัญหาขนาดโรงเรียนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ ได้แบ่งโรงเรียนประถมศึกษาออกเป็น 7 ขนาด ดังรายละเอียดในตารางที่ 12

จากการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลทั้ง 12 โรงเรียน ขนาดโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแค้น เพราะขนาดโรงเรียนเป็นตัวบ่งบอกในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านความพร้อม โรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมหลาย ๆ ด้าน เช่น มีจำนวนครูและนักเรียนมาก การจัดบุคลากรเพื่อรับผิดชอบกิจกรรมได้เหมาะสม สามารถคัดเลือกเด็กที่มีความพร้อมและความสามารถได้ดีกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมดนตรีส่วนมากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ จึงมีน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

2. ด้านงบประมาณ โรงเรียนขนาดใหญ่มีโอกาสมากกว่าในเรื่องงบประมาณ เพราะได้รับงบประมาณมาจากหลายส่วน โรงเรียนขนาดเล็กได้รับงบประมาณน้อย เมื่อทางโรงเรียนนำมาใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ จึงทำให้งบประมาณแตกกระจาย ส่วนที่นำมาบริหารกิจกรรมคนตานั้นมีน้อย และบางครั้งแทบไม่มีเลย จึงเป็นเหตุไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน

3. ด้านการประกวดดนตรี โรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ ส่วนมากจะเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จึงมีนักเรียนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กจะมีนักเรียนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ถ้าหากเปรียบเทียบความสามารถในการเล่นดนตรีและการแสดงระหว่างนักเรียนประถมศึกษากับนักเรียนมัธยมศึกษาจะมีความแตกต่างกันมากทั้งในด้าน ฝีมือพรณ สีสันทางดนตรี เนื่องจากเด็กนักเรียนระดับมัศยมศึกษาย่อมมีประสบการณ์มากกว่าเด็กระดับ

ประถมศึกษา ดังนั้น โรงเรียนขนาดเล็กบางโรงเรียนจึงมีความสนใจในการที่จะส่งเด็กเข้าประกวดการแข่งขันและบางโรงเรียนจึงไม่ต้องการที่จะส่งเด็กเข้าประกวดดนตรี

โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบปัญหาและอุปสรรคในขั้นตอนดำเนินงานเช่นเดียวกับโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จตั้งแต่ข้อ 1 ถึงข้อ 11 นอกจากนั้นยังพบปัญหาอุปสรรคในด้านอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

1. คณะครูผู้ดำเนินงานขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารโรงเรียนไม่สนับสนุนกิจกรรมดนตรีเท่าที่ควร ปล่อยให้ครูผู้สอนดำเนินงานโดยลำพัง เช่น ไม่มีงบประมาณซ่อมแซมเครื่องดนตรีที่ชำรุดเสียหาย ครูผู้ฝึกสอนจึงต้องนำเงินส่วนตัวเป็นค่าใช้จ่ายให้กับช่างซ่อมแซมเพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนต่อไปได้ อีกประการหนึ่งที่ทำให้ครูผู้ฝึกสอนขาดกำลังใจ คือ คณะครูในโรงเรียนและผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญต่อกิจกรรมดนตรีพื้นฐานเท่าที่ควร เมื่อโรงเรียนประสบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ปล่อยให้ครูผู้ฝึกสอนแก้ไขปัญหาแต่เพียงผู้เดียว บางครั้งผู้บริหารใช้คำกล่าวที่รุนแรงต่อครูผู้ฝึกสอนในกรณีที่ไม่ต้องการให้ฝึกซ้อมมากเกินไป ทำให้ครูผู้ฝึกสอนเกิดความท้อแท้ ขาดกำลังใจในการทำงาน จึงเป็นสาเหตุทำให้ครูผู้ฝึกสอนไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้

2. ชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดกับโรงเรียนไม่พอใจการฝึกซ้อมดนตรี เป็นเหตุให้ชาวบ้านออกมาว่ากล่าวติเตียนคณะครูและนักเรียน

ผลการศึกษาเปรียบเทียบปัญหาอุปสรรคในขั้นตอนดำเนินงานของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมดนตรีนอกเวลาเรียน พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มพบปัญหาอุปสรรคมากมายหลายด้าน แต่โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจะพบปัญหาอุปสรรคมากกว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ กล่าวคือ โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จพบปัญหาอุปสรรคจำนวน 11 ข้อ ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จพบปัญหาอุปสรรคจำนวน 13 ข้อ

5.2.1.4 ปัญหาอุปสรรคขั้นการวัดผลและประเมินผลการดำเนินงาน จากการศึกษาวิจัยพบว่า

1. ไม่มีการรายงานผลการดำเนินงาน ผู้บริหารบางโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จบางโรงเรียนไม่ได้รับทราบข้อมูลการดำเนินงานของคณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมดนตรีเท่าที่ควร เนื่องจากครูผู้ฝึกสอนขาดการรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้บริหาร ครูผู้สอนแกนในโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จบางโรงเรียนและโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จทั้ง 4 โรงเรียน ต่างก็มีความมุ่งมั่นและมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีและกิจกรรมดนตรีพื้นฐานให้ประสบผลสำเร็จและก็ได้ประสบผลสำเร็จมาแล้วในระยะเวลาหนึ่งด้วย โดยปฏิบัติงานด้วยความวิริยะอุตสาหะ แต่เนื่องจากทางโรงเรียนขาดงบประมาณการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อมี

ปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นภายในวง ครูผู้ฝึกสอนแกนซึ่งเป็นหัวหน้าโครงการและมีบทบาทสำคัญในการบริหารงานกิจกรรมดนตรีจะเป็นผู้แก้ปัญหา หลายครั้งต้องใช้เงินส่วนตัวแก้ปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ และบ่อย ๆ ครั้ง โดยที่คณะดำเนินงานและทางโรงเรียนไม่ทราบถึงความเดือดร้อนของครูผู้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าโครงการ เนื่องจากครูผู้สอนบริหารงานไม่ถูกต้องตามหลักการดำเนินงาน ไม่มีการรายงานการปฏิบัติงาน ผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ทางโรงเรียนไม่ทราบถึงปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้รับ เมื่อการทำงานมีความกระทบกระเทือนต่อตนเองและครอบครัว ปัญหาอุปสรรคถูกสะสมมากขึ้น จึงทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพต่ำลงและหยุดการเรียนการสอนไปในที่สุด

2. วิธีการวัดและประเมินผลการดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ มีการนำหลักและวิธีการวัดและประเมินผลการดำเนินงานมาใช้ในระดับต่ำ กล่าวคือนำหลักและวิธีการวัดและประเมินผลเพียง 5 ใน 8 วิธีการ ได้แก่ การสังเกตนำมาใช้ 4 โรงเรียน การสัมภาษณ์นำมาใช้ 1 ใน 4 โรงเรียน แบบสอบถามไม่มีโรงเรียนนำมาใช้ การอภิปรายนำมาใช้ 2 ใน 4 โรงเรียน การอภิปรายนำมาใช้ 3 ใน 4 โรงเรียน การเขียนเขียนโรงเรียนอื่นนำมาใช้ 1 ใน 4 โรงเรียน การเขียนเขียนชุมชนและการวิจัยไม่มีโรงเรียนนำมาใช้

5.2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกเวลาเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น

5.2.2.1 การแก้ปัญหาอุปสรรคขั้นเตรียมงาน

1. ไม่สามารถผลิตเครื่องดนตรีแคน แก้ไขปัญหาโดยศึกษาการเลือกแคนจากผู้รู้หรือภูมิปัญญาทางด้านดนตรีพื้นบ้าน

2. ไม่มีงบประมาณจัดซื้อเครื่องดนตรี แก้ไขปัญหาโดย จัดหางบประมาณเพื่อซื้อแคนและดนตรีพื้นบ้าน เช่น จัดงานการกุศล ขอบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียน จากชาวบ้าน จากบุคคลทั่วไป จากร้านค้า บริษัท โรงงาน หรือองค์กรต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ชมรมหรือสมาคมต่าง ๆ

3. ไม่มีห้องฝึกซ้อมดนตรี แก้ไขปัญหาโดยการจัดสถานที่เพื่อใช้เก็บเครื่องดนตรี ฝึกซ้อมดนตรีตามสถานที่ที่เหมาะสม แล้วสร้างสรรค์งานดนตรีตามจำนวนเครื่องดนตรีจากน้อยไปหามากให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเป็นรูปธรรมโดยเร็ว ครูหัวหน้าโครงการหาโอกาสชี้แจงถึงความสำคัญและความจำเป็นเกี่ยวกับห้องดนตรีและผลกระทบของการที่ไม่มีห้องดนตรี

4. ขอความอนุเคราะห์จากองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ไม่ได้รับการพิจารณา แก้ไขปัญหาโดยส่งโครงการเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นครั้งต่อ ๆ ไปจนกว่าจะได้รับการพิจารณา

5. ได้รับเครื่องดนตรีจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน แก้ไขปัญหาโดยการ จัดประชุมคณะครูในโรงเรียนปรึกษาหารือพิจารณาคัดเลือกประเภทและชนิดเครื่องดนตรีที่โรงเรียนมีความต้องการนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน แล้วของบจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัด

6. การไม่ได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนอื่นกรณีขอยืมเครื่องดนตรีจากโรงเรียนอื่นไม่ได้ แก้ไขปัญหาโดย จัดทำหนังสือถึงหน่วยงานต้นสังกัดให้ขอความอนุเคราะห์จากโรงเรียนที่มีเครื่องดนตรีเพื่อยืมเครื่องดนตรีมาให้โรงเรียนที่มีบุคลากรดำเนินงาน โรงเรียนที่ได้รับคำสั่งจากหน่วยงานต้นสังกัดจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเนื่องจากมีหนังสือราชการเป็นหลักฐานควบคุมสื่อวัสดุโรงเรียน

7. ไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากทางโรงเรียน โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ปัญหาโดย ครูหัวหน้าโครงการปรึกษาหารือการดำเนินงานต่อผู้บริหารเป็นประจำ รายงานผู้ให้การสนับสนุนกิจกรรมดนตรีให้ผู้บริหารทราบและเชิญผู้ให้การสนับสนุนมาพบปะกับผู้บริหาร

8. ปัญหาความผลกระทบต่อครอบครัวผู้สอน เนื่องจากครูผู้สอนไม่ชี้แจงรายละเอียดการปฏิบัติงานในเวลาพิเศษต่อครอบครัว เป็นเหตุให้เกิดปัญหากระทบกระเทือนต่อครอบครัวเป็นบางครั้ง โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ปัญหาโดยครูผู้สอนต้องชี้แจงถึงเวลาในการปฏิบัติงาน ผลประโยชน์ที่จะได้รับต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อชุมชนและสังคม

5.2.2.2 การแก้ปัญหาอุปสรรคขั้นเริ่ม

1. นักเรียนต้องการเรียนแคนแต่ผู้ปกครองสนับสนุนให้นักเรียนเรียนพิเศษทางด้านวิชาการ เป็นเหตุการฉีกข้อดนตรีของนักเรียนไม่ต่อเนื่อง โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ปัญหาดังกล่าวโดย ครูผู้สอนไปพบปะเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียนที่บ้านชี้แจงถึงความต้องการของเด็กและจุดประสงค์รวมทั้งประโยชน์การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์ทางด้านสติปัญญาและจิตใจ เป็นบุคคลสำคัญในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านให้คงอยู่ต่อไป แล้วเชิญผู้ปกครองร่วมแก้ปัญหาในเรื่องเวลาการฝึกซ้อมของเด็ก

2. ปัญหาอุปสรรคในเรื่องนักเรียนไม่มีโอกาสเลือกกิจกรรมตามความพึงพอใจ เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนในโรงเรียนน้อย เด็กจึงปฏิบัติตามที่ครูมอบหมายให้ ปัญหาดังกล่าวผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ฝึกสอนของโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาว่า ต้องสำรวจความสนใจนักเรียนก่อนเพื่อให้เด็กได้แสดงความสามารถของตนเอง เมื่อทำการสำรวจแล้วหากจำนวนนักเรียนมีไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม ครูผู้สอนต้องสร้างแรงจูงใจหลาย ๆ วิธีการ

5.2.2.3 การแก้ปัญหาอุปสรรคในขั้นตอนการดำเนินงาน

1. คณะครูผู้ร่วมรับผิดชอบกิจกรรมดนตรี ไม่มาควบคุมดูแลการฝึกซ้อมนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เป็นเหตุให้หัวหน้าโครงการฝึกสอนนักเรียนเพียงผู้เดียว เกิดปัญหาเรื่องการควบคุมดูแลการฝึกซ้อมนักเรียนและมีความเหน็ดเหนื่อยในการปฏิบัติงาน ปัญหาดังกล่าวโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มแก้ปัญหาโดย นำปัญหาไปปรึกษาผู้บริหารเพื่อขอคำแนะนำในการแก้ปัญหา ผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจำนวน 3 ใน 8 โรงเรียน แก้ปัญหาดังกล่าวโดยสร้างความเข้าใจกับคณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมและกระตุ้นให้คณะครูร่วมกันอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านให้คงอยู่ต่อไป

2. ปัญหาครูในโรงเรียนบางคนไม่เข้าใจธรรมชาติการฝึกซ้อมดนตรี บางครั้งบ่นว่ารำคาญเสียงดนตรีและบางคนต้องการเห็นผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโดยเร็ว ปัญหาดังกล่าวโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มแก้ปัญหาดังนี้

2.1 ในกรณีที่ครูบางคนรำคาญเสียงนักเรียนฝึกซ้อมดนตรี ดนตรี แก้ไขปัญหาโดยครูผู้ฝึกสอนไปชี้แจงว่าเป็นธรรมชาติของการฝึกซ้อมดนตรี เครื่องดนตรีบางชนิด เช่น แคน ถ้าหากเป่าเบาเกินไปเสียงแคนก็จะไม่มีคุณภาพ เนื่องจากลิ้นของแคนมีการสั่นสะเทือนเพียงพอเหมาะสมและอาจทำให้แคนชำรุดเสียหายได้ง่าย นอกจากนั้นครูผู้ฝึกสอนต้องชี้แจงต่อครูในโรงเรียนให้มีความเข้าใจว่ากิจกรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานที่นำมาสู่โรงเรียนนั้นควรที่จะอนุรักษ์ให้คงไว้เนื่องจากกำลังถูกทอดทิ้งจากสังคมอีสานในปัจจุบันและควรขอความร่วมมือจากครูผู้มีทัศนคติดังกล่าว โดยเชิญมาร่วมเป็นกรรมการกิจกรรมดนตรีเพื่อช่วยเหลืองานในด้านอื่น ๆ

2.2 ในกรณีที่ครูผู้ร่วมรับผิดชอบกิจกรรมดนตรีบางคนต้องการให้เด็กเล่นดนตรีได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว นั้น แก้ไขปัญหาโดยครูหัวหน้าโครงการได้ชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจกับครูผู้ร่วมงานว่า วิชาดนตรีเป็นวิชาทักษะ โดยเฉพาะแคนต้องใช้เวลาฝึกฝนนานพอควรและยังขึ้นกับปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วยแต่เมื่อเป่าแคนเป็นแล้วเด็กจะพัฒนาได้เร็วขึ้น

3. โรงเรียนไม่มีงบประมาณซ่อมแซมเครื่องดนตรีและไม่มีงบประมาณจัดซื้อเครื่องดนตรีเพิ่มเติม โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ปัญหาโดย

3.1 จัดแบ่งเงินที่ได้รับจากการแสดงดนตรีในชุมชนไว้ส่วนหนึ่งตามจำนวนเงินไว้เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อซ่อมแซมเครื่องดนตรีที่ชำรุดเสียหายและใช้จ่ายในการดำเนินงาน

3.2 ประชุมคณะครูในโรงเรียนเพื่อปรึกษาหารือ ขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการแก้ปัญหาพร้อมทั้งขอความอนุเคราะห์จากทางโรงเรียนแบ่งเงินงบประมาณบางส่วนเพื่อนำมาใช้จ่ายในกิจกรรมดนตรี

3.3 เชิญและขอความร่วมมือผู้มีปัญญาชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับดนตรีอีสานช่วยซ่อมแซมเครื่องดนตรี และมอบเกียรติบัตรเพื่อเป็นเกียรติหรือให้คำตอบแทนตามสมควรเพื่อให้ผู้มีปัญญาเกิดความภาคภูมิใจ

4. ปัญหาด้านการจัดการ เนื่องจากจำนวนนักดนตรี นักแสดง อุปกรณ์ประกอบการแสดง เครื่องอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยให้ครูผู้สอนช่วยนักเรียนเล่นดนตรีเป็นบางเครื่อง และจัดหาเด็กมาฝึกหัดเพิ่มเติม แต่งตั้งครูในโรงเรียนที่มีความสามารถด้านศิลปะและการออกแบบมาร่วมเป็นกรรมการดำเนินงานเพิ่มเติม

5. นักดนตรีและนักแสดงเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษา นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมในระยะสั้นไม่เหมือนโรงเรียนที่เปิดการเรียนการสอนถึงระดับมัธยมศึกษา ปัญหาดังกล่าวโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยทำการฝึกซ้อมดนตรีจำนวน 2 วง วงที่ 1 ทำการฝึกซ้อมเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ โดยรับนักเรียนทุกระดับชั้น ส่วนวงที่ 2 เป็นวงเตรียมในระยะยาว โดยรับนักเรียนตั้งแต่ชั้นป.1-ป.4 เท่านั้น เด็กจะได้ปฏิบัติกิจกรรมอย่างน้อยในระยะเวลา 3 ปีขึ้นไป

6. การไปแสดงดนตรีแต่ละครั้งต้องใช้งบประมาณใช้จ่ายหลายส่วนแต่ได้คำตอบแทนไม่คุ้มค่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดย

6.1 ครูหัวหน้าโครงการบันทึกการใช้จ่ายในการนำดนตรีไปแสดง แล้วนำเสนอผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียน เพื่อพิจารณาหรือหาแนวทางแก้ปัญหา

6.2 นำนักเรียนไปแสดงดนตรีในชุมชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนไปแสดงหรือประกวดแข่งขัน แล้วประชาสัมพันธ์ให้ผู้ชมทราบเกี่ยวกับงบประมาณการใช้จ่ายในการไปแสดง พร้อมทั้งขอบริจาคเงินเพื่อสมทบเป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องต่าง ๆ

6.3 ผู้บริหารขอความร่วมมือคณะครูในโรงเรียนร่วมกันเสียสละเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการนำเด็กไปแสดงดนตรี

7. ผู้ปกครองนักเรียนส่วนหนึ่งไม่สนับสนุนให้นักเรียนไปแสดงดนตรีในตอนกลางคืนเนื่องจากเกรงจะกระทบกระเทือนต่อเด็กในเรื่องการเรียนและความปลอดภัย บางโรงเรียนนักเรียนมีภูมิลำเนาอยู่ไกลโรงเรียน เมื่อกลับจากแสดงดนตรีเด็กไม่สามารถกลับบ้านได้ ปัญหาดังกล่าวโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดย

7.1 คณะครูผู้ฝึกสอนไปพบปะเยี่ยมเยียนผู้ปกครองที่บ้าน โดยชี้แจงถึงมาตรการควบคุมดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักเรียนที่ไปแสดงดนตรี พร้อมทั้งชี้แนะประโยชน์ของกิจกรรมดังกล่าวว่าเพื่อสร้างนักเรียนให้เป็นผู้มีคุณภาพ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและเป็นผู้มีบทบาทในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีกด้วย

7.2 โรงเรียนจัดหาที่พักให้นักเรียน ให้พักที่บ้านครูและเพื่อนนักเรียน โดยครูเป็นผู้นำส่งนักเรียนไปถึงที่พักหลังจากกลับจากการแสดงดนตรี

7.3 โรงเรียนจัดส่งหนังสือขออนุญาตผู้ปกครองหรือเชิญผู้ปกครองมาประชุมเพื่อทำความเข้าใจในการนำนักเรียนไปแสดงดนตรี

8. ผู้บริหารกับครูผู้ฝึกสอนมีความคิดเห็นไม่ตรงกันในเรื่องการสร้างประสบการณ์ทางดนตรีให้กับนักเรียน เช่น ผู้บริหารและครูผู้สอนบางคนต้องการส่งนักเรียนเข้าประกวดแข่งขันบางคนไม่สนับสนุนในเรื่องดังกล่าว ปัญหาดังกล่าวโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ปัญหาโดย

8.1. จัดประชุมคณะครูในโรงเรียนร่วมกันอภิปรายถึงข้อดีข้อเสียของการนำเด็กไปประกวดดนตรีโดยยึดมติในการประชุม

8.2. สำรวจความต้องการของนักเรียนที่เป็นนักดนตรีและนักแสดงว่ามีความต้องการไปประกวดแข่งขันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งถือเป็นการดำเนินงานโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง

8.3. โรงเรียนจัดหางบประมาณเพื่อมาสนับสนุนกิจกรรมดนตรี เช่น จัดตั้งกองทุนดนตรีขึ้นในโรงเรียน

9. ปัญหาขนาดโรงเรียน เป็นปัญหาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กเนื่องจากมีจำนวนบุคลากรครูและนักเรียนน้อย เป็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ รวมถึงการประกวดดนตรีด้วย ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีศักยภาพในด้านต่าง ๆ ต่ำกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ปัญหาดังกล่าวโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ปัญหาโดยวิธีการดังต่อไปนี้

9.1. ส่งเสริมให้นักเรียนเล่นดนตรีเพิ่มขึ้นเพื่อพัฒนาวงให้มีขนาดใหญ่ขึ้นกว่าเดิม

9.2. ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กควรเพิ่มขีดการดำเนินงานให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้งานดนตรีมีศักยภาพเทียบเท่าหรือใกล้เคียงกับโรงเรียนขนาดใหญ่

9.3. เชิญผู้ปกครองนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วม หรือนำบุคลากรหลาย ๆ ฝ่ายมาร่วมปรับปรุงวงทั้งด้านการบริหารและการจัดการวง

10. คณะครูผู้ดำเนินงานขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากผู้บริหารไม่ค่อยมาทอดส่องดูแลการฝึกซ้อมและผู้บริหารบางโรงเรียนใช้คำกล่าวที่ทำให้ครูผู้สอนเกิดความท้อแท้ เช่น จะไม่รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นในการฝึกซ้อมดนตรี ปัญหาดังกล่าวโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ปัญหาโดยวิธีการดังนี้

10.1 ครูผู้สอนรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้บริหาร เพื่อให้ผู้บริหารได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ ในการดำเนินงาน

10.2 เมื่อฝึกกิจกรรมใหม่เพิ่มขึ้นและเห็นว่ามีความพร้อมแล้วเชิญผู้บริหารมาชมการแสดงของนักเรียนเพื่อขอคำปรึกษาและข้อเสนอแนะและเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่คณะครูและนักเรียนอีกด้วย

10.3 ครูผู้สอนอธิบายและชี้แจงต่อผู้บริหารถึงความจำเป็นในการฝึกซ้อมดนตรี พร้อมทั้งขออนุญาตผู้บริหารในการฝึกซ้อมดนตรี พร้อมทั้งปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้บริหาร เมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคต้องไปปรึกษาหารือกับผู้บริหาร

11. ชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดกับโรงเรียนไม่พอใจการฝึกซ้อมดนตรี เป็นเหตุให้ชาวบ้านออกมาว่ากล่าวตีสอนคณะครูและนักเรียน ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นกับโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จเพียง 1 โรงเรียนและโรงเรียนที่เกิดปัญหาได้แก้ปัญหาเองโดย ครูผู้สอนไปเยี่ยมเยียนชาวบ้านชี้แจงถึงความจำเป็นที่ต้องมีการฝึกซ้อมดนตรีพร้อมทั้งยอมรับข้อตำหนิของชาวบ้านและเปลี่ยนแปลงเวลาการฝึกซ้อมให้มีความเหมาะสม

5.2.2.4 การแก้ไขปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานในชั้นวัดและประเมินผลการดำเนินงาน

1. ผู้บริหารไม่ได้รับทราบข้อมูลการดำเนินงานอย่างเพียงพอ เนื่องจากขาดขบวนการวัดและประเมินผลที่ถูกต้อง ครูผู้สอนไม่รายงานผลการดำเนินงาน ผู้บริหารบางโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จบางโรงเรียนไม่ได้รับทราบข้อมูลการดำเนินงานของคณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมดนตรีเท่าที่ควร ปัญหาดังกล่าวโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ปัญหาโดย ผู้บริหารโรงเรียนออกคำสั่งให้ครูผู้สอนจัดทำบันทึกผลการปฏิบัติงาน ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานแล้วรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ

2. โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ มีการนำหลักและวิธีการวัดและประเมินผลการดำเนินงานมาใช้ในระดับต่ำ ปัญหาดังกล่าวโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ปัญหาโดย ผู้บริหารจัดหาคู่มือเอกสาร หนังสือเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลมาให้คณะครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานได้ศึกษา พร้อมทั้งชี้แนะให้นำหลักและวิธีการวัดและประเมินผลการดำเนินงานมาใช้ในการดำเนินงานอย่างถูกต้อง

5.3 การเปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหา อุปสรรค การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกเวลาเรียน

5.3.1 สภาพการจัดการเรียนการสอน จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จได้จัดการเรียนการสอนนอกเวลาเรียน ดังนี้

ตารางที่ 20 แสดงการเปรียบเทียบเวลาการฝึกซ้อมดนตรีระหว่างโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ

เวลาฝึกซ้อม	จำนวนโรงเรียน	
	ประสบผลสำเร็จ จำนวน 8 โรงเรียน	ไม่ประสบผลสำเร็จ จำนวน 4 โรงเรียน
1. เช้า / เทียง	1	-
2. เทียง / หลังเลิกเรียน	3	-
3. หลังเลิกเรียน	3	4
4. ไม่กำหนดแน่นอน *	1	-

* ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ฝึกสอนเอง

1) โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ

1.1) **ด้านสถานที่ฝึกซ้อม** จัดห้องดนตรีหรือสถานที่ฝึกซ้อม ที่เก็บเครื่องดนตรี มีการจัดตกแต่งภายในห้องดนตรีให้เป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสาน เช่น เครื่องดนตรีที่ซำรูด เครื่องมือทอผ้า เครื่องมือจับปลา เกราะผูกคอสัตว์และอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกวัฒนธรรมของชาวอีสาน จัดสื่ออุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ในการกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น รูปภาพการแสดงดนตรีอีสาน แผนภูมิส่วนประกอบที่ใช้ทำแคน แผนภูมิแสดงตำแหน่งนิ้ว แผนภูมิโน้ตเพลงหรือลายแคน ตำราเอกสาร คู่มือการฝึกหัดแคน เทป ซีดี วีดิทัศน์ จัดทำตารางการฝึกซ้อม ตารางเวรรับผิดชอบห้องเรียนและตารางระเบียบกฎเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติ หลังจากจัดแต่งห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนแล้ว ครูผู้สอนได้เตรียมอุปกรณ์แคนและเครื่องดนตรีชนิดอื่นให้เพียงพอจำนวนนักเรียนและมีสภาพพร้อมที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอน แล้วจึงเตรียมครูผู้สอนโดยการศึกษาศาสนา ตำรา คู่มือฝึกหัดดนตรี โดยครูหัวหน้ากิจกรรมได้ชี้แนะความรู้ทางดนตรีให้กับคณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมให้มีความพร้อมที่จะจัดการเรียนการสอนแล้ว จึงเตรียมนักเรียน คัดเลือกแบ่งกลุ่มและประเภทเครื่องดนตรีแล้วแจ้งจุดประสงค์การเรียนและทำการฝึกหัดเครื่องดนตรีต่อไป

1.2) **หลักการสอน** โดยทั่วไปที่ครูผู้ฝึกสอนนำมาจัดกระบวนการเรียนการสอน มีสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้แก่ ให้นักเรียนได้รู้จักประวัติความเป็นมาของแคนและเครื่องดนตรีแต่ละชนิด ส่วนประกอบที่ใช้ทำแคน การเกิดเสียง การใช้และการเก็บรักษาแคน การปฏิบัติตนก่อนและหลัง

การฝึกซ้อม โดยการสอนให้เด็กเกิดความเคารพ ศรัทธาต่อเครื่องดนตรี ครูผู้ฝึกสอนและภูมิปัญญาท้องถิ่น กระบวนการเรียนการสอนครูผู้สอนจะสร้างแรงจูงใจทั้งก่อนเรียนระหว่างเรียนและหลังการเรียน เช่น การพานักเรียนไปดูการแสดงดนตรี การให้กำลังใจและการสร้างความคาดหวังให้กับตัวผู้เรียน ในระหว่างเรียนครูผู้สอนจะให้เด็กเรียนอย่างมีความสุขโดยครูวางตัวให้เป็นกันเองกับเด็ก การให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เช่น ให้ช่วยผลิตสื่อ เด็กเก่งช่วยแนะนำเพื่อน พร้อมทั้งยอมรับความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของนักเรียน มีการส่งเสริมเด็กที่เล่นดนตรีเก่งและเด็กที่มีพัฒนาการช้าโดยการสอนซ่อมเสริม อีกทั้งครูผู้สอนได้ศึกษาหาความรู้ในเรื่องดนตรีอยู่เสมอ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.3) การฝึกทักษะการเป่าแคน โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้กำหนดจัดการเรียนการสอนในการฝึกหัดการเป่าแคนเป็นประจำทุกวันตั้งแต่วันจันทร์ – วันศุกร์ โรงเรียนจำนวน 1 ใน 8 โรงเรียน ได้จัดเวลาการฝึกซ้อม 2 ช่วงคือ ตอนเช้าและตอนหลังจากรับประทานอาหารเที่ยงแล้ว เนื่องจากนักเรียนบางส่วนมีภูมิลำเนาอยู่ต่างอำเภอและต่างจังหวัด โรงเรียนจำนวน 3 ใน 8 โรงเรียน ทำการฝึกซ้อม 2 ช่วง คือ ตอนหลังจากพักรับประทานอาหารเที่ยงและหลังเลิกเรียน โรงเรียนจำนวน 3 ใน 8 โรงเรียน ทำการฝึกซ้อมเฉพาะเวลาหลังเลิกเรียนและอีก 1 ใน 4 โรงเรียน ไม่สามารถกำหนดเวลาฝึกซ้อมที่แน่นอนได้เพราะผู้บริหารโรงเรียนทำหน้าที่เป็นครูผู้ฝึกสอนเองต้องรับผิดชอบงานราชการหลายด้านจึงไม่มีเวลาการฝึกซ้อมที่แน่นอนได้ ในส่วนของโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า ได้กำหนดเวลาการฝึกซ้อมเฉพาะเวลาหลังเลิกเรียนทั้ง 4 โรงเรียน ดังตารางที่ 21

การฝึกทักษะการเป่าแคน โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จครูผู้ฝึกสอนได้จัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิควิธีการดังต่อไปนี้

1. ฝึกการใช้นิ้วตามตำแหน่งของกุญแจแต่ละคู่ โดยการเป่าซ้ำ ๆ ที่ละเสียงพร้อมทั้งการปิดรูแคนให้ได้เสียงที่ชัดเจน
2. ฝึกการใช้ลมเข้าออกและการใช้ปากประกบกับด้ายแคนให้ถูกต้องลักษณะ
3. ฝึกไล่บันไดเสียงจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูงและจากเสียงสูงไปหาเสียงต่ำ
4. ฝึกการอ่านโน้ต โดยครูพานักเรียนอ่านทีละวรรคเพลง เมื่อเด็กเข้าใจครูให้นักเรียนอ่านพร้อมกันตั้งแต่ต้นจนจบ แล้วให้นักเรียนอ่านเองจนมีความเข้าใจ
5. ฝึกเป่าแคนตามโน้ตที่ได้ฝึกอ่าน จากช้าไปหาเร็วหรือตามทำนองของแต่ละเพลง
6. ฝึกเทคนิคขั้นสูง เช่น การจาดแคน การเป่าตัด การโยกจังหวะ การใช้ลิ้นเพิ่มความแปลกในการเป่า การเป่ากลุ่มเสียงหรือคอร์ดและการดันเพลงหรือลายแคน
7. วัดและประเมินผลการเรียนหลังการฝึกซ้อม

8. บันทึกพัฒนาการความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อการส่งเสริมและช่วยเหลือนักเรียน

2) โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ไม่

ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน ดำเนินงานโดยลักษณะรูปแบบ ดังนี้

2.1) ด้านสถานที่ฝึกซ้อม ได้จัดห้องดนตรีและสถานที่ฝึกซ้อม ก่อนที่จะทำการเรียนการสอนครูผู้สอนได้จัดตกแต่งห้องดนตรีเพื่อส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนการสอน ในการจัดตกแต่งห้องดนตรีสามารถจัดได้เพียง 2 ใน 4 โรงเรียนเท่านั้น (ในระยะแรก) ส่วนอีก 2 ใน 4 โรงเรียนไม่มีห้องดนตรีเพียงแต่ใช้อาคารอเนกประสงค์เป็นสถานที่ฝึกซ้อม ดังนั้นจึงเป็นการไม่เหมาะสมที่จะจัดเพื่อจุดประสงค์จุดประสงค์หนึ่ง การจัดตกแต่งห้องดนตรีครูผู้สอนได้ติดตั้งรูปภาพเครื่องดนตรีต่าง ๆ ภาพการฟ้อนรำ ภาพศิลปวัฒนธรรมและการละเล่นพื้นบ้านอีสาน ภาพการแสดงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ภาพการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ นอกจากนั้นยังได้ผลิตสื่อและอุปกรณ์เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น แผนการสอน ภาพการประดิษฐ์แคน แผนภูมิโน้ตเพลงหรือลายแคน แผนภูมิแสดงจังหวะ แผนภูมิดำแหน่งคู่เสียงแคน เทปเพลง วีดิทัศน์ ตารางการฝึกซ้อมและกฎระเบียบที่ต้องปฏิบัติ หลังจากนั้นครูผู้สอนได้ทำการศึกษาหาความรู้เรื่องแคนจากภูมิปัญญาชาวบ้าน จัดเตรียมอุปกรณ์แคนและเครื่องดนตรีให้มีสภาพที่พร้อมใช้งานแล้วดำเนินการฝึกหัดนักเรียนตามแผนการสอนที่ได้จัดได้จัดทำไว้

2.2) หลักการสอนโดยทั่วไปที่ครูผู้สอนนำมาจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอน ครูผู้สอนใช้หลักและวิธีการต่าง ๆ คือ การยึดเด็กเป็นศูนย์กลางคือให้โอกาสเด็กได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน การยึดความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยการให้โอกาสแก้ไขและพัฒนาตนเอง การสร้างบรรยากาศที่ดีให้เด็กเกิดความสบายใจ กระตุ้นให้เด็กอยากเรียนและเรียนอย่างมีความสุข ในระหว่างการฝึกหัดครูผู้สอนได้สอดแทรกคุณธรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังคุณความดีให้เกิดขึ้นกับเด็ก การสร้างศรัทธาในตัวครูและความรักผูกพันกับเด็ก โดยครูเป็นแบบอย่างที่ดี อธิบายให้เด็กเห็นคุณค่าและประโยชน์ของดนตรีอีสาน การสร้างประสบการณ์ทางด้านดนตรีโดยการเชิญหมอแคนมืออาชีพมาฝึกซ้อมดนตรีร่วมกับนักเรียนสัปดาห์ละครั้ง การนำนักเรียนไปแสดงการเป่าแคนให้ชาวบ้านฟัง การพาเด็กไปชมการแสดงดนตรีในงานเทศกาลต่างๆ ในชุมชนรวมทั้งการพาเด็กไปชมการแสดงของโรงเรียนต่าง ๆ ที่เข้าประกวดแข่งขันเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กพัฒนาตนเอง

2.3) การฝึกทักษะการเป่าแคน ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนดังต่อไปนี้

1. ฝึกการวางนิ้วให้ตรงกับคู่แคน

2. ฝึกการใช้ลม

3. ฝึกไล่เสียงให้ครบทุกเสียงโดยเรียงลำดับตามบันไดเสียง แล้วฝึกเป่าข้ามเสียง

4. ครูให้นักเรียนท่องทำนองเพลงง่าย ๆ จนได้ด้วยปากเปล่า

5. ครูให้นักเรียนเป่าตามโน้ตเพลงที่ละวรรคจนจบเพลง แล้วให้เด็กเป่าด้วยตนเอง

6. ฝึกเพลงที่ยากขึ้นกว่าเดิม

7. ฝึกการใช้และดูแลรักษาเครื่องดนตรี

ผลการวิจัยเปรียบเทียบการจัดการจัดการเรียนการสอนแผนโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า การจัดตกแต่งห้องดนตรีสื่ออุปกรณ์ที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ครูผู้สอนโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มได้จัดตกแต่งห้องฝึกซ้อมให้มีสภาพพร้อมที่จะจัดการเรียนการสอนได้ดี เนื่องจากครูผู้สอนทุกคนมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับด้านการศึกษาและจิตวิทยาเป็นพื้นฐานตามวุฒิทางการศึกษาอยู่แล้ว ในด้านการเตรียมตัวครูและนักเรียนก่อนที่จะจัดการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีการเตรียมครูและนักเรียนได้ดีกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากครูผู้สอนได้ศึกษาเอกสาร ตำรา คู่มือการฝึกหัดดนตรีพร้อมทั้งการให้ความรู้ด้านดนตรีกับคณะครูผู้เข้าร่วมกิจกรรม ส่วนครูผู้สอนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจะศึกษาความรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้านเพียงส่วนเดียวเท่านั้น ในด้านหลักการสอนและการฝึกทักษะการเป่าแคน พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะจัดกระบวนการเรียนการสอนและขั้นตอนการฝึกหัดดนตรีได้ละเอียดและมีความสมบูรณ์ได้มากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ

5.3.2 ปัญหาอุปสรรคการจัดการจัดการเรียนการสอนแผนนอกเวลาเรียน

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ทั้งโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จต่างมีปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน 5 ด้าน คือ ด้านสถานที่หรือห้องฝึกซ้อมดนตรี ด้านสื่อการสอนอุปกรณ์แคนและเครื่องดนตรีอื่น ๆ ด้านบุคลากรครูผู้ร่วมรับผิดชอบกิจกรรม ด้านการเรียนการสอนและด้านผลกระทบต่อนักเรียนจากการไปแสดงดนตรีดังตารางที่ 21 ดังนี้

ตารางที่ 21 แสดงปัญหาอุปสรรคการจัดการเรียนการสอนแผนของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและ
ไม่ประสบผลสำเร็จ

ประเด็นปัญหา	จำนวนโรงเรียน	
	ประสบผลสำเร็จ จำนวน 8 โรงเรียน	ไม่ประสบผลสำเร็จ จำนวน 4 โรงเรียน
1. ด้านสถานที่และห้องฝึกซ้อม	4	4
2. ด้านสื่ออุปกรณ์และเครื่องดนตรีอื่น ๆ	8	4
3. ด้านบุคลากรครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม	3	4
4. ด้านการเรียนการสอน	8	4
5. ด้านผลกระทบต่อนักเรียน	2	2

จากตารางแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จพบปัญหาอุปสรรคด้านสถานที่และห้องฝึกซ้อมจำนวน 4 ใน 8 โรงเรียน ด้านสื่ออุปกรณ์และเครื่องดนตรีอื่น ๆ จำนวน 8 โรงเรียน ด้านบุคลากรครูจำนวน 3 ใน 8 โรงเรียน ด้านการเรียนการสอน จำนวน 8 โรงเรียน และด้านผลกระทบต่อนักเรียนจำนวน 2 ใน 8 โรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จพบปัญหาอุปสรรคด้านสถานที่และห้องฝึกซ้อม จำนวน 4 โรงเรียน ด้านสื่ออุปกรณ์และเครื่องดนตรีอื่น ๆ จำนวน 4 โรงเรียน ด้านบุคลากรครูจำนวน 4 โรงเรียน ด้านการเรียนการสอน จำนวน 4 โรงเรียน และด้านผลกระทบต่อนักเรียนจำนวน 2 ใน 4 โรงเรียน

1. ด้านสถานที่หรือห้องฝึกซ้อมดนตรี พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จไม่มีห้องฝึกซ้อมดนตรีจำนวน 4 ใน 8 โรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจำนวน 4 โรงเรียนไม่มีห้องฝึกซ้อมดนตรีทั้ง 4 โรงเรียน

2. ด้านสื่อการสอนอุปกรณ์และเครื่องดนตรีอื่นๆ พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ขาดเอกสาร หนังสือ ตำราดนตรี โน้ตเพลง ในเรื่องเครื่องดนตรีแคนพบว่า จำนวนแคนไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน แคนที่ได้รับการจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัด เป็นแคนเก่าที่มีสภาพชำรุดเสียหาย แคนมีระดับเสียงไม่ตรงกัน แคนมีคุณภาพเสียงไม่ดีมีอายุการใช้งานน้อย

ปัญหาเครื่องดนตรีแคน เกิดจากสาเหตุที่คนทั่วไปไม่มีความเข้าใจถึงคุณลักษณะของแคน แต่ก็มีบุคคลบางกลุ่มที่มีความเข้าใจถึงคุณลักษณะของแคนได้ดี เช่น หมอแคนมืออาชีพ หมอแคนสมัครเล่น ครูผู้ฝึกสอนและนักเรียนที่เรียนฝึกหัดเป่าแคน บุคคลเหล่านี้มีความเข้าใจเป็นอย่างดีว่า แคนเป็นเครื่องดนตรีที่ชำรุดเสียหายได้ง่าย เนื่องจาก

2.1. วัสดุที่เป็นส่วนประกอบของตัวแกน ส่วนใหญ่จะเป็นไม้ซางหรือไม้้อที่นำมาทำเป็นกู่แกน มีลักษณะเป็นลำบาง เมื่อถูกกระทบกระแทกเพียงเล็กน้อยจะทำให้กู่แกนแตก และเมื่อกู่แกนได้แตกหรือชำรุดแล้ว หากไม่รีบทำการซ่อมแซมทันทีจะทำให้เกิดการชำรุดเสียหายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะความชุกชุมของเด็กที่ชอบหยิบจับหรือกดตรงที่มีรอยแตกอยู่ก่อนแล้ว เหตุที่แกนเสียหายใช้งานไม่ได้สาเหตุหนึ่งมาจากครูผู้ฝึกสอนบางคนไม่สามารถที่จะซ่อมแซมกู่แกนที่แตกได้ เมื่อกู่แกนชำรุดมาก ๆ จึงเป็นเหตุให้เสียงแกนเพี้ยนไม่สามารถที่จะเป่าเป็นทำนองได้

2.2. ลิ่นแกน “หมูป” หมายถึงลักษณะของลิ่นแกนที่ไม่เกิดการสั่นสะเทือนในขณะที่เป่าลมเข้าไปในกู่แกน เหตุที่ทำให้ลิ่นแกนหมูปมีหลายสาเหตุ คือ การวางแกนไม่ถูกวิธีวางในลักษณะที่ไม่ถูกต้อง เช่นวางแกนตะแคงข้างใดข้างหนึ่งกับพื้น การไม่นำแกนมาเป่าเป็นประจำและนำลายผู้เป่าเข้าไปในเต้าแกนเป็นเหตุให้ลิ่นแกนเกิดสนิม เมื่อเป่าลิ่นแกนไม่เกิดการสั่นสะเทือนเพราะลิ่นแกนไปติดกับ “หลาบโลหะ” ในกรณีเกิดปัญหาลิ่นแกนหมูปการซ่อมแซมเป็นไปได้ยาก ต้องอาศัยช่างแกนและผู้มีประสบการณ์ในการซ่อมแซม ซึ่งจะต้องทำด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษเพราะลิ่นแกนมีขนาดเล็กบางและหักง่ายที่สุด

2.3. แกนคุณภาพไม่ดี เนื่องจากแกนที่ทางหน่วยงานราชการส่งมาให้โรงเรียนประถมศึกษา เป็นแกนที่มีสภาพชำรุดเสียหายเป็นส่วนมากใช้ได้เป็นบางส่วน บางโรงเรียนได้รับแกนที่ใช้การไม่ได้เลย เพราะเป็นแกนที่ใช้งานแล้วจากการจัดงานมหกรรมดนตรีแกนที่จังหวัดขอนแก่น นอกจากแกนจะมีคุณภาพไม่ดีแล้ว จำนวนแกนที่ทางโรงเรียนได้รับยังมีระดับเสียงที่ไม่ตรงกัน ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอนและการบรรเลงรวมวง

2.4. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางอำเภอ มีนโยบายที่จะส่งเสริมโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้าน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน จึงได้จัดสรรแกนที่ใช้บรรเลงในงานมหกรรมแกนที่จังหวัดขอนแก่น โดยเฉลี่ยให้โรงเรียนตามสภาพแต่ละโรงเรียน แต่ไม่ได้ผลตามนโยบายที่ได้วางไว้ กล่าวคือ โรงเรียนส่วนมากที่ได้รับแกนไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ เนื่องจากขาดครูผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องดนตรีเครื่องดนตรีแกนที่ได้รับการจัดสรรไม่ได้ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอน โรงเรียนที่มีครูที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องดนตรีจึงจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ เมื่อเครื่องดนตรีแกนชำรุดเสียหายจึงไปขอยืมจากโรงเรียนอื่นที่อยู่ในกลุ่มโรงเรียนเดียวกันที่ไม่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแกน แต่ไม่สามารถที่จะให้ยืมแกนได้โดยให้เหตุผลว่าจะต้องเก็บรักษาไว้ เมื่อมีการตรวจสอบจากหน่วยงานต้นสังกัดดังตารางที่ 17 แสดงการเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคเครื่องดนตรีแกนของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แสดงการเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรค “เครื่องดนตรีแคน” ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ที่ใช้งานได้ในปัจจุบัน)

ลำดับที่	โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ		ลำดับที่	โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ	
	ขนาดโรงเรียน	จำนวนแคน		ขนาดโรงเรียน	จำนวนแคน
1	7	50	1	2	-
2	6	5	2	3	1
3	5	4	3	3	-
4	4	4	4	1	-
5	3	15	รวม	4	1
6	3	7			
7	3	4			
8	2	2			
รวม	8	91			

จากตาราง แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน ต่างก็เป็นโรงเรียนที่ที่ได้รับการจัดสรรแคนจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเช่นเดียวกับโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมดนตรีแคน แต่เนื่องจากเมื่อได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนไปได้ในระยหนึ่ง สื่อและอุปกรณ์แคนเกิดการชำรุดเสียหายไปตามอายุการใช้งาน เหลือแคนที่ใช้การได้เป็นบางโรง จึงไม่สามารถที่จะจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพได้ เมื่อเครื่องดนตรีแคนเกิดการชำรุดเสียหาย ทางโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จไม่สามารถที่จะจัดหางบประมาณมาดำเนินการต่อไปได้ จึงเป็นสาเหตุให้ทางโรงเรียนดังกล่าวหยุดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนไปในที่สุด

3. ด้านบุคลากรผู้ร่วมรับผิดชอบกิจกรรม พบว่า ครูผู้ร่วมงานไม่มีความรู้และทักษะทางด้านดนตรี การมาควบคุมดูแลนักเรียนฝึกซ้อมดนตรีไม่สม่ำเสมอ

4. ด้านการเรียนการสอน พบว่า มีปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับตัวผู้เรียนคือ นักเรียนบางคนรับผิดชอบกิจกรรมในโรงเรียนหลายกิจกรรม ทำให้การฝึกซ้อมไม่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ นักเรียนมาฝึกซ้อมไม่ตรงเวลา ไม่ตั้งใจและขาดการฝึกซ้อม เล่นดนตรีเป็นแล้วขอลาออก นักเรียนแพ้กลั่นจี๊ตูด นักเรียนชอบเล่นดนตรีหลายชนิด นักเรียนบางคนพัฒนาการช้า นักเรียนต้องการเรียนดนตรี

แต่ผู้ปกครองไม่สนับสนุน นักเรียนมีภูมิลำเนาอยู่ต่างอำเภอและต่างจังหวัดและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาไม่ให้ความสนใจดนตรีพื้นบ้าน

5. ด้านผลกระทบต่อนักเรียนจากการไปแสดงดนตรี พบว่า โรงเรียนรับงานการแสดงดนตรีโดยไม่มีขีดจำกัดทำให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายและการเรียนของนักเรียน

5.3.3 แนวทางการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน

การดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจำนวน 8 โรงเรียนและโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจำนวน 4 โรงเรียนต่างก็ประสบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานที่คล้ายกัน เหมือนกันและแตกต่างกันตามสภาพและสถานะของแต่ละโรงเรียน บางโรงเรียนเมื่อปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้เป็นเหตุให้ต้องหยุดกิจกรรมการเรียนการสอนทันที บางโรงเรียนก็พยายามแก้ไขปัญหาอุปสรรคเพื่อให้สภาพอยู่รอดมาได้ระยะหนึ่ง แต่ก็มีสภาพที่ไม่ราบรื่น เมื่อเกิดปัญหาขึ้นอีกก็แก้ไขอีก แต่บางโรงเรียนมีหลักการดำเนินงานที่ดี มีการวางแผนการดำเนินงาน วางแผนการแก้ปัญหาอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นภายในหน้า เมื่อปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นจริง ทางโรงเรียนได้ศึกษาหาสาเหตุแห่งปัญหา มีการระดมบุคลากรผู้เกี่ยวข้องและบุคลากรในโรงเรียน ร่วมกันปรึกษาหารือหาแนวทางแก้ไข ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นและดำเนินการแก้ไขตามขั้นตอนสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จลุล่วง ทำให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียนจนประสบผลสำเร็จเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นที่น่าพอใจ

การแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลผู้เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบว่า การแก้ไขปัญหาอุปสรรคในเรื่องการดำเนินงานนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย เช่น ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการโดยเฉพาะตัวครูผู้ฝึกสอนแคนที่เป็นหัวหน้าโครงการกิจกรรมดนตรี ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทและเข้าใจถึงสภาพปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการดำเนินงานมากที่สุด แนวทางการดำเนินการแก้ไข ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของโรงเรียนของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนทั้ง 8 โรงเรียนนั้น แต่ละโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นตามสภาพความสามารถของแต่ละโรงเรียนดังนี้

1. การแก้ปัญหาอุปสรรคด้านสถานที่หรือห้องฝึกซ้อมดนตรี โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน จำนวน 8 โรงเรียน มีห้องเรียนที่จัดเป็นห้องดนตรีโดยเฉพาะจริง ๆ จำนวน 4 โรงเรียน ส่วนอีก 4 โรงเรียน ต้องใช้สถานที่ฝึกซ้อมที่แตกต่างกันตามสภาพทางกายภาพของแต่ละโรงเรียน ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนที่ไม่มีห้องดนตรีทั้ง 4 คน ให้ความสำคัญ

เห็นว่า การฝึกซ้อมดนตรีอาจจะทำการฝึกซ้อมโดยไม่มีห้องดนตรีก็ได้ แม้จะสามารถฝึกซ้อมในสถานที่ต่าง ๆ เช่น ตามระเบียบห้องเรียน ชั้นเรียนที่ไม่มีนักเรียน ตามร่มไม้หรือตามอาคารอื่น ๆ ที่ไม่มีกิจกรรมการเรียนการสอนในขณะเวลาหลังเลิกเรียนก็สามารถทำการฝึกซ้อมได้ แต่ถ้ามองในด้านผลกระทบก็จะเกิดผลกระทบต่อการเรียนการสอนหลายด้าน เช่น ทำให้เวลาการฝึกซ้อมน้อยลง เพราะต้องขนย้ายเครื่องดนตรีออกมาซ้อมและขนกลับเข้าไปเก็บไว้ที่เดิม ทำให้เครื่องดนตรีมีโอกาสรูดเสียหายได้ง่ายและมีอายุการใช้งานน้อยลง

ดังนั้น โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนส่วนมากจึงได้คำนึงถึงปัญหาดังกล่าวอย่างละเอียดถี่ถ้วน อีกทั้งมุ่งหวังให้กิจกรรมดนตรีสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้พิจารณาแก้ไขปัญหาโดยคัดเลือกอาคารสถานที่ที่เป็นห้องเรียนจัดเป็นห้องดนตรีเอกเทศ จำนวน 3 โรง ส่วนอีก 1 โรงเรียน ใช้ส่วนหนึ่งของห้องประชุมเป็นห้องดนตรี นอกจากนั้นใช้อาคารอเนกประสงค์ สร้างเป็นห้องดนตรีแบบถาวร(ไม่ขนย้ายเครื่องดนตรี) จำนวน 1 โรงเรียน แบบไม่ถาวร (ขนย้ายเครื่องดนตรี) จำนวน 2 โรงเรียน และใช้ใต้ถุนอาคารเรียน (เป็นอาคารปูนพื้นเทพื้นตลอดอาคารเรียน) จำนวน 1 โรงเรียน

ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนที่ใช้อาคารอเนกประสงค์และใต้ถุนอาคารเรียนเป็นที่ฝึกซ้อมดนตรีจำนวน 3 คน ได้อธิบายประโยชน์ของการที่ใช้อาคารอเนกประสงค์และใต้ถุนอาคารเรียนฝึกซ้อมดนตรีว่า มีความสะดวก เพราะมีบริเวณกว้างขวาง อากาศถ่ายเทได้สะดวก แยกนักเรียนฝึกซ้อมเป็นกลุ่มได้ ครูสามารถมองเห็นเด็กได้ทั่วถึง

ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนที่มีห้องดนตรีเป็นเอกเทศจำนวน 3 ใน 4 คน ได้เสนอแนะถึงวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งห้องดนตรีว่า ครูผู้ฝึกสอนต้องกล้าที่จะเสนอแนวความคิดต่อที่ประชุมว่าตนมีความมุ่งมั่นที่จะสืบทอดศิลปวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานอย่างจริงจังจริงจัง พร้อมทั้งเสนอแนะประโยชน์ที่จะได้รับการจัดกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานและประโยชน์ของการที่มีห้องดนตรีอย่างถาวร ขึ้นสุดท้ายครูผู้ฝึกสอนจึงริเริ่มสร้างงานดนตรีขึ้นมาให้เป็นรูปธรรม ให้มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชน โอกาสที่จะพัฒนางจากวงเล็กให้เป็นวงขนาดใหญ่ก็มีมากขึ้น เมื่อวงได้รับการพัฒนาอุปกรณ์เครื่องใช้งานดนตรีในวงก็จำเป็นต้องมีมากขึ้นเป็นลำดับ ฉะนั้น เมื่อวงมีความพร้อม ทางโรงเรียนจำเป็นต้องหาวิธีเก็บรักษาอุปกรณ์ดนตรีต่าง ๆ ให้เป็นสัดส่วนเพื่อความสะดวกในการใช้งาน พร้อมทั้งเหตุผลต่าง ๆ อีกมากมาย เช่น จัดตกแต่งห้องดนตรีเพื่อเป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนอื่นในฐานะที่เป็นโรงเรียนแกนนำด้านดนตรีพื้นบ้าน จัดตกแต่งปรับปรุงห้องดนตรีเพื่อการประเมินบุคลากรและหน่วยงานดีเด่น เมื่อครูผู้ฝึกสอนได้สร้างงานดนตรีเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนแล้ว จึงเป็นที่เชื่อได้ว่าทางโรงเรียนและคณะครูในโรงเรียนเห็นความสำคัญของกิจกรรมดนตรี พร้อมทั้งส่งเสริมให้กิจกรรมดนตรีมีความโดดเด่นภาคปฏิบัติดังกล่าว

ยอมส่งผลให้ทางโรงเรียนปรับปรุงห้องเรียนหรืออาคารส่วนใดส่วนหนึ่งเพื่อจัดทำเป็นห้องดนตรีอย่างแน่นอน

ภาพที่ 1-4 ภาพแสดงห้องดนตรี โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ

ภาพที่ 1

ภาพที่ 2

ภาพที่ 3

ไม่มีห้องดนตรีจึงจัดเป็นมุมดนตรี

2. การแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้านสื่อการสอนอุปกรณ์และเครื่องดนตรีอื่น ๆ

ปัญหาสื่อการเรียนการสอน เช่น เอกสาร หนังสือ ตำราดนตรีและโน้ตเพลงโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ไขปัญหาโดยผู้บริหารหรือคณะครูผู้ฝึกสอนไปค้นคว้าจากสถาบันการศึกษาที่

เปิดการเรียนการสอนดนตรี รวบรวมข้อมูลทางด้านดนตรีที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน แล้วจัดเก็บรักษาไว้ในห้องดนตรีหรือห้องสมุดโรงเรียนเพื่อใช้ศึกษาค้นคว้าต่อไป

ปัญหาเรื่องเครื่องดนตรีไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน แก้ไขปัญหาโดยทางโรงเรียนจัดหางบประมาณเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ขอความอนุเคราะห์จากคณะครูในโรงเรียน รายงานความต้องการไปยังหน่วยงานต้นสังกัดหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ขอบริจาคจากผู้มาค้าขายในโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนหรือการจัดงานการกุศลเพื่อหารายได้ซื้อเครื่องดนตรี การแก้ปัญหาอุปสรรคดังกล่าว โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้ดำเนินการ ดังนี้

1) จัดงานการกุศลเพื่อหารายได้ซื้อเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน เช่นงานผ้าป่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน จำนวน 1 ใน 8 โรงเรียน ได้จัดงานผ้าป่า โดยผู้บริหารจัดประชุมคณะครูและกรรมการศึกษาโรงเรียน เพื่อหาวิธีการให้ได้มาซึ่งเงินซื้ออุปกรณ์แคนและเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานชนิดอื่น ๆ มีการวางแผนการจัดงานผ้าป่าอย่างดี โดยแบ่งสายผ้าป่าออกเป็นสาย ๆ คือสายหมู่บ้านในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน รวมทั้งสายกรุงเทพมหานคร ดำเนินงานโดยศิษย์เก่าของโรงเรียนที่ไปทำงานอยู่ที่กรุงเทพ ฯ และต่างจังหวัด จากการจัดงานผ้าป่าสามัคคีในครั้งนั้น ทำให้โรงเรียนมีรายได้จากการจัดงานเป็นจำนวนเงินรวม 70,000 บาท ทางโรงเรียนจึงได้นำเงินที่ได้มอบหมายให้คณะครูและกรรมการผู้รับผิดชอบกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านไปดำเนินการจัดซื้อเครื่องดนตรีอีสาน เช่น แคน พิณ พิณไฟฟ้า พิณเบสไฟฟ้า โปงลาง กลอง โหวด และสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมดนตรีอีสานตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

2) ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนที่เรียนแคนหรือผู้ให้การสนับสนุน โดยครูผู้ฝึกสอนหรือครูผู้ได้รับแต่งตั้งจากทางโรงเรียนไปชี้แนะและขอความอนุเคราะห์จากผู้ปกครองนักเรียนที่เรียนแคนให้เสียสละเงินซื้อแคนเพื่อให้ลูกของตนได้ฝึกหัด เพื่อส่งเสริมและตอบสนองความต้องการของเด็ก โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจำนวน 3 ใน 8 โรงเรียนที่ดำเนินการขอความอนุเคราะห์จากผู้ปกครองนักเรียนได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองเป็นอย่างดี อีก 3 ใน 8 โรงเรียนแก้ปัญหาโดยการขอความร่วมมือกับผู้ให้การสนับสนุน เช่น ผู้ปกครองนักเรียนในหมู่บ้านเขตบริการ ห้างร้าน บริษัท โรงงาน องค์กร และองค์การบริหารส่วนตำบล ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ จำนวน 1 ใน 8 คน ได้ให้ข้อคิดและรับรองความเห็นของตนในเรื่องปัญหางบประมาณว่า เมื่อเกิดปัญหา อย่าท้อแท้ จงทำต่อไปโดยไปขอยืมจากผู้ให้การสนับสนุน เขียนเป็นโครงการแล้วออกหาทุน ไปขอยืมจากบริษัท ห้างร้าน องค์กรต่าง ๆ เราจะให้การสนับสนุน แม้ได้มาไม่มากเพียงพอก็ให้ทางโรงเรียนช่วยเหลือเพิ่มเติมอีก อย่าคิดว่าบุคคลภายนอกเขาจะไม่ให้การสนับสนุน แม้กระทั่งสังคมเมืองเขาก็ยังสนับสนุนในเรื่องแคน เพราะฉะนั้นโรงเรียนที่ไม่มีงบประมาณควรหางบประมาณด้วยวิธีการนี้ (จากการสัมภาษณ์นางศิริพร รักษาวงศ์ ครูผู้ฝึกสอนแคน

ร.ร.อนุบาลขอนแก่น) นอกจากนี้แล้ว โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ จำนวน 1 ใน 8 โรงเรียน แก้ไขปัญหาโดยการไปขอยืมเครื่องดนตรีจากชาวบ้านมาฝึกหัดนักเรียน และโรงเรียนจำนวน 1 ใน 8 โรงเรียน แก้ไขปัญหาโดยทั้งการขอความร่วมมือจากผู้ให้การสนับสนุนและไปขอยืมเครื่องดนตรีจากชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น

การแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้านงบประมาณเพื่อให้ได้เครื่องดนตรีแคนมาทำการฝึกซ้อมนักเรียนนั้น ครูผู้สอนแคนซึ่งเป็นหัวหน้าโครงการจัดกิจกรรมดนตรีของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จทั้ง 8 โรง ต่างให้ข้อคิดในการขอความร่วมมือกับผู้ปกครองนักเรียนหรือผู้ให้การสนับสนุนเหมือนกันว่า โรงเรียนจะต้องจัดครูผู้รับผิดชอบหรือครูผู้ฝึกสอนแคน ไปสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียนหรือผู้ให้การสนับสนุน โดยการไปเยี่ยมเยียนพร้อมทั้งชี้แนะวัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการจัดกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานต่อผู้ปกครองนักเรียนหรือผู้ให้การสนับสนุนด้วยตัวเอง เพื่อที่จะให้ผู้ให้การสนับสนุนเกิดความภาคภูมิใจที่ทางโรงเรียนเห็นความสำคัญต่อผู้ให้การสนับสนุน

การขอความอนุเคราะห์จากผู้ปกครองนักเรียนให้ซื้ออุปกรณ์แคนให้นักเรียนนั้น ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจำนวน 7 ใน 8 คน ให้ความเห็นเชิงแนะแนวว่า ทางโรงเรียนจะต้องคำนึงถึงสภาพความเป็นอยู่ของผู้ปกครองนักเรียนแต่ละครอบครัวว่า บางครอบครัวอาจซื้อได้โดยไม่มีความเดือดร้อน แต่บางครอบครัวอาจมีสภาพความเป็นอยู่ที่ขัดสนแต่มีความต้องการให้ลูกเรียนดนตรี โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จบางโรงแก้ไขปัญหานี้ในกรณีเช่นนี้ โดยโรงเรียนจัดหาเงินสำรองซื้อแคนมาดำเนินการจัดการเรียนการสอนก่อนแล้วจึงให้ทางผู้ปกครองนักเรียนช่วยเหลือทางโรงเรียนภายหลัง

3)โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน จำนวน 1 ใน 8 โรงเรียน แก้ไขปัญหาเรื่องไม่มีงบประมาณซื้อเครื่องดนตรีแคนโดยการขอแบ่งเงินเปอร์เซ็นต์จากผู้มาติดต่อขายสินค้าในโรงเรียน บางครั้งนอกจากจะได้เงินเปอร์เซ็นต์ดังกล่าวแล้วโรงเรียนยังได้รับเงินบริจาคเพื่อซื้อแคนเป็นกรณีพิเศษอีกด้วยและทางโรงเรียนได้มอบเกียรติบัตรให้กับผู้ให้การสนับสนุนเพื่อเป็นการส่งเสริมบุคคลผู้ซึ่งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน

4)โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน จำนวน 2 ใน 8 โรงเรียน แก้ไขปัญหาเรื่องงบประมาณ ในรูปแบบเริ่มดำเนินการจัดกิจกรรมดนตรีโดยการจัดหาเครื่องดนตรีจากจำนวนน้อยไปหามาก ครูผู้ฝึกสอนแคนผู้เป็นหัวหน้าโครงการกิจกรรมดนตรี ครูผู้ร่วมงาน คณะครูในโรงเรียนและผู้บริหารโรงเรียน ร่วมกันเสียสละเงินซื้อแคนตามกำลังความสามารถของแต่ละคน เพื่อนำมาฝึกสอนนักเรียนให้เกิดผลงานดนตรีเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จทั้ง 8 โรงเรียน ได้กล่าวรับรองในเรื่องนี้ว่า หากครูผู้ฝึกสอน

สามารถสร้างผลงานดนตรีออกมาเป็นรูปธรรมมีผลงานที่เห็นได้ชัดเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชน แล้วการสนับสนุนก็จะตามมาเอง

ปัญหาเกี่ยวกับเครื่องดนตรีแคนชำรุดเสียหาย ปัญหาเครื่องดนตรีแคนชำรุดเสียหาย เนื่องจากเครื่องดนตรีแคนเป็นเครื่องดนตรีที่ทำมาจากวัสดุที่เปราะบาง แตกหรือชำรุดเสียหายได้ง่าย เพราะฉะนั้นการดูแลรักษาจึงต้องมีความพิถีพิถันเป็นพิเศษ ผู้ใช้ต้องมีความเข้าใจในลักษณะธรรมชาติของแคนเป็นอย่างดี หากผู้ใช้เก็บรักษาเหมือนกับเครื่องดนตรีอีสานชนิดอื่น ๆ การชำรุดเสียหายย่อมเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว เป็นเหตุให้อายุการใช้งานของแคนน้อยลงไม่คุ้มค่ากับสนนราคาที่ต้องมานักเรียนได้รับผลประโยชน์จากแคนไม่คุ้มค่า ดังนั้นการที่จะทำให้แคนใช้งานได้นานและมีสภาพคงทนนั้น ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แคนทั้ง 8 โรงเรียน ได้เสนอแนะวิธีการใช้ การเก็บรักษาและการรู้จักการซ่อมแคนไว้ดังนี้

4.1) ก่อนอื่นผู้ใช้ต้องเลือกซื้อแคนที่ได้เสียงมาตรฐานเสียงไพเราะ ควรเลือกซื้อแคนที่มีขี้สูด (ชันโรง) มาก ๆ เพราะจะทำให้กู่แคนแนบสนิทกับเด้าแคนได้ดี ทำให้ไม่กินลมเวลาเป่าผู้เป่าไม่เหนื่อยเร็วและแคนก็จะมีคุณภาพเสียงที่ดี ดังภาพที่ 5 (จากการสัมภาษณ์นายประภาส เข้าประมวง ครูผู้สอนแคนโรงเรียนดอนหมูกิ่งอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 5 แสดงลักษณะแคนที่มีคุณภาพที่ดี กู่แคนและเด้าแคนจัดได้ระเบียบ

4.2) ครูผู้ฝึกสอนแคนต้องให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับวิธีใช้ การเก็บรักษาแคนอย่างถูกวิธีและต้องให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงให้ถูกต้อง ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้เสนอแนะถึงวิธีการใช้และเก็บรักษาแคนอย่างถูกวิธีว่า จะต้องนำแคนออกมาเป่าทุกวันอย่างน้อย 15 นาที ต้องหมั่นสังเกตกู่แคนว่ามีสิ่งใดเข้าไปอุดตันหรือไม่ ถ้ามีแมลงเข้าไปอาศัยควรหาไม้ยาวแต่

ต้องมีขนาดเล็กกว่ากู่แคนสอดเข้าไปในกู่แคนและกระทุ้งเบา ๆ เพื่อที่จะให้สิ่งที่อยู่ในกู่แคนหลุดออกมา การเก็บรักษาแคนต้องตั้งแคนไว้ในที่ปลอดภัย ห้ามวางแคนในลักษณะนอน เพราะจะทำให้ลิ้นแคนเหี่ยว ภาษาหมอแคนเรียกว่า “เสียงหลงลูก” (เสียงไม่ตรงกับคู่เสียง การเก็บรักษาแคนที่ดีที่สุดควรจะเก็บไว้ในตู้ที่มีประตูปิดมิดชิดสามารถกันแมลงเข้าไปอาศัยได้ หรือจะใช้ผ้าเย็บเป็นถุงตามลักษณะรูปร่างแคน ภาษาหมอแคนเรียกว่า “ซบแคน” การตัดถุงแคนมีประโยชน์เพื่อกันแมลงเข้าไปอาศัยเท่านั้นไม่สามารถกันการกระทบกระแทกได้ ถ้าอยากให้การกระทบกระแทกได้ต้องทำที่เก็บในลักษณะกล่องไม้ก็จะทำให้แคนมีสภาพที่คงทน มีอายุการใช้งานนานคุ้มค่า (จากการสัมภาษณ์นายประภาศ เข้าประมง ครูผู้สอนแคนโรงเรียนคอนหมก กิ่งอำเภอโพธิ์ชัย โดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 6 แสดงการเก็บรักษาแคนไว้ในถุงผ้า (ซบแคน) เพื่อป้องกันแมลงเข้าไปในกู่แคน

ภาพที่ 7 แสดงการตั้งแคนอย่างถูกวิธี เพื่อรักษาสภาพลิ้นแคน

ภาพที่ 8 แสดงการเก็บรักษาแคนไว้ในตู้เพื่อป้องกันแมลงเข้าในตู้แคน

4.3) ให้สังเกตเต้าแคนตรงบริเวณขี้นูด (ชั้นโรง) ว่าขี้นูดมีการหดตัวหรือไม่ อาจเกิดการแข็งตัวเนื่องจากอุณหภูมิของอากาศ จะทำให้เกิดช่องอากาศระหว่างเต้าแคนกับท่อนเวลาเป่าแคนทำให้อากาศผ่านเข้าออกได้ กินลมผู้เป่า นักเรียนเป่าแคนเหนื่อยเร็ว เมื่อสังเกตพบว่าเต้าแคนมีช่องต้องใช้มือบีบขี้นูดบริเวณเต้าแคนให้เต้าแคนและท่อนติดกันสนิท จะทำให้แคนใช้งานได้ดีดังเช่นเดิม (จากการสัมภาษณ์นายประภาส เฝ้าประมง ครูผู้สอนแคนโรงเรียนดอนหมูกิ่งอำเภอโพธิ์ชัย โดยผู้วิจัย)

4.4) ใช้แคนมือเดียวไม่ให้นักเรียนเป่าปะปนกัน ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนจำนวน 7 ใน 8 โรงเรียน ให้ความเห็นว่าการรู้จักใช้และเก็บแคนอย่างถูกวิธี จะทำให้แคนมีอายุการใช้งาน 4 –6 ปี แต่ครูผู้ฝึกสอนแคนจำนวน 1 ใน 8 โรงเรียน ให้ความเห็นพร้อมกับรับรองความเชื่อของตนว่า หากผู้ใช้แคนรู้จักใช้และเก็บแคนอย่างถูกวิธีและใช้แคนมือเดียวเฉพาะตน จะทำให้แคนมีอายุการใช้งานนานกว่า 20 ปี (การสัมภาษณ์นายประภาส เฝ้าประมง ครูผู้สอนแคนโรงเรียนดอนหมูกิ่งอำเภอโพธิ์ชัย โดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 9 ภาพแสดง อาจารย์

ประภาส เฝ้าประมง

ครูผู้สอนแคนโรงเรียนบ้านดอนหมูกิ่ง

อำเภอโคกโพธิ์ชัย จังหวัดจอนแก่น

สาธิตการเป่าแคนที่มีอายุการใช้งาน 20 ปี

4.5) ครูผู้ฝึกสอนแคะต้องรู้จักการฝึกหัดซ่อมแซมแคะ โดยการนำแคะเก่าที่เสียหายแล้วมาฝึกหัดซ่อมแซม เพื่อแก้ปัญหาอุปกรณ์แคะชำรุดเสียหายที่จะเกิดขึ้นในวันข้างหน้าแน่นอน เนื่องโรงเรียนประถมศึกษาส่วนมากอยู่ไกลจากภูมิปัญญาช่างแคะ เพราะในสภาพปัจจุบันภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านช่างแคะนับจำนวนลดน้อยลงไป เนื่องจากคนในสมัยปัจจุบันไม่ค่อยนิยมสืบทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับเรื่องแคะเท่าที่ควร ฉะนั้นการที่ครูผู้ฝึกสอนแคะมีความสามารถในการซ่อมแซมแคะ นอกจากจะเกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนแล้วยังเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีกด้วย ครูผู้ฝึกสอนแคะโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำนวน 2 ใน 8 โรงเรียน (ซึ่งเป็นครูที่มีความสามารถในการเป่าแคะในระดับหมอแคะและเคยเป็นหมอลำกลอนมาก่อน 1 คน และครูผู้มีความสามารถผลิตดนตรีอีสานชนิดต่าง ๆ 1 คน) ได้เสนอแนะวิธีการซ่อมแซมแคะที่ชำรุดเสียหาย ดังนี้ (จากการสัมภาษณ์นายประภาส เชาว์ประมง ครูผู้สอนแคะโรงเรียนคอนหมุก อ.แก่งโพธิ์ชัย โดยผู้วิจัย)

4.5.1) ถ้ามีลมออกบริเวณเต้าแคะ ให้ใช้ไม้ไผ่บาง ๆ หนาประมาณ 3 มิลลิเมตร กว้างประมาณ 2 เซนติเมตร ยาวประมาณ 10 เซนติเมตร กดซี่อุดบริเวณรอบ ๆ กุ้งแคะตรงเต้าแคะกดให้แน่นที่ตะกั่วทั้งสองข้างทั้งข้างบนและล่างของเต้าแคะ และใช้ไม้สอดเข้าตรงกลางระหว่างกุ้งแคะทั้งสองข้าง กดซี่อุดลงให้แน่นติดกับเต้าแคะทั้งด้านล่างและด้านบนเมื่อกดซี่อุดที่เต้าแคะดีแล้วจะทำให้การเป่าแคะใช้ลมน้อยกว่าเดิมและเสียงของแคะก็จะไพเราะขึ้นอีกด้วย

4.5.2) กุ้งแคะมักจะแตกบริเวณปลายกุ้ง การซ่อมแซม ให้ถอดกุ้งแคะออกมาด้วยความระมัดระวัง แล้วหาวัสดุที่กลมคล้ายกุ้งแคะหรือจะตัดเอากิ่งไม้ไผ่ที่มีขนาดใกล้เคียงกับกุ้งแคะที่จะซ่อมแซม แล้วนำไม้นั้นสอดเข้าที่ปลายกุ้งแคะใช้กระดากาวพันรอบ ๆ กุ้งแคะ หลังจากนั้นให้สอดกุ้งแคะเข้าในเต้าในตำแหน่งเดิม ใช้ไม้กดซี่อุดให้แน่น

4.5.3) ถ้าหากมีวัสดุบางอย่างเข้าไปเกาะติดที่ลิ้นแคะกุ้งใดกุ้งหนึ่ง สังเกตได้ในเวลาเป่าเสียงจะไม่ตรงตามบันไดเสียง (ภาษาหมอแคะเรียกว่า “ลิ้นหมอบ”) ก็ให้แกะกุ้งแคะออกมาซ่อมแซมเมื่อถอดออกมาได้แล้วให้ใช้เข็มหมุดแกะวัสดุที่ติดลิ้นแคะออกการซ่อมแซมลิ้นแคะนี้ต้องปฏิบัติด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษที่สุด เพราะอาจจะทำให้ลิ้นแคะไม่อยู่ในสภาพเดิมและอาจทำให้เสียงเพี้ยนได้

4.5.4) ไม่ควรให้นักเรียนนำแคะไปเป่าที่บ้านบ่อยเกินไป หรือหากมีความจำเป็นให้นักเรียนยืมไปฝึกหัดเป่าที่บ้าน ครูผู้ฝึกสอนแคะควรไปขอความร่วมมือจากผู้ปกครองช่วยกำชับดูแลนักเรียนให้เก็บรักษาแคะอย่างถูกต้อง

3. การแก้ปัญหาด้านบุคลากร ครูผู้ร่วมรับผิดชอบกิจกรรม ครูผู้ร่วมงานไม่มีความรู้ และทักษะทางด้านดนตรี การมาควบคุมดูแลนักเรียนฝึกซ้อมดนตรีไม่สม่ำเสมอ โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคดังกล่าวโดยจัดหาเอกสาร หนังสือ ตำราหรือโน้ตเพลงให้คณะครูผู้ร่วมงานรับผิดชอบกิจกรรมดนตรี ได้ศึกษาความรู้ทางด้านดนตรี ครูหัวหน้าโครงการจัดอบรมหรือการให้คำแนะนำความรู้ทางดนตรีแก่คณะครูผู้ร่วมงาน รวมทั้งจัดส่งคณะครูผู้ร่วมงานไปอบรมสัมมนาดนตรีตามที่หน่วยงานราชการจัดขึ้น

4. การแก้ปัญหาอุปสรรคนักเรียนในการจัดการเรียนการสอน

ตารางที่ 23 แสดงการเปรียบเทียบการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม

ประเด็นปัญหา – ระดับชั้นเรียน	แนวทางแก้ไขปัญหาลดอุปสรรค
1. นักเรียนต้องการเรียนดนตรีแต่ผู้ปกครองไม่สนับสนุน (ประถม – มัธยม)	1. ครูผู้สอนไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครองเพื่อปรึกษาหารือปัญหา โดยให้ผู้ปกครองร่วมแก้ปัญหา
2. นักเรียนบางคนรับผิดชอบกิจกรรมในโรงเรียนหลายกิจกรรม ทำให้การเรียนดนตรีไม่ต่อเนื่อง (ประถม – มัธยม)	1. ผู้บริหารให้ปฏิบัติกิจกรรมที่จำเป็นต้องนำไปใช้ก่อน 2. ผู้บริหารจัดประชุมจัดประชุมคณะครูเพื่อหารือการแลกเปลี่ยนเวลาปฏิบัติกิจกรรมให้เกิดผลดีต่อนักเรียน
3. นักเรียนแพ้กลิ่นขี้สุดที่เต้าแคน (ประถม)	1. ให้นักเรียนฝึกเป่าแคนในระยะเวลาสั้นในตอนเริ่มฝึกหัด แล้วจึงขยายเวลาจนกว่าเด็กจะเกิดความเคยชิน 2. ให้เด็กรับผิดชอบดูแลรักษาแคนและใช้ประจำตัวไม่ใช้ร่วมกัน
4. นำลายไหลขณะเป่าแคน (ประถม)	1. ฝึกการใช้ปากประกบเต้าแคนฝึกการใช้ลมอย่างถูกวิธี 2. ให้เด็กหยุดเป่าแล้วใช้ผ้าเช็ดเต้าแคน คั้นน้ำพักพ่อน แล้วจึงให้มาฝึกใหม่
5. นักเรียนมาฝึกซ้อมไม่ตรงเวลาและไม่ตั้งใจฝึกซ้อม (ประถม – มัธยม)	1. ครูชี้แจงถึงผลเสียของการฝึกซ้อมไม่สม่ำเสมอทั้งต่อตนเองและหมู่คณะ 2. ตั้งระเบียบกฎเกณฑ์การฝึกซ้อมและลงโทษตามความเหมาะสม

ตารางที่ 23 แสดงการเปรียบเทียบการแก้ปัญหาการเรียนการสอนของโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็นปัญหา – ระดับชั้นเรียน	แนวทางแก้ไขปัญหาคือ
6. นักเรียนเป่าแคนเป็นแล้วขอลาออก (ประถม – มัธยม)	1. ครูสอบถามถึงสาเหตุและตอบสนองความต้องการ ของนักเรียนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เด็กเกิดความมานะ พากเพียร 2. คณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมร่วมกันแก้ปัญหา เด็กจะ เกิดความอบอุ่นในการเรียนเพิ่มขึ้น
7. เด็กมีพัฒนาการช้ากว่าเพื่อน (ประถม)	1. ครูผู้สอนให้ความสนใจเด็กเป็นพิเศษและ พยายามสร้างแรงจูงใจหลาย ๆ วิธี 2. ครูหาโอกาสให้เด็กนำความสามารถทางดนตรี ไปแสดงให้เพื่อนในชั้นเรียนหรือในโรงเรียนเมื่อ เด็กประสบความสำเร็จในแต่ละชั้น
8. เด็กระดับมัธยมศึกษาไม่สนใจดนตรีพื้นบ้าน (มัธยม)	1. ครูสร้างงานดนตรีให้ได้มาตรฐานและนำดนตรี ไปแสดงต่อสาธารณชนให้มากที่สุด แล้วยกย่อง ชมเชยนักเรียนที่ไปแสดงพร้อมทั้งเชิญชวนให้ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม 2. จัดแสดงและประกวดดนตรีในรูปแบบวง โปงลางประยุกต์
9. เด็กกลับบ้านไม่ตรงเวลาหลังการฝึกซ้อม (ประถม – มัธยม)	1. ครูจัดทำบันทึกการฝึกซ้อมให้เด็กทุกคน ให้เด็ก ลงเวลาการมาและเลิกฝึกซ้อมแล้วครูผู้สอนลง ลายมือชื่อให้เด็กนำไปรายงานต่อผู้ปกครอง 2. ครูผู้สอนสอบถามและตรวจสอบติดตามพฤติ กรรมของเด็กจากผู้ปกครองและชุมชน
10. เด็กบางคนมีภูมิลำเนาอยู่ต่างอำเภอและต่าง จังหวัด เมื่อมีงานแสดงดนตรีแล้วไม่ สามารถกลับบ้านไม่ได้ (ประถม – มัธยม)	1. ครูจัดหาที่พักให้นักเรียนด้วยการพักที่บ้านเพื่อน และบ้านครู โดยครูต้องนำส่งนักเรียนให้ถึงที่พัก 2. เปลี่ยนแปลงเวลาการฝึกซ้อมจากเวลาหลังเลิก เรียนเป็นเวลาในช่วงเช้าและหลังรับประทานอาหาร เที่ยง

จากตาราง แสดงว่า ปัญหาการเรียนการสอนแคนจะเกิดขึ้นกับนักเรียนที่เรียนแคนทั้งโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ปัญหาในการเรียนการสอนจะมีความแตกต่างกัน เนื่องจากนักเรียนที่เรียนแคนของโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีวิถีทางสภาพร่างกายและจิตใจแตกต่างกันเพราะมีทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจึงมีทั้งเหมือนกันและแตกต่างกันในบางปัญหา ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนทั้ง 2 ระดับ ได้แก่ นักเรียนต้องการเรียนแคนแต่ผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้เรียนแคน นักเรียนบางคนรับผิดชอบหลายกิจกรรม น้ำลายไหลขณะเป่าแคน นักเรียนมาฝึกซ้อมไม่เป็นเวลา นักเรียนกลับบ้านไม่ตรงเวลาและนักเรียนบางคนมีภูมิลำเนาอยู่ต่างอำเภอและต่างจังหวัดเมื่อกลับจากแสดงดนตรีแล้วไม่สามารถที่จะกลับบ้านได้ ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะนักเรียนระดับประถมศึกษา เช่น เด็กบางคนแพ้กลิ่นขี้สุด (ชันโรง) เด็กบางคนพัฒนาการช้ากว่าเพื่อน และส่วนที่เป็นปัญหาเฉพาะนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ก็ือนักเรียนมัธยมไม่สนใจดนตรีพื้นบ้าน ดังนั้นการแก้ไขปัญหาอุปสรรคจึงมีความแตกต่างกันดังที่แสดงไว้ในตาราง

5. การแก้ปัญหาอุปสรรคด้านผลกระทบต่อนักเรียนจากการไปแสดงดนตรี การนำเด็กไปแสดงดนตรีนอกโรงเรียนทั้งในเวลากลางวันและเวลากลางคืนโดยทางโรงเรียนไม่มีการกำหนดจำนวนการไปแสดง ทำให้ส่งผลกระทบต่อนักเรียนในด้านสุขภาพร่างกายและการเรียนของเด็ก ทำให้นักเรียนเกิดการอ่อนเพลีย ง่วงนอนในเวลาเรียน ปัญหาดังกล่าวโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จบางโรงเรียนแก้ไขปัญหาดังนี้

- 1) โรงเรียนจัดประชุมปรึกษาหารือคณะครูและผู้เกี่ยวข้องเพื่อแก้ปัญหา
- 2) ลดเวลาการแสดงลงให้นักเรียนได้มีเวลาพักผ่อนเพิ่มมากขึ้น
- 3) ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบวันเวลาที่นักเรียนจะสามารถไปแสดงดนตรีในเวลาที่เหมาะสม

โดยธรรมชาติของครูผู้สอนดนตรีในระดับประถมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นครูผู้สอนดนตรีไทย ดนตรีพื้นบ้านและดนตรีสากล ส่วนมากจะเป็นผู้ที่มีความเสียสละในด้านการฝึกซ้อม ระบายเล็กน้อย ๆ ที่เกิดขึ้นกับเครื่องดนตรี เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษานขนาดเล็ก โรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดสรรดนตรีแต่ไม่มีงบประมาณในการซ่อมแซมเครื่องดนตรี ดังนั้นเมื่อเครื่องดนตรีได้รับความเสียหายเกิดขึ้น ครูผู้ฝึกสอนบางคนจะรับภาระหน้าที่ซ่อมแซม จัดซื้ออุปกรณ์มาทดแทนด้วยเห็นว่าเป็นงานรับผิดชอบในหน้าที่ของตน โดยไม่มีการรายงานปัญหาเล็กน้อย ๆ ต่อผู้บริหาร ซึ่งเป็นความคิดหรือวิธีการที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิธีการดำเนินงาน เพราะผู้บริหารหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่มีโอกาสที่จะล่วงรู้ถึงปัญหาอุปสรรคที่ครูผู้ฝึกสอนกำลังประสบอยู่ ฉะนั้น ปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการเงินที่เสียสละไปแล้วไม่ได้รับ

กันเพราะไม่มีบุคคลใดเข้าใจ ปัญหาด้านครูผู้ร่วมงานช่วยงานไม่เต็มที่ ปัญหาสื่ออุปกรณ์ดนตรีชำรุดเสียหาย ปัญหาการดำเนินงานและปัญหาอื่น ๆ การปฏิบัติดังกล่าวนอกจากจะทำให้ผู้บริหารหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่มีโอกาสที่จะล่วงรู้ถึงปัญหาอุปสรรคที่ครูผู้ฝึกสอนกำลังประสบอยู่แล้ว ยังเป็นการสะสมพอกพูนปัญหาอุปสรรคในเรื่องต่าง ๆ ให้กับครูผู้สอนและอาจเป็นผลส่งให้ครูผู้สอนเกิดความท้อแท้ในการดำเนินงาน ทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีขาดประสิทธิภาพหรืออาจจะหยุดกิจกรรมการเรียนการสอนไปในที่สุด ปัญหาอุปสรรคเช่นนี้ครูผู้ฝึกสอนโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแค้นที่เคยได้ประสบมาแล้วแต่ก็รับดำเนินการแก้ไขด้วยวิธีการต่าง ๆ

1. ครูผู้ฝึกสอน โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแค้นจำนวน 1 ใน 8 คน ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ถ้ามีปัญหาต้องรีบแก้ รีบแก้ไขไม่ใช่เก็บสะสมไว้ ถ้าเก็บปัญหาเอาไว้เป็นดินพอกหางหมูก็จะกลายเป็นปัญหาใหญ่ขึ้น เพราะฉะนั้นครูผู้สอนซึ่งเป็นหัวหน้างาน ต้องสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยหากปัญหานั้นไม่เหลือบ่ากว่าแรง มีปัญหาต้องรีบแก้ไขได้ บางปัญหาต้องรวบรวมผู้ร่วมงานระดมสมองจึงจะแก้ได้ หากแก้ไม่ได้จริง ๆ จึงเชิญผู้บริหารมาช่วยแก้ (จากการสัมภาษณ์ นายสมยศ ไชยสมบัติ ครูผู้สอนแค้น โรงเรียนชุมชนชุมกระนวน)

2. ครูผู้ฝึกสอน โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแค้นจำนวน 1 ใน 8 คน ได้เสนอแนวทางการดำเนินงานที่ไม่ให้เกิดปัญหาคัดค้านการทำงานตนเองว่า ครูผู้สอนผู้เป็นหัวหน้างานต้องปรึกษากับผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรณีพิเศษเกี่ยวกับเรื่องการบริหารงานโดยเฉพาะเองงบประมาณใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ ควรจะมั่งบในส่วนใดบ้าง แต่ละส่วนจำเป็นต้องใช้อย่างไร ครูผู้สอนต้องอธิบายถึงสิ่งจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายและสิ่งที่จะต้องมีขึ้นในการดำเนินงานที่จะทำให้มีประสิทธิภาพที่ดี แล้วครูผู้เป็นหัวหน้าโครงการหาโอกาสสนทนาปราศรัยกับผู้ร่วมงานในโรงเรียน พร้อมทั้งเสนอแนะข้อมูลต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อวงและคณะครูผู้ร่วมงาน มีปัญหาอุปสรรคภายในวงอย่างไรต้องแจ้งให้ผู้ร่วมงานทราบอย่างละเอียดถี่ถ้วน (จากการสัมภาษณ์นายชาติชาย พลจารย์ ครูผู้สอนแค้น โรงเรียนหนองคลองคอนแดง)

3. แนวทางที่จะนำไปสู่การดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อคณะครูผู้ดำเนินงานและนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจำนวน 1 ใน 8 โรงเรียน ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ต้องให้บุคลากรครูผู้ฝึกสอนแค้นหัวหน้าโครงการกิจกรรมดนตรีพื้นบ้าน จัดทำทะเบียนสื่ออุปกรณ์เครื่องดนตรีที่ได้รับ แล้วให้ครูผู้สอนจัดทำแบบบันทึกการใช้งานเครื่องดนตรีทุกชิ้น พร้อมทั้งบันทึกงบประมาณการใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น การซ่อมแซมเครื่องดนตรี การใช้จ่ายในระหว่างฝึกซ้อม การใช้จ่ายในการแสดงดนตรี แล้วนำมาเสนอต่อที่ประชุมโรงเรียนซึ่งถือว่าเป็นการทำงานอย่างเป็นระบบ (จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียนหนองคลองคอนแดง)

แนวทางการแก้ปัญหาอุปสรรคของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผน จะแก้ปัญหาได้หากครูผู้สอนนำมาปฏิบัติจริง แต่ต้องแก้ไขไปตามสภาพหนักเบา แห่งปัญหา ผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจำนวน 1 ใน 8 คน ได้ให้ข้อคิดในเรื่องนี้ว่า อุปสรรคมีทางแก้ พบปัญหาอย่าทอดยวียวิธีแก้คือไม่ทอดยว ทุกปัญหามีทางออกเสมอ เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะพบปัญหาในเรื่องใด ๆ ก็ตาม จงตั้งสติให้มั่นและให้มีความพยายามมีความมุ่งมั่น ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมประสบผลสำเร็จได้เสมอ (จากการสัมภาษณ์ นายบัวเรียน นนทะลี ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลขอนแก่น)

ผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผนจำนวน 1 ใน 8 คน กล่าวว่า เมื่อมีปัญหาอย่าเพิ่งท้อแท้ใจ เมื่อมีปัญหาอุปสรรคควรที่จะต้องปรึกษากัน อย่างน้อยคณะครูในโรงเรียนเป็นส่วนที่อยู่ใกล้ตัวครูผู้สอนมากที่สุด เมื่อมีปัญหาควรให้ภายในโรงเรียน ช่วยแก้ก่อน หากแก้ไม่ได้ควรปรึกษาหารือกันในระดับกลุ่มหรือในระดับสูงขึ้นไป เมื่อมีปัญหาอุปสรรคควรที่จะปรึกษาผู้มีอำนาจหรือมีความสามารถเหนือตัวเราขึ้นไปอีก (จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนบ้านศรีสุข)

ครูผู้ฝึกสอนโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผนจำนวน 1 ใน 8 คน ได้เสนอแนะความคิดเห็นของครูผู้สอนซึ่งเป็นหัวหน้าโครงการในการมองและเข้าใจความรู้สึกของผู้ร่วมงานคนตรีว่า บางครั้งครูผู้ร่วมงานมีความเหน็ดเหนื่อยท้อแท้ เนื่องจากครูผู้ร่วมงานไม่มีความถนัดในด้านดนตรี ตัวครูผู้เป็นหัวหน้ากิจกรรมแม้มีความเหน็ดเหนื่อยก็ต้องมีความเข้มแข็ง เพราะถ้าหัวหน้างานมีความท้อแท้ผู้อื่น คนตรีที่บ้านก็จะไม่เหลือในโรงเรียนไม่มีความสุนทรีย์ให้กับเด็กอีกต่อไป ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาครูผู้ร่วมงานท้อแท้ในการทำงาน ครูผู้ฝึกสอนแผนได้เสนอแนะแนวทางปลูกปลอบการทำงานว่า

1. ตั้งจิตใจให้มั่นไม่โคลงเคลง รับฟังความคิดของคณะครู ตระหนักในความท้อแท้ของผู้ร่วมงาน พร้อมทั้งชี้แจงให้ผู้ร่วมงานตระหนักในคุณค่าของคนตรีอีสานว่ามีน้อยคนที่จะสืบทอดขอให้อดทนทำเพื่อเด็กและสังคมอีสาน

2. เมื่อเกิดความท้อแท้ในการปฏิบัติงาน จงหาโอกาสไปพบปะกับผู้บริหารปรึกษาหารือเรื่องต่าง ๆ อาจจะได้ความคิดในเรื่องการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น (จากการสัมภาษณ์นางศิริพร รักษาวงศ์ ครูผู้ฝึกสอนแผนโรงเรียนอนุบาลขอนแก่น)

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติเครื่องดนตรีแคนนอกเวลาเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบนโยบายการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขการดำเนินงาน ศึกษาเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขการเรียนการสอนแคน ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน จำนวน 12 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจำนวน 8 โรงเรียน และไม่ประสบผลสำเร็จจำนวน 4 โรงเรียน โดยศึกษาข้อมูลจาก เอกสาร สารสนเทศ ของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยใช้วิธีการสอบถาม การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการสังเกตสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน โดยใช้กลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัย 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้ฝึกสอนแคน นักเรียนที่เรียนแคนและกลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอ โดยศึกษาแนวทางดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไขจากผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้ฝึกสอนแคน ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียน ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไขจากครูผู้ฝึกสอนแคน นักเรียนที่เรียนแคนและผู้เกี่ยวข้อง ศึกษาข้อมูลแนวทางการอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านอีสานจากกลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอ

6.1. สรุปผลการวิจัย

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนและดนตรีพื้นบ้านอีสานของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดขอนแก่น จากการศึกษารเปรียบเทียบหลักการและวิธีการดำเนินงานและสภาพปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียนจากข้อมูลทั้ง 12 โรงเรียนแล้ว ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จเป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมหลาย ๆ ด้านมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ปัจจัยที่ส่งผลให้โรงเรียนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนได้รับความสำเร็จหรือไม่นั้นมีปัจจัยต่าง ๆ หลายด้านคือ ขนาดโรงเรียน จำนวนบุคลากร นักเรียน งบประมาณการดำเนินงานรวมถึงค่าซ่อมแซมเครื่องดนตรี การสนับสนุนส่งเสริมจากผู้บริหารโรงเรียน สภาพเครื่องดนตรีที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน ขวัญกำลังใจและความท้อแท้ของครูผู้สอนแคน

ขนาดโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ขนาดโรงเรียนจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความแตกต่างในหลายด้าน เช่น จำนวนบุคลากร นักเรียนในโรงเรียน จากการวิจัยพบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่สามารถจัดบุคลากรได้เหมาะสม การคัดเลือกเด็กจะได้เด็กที่มีความพร้อม กำหนดจำนวนผู้เรียน นักแสดงได้เหมาะสม โรงเรียนขนาดใหญ่ส่วนมากจะได้นักเรียนที่เป็นนักดนตรีและนักแสดงที่มีทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา นักเรียนส่วนมากได้ปฏิบัติกิจกรรมติดต่อกันหลายปี ความสามารถและประสบการณ์ในการเล่นดนตรีจึงมีมากกว่าเด็กในโรงเรียนขนาดเล็กรวมทั้งส่งผลถึงการประกวดดนตรีด้วย

ด้านงบประมาณในการดำเนินงานรวมถึงค่าซ่อมแซมเครื่องดนตรี ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่จะมีศักยภาพมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก เพราะได้รับงบประมาณมาจากหลายส่วน ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กได้รับงบประมาณน้อย โรงเรียนจำเป็นต้องแบ่งสรรงบประมาณไปพัฒนาในด้านอื่น ๆ ทำให้งบประมาณแตกกระจายไปใช้หลายด้าน ส่วนที่นำมาพัฒนากิจกรรมดนตรีจริง ๆ นั้นเป็นเพียงจำนวนน้อย

ด้านการสนับสนุนส่งเสริมจากผู้บริหารโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะส่งเสริมให้การสนับสนุนกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านหลากหลายวิธีการ ทั้งด้านความคิดและการกระทำ ครูผู้สอนและคณะทำงานสามารถมองเห็นภาพการควบคุมดูแลของผู้บริหารได้อย่างเป็นรูปธรรมที่เด่นชัด ได้รับรู้ถึงปัญหาอุปสรรคของครูผู้สอน หาวิธีการแนะนำ ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานและการเรียนการสอน ผู้บริหารไม่ปล่อยให้ครูผู้สอนหรือคณะทำงานปฏิบัติงานไปโดยลำพัง

ด้านสภาพเครื่องดนตรีแคนที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีเครื่องดนตรีแคนและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ มีงบประมาณซ่อมแซมเครื่องดนตรี เมื่อสื่ออุปกรณ์และเครื่องดนตรีแคนหมดสภาพการใช้งาน ทางโรงเรียนได้จัดหางบประมาณซื้อเครื่องดนตรีเพิ่มเติมให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง

ด้านขวัญกำลังใจและความทุ่มเทของครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายเป็นอย่างดี สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลต่อนักเรียนและฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดขึ้นกับโรงเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนทั้งที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ แต่โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จก็สามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนมาได้อย่างต่อเนื่อง ตรงกันข้ามกับโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จที่จำเป็นต้องหยุดกิจกรรมการเรียนการสอนลงอย่างน่าเสียดาย ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกเวลาเรียน มีหลักการและแนวทางดำเนินงานที่แตกต่างกัน ดังนี้

6.1.1 การเปรียบเทียบวิธีการดำเนินงานในกิจกรรมนอกเวลาเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นระหว่างโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ

นโยบายหรือแนวทางการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกเวลาเรียนของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จได้วางแนวทางดำเนินงานไว้ 4 ขั้น คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นริเริ่ม ขั้นดำเนินงานและขั้นวัดผลและประเมินผลการดำเนินงาน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้จัดรูปแบบการดำเนินงานได้ดีกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนี้

1) การเปรียบเทียบวิธีการดำเนินงานในขั้นเตรียมงาน จากการศึกษาพบข้อสรุปดังนี้

ในขั้นเตรียมการหรือเตรียมงานซึ่งเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารจัดการดำเนินการ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จทั้ง 8 โรงเรียน ได้จัดประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจกับคณะกรรมการเกี่ยวกับรายละเอียดในการดำเนินงาน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จดำเนินการจัดประชุมโดยผู้บริหารโรงเรียนเพียง 2 ใน 4 โรงเรียน อีก 2 ใน 4 โรงเรียน ผู้บริหารได้มอบอำนาจให้ครูหัวหน้าโครงการดำเนินการประชุมชี้แจง

ในการกำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้มากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งนอกจากเพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานแล้ว ยังได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชี้ชัดบ่งบอกถึงปณิธานว่าแต่ละโรงเรียนที่จะดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จและมีความต่อเนื่อง

ในด้านการเตรียมสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ทั้งโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จต่างพบปัญหาอุปสรรคในเรื่องห้องฝึกซ้อมดนตรีเช่นกัน เนื่องจากอาคารเรียนและห้องเรียนไม่เพียงพอ โรงเรียนส่วนมากจึงใช้อาคารอเนกประสงค์เป็นสถานที่ฝึกซ้อม การจัดตกแต่งห้องเรียน พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีการจัดตกแต่งห้องเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ให้เด็กเกิดสามัญสำนึกภาคภูมิใจในความเป็นอีสานและสอดคล้องกับการเรียนการสอน

ในด้านอุปกรณ์แคน พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะมีอุปกรณ์แคนและสื่อต่าง ๆ เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า เครื่องดนตรีแคนชำรุดเสียหายใช้การไม่ได้เป็นจำนวนมาก จึงไม่สามารถที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไปได้ และหยุดกิจกรรมไปในที่สุด

ในการจัดหางบประมาณเพื่อบริหาร พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จส่วนมากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ได้รับงบประมาณจากส่วนต่าง ๆ หลายส่วน โรงเรียนสามารถแบ่งงบประมาณบางส่วนมาใช้ในการดำเนินงานด้านกิจกรรมดนตรีทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้คิดหาวิธีการจัดหางบประมาณมาเพิ่มเติมกิจกรรมดนตรีหลายรูปแบบ ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จส่วนมากจะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก งบประมาณที่ได้จากทางราชการและส่วนอื่นมีเป็นจำนวนน้อย โรงเรียนไม่สามารถที่จะแบ่งสรรมาพัฒนากิจกรรมดนตรีได้อย่างเต็มที่ เครื่องดนตรีที่นำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนมาได้รับการบริจาคจากชุมชน เมื่อเครื่องดนตรีหมดสภาพการใช้งานโรงเรียนไม่ได้จัดหางบประมาณมาเพิ่มเติม จึงเป็นเหตุให้ดำเนินงานต่อไปไม่ได้และหยุดกิจกรรมการเรียนสอนไปในที่สุด

2) การเปรียบเทียบวิธีการดำเนินงานในขั้นริเริ่ม จากการศึกษาพบข้อสรุปดังนี้

ในขั้นริเริ่มผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ได้จัดประชุมนักเรียนโดยฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจกรรมนักเรียนหรือฝ่ายคณะกรรมการจัดกิจกรรมดนตรีตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียน ให้ดำเนินการประชุมชี้แจงนักเรียนถึงวิธีการเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งให้นักเรียนทราบถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน การแจ้งจุดประสงค์และประโยชน์ที่จะได้รับการเรียนแคนและดนตรีพื้นบ้านอีสาน เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานในขั้นริเริ่ม พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีการดำเนินงานตามขั้นตอนคือจัดประชุมชี้แจงนักเรียนแล้วจึงสำรวจความสนใจของนักเรียนโดยการใช้แบบสอบถามและถามความสนใจของนักเรียนในการเลือกกิจกรรมและเลือกปฏิบัติเครื่องดนตรี ส่วนรูปแบบวิธีการและผลของการดำเนินงานจะมีความแตกต่างกัน เนื่องจากโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จส่วนมากจะเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ การคัดเลือกนักเรียนจะได้เพียงพอตามจำนวนที่ต้องการและมีความเหมาะสม โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จส่วนมากจะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กเป็นปัญหาเกี่ยวกับการคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม บางโรงเรียนมีจำนวนนักเรียนน้อยครูผู้สอนจำเป็นต้องให้เด็กฝึกหัดดนตรีโดยไม่มีการสำรวจความสนใจ

3) การเปรียบเทียบวิธีการดำเนินงานในขั้นดำเนินงาน จากการศึกษาพบข้อสรุปดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จสามารถดำเนินงานได้ความสะดวกรวดเร็วเนื่องจากมีสื่ออุปกรณ์แคนและเครื่องดนตรีเพียงพอ มีงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมกิจกรรมดนตรีอย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนจะปฏิบัติงานด้วยความมั่นใจเนื่องจากได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากบุคคลหลายฝ่าย เมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานจะได้รับความร่วมมือในการแก้ปัญหาจากบุคคลฝ่ายต่าง ๆ เป็นอย่างดีโดยที่ทางโรงเรียนไม่ปล่อยให้ครูผู้สอนปฏิบัติงานโดยลำพัง ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า ครูผู้สอนขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากสื่ออุปกรณ์

แกนชำรุดเสียหายไม่มีงบประมาณมาสนับสนุนเพิ่มเติม การดำเนินงานขาดผู้ควบคุมดูแลจากผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียน ครูผู้สอนเสียสละเงินส่วนตัวมาพัฒนากิจกรรมดนตรีแต่ไม่มีการรายงานให้ผู้บริหารได้ทราบ บางโรงเรียนมีความขัดแย้งกันระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอน ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานถูกสะสมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยไม่ร่วมมือหาทางแก้ไขถึงกับหยุดกิจกรรมการเรียนสอนไปในที่สุด

ในด้านการดำเนินงาน จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้ปฏิบัติตามหลักนโยบายการดำเนินงานได้ดีและมีความสมบูรณ์กว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ กล่าวคือ การประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จทุกโรงจะเชิญภูมิปัญญาชาวบ้านมาร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจะเชิญมาเพียง 2 โรงเท่านั้น ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้วมีภูมิปัญญาชาวบ้านหลายคน

ด้านการประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้วางกรอบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินงานไว้หลายแนวกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ในด้านการร่างระเบียบกฎเกณฑ์การจัดกิจกรรม พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้มองเห็นความสำคัญและผลของการสร้างระเบียบการจัดกิจกรรมมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ กล่าวคือ โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้จัดร่างระเบียบจำนวน 4 ใน 8 โรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จมีการจัดทำเพียง 1 ใน 4 โรงเรียน

ในด้านการดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีบุคลากรครู นักเรียนและภูมิปัญญาชาวบ้านร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานอย่างเพียงพอ มีการประชุมหารือวางแผนการดำเนินงานเป็นขั้นตอน มีการร่างระเบียบการจัดกิจกรรม ในระหว่างการดำเนินงานผู้บริหารจะรับทราบข้อมูลอยู่เสมอ เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนได้สั่งให้คณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมรายงานผลการปฏิบัติงานแล้วนำมาชี้แจงต่อที่ประชุมครูเป็นประจำทุกเดือน ทำให้ทางโรงเรียนได้รับทราบปัญหาอุปสรรค และร่วมกันแก้ไขปัญหาก็สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ในส่วนของโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า โรงเรียนไม่สามารถจัดบุคลากรครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมได้ไม่เหมาะสมกับกิจกรรมเท่าที่ควร เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนครูและนักเรียนน้อย โรงเรียนส่วนมากไม่มีการร่างระเบียบกิจกรรมเพื่อเป็นแนวทางและควบคุมเรื่องต่าง ๆ ในการดำเนินงาน ทำให้ขาดทิศทางในการดำเนินงาน การดำเนินงานจึงพบปัญหาอุปสรรคมากมายหลายด้าน ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไปได้และหยุดกิจกรรมไปในที่สุด

4) การเปรียบเทียบวิธีการดำเนินงานในขั้นวัดผลและประเมินผลการดำเนินงาน จากการศึกษาพบข้อสรุปดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้นำหลักและวิธีการวัดและประเมินผลมาใช้เพื่อประเมินผลการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ กล่าวคือ โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จใช้วิธีการวัดและประเมินผล 7 วิธีการ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การอภิปราย การแสดงความคิดเห็น การเยี่ยมชมโรงเรียนอื่นและการเยี่ยมชมชุมชน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จใช้วิธีการวัดประเมินผล 5 วิธีการ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การอภิปราย การแสดงความคิดเห็นและการเยี่ยมชมชุมชน

ในด้านวิธีการเร่งรัดให้คณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน พบว่า ผู้บริหารได้สั่งการให้คณะครูรับผิดชอบกิจกรรมบันทึกผลการดำเนินงานแล้วนำเสนอฝ่ายบริหารปีละ 2 ครั้ง และมีการประเมินตนเองเกี่ยวกับงานรับผิดชอบในหน้าที่ของคณะครู ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จทั้ง 4 โรงเรียน ไม่ได้จัดทำแบบประเมินตนเอง

6.1.2 การเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไขในกิจกรรมนอกเวลาเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นระหว่างโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ

1) การเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไขในขั้นเตรียมงาน

จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จพบปัญหาอุปสรรคในขั้นเตรียมงานส่วนมากจะพบในประเด็นปัญหาที่เหมือนกัน และมีบางประเด็นปัญหาที่พบต่างกัน ดังตารางที่ 17 ปัญหาที่โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มพบเหมือนกัน ได้แก่ ไม่สามารถผลิตเครื่องดนตรีแคนได้ ไม่มีงบประมาณจัดซื้อเครื่องดนตรี ไม่มีห้องฝึกซ้อมดนตรีที่ถาวร ไม่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรรัฐ ขอยืมเครื่องดนตรีจากโรงเรียนอื่นไม่ได้และไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากทางโรงเรียนเท่าที่ควร โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ 1 ใน 4 โรงเรียนได้รับเครื่องดนตรีจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน

การแก้ไขปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไขในขั้นเตรียมงาน พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จส่วนมากสามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคได้ดี เนื่องจากบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนร่วมกันแก้ปัญหา จึงสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง วิธีการแก้ปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ การศึกษาคัดเลือกแคนจากผู้รู้หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน การจัดหางบประมาณจัดซื้อเครื่องดนตรี เช่น การจัดงานการกุศล การขอบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียน ชาวบ้านจากชุมชน จากร้านค้า บริษัท โรงงานหรือองค์กรต่าง ๆ การแก้ปัญหาห้องฝึกซ้อมดนตรีโดยการสร้างงานดนตรีให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเป็นรูปธรรมโดยเร็วเพื่อให้ผู้บริหารและคณะครูได้มองเห็นความมุ่งมั่นในการสืบสานงานดนตรี การแก้ปัญหาในเรื่องไปขอการสนับสนุนจากองค์กรไม่ได้ก็แก้ปัญหาโดยการขออีกเป็นครั้งต่อไป การได้รับเครื่องดนตรีไม่ตรงกับความต้องการแก้ปัญหา

โดยทางโรงเรียนแจ้งความประสงค์และเสนอรายการเครื่องดนตรีที่ต้องการต่อหน่วยงานต้นสังกัด พร้อมทั้งให้หน่วยงานต้องสังกัดช่วยเหลือจัดหาเครื่องดนตรีที่มีเครื่องดนตรีแต่ไม่ได้จัดการเรียนการสอน

ในส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า มีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในขั้นเตรียมงานได้ในบางปัญหาเท่านั้น เช่นการขอรับบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียนละขอเพียงครั้งเดียว ส่วนปัญหาในข้ออื่น ๆ พบว่าไม่ได้รับการแก้ไข

2) การเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไขในขั้นเริ่ม จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จบางโรงพบปัญหาอุปสรรคในขั้นเริ่ม เมื่อทางโรงเรียนจัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนแค้นต่อนักเรียนแล้ว นักเรียนมีความสนใจและสมัครเข้าร่วมกิจกรรม แต่ในระยะต่อมาผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้เรียนดนตรี แต่ต้องการให้เด็กไปเรียนพิเศษนอกเวลาเรียนในด้านวิชาการ ทำให้เด็กเกิดความไม่สบายใจ ปัญหาดังกล่าวโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ไขปัญหาโดย ครูผู้ฝึกสอนไปปรึกษาหารือเพื่อทำความเข้าใจกับผู้ปกครองนักเรียนชี้แจงถึงความต้องการของเด็กและขอความร่วมมือในการแก้ปัญหาร่วมกัน โดยปรับเปลี่ยนเวลาการฝึกซ้อมดนตรีและการเรียนพิเศษเพื่อให้เด็กได้รับพัฒนาการทุกด้าน

ในส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า โรงเรียนบางโรงพบปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับการคัดเลือกนักเรียนเนื่องจากนักเรียนไม่มีโอกาสได้เลือกกิจกรรมด้วยตนเอง แต่ได้ปฏิบัติตามที่ครูมอบหมายให้ปฏิบัติ เนื่องจากโรงเรียนมีจำนวนนักเรียนไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมแค้นวง ปัญหาดังกล่าวโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาโดยโรงเรียนต้องสำรวจความสนใจของนักเรียนก่อน โดยให้นักเรียนเลือกกิจกรรมตามความสมัครใจ หากจำนวนนักเรียนไม่เพียงพอครูผู้สอนต้องสร้างแรงจูงใจหลาย ๆ วิธีจนกว่านักเรียนจะมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรม

3) การเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไขในขั้นดำเนินการ จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จพบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จดังตารางที่ 19 กล่าวคือ โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จพบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน 11 ปัญหา ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จพบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน 9 ปัญหา ปัญหาที่โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มพบมีทั้งปัญหาอุปสรรคที่เหมือนกันและต่างกัน ปัญหาอุปสรรคที่พบเหมือนกันได้แก่ คณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมไม่ค่อยมาดูแลควบคุมการฝึกซ้อมนักเรียน ครูในโรงเรียนบางคนรำคาญเสียงดนตรีจากการฝึกซ้อมของเด็ก โรงเรียนไม่มีงบประมาณซ่อมแซมเครื่องดนตรีที่ชำรุดเสียหายและการจะซื้อเครื่องดนตรีเพิ่มเติม ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โรงเรียนเปิดการเรียนการสอนถึงเพียงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ทำให้

เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมดนตรีในโรงเรียนในระยะสั้น เมื่อจบชั้น ป. 6 แล้วต้องออกจากโรงเรียนไปศึกษาต่อในระดับมัธยมและปัญหางบประมาณค่าใช้จ่ายในการไปแสดงดนตรีในชุมชนและการไปประกวดแข่งขันดนตรี

ปัญหาและอุปสรรคที่แตกต่างกันระหว่างโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มที่พบเพิ่มคือ โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จพบปัญหาอุปสรรคในด้านต่าง ๆ คือ ผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้นักเรียนไปแสดงดนตรีในเวลากลางคืน ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมบางคนต้องการเห็นผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโดยเร็ว ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน หลังจากการฝึกซ้อมและการไปแสดงดนตรีนักเรียนไม่สามารถกลับบ้านได้เนื่องจากบ้านอยู่ไกลโรงเรียน เพราะนักเรียนบางคนมีภูมิลำเนาอยู่ต่างอำเภอต่างจังหวัด เด็กมาโรงเรียนในลักษณะไป – กลับ ทุกวัน ในส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า พบกับปัญหาอุปสรรคที่แตกต่างอีกคือ คณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานและชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดกับโรงเรียนไม่พอใจเสียงดนตรีจากการฝึกซ้อมของนักเรียน

การแก้ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มแก้ปัญหาคำเนินงานด้วยวิธีการต่าง ๆ คือ ครูผู้สอนนำปัญหาไปปรึกษารือกับผู้บริหารโรงเรียนเพื่อขอคำแนะนำในการแก้ปัญหา ครูผู้สอนชี้แจงให้คณะครูในโรงเรียนเข้าใจธรรมชาติของการฝึกหัดดนตรี พร้อมเชิญคณะครูร่วมเป็นกรรมการและช่วยกันอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้าน ในเรื่องเกี่ยวกับงบประมาณซ่อมแซมเครื่องดนตรีแก้ปัญหาโดยจัดแบ่งเงินที่ได้รับจากการแสดงดนตรีและการของบประมาณจากทางโรงเรียนเป็นบางส่วนไว้เพื่อซ่อมแซม รวมทั้งการขอความร่วมมือจากภูมิปัญญาชาวบ้านให้ช่วยซ่อมแซมเครื่องดนตรีที่ชำรุดเสียหาย โรงเรียนที่ไม่ขยายโอกาสทางการศึกษานักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมในระยะเวลาอันสั้นแก้ปัญหาโดยจัดวงเป็น 2 วง เพื่อสำรองวงที่กำลังจะจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปัญหาค่าใช้จ่ายในการไปแสดงดนตรีในชุมชนและการไปประกวดดนตรีแก้ปัญหาโดย ครูหัวหน้าโครงการบันทึกรายการที่จำเป็นจะต้องใช้นำเสนอผู้บริหารโรงเรียน ขอบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียน ชุมชนและคณะครูร่วมกันเสียสละเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย ปัญหาผู้ปกครองนักเรียนไม่สนับสนุนให้นักเรียนไปแสดงดนตรีในเวลากลางคืนแก้ปัญหาโดยโรงเรียนจัดคณะครูเพื่อควบคุมดูแลให้เพียงพอ กำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยให้รัดกุม จัดหาที่พักให้กับนักเรียนที่ไม่สามารถกลับบ้านได้รวมทั้งการขออนุญาตจากผู้ปกครองนักเรียน ในเรื่องผู้บริหารและครูผู้ฝึกสอนดนตรีมีความคิดเห็นไม่ตรงกันแก้ปัญหาโดยการประชุมคณะครูในโรงเรียนร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดผลดีต่อนักเรียนและโรงเรียนมากที่สุด

ปัญหาเกี่ยวกับขนาดโรงเรียนจะเกิดขึ้นกับโรงเรียนขนาดเล็กแก้ปัญหาโดย โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนเข้าสู่กิจกรรมดนตรีให้มากขึ้นเพื่อพัฒนางานให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ผู้บริหารโรง

เรียนกระตุ้นให้ครูผู้สอนเพิ่มสมรรถนะการปฏิบัติงานเพื่อให้งานดนตรีมีศักยภาพเทียบเท่าหรือใกล้เคียงกับโรงเรียนขนาดใหญ่รวมทั้งเชิญผู้ปกครองนักเรียนหรือบุคคลฝ่ายต่าง ๆ มาร่วมดำเนินงานและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

ปัญหาเกี่ยวกับคณะกรรมการฯ ให้ความสำคัญในการปฏิบัติงาน โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดย ครูผู้สอนรายงานการปฏิบัติงานต่อผู้บริหารเป็นระยะเพื่อให้ผู้บริหารได้รับทราบข้อมูลและปัญหาอุปสรรค การเชิญผู้บริหารมาดูการฝึกซ้อมเป็นครั้งคราวเพื่อสร้างกำลังใจให้แก่ครูและนักเรียน การขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนฝึกซ้อมดนตรีในกรณีพิเศษรวมทั้งการปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้บริหารโรงเรียนอย่างเคร่งครัด

ปัญหาเกี่ยวกับชุมชนไม่พอใจการฝึกซ้อมดนตรีของนักเรียน แก้ไขปัญหาโดยโรงเรียนมอบให้ตัวแทนคณะครูไปเยี่ยมเยือนชุมชนเพื่อทำความเข้าใจและชี้แจงถึงความจำเป็นที่ต้องฝึกซ้อมดนตรีพร้อมทั้งยอมรับข้อเสนอแนะและปรับเวลาการฝึกซ้อมให้เหมาะสม

4) การเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไขในขั้นวัดผลและประเมินผล
การดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้นำหลักและวิธีการวัดและประเมินผลมาใช้มากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ กล่าวคือ โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จวัดและประเมินผล 8 วิธีการ ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จวัดและประเมินผล 5 วิธีการ ดังตารางที่ 16 การรายงานผลการประเมินพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีการรายงานผลการประเมินการดำเนินงานปีละ 2 ครั้ง ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จพบว่ามีไม่มีการรายงานผลการประเมินการดำเนินงาน เป็นเหตุให้ทางโรงเรียนไม่มีโอกาสรับทราบข้อมูลการดำเนินงาน

การแก้ไขปัญหาลักษณะการวัดและประเมินผลการดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ปัญหาดังกล่าวโดย ผู้บริหารออกคำสั่งให้คณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมจัดทำบันทึกผลการปฏิบัติงานแล้วรายงานผลต่อผู้บริหารเป็นระยะ ในส่วนที่พบว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จได้นำหลักและวิธีการวัดและประเมินผลมาใช้ในระดับต่ำนั้น ผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้เสนอแนะการแก้ปัญหาคือ ผู้บริหารจัดหาเอกสาร คู่มือ หนังสือเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลมาให้คณะครูได้ศึกษาความรู้ พร้อมทั้งชี้แนะให้คณะครูนำเอาหลักและวิธีการวัดและประเมินผลการดำเนินงานมาใช้ให้ถูกต้องสมบูรณ์

6.1.3 การเปรียบเทียบสภาพการเรียนการสอนแผนในกิจกรรมนอกเวลาเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นระหว่างโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ
จากการศึกษาพบข้อสรุปดังนี้

1) ในด้านการเตรียมสถานที่ การเตรียมสถานที่ฝึกซ้อม พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีความพร้อมในการเตรียมสถานที่ได้ดีและเหมาะสมกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ กล่าวคือ โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้จัดห้องเรียนหรือสถานที่ที่เหมาะสมภายในโรงเรียนให้เป็นห้องดนตรีแบบถาวรจำนวน 4 ใน 8 โรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า ไม่มีห้องฝึกซ้อมดนตรีแบบถาวรทั้ง 4 โรงเรียน ดังนั้นจึงทำการฝึกซ้อมตามสถานที่ต่าง ๆ และต้องขนย้ายเครื่องดนตรีทุกครั้ง

2) การเตรียมอุปกรณ์แคน พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้จัดหาอุปกรณ์แคนให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่จะทำการฝึกหัด พร้อมทั้งจัดแคนอีกจำนวนหนึ่งไว้เป็นแคนสำรอง แคนทุกดวงที่จะนำมาให้นักเรียนฝึกหัด ครูผู้ฝึกสอนได้ตรวจสอบสภาพให้มีสภาพพร้อมใช้งาน ในส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ได้มีการเตรียมแคนให้เพียงพอกับนักเรียนได้ในระยะแรกแต่มีจำนวนน้อยและไม่มีแคนไว้สำรองการฝึกหัด เมื่อแคนชำรุดเสียหายจึงเกิดปัญหาในการเรียนการสอนในระยะต่อมา

3) การเตรียมครูผู้สอน พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีการเตรียมครูผู้สอนและคณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมได้ดีกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ กล่าวคือ โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้จัดหาเอกสาร ตำรา คู่มือฝึกหัดแคนมาให้คณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมได้ศึกษา โดยได้รับการแนะนำจากครูหัวหน้ากิจกรรมซึ่งเป็นผู้มีพื้นฐานทางด้านดนตรี โรงเรียนได้เชิญภูมิปัญญาชาวบ้านมาให้ความรู้เรื่องแคนแก่คณะครูพร้อมทั้งส่งเสริมให้คณะครูไปศึกษาดูงานดนตรีจากสถาบันที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านอีสาน ในส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จได้มีการเตรียมครูในลักษณะที่ครูหัวหน้ากิจกรรมได้อธิบายชี้แนะถึงจังหวะ ทำนอง ของเพลงที่จะนำมาฝึกหัดแก่ครูผู้รับผิดชอบการสอนทำรำประกอบเพลง เพื่อคิดประดิษฐ์ทำรำให้เหมาะสมในแต่ละเพลง การศึกษาความรู้ทางด้านดนตรี พบว่า ครูผู้สอน 1 ใน 4 โรงเรียน ได้ไปศึกษาวิธีการอ่านโน้ตจากนักวิชาการดนตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ครูผู้สอน 1 ใน 4 โรงเรียน ได้ศึกษาความรู้เรื่องแคนจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ครูผู้สอน 1 ใน 4 โรงเรียน เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเครื่องดนตรีอีสานทุกประเภท และครูผู้สอนอีก 1 ใน 4 โรงเรียน ได้ผ่านการอบรมการเป่าแคนเบื้องต้น

4) การเตรียมเด็ก พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีการเตรียมผู้เรียนในลักษณะต่าง ๆ คือ ครูผู้สอนพิจารณาตรวจสอบสภาพความพร้อมสภาพความพร้อมร่างกายของเด็ก สอบถามประวัติการเจ็บป่วยของนักเรียน ครูให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้และการเก็บรักษาแคน แล้วให้นักเรียนรุ่นพี่ช่วยแนะนำดูแลช่วยเหลือนักเรียนรุ่นใหม่ให้รู้จักขั้นตอนการเป่าแคนเบื้องต้นโดยใช้เวลาประมาณ 1 – 2 สัปดาห์ เพื่อพิจารณาคัดเลือกนักเรียนออกเป็นกลุ่มตามความสามารถของนักเรียน และปูพื้นฐานเพิ่มเติมให้กับเด็กที่ครูเห็นว่าควรให้การช่วยเหลือเพิ่มเติมก่อนที่จะจัด

การเรียนการสอน ในส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จได้มีการเตรียมผู้เรียนคือ ครูผู้สอนพิจารณา วิทยและรูปร่างสัดส่วนร่างกายของเด็กเพื่อจัดหาแคนให้เหมาะสมกับนักเรียน มีการเปิดเพลงหรือ ฝึกลายแคนและการบรรเลงดนตรีพื้นบ้านอีสานให้นักเรียนฟัง แล้วจึงให้นักเรียนได้สัมผัสกับเครื่อง ดนตรีแคนและได้เชิญภูมิปัญญาชาวบ้านมาให้ความรู้เรื่องแคนกับนักเรียน

5) การเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้กำหนดเวลาการฝึกซ้อม เป็นมาตรฐานพร้อมทั้งปรับเวลาการฝึกซ้อมเพื่อให้เกิดความสะดวกและไม่ให้กระทบกระเทือนต่อ นักเรียน ดังที่ โรงเรียนจำนวน 1 ใน 8 โรงเรียน ได้จัดเวลาการฝึกซ้อม 2 ช่วงคือ ตอนเช้าและตอน หลังจากรับประทานอาหารเที่ยงแล้ว เนื่องจากนักเรียนบางส่วนมีภูมิลำเนาอยู่ต่างอำเภอและต่าง จังหวัด โรงเรียนจำนวน 3 ใน 8 โรงเรียน ทำการฝึกซ้อม 2 ช่วง คือ ตอนหลังจากพักรับประทาน อาหารเที่ยงและหลังเลิกเรียน โรงเรียนจำนวน 3 ใน 8 โรงเรียน ทำการฝึกซ้อมเฉพาะเวลาหลังเลิก เรียนและอีก 1 ใน 4 โรงเรียน ไม่สามารถกำหนดเวลาการฝึกซ้อมที่แน่นอนได้เพราะผู้บริหารโรง เรียนทำหน้าที่เป็นครูผู้ฝึกสอนเองต้องรับผิดชอบงานราชการหลายด้านจึงไม่มีเวลาการฝึกซ้อมที่แน่นอนได้ ในส่วนของโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า ได้กำหนดเวลาการฝึกซ้อมเฉพาะเวลา หลังเลิกเรียนทั้ง 4 โรงเรียน และพบว่า มีโรงเรียน 1 ใน 4 โรงเรียน ใช้เวลาการฝึกซ้อมในบางวัน มากจนเกิดผลกระทบต่อชุมชน เมื่อเปรียบเทียบจำนวนเวลาการฝึกหัดและฝึกทักษะดนตรีของโรง เรียนทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะมีมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ดังได้ กล่าวไว้ในตารางที่ 20

6.1.4 การเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไขในการเรียนการสอนแคน การจัด กิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นระหว่างโรง เรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ

จากการศึกษา พบข้อสรุปดังนี้ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนของโรง เรียนทั้ง 2 กลุ่ม พบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน 5 ด้าน คือ ด้านสถานที่และห้อง ฝึกซ้อมดนตรี ด้านสื่ออุปกรณ์แคน ด้านบุคลากรครู ด้านการเรียนการสอนและด้านผลกระทบต่อ นักเรียน

1) ปัญหาอุปสรรคด้านสถานที่และห้องฝึกซ้อมดนตรี พบว่า โรงเรียนที่ไม่ประสบผล สำเร็จพบปัญหาอุปสรรคมากกว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ

การแก้ปัญหาอุปสรรคด้านสถานที่และห้องฝึกซ้อมดนตรี พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีการ แก้ปัญหาใน 2 วิธี คือ

วิธีที่ 1 เป็นการแก้ปัญหาเพื่อให้การฝึกซ้อมดนตรีดำเนินไปได้โดยปกติและมีความต่อเนื่อง แต่ไม่สามารถมีห้องดนตรีได้อย่างถาวร การแก้ปัญหาในลักษณะนี้คือ ทำการฝึกซ้อมตามสถานที่ที่มีความเหมาะสม โดยไม่ให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อนักเรียนและชุมชน เช่น ทำการฝึกซ้อมในอาคารอเนกประสงค์ ตามระเบียบห้องเรียน ได้ร่มไม้หรือใต้ถุนอาคารเรียน

วิธีที่ 2 เป็นการแก้ปัญหาเพื่อให้ได้มาซึ่งห้องดนตรี การแก้ปัญหาดังกล่าว โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้โดยวิธี ครูผู้ฝึกสอนสร้างสรรคงานดนตรีให้ประสบผลสำเร็จโดยเร็ว ให้ผลงานเป็นที่ประจักษ์ต่อคณะครูและผู้บริหาร โรงเรียนได้เห็นความมานะพากเพียรในการปฏิบัติงาน ครูผู้สอนพยายามสร้างมนุษยสัมพันธ์กับกลุ่มคนทั่วไปและฝากงานดนตรีของนักเรียนให้ได้มีโอกาสออกแสดงในชุมชน พร้อมกับขอความร่วมมือให้การสนับสนุนจากชุมชนเพื่อนำมาพัฒนาวงให้มีเครื่องดนตรีที่สมบูรณ์แบบและศักยภาพ เมื่อวงมีความพร้อมครูหัวหน้าโครงการควรแจ้งความประสงค์ต่อผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนให้ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาห้องฝึกซ้อมดนตรี ซึ่งแจ้งผลดีและผลที่ได้รับจากการมีห้องดนตรี

2) ปัญหาอุปสรรคด้านอุปกรณ์แคนและเครื่องดนตรีอื่น ๆ พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม พบปัญหาอุปสรรคในด้านเครื่องดนตรีเหมือนกัน แต่โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะแก้ปัญหาอุปสรรคได้ดีกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่และมีความพร้อมในหลาย ๆ ด้านมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ

การแก้ปัญหาอุปสรรคด้านสื่ออุปกรณ์แคนและเครื่องดนตรีที่ชำรุดเสียหาย พบว่า ในเรื่องปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนเอกสาร คู่มือ หนังสือตำราเกี่ยวกับดนตรี โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จแก้ปัญหาดังกล่าวโดยผู้บริหารและครูหัวหน้าโครงการไปศึกษาค้นคว้าความรู้จากห้องสมุดจากสถาบันการศึกษาที่มีหนังสือตำราเกี่ยวกับดนตรี แล้วนำมาให้คณะกรรมการดำเนินได้ศึกษาความรู้

ในเรื่องปัญหาเครื่องดนตรีไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น พบว่าโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ครูผู้สอนไปยืมเครื่องดนตรีจากภูมิปัญญาชาวบ้าน คณะครูในโรงเรียนร่วมกันเสียสละเงินซื้อเครื่องดนตรี การขอความร่วมมือและขอรับบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียนที่เรียนแคน จากชุมชน กลุ่มแม่บ้าน ร้านค้า บริษัท โรงงานและจากองค์กรหรือหน่วยงานทางราชการ การจัดงานการกุศล เช่น งานผ้าป่าการศึกษาเพื่อจัดหาทุนซื้อเครื่องดนตรี

3) ปัญหาอุปสรรคด้านบุคลากรครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมดนตรี จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จพบปัญหามากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ

การแก้ปัญหาอุปสรรคด้านบุคลากรครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมดนตรี ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานทางด้านดนตรีและมาควบคุมดูแลการฝึกซ้อมนักเรียนไม่สม่ำเสมอ พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มแก้ปัญหาดังกล่าวโดย ครูหัวหน้าโครงการจัดอบรมแนะนำความรู้ด้านดนตรีแก่คณะดำเนินงาน หาโอกาสส่ง

เสริมคณะครูไปศึกษาอบรม สัมมนาดนตรีจากหน่วยงานราชการที่จัดขึ้น ในส่วนครูไม่มาดูแลนักเรียนแก้ปัญหโดยนำปัญหาไปปรึกษากับผู้บริหารเพื่อขอคำแนะนำในการแก้ปัญห

4) ปัญหาอุปสรรคด้านการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จพบปัญหามากกว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะเป็นนักเรียนระดับมัธยม ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจะเป็นนักเรียนในระดับประถมศึกษา ความอดทน ความรับผิดชอบ การแสดงออกจะมีความแตกต่างกัน

การแก้ปัญหอุปสรรคด้านการเรียนการสอน พบว่า การแก้ปัญหที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากนักเรียนที่เรียนแผนของโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีนักเรียน 2 ระดับคือระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา การเรียนการสอนจึงพบปัญหที่เหมือนกันและแตกต่างกันตามสภาพภูมิภาวะทางด้านร่างกายและจิตใจ การแก้ปัญหอุปสรรคดังกล่าว โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มได้แก้ปัญหด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามที่ได้เสนอไว้ในตารางที่ 23

5) ปัญหาอุปสรรคด้านผลกระทบต่อนักเรียนจากการไปแสดงดนตรี พบว่า โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจะพบปัญห อุปสรรคมากกว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ

การแก้ปัญหอุปสรรคด้านผลกระทบต่อนักเรียนจากการไปแสดงดนตรี พบว่า ปัญหาดังกล่าวโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จบางโรงเรียนแก้ปัญหด้วยวิธีการที่โรงเรียนจัดประชุมปรึกษาหารือคณะครูและผู้เกี่ยวข้องเพื่อแก้ปัญห ลดเวลาการแสดงลงให้นักเรียนได้มีเวลาพักผ่อนเพิ่มมากขึ้นและประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบวันเวลาที่นักเรียนจะสามารถไปแสดงดนตรีในเวลาที

6.2 การอภิปรายผล

ในการอภิปรายผล เพื่อให้การศึกษารั้งนี้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้วิจัยขอการอภิปรายผลโดยการนำเอาการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานในกิจกรรมนอกเวลาเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ระหว่างโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ ตามข้อ 1 การเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไขการดำเนินงานในกิจกรรมนอกเวลาเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นระหว่างโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ ตามข้อ 2 มารวมเป็นข้อ 1 การเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรคและวิธีการแก้ไขการดำเนินงานในกิจกรรมนอกเวลาเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นระหว่างโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ โดยนำเสนอในประเด็น 1. ขั้นเตรียมงาน 2. ขั้นริเริ่ม 3. ขั้นดำเนินงาน 4. ขั้นวัดและประเมินผลการดำเนินงาน

และการเปรียบเทียบสภาพและปัญหา อุปสรรคและวิธีการแก้ไขในการดำเนินงานและการศึกษาสภาพการเรียนการสอนแค้น ตามข้อ 3 และการเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรค และการแก้ไขในการเรียนการสอน ตามข้อ 4 มารวมกันเป็น การเปรียบเทียบสภาพและปัญหา อุปสรรคและวิธีการแก้ไขในการเรียนการสอนแค้น เพื่อให้การศึกษาในครั้งนี้มีความกระจ่างชัดขึ้น

6.2.1 การเปรียบเทียบสภาพและปัญหา อุปสรรค วิธีการแก้ไขในการดำเนินงานในกิจกรรมนอกเวลาเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นระหว่างโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยขออภิปราย การเปรียบเทียบสภาพและปัญหา อุปสรรค วิธีการแก้ไขในการดำเนินงานในกิจกรรมนอกเวลาเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นระหว่างโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ขั้นการเตรียมงาน

ในด้านการประชุมคณะครูในโรงเรียนเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงาน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นกลไกสำคัญอันดับแรกที่บ่งชี้ในเรื่องการมองคุณค่าของดนตรีและเป็นวิธีการรวมบุคลากรในหน่วยงานให้มีความศรัทธา เชื่อมั่น ในวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ดังที่พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน ผู้บริหารจะให้ความสำคัญในการประชุมคณะครูในโรงเรียนและจัดประกายให้บุคลากรในโรงเรียนเกิดความศรัทธา เชื่อมั่น ในวิสัยทัศน์ของโรงเรียนสร้างความมั่นใจในการดำเนินงานให้กับบุคลากรในโรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จนั้นพบว่า ผู้บริหาร 2 ใน 4 โรงเรียนไม่ได้จัดการประชุมชี้แจงคณะครูด้วยตนเอง แต่มอบหมายให้ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมดนตรีดำเนินการประชุมชี้แจงแทนผู้บริหารโรงเรียน อาจจะเป็นจริงที่ว่าครูที่ได้รับมอบหมายมีคุณสมบัติ มีความรู้ความสามารถในแนวทางต่าง ๆ ทางด้านดนตรีได้ แต่ประสบการณื เทคนิควิธีการประชุม การโน้มน้าวคณะครูให้คล้อยตามอาจจะมีความสามารถไม่เท่าเทียมผู้บริหาร

ดังนั้น ในการเริ่มต้นโครงการใด ๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่หัวหน้าหน่วยงานจะต้องให้ความสำคัญในการสร้างบทบาทเป็นประธานในการประชุมเพื่อชี้แจงและโน้มน้าวบุคลากรในหน่วยงานให้เห็นความสำคัญ เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา พร้อมทั้งจะเข้าร่วมในการดำเนินงานและสนับสนุนการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ ดังเช่นที่ มนูญ วงศ์นารี ได้กล่าวถึงหน้าที่หรือภารกิจที่สำคัญของผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานระดับต้นในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลว่า หัวหน้างานระดับต้นต้องทำให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือตามเป้าหมายที่ระบุไว้ โดยการสร้างงาน สร้างคน สร้างทีม สร้างองค์กร (มนูญ วงศ์นารี, 2540: 50-51) และความสำคัญของการ

ทำหน้าที่อำนวยการของหัวหน้าหน่วยงานว่า เรื่องการอำนวยการถือว่าเป็นเรื่องและขั้นตอนที่สำคัญมาก นักบริหารหัวหน้าหน่วยงานควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะมีผลต่อการจูงใจให้คนเต็มใจทำงานอย่างเต็มที่ (มบุญ วงศ์นารี, 2540: 67)

ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการดำเนินงาน ผู้วิจัยคิดว่า เป็นสิ่งที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน เนื่องจากวัตถุประสงค์การดำเนินงานจะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความมุ่งมั่นและภาพวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ดังที่พบว่า โรงเรียนบางโรงเรียนกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อสานต่อ (กิจกรรมดนตรีพื้นบ้าน) ต่อจากผู้บริหารโรงเรียนคนเดิม นั้นแสดงว่าผู้บริหารแต่ละคนที่ย้ายมาเป็นผู้บริหารที่โรงเรียนนี้ได้มองเห็นความสำคัญของกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านว่าเป็นส่วนหนึ่งที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาความเจริญทางด้านสติปัญญาและอารมณ์ของเด็ก บางโรงเรียนกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อสนองนโยบายของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เพื่อให้เป็นโรงเรียนแกนนำด้านดนตรีพื้นบ้านอีสานในระกลุ่มโรงเรียนและระดับอำเภอ แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนได้รับความไว้วางใจ ได้รับพลังและแรงกระตุ้นจากหน่วยงานต้นสังกัด ทำให้ทางโรงเรียนและคณะดำเนินงานเกิดขวัญกำลังใจ มองเห็นความก้าวหน้าและเชื่อมั่นในการดำเนินงาน บางโรงเรียนได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ในระดับสูงที่จะพัฒนางานดนตรีพื้นบ้านให้ถึงจุดนักแสดงที่มีคุณภาพ โดยการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลงานดนตรีพื้นบ้านอีสานทั้งในระดับชุมชน ระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับอำเภอและระดับจังหวัด มุ่งหวังการส่งวงเข้าแข่งขันประกวดดนตรีในโอกาสต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนที่กำหนดวัตถุประสงค์ในระดับสูงขนาดนี้ โรงเรียนนั้นจะต้องเป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดีทั้งในด้าน ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียน อุปกรณ์และเครื่องดนตรี ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน

ส่วนวัตถุประสงค์ในการคาดหวังความก้าวหน้าทางกิจกรรมดนตรีของโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า ได้คาดหวังความก้าวหน้าไว้น้อยกว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าเป็นผลจากการให้ความสนใจหรือบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการประชุมชี้แจงแนวดำเนินงานต่อคณะครูมีความบกพร่องไปบ้าง จึงเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานในขั้นนี้ขาดความรัดกุมและความสมบูรณ์ในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน

ดังนั้น การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินงานจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผนประสบผลสำเร็จ ดังที่ สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2533: 30) ได้กล่าวถึงกระบวนการจัดระบบบริหารในโรงเรียนว่า ต้องกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของหน่วยงานให้ชัดเจน และกล่าวว่า การตั้งวัตถุประสงค์ใช้กระบวนการเดียวกับการตั้งเป้าหมาย เมื่อเป้าหมายกลายเป็นวัตถุประสงค์จะมีความแม่นยำเพิ่มขึ้น (สุรพันธ์ ยันต์ทอง, 2533: 146)

ในการเตรียมสถานที่ ผู้วิจัยคิดว่าเป็นปัญหาสำคัญยิ่งที่ส่งผลต่อความประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรม ดังที่พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จนั้นมีสถานที่เรียน ฝึกซ้อม รวมทั้งเก็บเครื่องดนตรีอย่างถาวร เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ในขณะที่โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จนั้นมักเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่มีสถานที่ในการเรียนการฝึกซ้อมอย่างถาวร

ผู้วิจัยมีความคิดว่า โรงเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีมีความจำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดให้มีห้องฝึกซ้อมดนตรีโดยเฉพาะ เพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ โรงเรียนที่มีความสามารถจัดให้มีห้องดนตรีจะส่งผลดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ ทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้โดยสะดวกและรวดเร็ว เนื่องจากนักเรียนไม่จำเป็นต้องขนย้ายเครื่องดนตรี เมื่อจะทำการฝึกซ้อมก็สามารถฝึกซ้อมได้ทันที ครูผู้ฝึกสอนสามารถควบคุมดูแลการฝึกซ้อมได้อย่างทั่วถึงและใกล้ชิด เป็นผลต่อทางด้านจิตใจของนักเรียน การมีห้องฝึกซ้อมดนตรีจะทำให้เครื่องดนตรีมีอายุการใช้งานได้นาน เพราะการเคลื่อนย้ายเครื่องดนตรีอาจทำให้เครื่องดนตรีเกิดการชำรุดเสียหายได้ การจัดให้มีห้องดนตรี ทำให้สามารถจัดเก็บเครื่องดนตรีให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สรรวจดูแลรักษาได้ง่าย โรงเรียนที่มีห้องดนตรี ครูผู้สอนสามารถปลูกฝังให้นักเรียนในด้านคุณธรรมที่ดีเกี่ยวกับการมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ การดูแลรักษาห้องเรียนและเครื่องดนตรี

ดังนั้น โรงเรียนที่ประสงค์จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ควรมีการเตรียมการแก้ไขในเรื่องสถานที่ไว้และต้องเตรียมแก้ไขปัญหในระยะยาวด้วย เนื่องจากดังที่พบว่า มีโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จได้มีการแก้ปัญหาเรื่องสถานที่แต่ก็สมารถใช้ห้องดนตรีได้เพียงปีเดียวในปีต่อมาห้องเรียนดังกล่าวถูกนำไปใช้เป็นห้องเรียน จึงไม่มีห้องซ้อมดนตรีอย่างถาวรและเป็นปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนดังกล่าวนั้นเลิกกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียนในระยะต่อมา

สถานที่จึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสน่ห์ บุญช่วย (2539: 90) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ห้องเรียนสำหรับเรียนวิชาดนตรี ควรออกแบบให้มีรูปแบบที่ตรงกับกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งต้องอาศัยสถานที่ที่เป็นสัดส่วน มีบริเวณกว้างและใหญ่พอสมควร ซึ่งจะทำให้การสอนดนตรีดำเนินไปได้อย่างมีคุณภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนากร แพทย์วังษ์ (2542: 206) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของห้องฝึกซ้อมดนตรีว่า ห้องฝึกซ้อมมีผลอย่างมากต่อการฝึกซ้อมดนตรี เพราะการฝึกซ้อมดนตรีต้องมีสมาธิ สภาพแวดล้อมจะทำให้สมาธิหายไป ห้องฝึกซ้อมเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้สภาพแวดล้อมดีขึ้น การไม่มีห้องซ้อมเป็นมาตรฐาน บางครั้งไปรบกวนความสุขของชาวบ้านข้างเคียงได้ การมีห้องฝึกซ้อมที่เป็นสัดส่วนจะเกิดความคล่องตัวหลาย

ประการ การเตรียมการซ่อมในแต่ละครั้งไม่เสียเวลา บางครั้งเปิดห้องแล้วฝีกซ่อมได้เลย และมีความพร้อมในปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการ

สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวก จากการศึกษาพบว่า ในเรื่องครุภัณฑ์ทางดนตรีนั้นไม่มีปัญหาในระยะแรกของการจัดตั้ง โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จมีเครื่องดนตรีอย่างเพียงพอในการฝีกซ่อม แต่ปัญหาจะเกิดขึ้นกับการซ่อมแซมเครื่องดนตรี โดยเฉพาะแคนซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ชำรุดได้ง่าย ในโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจะพบว่าไม่มีงบประมาณเพียงพอในการซ่อมบำรุงรักษาเครื่องดนตรีให้คงสภาพไว้ ดังนั้นเมื่อชำรุดจึงไม่มีงบประมาณในการซ่อมหรือจัดซื้อมาทดแทน และส่งผลกระทบต่อเล็กกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียนในระยะต่อมา

ดังนั้นโรงเรียนที่ประสงค์จะจัดกิจกรรมในรูปแบบดังกล่าวให้ประสบผลสำเร็จ ในการจัดตั้งงบประมาณหรือการขอความช่วยเหลือสนับสนุนในแต่ละปีควรมีการจัดตั้งงบประมาณไว้เพื่อซ่อมแซมเครื่องดนตรี ซึ่งในเรื่องนี้ในการจัดทำหลักสูตรมาตรฐานของสมาคมครูดนตรีแห่งประเทศไทย สหรัฐอเมริกา ได้กำหนดไว้ว่า ในแต่ละปี ควรจัดงบประมาณ 7-10% ของราคาเครื่องดนตรีไว้ในการซ่อมแซม (Music Educators National Conference (MENC), 1990: 27)

ในเรื่องแคนมีสภาพชำรุดเนื่องจากใช้งานแล้ว โรงเรียนนำมาซ่อมแซมได้เพียงบางดวง ดังนั้น โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จจึงได้จัดหางบประมาณเพื่อจัดซื้อเครื่องดนตรี แต่สิ่งที่น่าศึกษาทบทวนย้อนกลับคือประเด็นที่ว่า เมื่อโรงเรียนได้รับแคนเพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว เพราะเหตุใดโรงเรียนเหล่านั้นจึงประสบความล้มเหลวในการดำเนินงาน ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและหยุดกิจกรรมการเรียนการสอนไปในที่สุด

ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุที่โรงเรียนเหล่านั้นไม่สามารถที่จะดำเนินการต่อไปได้มีสาเหตุ 2 ประการคือ

1. จากการบอกเล่าของครูผู้เป็นหัวหน้าโครงการกิจกรรมดนตรีจำนวน 3 ใน 4 โรงเรียน ได้กล่าวสนับสนุนความคิดเห็นของตนเองว่า การขอรับบริจาคเครื่องดนตรีจากชาวบ้านโดยไม่มีสิ่งตอบแทนนั้น แม้จะได้จำนวนมากเพียงพอต่อการดำเนินงาน ถือได้ว่าโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี และเป็นความสะดวกของทางโรงเรียนที่ไม่ต้องดำเนินการยุ่งยาก เพียงจัดทำหนังสือขอรับบริจาคและมอบเกียรติบัตรให้กับผู้ให้การสนับสนุน แต่จะมีผลเสียทางอ้อมคือ เมื่อเครื่องดนตรีหมดสภาพการใช้งาน ทางโรงเรียนไม่กล้าไปขอรับบริจาคจากชาวบ้านอีกเนื่องจากเคยขอมาแล้ว
2. โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจำนวน 1 ใน 4 โรงเรียน ที่ได้รับการจัดสรรแคนจากหน่วยงานต้นสังกัด ได้ดำเนินงานมาได้ในระยะหนึ่งแล้วประสบความล้มเหลวในระยะต่อมา น่าจะ

มีสาเหตุมาจาก ทางโรงเรียนไม่ดำเนินการและเตรียมการหรือจัดหางบประมาณเพื่อเพิ่มเติมคนที่ชำรุดเสียหาย จนไม่มีคนที่มีความรู้ที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จส่วนมากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ จึงมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ มากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ จึงมีความสามารถจัดหางบประมาณเพื่อมาสนับสนุนและรองรับกิจกรรมดนตรีได้ดีกว่า จึงสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจะมองเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมอีสาน และแม้จะมีวิญญานที่จะอนุรักษ์ภูมิปัญญามากเพียงไร แต่ถ้าหากมีปัญหาอุปสรรคด้านงบประมาณการดำเนินงานแล้ว ย่อมไม่สามารถที่ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไปได้ เนื่องจากงบประมาณถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์เชิงระบบภารกิจของหน่วยงานว่า ปัจจัยที่นำเข้าที่ส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จที่สำคัญคือ คน งบประมาณ ทรัพยากรอื่น ๆ วัฒนธรรมองค์กร สิ่งแวดล้อมและระบบคุณภาพ (เกษม วัฒนชัย, 2545: 38) และสอดคล้องกับคำกล่าวของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2543: 51) ที่กล่าวว่า การกำหนดปัจจัยที่ทำให้เกิดมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ปัจจัยด้านทรัพยากรต้องมีเอกสาร สื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีงบประมาณ สนับสนุนอย่างเพียงพอ

ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในการส่งเสริม อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยหรือศิลปวัฒนธรรมอีสาน ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมและช่วยเหลือในด้านงบประมาณให้กับโรงเรียนที่มีนโยบายที่จะสืบทอดดนตรีอีสานให้สามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและคนอีสานตลอดไป

2. ขั้นริเริ่ม ผู้วิจัยคิดว่า การจัดประชุมนักเรียนเพื่อชี้แจงถึงวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมและการสำรวจความสนใจของเด็ก เป็นปัญหาต่อการตัดสินใจของนักเรียนในการเลือกทำกิจกรรมที่ตนเองชอบและมีความสนใจ หากเด็กได้เลือกทำในสิ่งที่ตนเองรัก มีความสนใจและความพึงพอใจจะทำให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมได้ดีและประสบผลสำเร็จ ดังที่พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จส่วนมากได้จัดทำแบบสอบถามให้นักเรียนได้เลือกและตัดสินใจกิจกรรมด้วยตนเอง เด็กจะเกิดความพึงพอใจเมื่อได้ปฏิบัติในกิจกรรมที่ตนเองชอบและปฏิบัติอย่างมีความสุข ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจำนวน 3 โรงเรียน ที่ไม่มีการจัดทำแบบสอบถามและครูเป็นผู้คัดเลือกเด็ก มอบหมายให้ฝึกหัดดนตรี ผลจะเกิดขึ้นคือเด็กบางคนอาจจะยังไม่มีความพร้อมที่จะเรียน เด็กอาจมีความคิดเหมือนถูกบังคับและไม่สนใจ ไม่ตั้งใจฝึกหัด ขาดความอดทนและอาจมีทัศนคติไม่ดีต่อดนตรีได้

ดังนั้น โรงเรียนที่ประสงค์จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ควรจะให้เด็กได้เลือกกิจกรรมที่ตัวนักเรียนมีความสนใจ เพื่อให้เด็กเกิดความพึงพอใจ

และปฏิบัติกิจกรรมได้ดี โรงเรียนไม่ควรมอบกิจกรรมให้เด็กทำโดยที่เด็กไม่ได้เลือกเอง เพราะเด็กจะเกิดความคิดว่าเป็นการบังคับของครู แม้จะปฏิบัติกิจกรรมต่อไปก็ไม่อาจนำมาซึ่งความสำเร็จได้

ดังนั้น การให้เด็กได้เลือกกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของเด็กจึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังเช่นที่ศาสตราจารย์นายแพทย์ เหวง เดชะโกสยะ ได้กล่าวว่า การสอนให้ปฏิบัติตามโดยปราศจากการพิจารณาและวิเคราะห์ผลอันสมควรนั้น ย่อมทำให้เกิดความรู้ว่า “ถูกอบรม” “ถูกสั่งให้ทำ” และทำให้รู้สึกเหมือนกับ “ถูกบังคับ” จนหมดความสนใจ ไม่สนใจที่จะใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ การศึกษาอบรมแบบนั้นย่อมไม่ได้ประโยชน์อันควรทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและหันหลังให้ เป็นการสร้างความเข้าใจผิดให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการศึกษา...เป็นการปิดกั้นความคิดและความฉลาดที่จะคิดพิจารณาวิเคราะห์หาเหตุผล (เหวง เดชะโกสยะ, 2539: 50). และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบัติ กระจำยูทธ์ (2542: 123) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า โรงเรียนไม่ควรบังคับให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม ควรให้นักเรียนเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ จะทำให้กิจกรรมเสริมหลักสูตรดนตรีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ขั้นตอนิงาน

ในด้านการประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะต้องพิจารณาคัดเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานมากที่สุด เนื่องจาก หากการแต่งตั้งโดยขาดการพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน จะทำให้เกิดปัญหากับผู้ถูกคัดเลือกและตัวครูหัวหน้ากิจกรรมอย่างมาก เนื่องจากครูผู้ถูกคัดเลือกให้เป็นคณะกรรมการหากไม่มีความรัก ความชอบในเรื่องดนตรี จะไม่ค่อยมาควบคุมดูแลการฝึกซ้อมดนตรีอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นเหตุให้ครูผู้เป็นหัวหน้ากิจกรรมต้องรับภาระหน้าที่หนักแต่เพียงผู้เดียว ดังที่พบว่า ครูผู้ร่วมรับผิดชอบกิจกรรมดนตรีโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจำนวน 3 ใน 8 โรงเรียนและโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จทั้ง 4 โรงเรียน ไม่ค่อยมาควบคุมดูแลการฝึกซ้อมนักเรียน

ดังนั้น โรงเรียนที่ประสงค์จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนนอกเวลาเรียนให้ประสบผลสำเร็จ จึงควรมีการประชุมพิจารณาคัดเลือกบุคคลเพื่อรับผิดชอบกิจกรรมให้เหมาะสมกับงานด้านดนตรีมากที่สุด เพื่อให้ครูผู้ที่ถูกคัดเลือกได้ปฏิบัติงานด้วยความพึงพอใจ เมื่อมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานย่อมเข้าใจและยอมรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน ทำให้คณะดำเนินงานมีความเข้าใจซึ่งกัน ร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนากิจกรรมให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงควรกำหนดตัวบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติงานให้ตรงกับความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคล (สุรพันธุ์ ยันต์ทอง : 2533: 31)

ในด้านการร่างระเบียบหรือกฎเกณฑ์เพื่อให้สะดวกในการดำเนินงาน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่จะเป็นตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรม เพราะจะทำให้การดำเนินงานเป็น

ไปด้วยความสะดวกเรียบร้อย ดังที่พบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีการร่างระเบียบกิจกรรมจำนวน 4 ใน 8 โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จมีการร่างระเบียบกิจกรรมเพียง 1 ใน 4 โรงเรียน

การที่โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จให้ความสำคัญในเรื่องการร่างระเบียบกฎเกณฑ์การดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะมีความรู้ หลักการดำเนินงานที่ละเอียดรัดกุม มองเห็นผลของการสร้างระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อที่จะให้ผู้ปฏิบัติงานยึดเป็นแนวทางหรือควบคุมการปฏิบัติงาน แต่ยังขาดความสมบูรณ์บ้างเล็กน้อย คือไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลการดำเนินงานอันจะเป็นข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์การดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงแก้ไขระบบงานให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ

ดังนั้นโรงเรียนที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกเวลาเรียนให้ประสบผลสำเร็จจึงควรที่จะมีการร่างระเบียบกิจกรรมเพื่อให้คณะดำเนินงานได้ยึดเป็นข้อปฏิบัติและเป็นแนวทางการดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความสะดวก เรียบร้อย ถูกต้อง อันจะส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ ดังที่ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2526: 190) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมนักเรียนในชั้นการดำเนินงานว่า ผู้บริหารโรงเรียนแต่งตั้งคณะดำเนินงานกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วยครูและนักเรียน โดยพิจารณาคัดเลือกครูเพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำ คณะทำงานปรึกษาหารือกันวางแผนดำเนินงาน รวมทั้งร่างระเบียบของกิจกรรม แล้วดำเนินการให้เป็นไปตามแผนงาน ถูกต้องตามระเบียบที่วางไว้

ลักษณะการดำเนินงาน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า รูปแบบการดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 ประเภทได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเหมือนกัน แต่โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจะมีเป็นส่วนน้อย ส่วนผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะเห็นได้ชัดว่ามีความแตกต่างกันมากคือ ในช่วงระยะเวลาของการดำเนินงาน โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะดำเนินงานด้วยความสะดวก มีปัญหาอุปสรรคเล็กน้อยสามารถแก้ไขได้โดยง่าย ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจะพบกับปัญหาที่หนักและรุนแรง เช่นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารโรงเรียนและชุมชน โรงเรียนขาดการระดมความคิดในการแก้ปัญหาและครูผู้สอนขาดจุดยืนในการทำงาน

ในด้านการสร้างขวัญแลกำลังใจของผู้บริหารต่อคณะครูและนักเรียน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้บริหารมีส่วนสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ ผลการสร้างขวัญกำลังใจของผู้บริหารโรงเรียนจะมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน คือ ผู้บริหารคนเดิมจะมีแนวคิดและเป้าหมายแนวทางเดียวกันกับคณะครูผู้ฝึกสอนที่ต้องการสร้างสรรคงานดนตรีพื้นบ้านให้เป็นกิจกรรมเด่นกิจกรรมหนึ่งในโรงเรียน โดยให้การสนับสนุนส่งเสริมให้คำปรึกษาและร่วมมือแก้ไข

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารคนใหม่ตามคำสั่งของทางราชการ พบว่า การสร้างขวัญกำลังใจของผู้บริหารโรงเรียนได้ลดหย่อนลงมากกว่าเดิม สาเหตุเพราะผู้บริหารคนใหม่ได้ส่งเสริมให้คณะครูในโรงเรียนเน้นการพัฒนากิจกรรมอื่น ๆ มากกว่ากิจกรรมดนตรีพื้นบ้าน ดังเช่น ครูผู้สอนจำนวน 2 ใน 8 โรงเรียน ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจะมาดูแลการฝึกซ้อมหรือไม่ นั่น ไม่ได้คำนึงถึง ไม่ได้ถือปัญหาอุปสรรคของการทำงาน ขอเพียงว่าผู้บริหารอนุญาตให้ดำเนินงานเท่านั้น การที่ครูผู้สอนมีอุดมการณ์เช่นนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมอีสานอย่างแท้จริง

ในส่วนครูผู้สอนขาดกำลังใจในการปฏิบัติงานเพราะเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารและครูผู้ฝึกสอนและโรงเรียนกับชุมชน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอนนั้นคงจะมีความบกพร่องทั้งสองฝ่าย การแก้ไขควรแก้ไขปรับปรุงทั้งสองทาง ครูผู้สอนต้องปรึกษาและชี้แจงปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ต่อผู้บริหาร เพราะโดยธรรมชาติแล้วผู้บริหารย่อมมีคุณธรรมพรหมวิหารที่จะต้องปฏิบัติกับผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน ดังที่ พจนี สะเพียรชัย (2546: 17) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำหรือบทบาทของผู้บริหารว่า เป็นพี่เลี้ยง (Mentor) ให้คำปรึกษาหารือ คอยดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด และบทบาทของผู้บริหารกับการนิเทศการศึกษาคือ ผู้บริหารต้องให้คำแนะนำ คำปรึกษา แก่ครู เมื่อครูต้องการ (หน่วยศึกษานิเทศ สปช. กระทรวงศึกษาธิการ, 2539: 21) ส่วนความขัดแย้งระหว่างโรงเรียนกับชุมชนบางส่วนนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในระยะเวลาขณะทำการฝึกซ้อมดนตรี สภาพครอบครัวบางครอบครัวอาจจะมีอาการที่ระดับของเสียงดนตรีไม่ได้ หากครูผู้สอนไปสังเกตและบอกกล่าวชุมชนก็จะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีซึ่งเป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้โดยง่าย ซึ่งสอดคล้องหลักบริหารจัดการศึกษาว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของชุมชน และบริหารจัดการการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2546:2)

4. ขั้นตอนวัดและประเมินผลการดำเนินงาน จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้นำหลักและวิธีการวัดและประเมินผลการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ จึงเป็นผลทำให้โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้รับข้อมูลต่าง ๆ มากมายหลายด้านและมีความสมบูรณ์ชัดเจน สามารถนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์หาสาเหตุและปรับวิธีการดำเนินงานให้เกิดผลดียิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยคิดว่าการวัดและประเมินผลการดำเนินงานเป็นขั้นตอนและปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินงานหรือโครงการต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ ดังที่ สำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ (2526 : 259) ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะการประเมินที่เป็นประโยชน์ต่อโครงการคือ การประเมินทุก ๆ ขั้นตอนเพื่อตรวจสอบดูว่าผลการปฏิบัติงานในแต่ละตอนเป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้หรือไม่

นอกจากการประเมินโครงการจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การประเมินตนเองของครูหัวหน้าโครงการหรือคณะครูที่รับผิดชอบกิจกรรม จะต้องมีการประเมินตนเองควบคู่ไปกับประเมินโครงการด้วย ดังที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จได้ให้คณะครูประเมินตนเองเกี่ยวกับงานรับผิดชอบในหน้าที่ของคณะครู ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า ไม่มีการประเมินตนเองแต่อย่างใด ดังนั้น ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจากการประเมินตนเองนั้นจะมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการดำเนินงานในโครงการที่รับผิดชอบเป็นอย่างมาก สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปปรับเปลี่ยนวิธีทัศน์ของตนเอง และคณะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมได้เป็นอย่างดี ดังที่ (สุรพันธ์ ยันต์ทอง , 2533: 259) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลตนเอง เป็นเครื่องมือให้แต่ละบุคคลสามารถประเมินจุดแข็งและ จุดอ่อน ของตัวเอง ได้ว่ามีการพัฒนาอยู่ในระดับใด นอกจากนั้นยังสามารถประเมินได้ว่าในสถานภาพหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ ควรจะต้องปรับปรุงตนเองอย่างใดบ้างและควรทำอะไรเป็นลำดับก่อนหลัง_และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนากร แพทย์วงษ์ (2541:183) ซึ่งกล่าวว่า การสอนที่ดีจะต้องมีการประเมินตนเองอยู่ตลอดเวลา เมื่อเกิดความผิดพลาดในส่วนหนึ่งส่วนใดแล้วต้องรีบแก้ไขให้ถูกต้องทันทีหรือให้เร็วที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียตามมา งานที่ทำจะประสบความสำเร็จได้

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกเวลาเรียน

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยขออภิปราย การเปรียบเทียบสภาพและปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไขการเรียนการสอนนอกเวลาเรียนของโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ในด้านการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า การจัดตกแต่งห้องดนตรีสื่ออุปกรณ์ที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ครูผู้สอนโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มได้จัดตกแต่งห้องฝึกซ้อมให้มีสภาพพร้อมที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดี เนื่องจากครูผู้สอนทุกคนมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับด้านการศึกษาและจิตวิทยาเป็นพื้นฐานตามวุฒิทางการศึกษาอยู่แล้ว ในด้านการเตรียมตัวครูและนักเรียนก่อนที่จะจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีการเตรียมครูและนักเรียนได้ดีกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากครูผู้สอนได้ศึกษาเอกสารตำรา คู่มือการฝึกหัดดนตรีพร้อมทั้งการให้ความรู้ด้านดนตรีกับคณะครูผู้เข้าร่วมกิจกรรม ส่วนครูผู้สอนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จจะศึกษาความรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้านเพียงส่วนเดียวเท่านั้น ในด้านหลักการสอนและการฝึกทักษะการเป่าแคนพบว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะจัดกระบวนการเรียนการสอนและขั้นตอนการฝึกหัดดนตรีได้ละเอียดและมีความสมบูรณ์ได้มากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากจำนวนวันเวลาการฝึกซ้อมจะมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ดังที่พบว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะทำการฝึกซ้อมหลายช่วงเวลา เช่น เวลาเช้า เที่ยงและหลัง

เด็กเรียน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จทั้ง 4 โรงเรียนจะทำการฝึกซ้อมเฉพาะเวลาหลังเลิกเรียน ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทักษะความสามารถในการเล่นดนตรีของนักเรียนโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะมีทักษะความสามารถสูงกว่านักเรียนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากเด็กได้สัมผัสกับเครื่องดนตรีเป็นประจำ เด็กก็จะเกิดความชำนาญในการเล่นดนตรีอย่างรวดเร็ว ทำให้เด็กเกิดความรักในด้านดนตรีและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองให้มีขีดความสามารถสูงขึ้น อีกทั้งมีผลถึงความเชื่อมั่นในการประกวดแข่งขันดนตรี

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนและดนตรีอื่นๆ ที่ประสงค์ให้ผู้เรียนมีศักยภาพ ควรให้เด็กได้มีโอกาสฝึกหัดดนตรีหลายช่วงเวลาและเป็นประจำ จะทำให้เด็กเกิดความชำนาญและเก่งขึ้นด้วยธรรมชาติ ดังที่ สுகฤ์ เจริญสุข (2544: บทนำ) ได้กล่าวว่า ดนตรีเป็นวิชาทักษะที่จะต้องฝึกฝน ความเก่งดนตรีมาจากการฝึกฝน เรียนรู้โดยการเรียนแบบครู ความเก่ง ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญต้องทำซ้ำ ทำซ้ำจนชำนาญ เด็กจะเกิดความคิดสร้างสรรค์ เด็กมีโอกาสเก่งได้ทุกคนไม่จำเป็นต้องมีพรสวรรค์ ดังที่ สுகฤ์ เจริญสุข (2544: 47) กล่าวว่า ดนตรีเป็นวิชาธรรมดาที่เด็กทุกคนสามารถเรียนได้ เป็นพื้นฐานของชีวิตทุกคน ไม่ได้เป็นวิชาพิเศษแต่อย่างใด ใครก็ตามที่บอกว่าดนตรีเป็นวิชาพิเศษ ต้องใช้เวลาพิเศษ ใช้งบพิเศษ พวกนั้นเป็นพวกไม่รู้ไม่ชี้

2.2 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า โรงเรียนทั้ง 2 ประเภทส่วนมากจะใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่เหมือนกันคือ วัดโดยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การซักถามและการให้เด็กได้ปฏิบัติจริงเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล แต่จะมีความแตกต่างกันบางอย่างคือ โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะนำวิธีการวัดและประเมินผลแบบใช้ข้อทดสอบทั้งแบบอัตนัยและปรนัยเพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งด้านความรู้และความรู้สึนึกถึงของผู้เรียน ส่วนโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า ไม่มีการวัดและประเมินผลโดยการใช้แบบทดสอบ ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะได้ข้อมูลในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากมีการวัดประเมินผลโดยการใช้แบบทดสอบทั้งแบบอัตนัยและปรนัย เพราะข้อทดสอบแบบปรนัยครูผู้สอนจะได้ทราบพัฒนาการด้านความรู้ของเด็ก ส่วนข้ออัตนัยนักเรียนจะได้แสดงความคิดเห็นพร้อมกับการวิจารณ์ได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคำถามของครูผู้สอนว่าจะเปิดโอกาสทางความคิดให้กับเด็กมากน้อยเพียงใด ดังที่ ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ (2538:165) ได้กล่าวถึงแนวทางการประเมินผลดนตรีว่า การประเมินเนื้อหาดนตรีควรประเมินระดับการเรียนรู้ด้านความรู้ในแง่มุมต่าง ๆ ความเข้าใจและความคิด รวมทั้งการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่าด้วยอัตราส่วนจำนวนข้อหรือน้ำหนักของการเรียนรู้แต่ละประเภท และอีกประการหนึ่ง การประเมินดนตรีควรประเมินหลายรูปแบบ เพื่อวัดทักษะต่าง ๆ

ทางดนตรีของผู้เรียน และควรประเมินผลรวมของทักษะต่าง ๆ อย่างมีระบบระเบียบ มีกฎเกณฑ์ และยุติธรรม โดยชี้แนะกระบวนการและจุดหมายของการประเมินให้นักเรียนทราบด้วย (นฤทธิ สุทธิจิตต์, 2541:101)

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

- 1) ควรมีหน่วยงานทางการศึกษาประจำจังหวัดจัดโครงการประดิษฐ์แคนหรือเครื่องดนตรีอีสานเพื่อแจกจ่ายหรือจัดสรรให้กับโรงเรียนต่าง ๆ ที่มีนโยบายอนุรักษ์ สืบทอดศิลปะดนตรีอีสานโดยจัดสรรตามสภาพของแต่ละโรงเรียนและให้มีความต่อเนื่อง
- 2) หน่วยงานราชการที่มีนโยบายจัดสรรเครื่องดนตรีให้กับโรงเรียนต่าง ๆ ควรจัดสรรในรูปแบบเงินงบประมาณ ไม่ควรจัดสรรในรูปแบบเครื่องดนตรี เพราะโรงเรียนจะได้เลือกเครื่องดนตรีที่ได้คุณภาพมาตรฐานและมีความเหมาะสมกับความต้องการของโรงเรียน
- 3) โรงเรียนที่จัดกิจกรรมดนตรีควรมีการเตรียมงบประมาณสำรองเพื่อการซ่อมแซมและเพิ่มเติมเครื่องดนตรีที่ชำรุดเสียหาย โดยให้เป็นงบประมาณรายจ่ายประจำปีส่วนหนึ่งของโรงเรียน
- 4) ครูผู้ฝึกสอนควรฝึกหัดซ่อมแคนอย่างถูกวิธี โดยศึกษาความรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้านอีกทั้งเป็นการสืบทอดองค์ความรู้ของภูมิปัญญาให้คงอยู่ตลอดไป
- 5) โรงเรียนที่มีนโยบายสร้างสรรคงานดนตรีแต่ขาดงบประมาณดำเนินงาน ควรจะจัดหางบประมาณในรูปแบบการจัดงานการกุศล โดยแจ้งจุดประสงค์เพื่อจัดซื้อดนตรีเพื่อการเรียนการสอน โดยก่อนที่จะจัดหางบประมาณครูหัวหน้าโครงการต้องสร้างงานดนตรีอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นที่ประจักษ์ต่อผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนรวมทั้งชุมชน เพื่อให้บุคคลต่าง ๆ ได้มองเห็นความจริงใจในการสร้างสรรคงานดนตรี
- 6) จัดประชาสัมพันธ์รับบริจาคเครื่องดนตรีอีสานจากชุมชนและบุคคลทั่วไป
- 7) โรงเรียนขนาดเล็กควรเริ่มต้นการจัดกิจกรรมในรูปแบบแคนวงก่อนเพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณ แล้วจึงพัฒนางไปตามสภาพความพร้อมของโรงเรียน
- 8) ครูผู้สอนควรบันทึกการปฏิบัติงานและผลการปฏิบัติงานและรายงานผลการดำเนินงานต่อผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนเป็นระยะ เพื่อรับทราบปัญหาอุปสรรคและร่วมมือแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น
- 9) ผู้บริหารโรงเรียนควรไปตรวจสภาพห้องดนตรีหรือสถานที่ฝึกซ้อม เครื่องดนตรี สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อรับทราบสภาพการใช้งานของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด

10) โรงเรียนที่ไม่มีห้องดนตรีเนื่องจากห้องเรียนไม่เพียงพอ ควรจัดทำภายในห้องอเนกประสงค์และจัดทำสถานที่เก็บเครื่องดนตรีบริเวณด้านข้าง เพื่อความสะดวกในการขนย้ายเครื่องดนตรีหรือจัดสถานที่อื่นภายในโรงเรียนที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก โดยการสร้างห้องเก็บเครื่องดนตรีแบบง่าย ๆ แต่ต้องมีความมั่นคงถาวรหรือจะขอรับบริจาคไม้และอุปกรณ์ในการสร้างจากชุมชนก็จะเป็นการแก้ปัญหาได้ในระยะหนึ่งก่อนที่มีห้องดนตรีที่เป็นเอกเทศ

11) เมื่อครูผู้สอนเกิดความท้อแท้ในเรื่องของการปฏิบัติงาน ควรหาโอกาสไปพูดคุย สนทนาปรึกษาหารือกับผู้บริหารโรงเรียน จะทำให้ได้แนวความคิดในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารที่จะต้องดูแลช่วยเหลือคณะครูในโรงเรียน

6.3.2 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านอีสานนอกเวลาเรียน ระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาที่ไม่ขยายโอกาสทางการศึกษากับโรงเรียนประถมศึกษาที่ขยายโอกาสทางการศึกษา เกี่ยวกับนโยบายการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพร้อมทั้งสภาพปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข เพื่อให้เห็นความแตกต่างในการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนในระดับประถมศึกษาและนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

2) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดหาเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาโดยไม่ใช้งบประมาณจากทางราชการ เพื่อเป็นแนวทางโรงเรียนประถมศึกษาที่มีนโยบายจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านอีสานต่อไป

3) งานวิจัยครั้งนี้ยังไม่ชัดเจนในเรื่องสาเหตุแห่งความล้มเหลวในการจัดกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างสมบูรณ์แบบ ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มจำนวนโรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จให้เท่ากับจำนวนโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ หรือจะทำการศึกษาวิจัยเฉพาะโรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จ เพื่อจะได้ทราบปัญหาอุปสรรคที่เป็นปัจจัยทำให้ประสบกับความล้มเหลวในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรค อันจะทำให้การศึกษามีความชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2522). หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่องท้าวมหาแดง – นางไอ่ และ ประเพณีบุญบั้งไฟ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว
- _____. (2532). หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- _____. (2535). คู่มือการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว
- _____. (2541). หลักสูตรมัธยมศึกษาศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ (2525). แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- _____. (2524). คู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2520. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ยูไนเต็๊ดโปรดักชั่น จำกัด
- กิตติมา ปริดีดิค (2532). การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอักษราพิพัฒน์ จำกัด
- กิตติพร วีรสฐิกุล และ พินนกนก วีรสฐิกุล (2542). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวภาคอีสาน เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: จัดพิมพ์โดยกิตติพร วีรสฐิกุล 21/10 ซ.ถ่านหินเม้น แขวงบางบอน เขตบางบอน
- เกษม วัฒนชัย (2545). นายแพทย์ การผลิต และการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา : กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2532). ตำนานเพลงเพื่อชีวิต “สายธารแห่ง การต่อสู้” กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่เจ้าพระยาระบบการพิมพ์
- จารุวรรณ ธรรมวัตร (2540). หนังสือชุดส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม คติชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรวัฒนา.
- ชมรมวรรณกรรมอีสาน (2525). นางผมหอม พิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสที่ นางสมบุญสุข ดิวา จิน ได้รับพระราชทานปริญญามหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ชมรมศิลปวัฒนธรรมอีสาน องค์การบริหารสโมสรนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2542). แบบเรียนการสอนดนตรีอีสาน: กรุงเทพมหานคร: องค์การบริหารสโมสรนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เชวง เดชะโกสยะ ศ.นพ. (2539). การพัฒนาด้วยศาสนธรรม กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่โรงพิมพ์วิญญาน
- ณรงค์ชัย ปิฎกักรัตน์ (2543). เอกสารประกอบการศึกษารายวิชาการวัดผลและประเมินผล ความสำคัญของการวัดผลและประเมินผล.
- ณรุทธิ์ สุทธจิตร (2541). จิตวิทยาการสอนดนตรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ณรุทธิ์ สุทธจิตร (2538). พฤติกรรมการสอนดนตรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- คุชฎี บริพัตร ณ อยุธยา.(2539). รำไทย ศิลปการฟ้อนรำพื้นเมืองภาคต่าง ๆ ทั่วไทย. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์ บริษัท เลิฟ แอนด์ ลิฟ เพรส จำกัด.
- เดิม วิภาคย์กิจ (2542). ประวัติศาสตร์อีสาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ททท. Tourism Authority of Thailand (1996). Thailand Traveller. Vol. 6 NO.50 January1996
- ทองเจือ สุกะมาร์ค (2528). พงศาวดารลาว กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าคุรุสภา
- ธนาการ แพทย์วงษ์ (2542). การศึกษาแผนการฝึกและการคัดเลือกนักดนตรีสำหรับวงโยชวาทิตในโรงเรียนมัธยมศึกษา วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนิต อยู่โพธิ์ (2533). เครื่องดนตรีไทย และตำนานการประสมวงมโหรี ปี่พาทย์และเครื่องสาย ที่ระลึกงานพระราชพิธีเพลิงศพ นางละออ มโนพัฒนะ กรุงเทพมหานคร:หจก. อักษรเนศวร
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2525). หลักการบริหารการศึกษา กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส เอ็ม เอ็ม.
- นิยม ศุภวุฒิ (2525). วรรณกรรมอีสาน ท้าวคำฟอง. สกลนคร: พิมพ์เผยแพร่โดย ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด วิทยาลัยครูสกลนคร.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- บุญเลิศ จันทร (2531). แค้น คนตรีพื้นเมืองภาคอีสาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร.
- บุญตา ภูเจริญ (2542). ดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 30 กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ จามจุรีโปรดักท์.
- ประมวล พิมพ์เสน.(2541). บันทึกประวัติศาสตร์เมืองขอนแก่น (บอกลูกหลาน 6). ขอนแก่น: โรงพิมพ์พระธรรมจันทร์.
- ประเวศ วะสี (2543). คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (สกศ) การปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- ประกาศ จารุเสถียร (2511). ประชุมประกาศ รัชกาลที่ 4 พิมพ์ถวายในงานพระราชทานเพลิงศพ พระมหาโพธิวงศาจารย์ อินทโชตเถระ วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เหรียญทองการพิมพ์.
- ปรีชา พิณทอง(2527). ท้าวท่ากาดำ. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรม _____ (2522). รวมวรรณคดีอีสาน เรื่องท้าวหมาหยู. กรุงเทพมหานคร: ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ.
- พระมหาวิรวงส สมเด็จ สังกนาค (2486). ท้าวสูงหรือเจือง พิมพ์เป็นที่ระลึก ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระสาสน์ดิลก (ชิตเสโน เสน) พระครูวิโรจน์ (นนตโร รอด) และในงานชาปนกิจศพ พระมหารัตน์ ราษฎร์ปาโล กับ พระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล. ที่จังหวัดอุบลราชธานี 10 – 16 เมษายน 86. พระนคร: โรงพิมพ์มิตรไทย.
- พจน์ สะเพียรชัย (2546). ศาสตราจารย์ ดร. ผู้บริหารสถานศึกษากับการวิจัย เพื่อสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้: กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด
- พิศมัย ถิระแก้ว (2535). หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา ภาคหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
- ไพบุณย์ แพงเงิน (2534). กลอนลำ – ภูมิปัญญาของชาวอีสาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร.
- มนูญ วงศ์นารี (2540). คู่มือการบริหาร สำหรับผู้บังคับบัญชาหัวหน้างาน กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา
- ราชบัณฑิตยสถาน (2525). พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กรุงเทพมหานคร: บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด

บรรณานุกรม (ต่อ)

- รุ่ง แก้วแดง (2542). สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี
ความร่วมมือของภาคธุรกิจเอกชนในการปฏิรูปการศึกษา กรุงเทพมหานคร: สำนัก
 พิมพ์ บริษัท ที พี พรินท์ จำกัด.
- วันนอร์ มะทา (2523). กิจกรรมเสริมหลักสูตรทฤษฎีและปฏิบัติ (ศึกษา 332) กรุงเทพมหานคร:
 สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์
- วิชัย ราษฎร์ศิริ (2522). หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา (หลักการและแนวปฏิบัติให้หลัก
 สูตรสัมฤทธิ์ผล กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์ จำกัด
- วิศิษฐ์ ดวงสงค์ (2541). สารกรมศิลปากร ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม พ.ศ. 2541 คณะ: ยอด
 ดนตรีพื้นเมืองไทยอีสาน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินท์เกล จำกัด.
- ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์ (2538). เพลงดนตรีปีที่ 2 ฉบับที่ 2 มิถุนายน ดนตรีศึกษา: ครูสอนอะไรให้
 กับนักเรียนในชั้น. นครปฐม: จัดพิมพ์โดย สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาวิชาการ
 ดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศักดิ์ชาย ลำแดง (2539). ดนตรีไทยอีสาน (Isarn Traditional Music). กอสินธุ์: วิทยาลัย
 นาฏศิลป์ กอสินธุ์ กรมศิลปากร
- ศรีนครินทร์วิโรฒ บางแสน มหาวิทยาลัย (2525). การประกวดดนตรีไทยระดับนักเรียน ภาคตะวันออก
 ครั้งที่ 3 ถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
 เนื่องในวโรกาส ร่วมสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ในวาระ 200 ปี และงานวันสถาปนา
 มหาวิทยาลัย ครบรอบ 27 ปี ชลบุรี: โรงพิมพ์กมลศิลป์การพิมพ์.
- สมบัติ กระจำยงยุทธ (2542). การศึกษากิจกรรมเสริมหลักสูตร ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหามัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เสน่ห์ บุญช่วย (2539:90). สภาพปัญหาและความต้องการสื่อการสอนของครูประถมศึกษา สังกัด
 สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต ภาควิชาโสต
 ทศศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2539
- สุกรี เจริญสุข (2538). ดนตรีชาวสยาม. กรุงเทพมหานคร: ผู้พิมพ์และเจ้าของ Dr. Sax
 _____ (2539). แดรและแดรวงของชาวสยาม. กรุงเทพมหานคร: ผู้จัดพิมพ์และเจ้าของ
 Dr. Sax
 _____ (1999). Music Talks. Volume 16 November 1999. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่บริษัท
 ดีไซน์ จำกัด.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- _____ (2544). พรวรรคศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจริญการพิมพ์
สุกิจ พลประถม (2536). การเป่าแคนแบบพื้นบ้านอีสาน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม.
- _____ (2540). ดนตรีพื้นบ้านอีสาน. อุดรธานี : จัดพิมพ์โดย ศูนย์ตำราสถาบันราชภัฏ
อุดรธานี.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัย (2525). เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารบุคลากรในโรง
เรียน หน่วยที่ 11 – 15 กรุงเทพมหานคร: บริษัทคอตอร์เพาเวอร์พอยด์ จำกัด.
- _____ (2527) เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพ ศึกษา ศาสตร์ หน่วยที่ 9 –15
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์
- สุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัย(2527). เอกสารการสอนชุดวิชา ประสบการณ์วิชาชีพ ศึกษา
ศาสตร์ หน่วยที่ 9 – 15 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์
- สุจิตต์ วงษ์เทศ (2542). ร้อง รำ ทำเพลง: ดนตรีและนาฏศิลป์ชาวสยาม. กรุงเทพมหานคร :
บริษัทพิมพ์เนส พรินติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.
- สุพิน บุญชูวงศ์ (2542). กิจกรรมร่วมหลักสูตร คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมาธรรม
- สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2533: 259). การบริหารโรงเรียน นวัตกรรม: เทคนิค:ประสบการณ์:
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศาสนา กรมศาสนา
- สุรศักดิ์ พิมพ์เสน (2532). การทำแคน: ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านศรีแก้ว ตำบลศรีแก้ว อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด. มหาสารคาม: วิทยานิพนธ์ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนรินท
รวิโรฒ มหาสารคาม.
- สุริยา สมุทคุปดี และ คณะ (2540). รายงานการวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตคนไทย: พิธีกรรม “ช่วงผีเพื่อน”
ของ “ลาวข้าวเจ้า” จังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา: หอไทยศึกษานิตส์ สำนัก
วิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีนครราชสีมา.
- สุนน อมรวัดนัน และ สมพงษ์ จิตระดับ (2531). สาระและกิจกรรมการสอน วิชาหลักสูตรและ
การสอนระดับประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น (2543). ข้อมูลทั่วไปโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น: ขอนแก่น: สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
ขอนแก่น

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.(2541). มาตรฐานโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- _____ (2533). คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมดนตรีไทย เล่ม 2 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- _____ (2532). คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมดนตรีไทย กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี.(2540). ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข. กรุงเทพมหานคร: หจก. ไอเดียสแคว์.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2541). พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.
- สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ (2526). การวางแผนและการจัดการศึกษา: กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศาสนา
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546). รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน: โรงเรียนในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน: กรุงเทพมหานคร พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ ที ซี คอมมิวนิเคชั่น
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น (2537). อนุรักษ์มรดกไทย ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่น ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์
- เสาวนีย์ สังฆโสภณ(2541). ดนตรีเพื่อสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์.
- สังัด อุเขาทอง (2539). วารสารคำดนตรี. วารสารวิชาการ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ 1 มิถุนายน 2539.
- สถาบันวิจัยศิลปะวัฒนธรรมอีสาน (2542). สารรักษศิลป์. ปีที่ 2 ฉบับที่ 6 ประจำเดือน สิงหาคม ธันวาคม. กรุงเทพมหานคร
- สนอง คลังพระศรี (2541). หมอลำซึ่ง : กระบวนการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของหมอลำในภาคอีสาน. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล สาขาวัฒนธรรมดนตรี
- หนังสือวรรณคดีพุทธศาสนา ปัญญาสาตก(เจือ สตะเวทิน)(2527).กรุงเทพฯ. องค์การคำคุรุสภา .พระสุธนคำฉันท์(2516).พระยาอิศรานภาพ (อัน)กรุงเทพฯ. องค์การคำคุรุสภา

บรรณานุกรม (ต่อ)

- หน่วยศึกษานิเทศ กรมสามัญศึกษา (2543). แนวทางการบริหารงานคุณภาพการศึกษา
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- หน่วยศึกษานิเทศ สำนักงานการประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.(2534). คู่มืออบรมครู แนว
การใช้หลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และ
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2. กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- หน่วยศึกษานิเทศ สปช. กระทรวงศึกษาธิการ (2539). เอกสารนิเทศทางไกล คู่มือผู้บริหารโรง
เรียน ในการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม: กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
คุรุสภา ลาดพร้าว
- อมร รักษาศักดิ์ และคณะ (2543). ประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน คู่มือการเรียนรู้
การสอนการเผยแพร่และการมีส่วนร่วมสำหรับครูอาจารย์และผู้นำชุมชน
กรุงเทพมหานคร: การันต์การพิมพ์.
- อัมพร นามเหลา (2537). เทศน์คำพระเวส:เทศน์มหาชาติอีสาน. นครราชสีมา: จัดพิมพ์โดย
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา วิทยาลัยครูนครราชสีมา
- อิสรานุภาพ(อัน) พระยา (2516). พระสุณคำฉันท์ หนังสือวรรณคดีพุทธศาสนา ปัญญาสาตก
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว
- อุดม บัวศรี (2530).ดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่18. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพ
พิมพ์
- อุษณีย์ โพธิ์สุข(2542). คู่มือค้นหาแวວความสามารถพิเศษ ศูนย์แห่งชาติเพื่อพัฒนาความสามารถ
พิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เอี่ยม ทองดี (2541). มรดกธรรมชาติกับภูมิปัญญาพื้นบ้าน วารสารภาษาและวัฒนธรรม ปีที่ 17
ฉบับที่ 2 (ก.ค-ธ.ค 41)
- Anthony Baines. (1992). The Oxford Companion to Musical Instrument.Great
Britain: Printing inGreat Britain by Butler and Tanner Ltd.Frome,
Somerset.
- Antony Hopkin (1971). Larousse Encyclopedia of Music.England;Copyright
Hamlyn Publishing a division of The Hamlyn Publishing Group Limited.
- Dhanit Yupho. (1971). Thai Musical Instrument.Thailand:Printed Karusasana
Press.Mr.Tipayanetra Pulisher

บรรณานุกรม (ต่อ)

Music Educators National Conference (1990). The School Music Program: Description And Standards: printed in the United States of America.

The Diagram Group(1976). Musical Instrument of The World.Singapore : Printed and Bound in Singapore Toppan Printing. Co.(S) Pte. Ltd

บุคลากร

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 12 คน กลุ่มครูผู้ฝึกสอนแผน จำนวน 12 คน กลุ่มนักเรียนที่เรียนเป่าแคน จำนวน 12 คน และจากกลุ่มศึกษานิเทศอำเภอ จำนวน 10 คน (10 อำเภอ) รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น จำนวน 46 คน ดังต่อไปนี้

1. นายสุภาพ ลุนบง	ผู้บริหารโรงเรียนบ้านหนองเต่า
สปอ. ชนบท
2. นายสมัย หลินศรี	ผู้บริหารโรงเรียนหนองคลองคอนแดง
สปอ. หนองสองห้อง
3. นายวีระวัฒน์ ศรีโนนยาง	ผู้บริหารโรงเรียนคอนหมู
สปอ. กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัย
4. นายสุธี ลีกระจ่าง	ผู้บริหารโรงเรียนบ้านศรีสุข
สปอ. สีชมพู
5. นายเสริม ประชากุล	ผู้บริหารโรงเรียนชุมชนแขวงใหญ่
สปอ. แขวงใหญ่
6. นายสมชาย ศรีอรุณเอี่ยม	ผู้บริหารโรงเรียนชุมชนชุมแพ
สปอ. ชุมแพ
7. นายบุญเรือง แก้วใส	ผู้บริหารโรงเรียนชุมชนกระนวน
สปอ. กระนวน
8. นายบัวเรียน นนทะลี	ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลขอนแก่น
สปอ. เมืองขอนแก่น
9. นายสุนทร พิลาอ่อน	ผู้บริหารโรงเรียนบ้านนาฮี
สปอ. มัญจาคีรี
10. นายอุบล ไชยศรี	ผู้บริหารโรงเรียนบ้านดงกลาง
สปอ. พระยืน
11. นายเรืองฤทธิ์ วัฒนศึกษา	ผู้บริหารโรงเรียนโนนพยอมพิทยไพศาล
สปอ. ชนบท

บุคลากรกรม (ต่อ)

12. นายสุภาพ ผิวขาว ผู้บริหาร โรงเรียนชุมชนชนบท สปอ. ชนบท
13. นายสุภาพ ลุนบง ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนบ้านหนองเต่า
สปอ. ชนบท
14. นายชาติชาย พลจันทร์ ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนหนองคลองคอนแดง
สปอ. หนองสองห้อง
15. นายสุภาส เข้าประมวง ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนคอนหมู
สปอ. กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัย
16. นายสุรพล ชัยหนองขาม ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนบ้านศรีสุข
สปอ. สีชมพู
17. นายโกมล คนขยัน ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนชุมชนเวงใหญ่
สปอ. เวงใหญ่
18. นายเจียม ภูวศรี ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนชุมชนชุมแพ
สปอ. ชุมแพ
19. นายสมยศ ไชยสมบัติ ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนชุมชนกระนวน
สปอ. กระนวน
20. นายขวัญอ้อม กิ่งหลักเมือง ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนอนุบาลขอนแก่น
สปอ. เมืองขอนแก่น
21. นายสุนทร พิลาอ่อน ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนบ้านนาฮี
สปอ. มัญจาคีรี
22. นายคำเพียง พันธะศรี ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนบ้านดงกลาง
สปอ. พระยืน
23. นายวิชาญ เรืองฤทธิ์ ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนโนนพยอมพิทยไพศาล
สปอ. ชนบท
24. นายสนอง ผาสุก ครูผู้ฝึกสอนแคนโรงเรียนชุมชนชนบท
สปอ. ชนบท
25. นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองเต่า สปอ. ชนบท
26. นักเรียนโรงเรียนหนองคลองคอนแดง สปอ. หนองสองห้อง

บุคลากร (ต่อ)

27. นักเรียนโรงเรียนคอนหมก	สปอ. กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัย
28. นักเรียนโรงเรียนบ้านศรีสุข	สปอ. สีชมพู
29. นักเรียนโรงเรียนชุมชนแวงใหญ่	สปอ. แวงใหญ่
30. นักเรียนโรงเรียนชุมชนชุมแพ	สปอ. ชุมแพ
31. นักเรียนโรงเรียนชุมชนกระนวน	สปอ. กระนวน
32. นักเรียนโรงเรียนอนุบาลขอนแก่น	สปอ. เมืองขอนแก่น
33. นักเรียนโรงเรียนบ้านนาฮี	สปอ. มัญจาคีรี
34. นักเรียนโรงเรียนบ้านดงกลาง	สปอ. พระยืน
35. นักเรียนโรงเรียนโนนพยอมพิทยไพศาล	สปอ. ชนบท
36. นักเรียนโรงเรียนชุมชนชนบท	สปอ. ชนบท
37. ศึกษานิเทศอำเภอชนบท	สปอ. ชนบท
38. ศึกษานิเทศอำเภอนองสองห้อง	สปอ. นองสองห้อง
39. ศึกษานิเทศกิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัย	สปอ. กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัย
40. ศึกษานิเทศอำเภอสีชมพู	สปอ. สีชมพู
41. ศึกษานิเทศอำเภอแวงใหญ่	สปอ. แวงใหญ่
42. ศึกษานิเทศอำเภอชุมแพ	สปอ. ชุมแพ
43. ศึกษานิเทศอำเภอกระนวน	สปอ. กระนวน
44. ศึกษานิเทศอำเภอเมืองขอนแก่น	สปอ. เมืองขอนแก่น
45. ศึกษานิเทศอำเภอมัญจาคีรี	สปอ. มัญจาคีรี
46. ศึกษานิเทศอำเภอพระยืน	สปอ. พระยืน

หมายเหตุ อาจมีการเปลี่ยนแปลงบุคคลผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากบุคคลผู้ให้ข้อมูลอาจมีการโยกย้าย
สถานที่ทำงานหรือสถาบันศึกษา

ตอนที่ 1
แนวทางดำเนินงาน

ชุดที่ 1
นโยบายการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแผน

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน

สถานที่จัดเก็บข้อมูล.....

ผู้บันทึกข้อมูล.....วันจัดเก็บข้อมูล.....

1. ประสบการณ์ในการทำงาน

- เริ่มเข้ารับราชการเมื่อใด
- เคยสอนดนตรีหรือไม่ สอนดนตรีประเภทใด สอนมานานเท่าไร
- เล่นดนตรีเป็นหรือไม่ เล่นดนตรีอะไรได้บ้าง
- ชอบดนตรีอะไรมากที่สุด เพราะอะไร

2. ประสบการณ์ด้านการบริหาร

- เริ่มเป็นผู้บริหารเมื่อใด
- เป็นผู้บริหารแล้วเคยสอนดนตรีหรือไม่ ปัจจุบันสอนดนตรีหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ถ้าไม่มีครูสอนดนตรี ผู้บริหารจะสอนเองหรือไม่ ถ้าสอนได้ จะแบ่งเวลาอย่างไร
- ถ้าไม่สามารถสอนได้ จะมีวิธีดำเนินการอย่างไร

3. แนวทางดำเนินงาน

3.1. ขั้นเตรียมงาน

- มีการเตรียมบุคลากรให้เข้าใจในหลักการจัดกิจกรรมอย่างไร
- มีวิธีการจัดกิจกรรมอย่างไร
- กำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์อย่างไร
- มีการเตรียมสถานที่อย่างไร
- มีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์แคะอย่างไร
- มีการเตรียมเครื่องอำนวยความสะดวกหรือไม่ อย่างไร
- งบประมาณในการดำเนินงานได้มาอย่างไร
- ต้องใช้งบประมาณเท่าไรจึงจะเพียงพอต่อการดำเนินงาน
- มีปัญหา อุปสรรคและวิธีการแก้ไขปัญหาลักษณะใดในขั้นเตรียมงานอย่างไร

3.2. ขั้นริเริ่ม

- มีการจัดประชุมนักเรียนหรือไม่ อย่างไร
- มีการชี้แจงความมุ่งหมายและประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไร
- มีการสำรวจความสนใจและความสามารถเฉพาะของนักเรียนอย่างไร เพื่อให้เด็กได้

เลือกทำกิจกรรมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

- มีปัญหา อุปสรรคและวิธีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในขั้นนี้เริ่มอย่างไร

3.3. ขั้นตอนดำเนินงาน

- โรงเรียนมีเป้าหมายอย่างไรในโครงการกิจกรรมการเรียนการสอนนอกเวลาเรียน
- มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานอย่างไร
- คณะกรรมการดำเนินงานประกอบด้วยใครบ้าง จำนวนเท่าใด
- มีการพิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินงานอย่างไร
- คณะกรรมการมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างไร
- มีการร่างระเบียบของกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร
- ทางโรงเรียนมีวิธีการอย่างไร เพื่อให้คณะกรรมการดำเนินงานไปตามระเบียบที่วางไว้ให้ถูกต้องและเหมาะสม
- ใครเป็นผู้ดำเนินการ ผู้จัดทำ ผู้แสดงออก ให้ข้อคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรม เพราะเหตุใด
- ควรกำหนดมาตรฐานคะแนนหรือรางวัลในการดำเนินกิจกรรมหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกเวลา ควรใช้ระยะเวลาดำเนินการเท่าไร
- บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม ต้องเป็นบุคลากรในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
- มีเกณฑ์ควบคุมด้านการเงินหรือวัสดุอุปกรณ์อย่างไร
- การส่งเสริมสร้างขวัญกำลังใจต่อคณะครูผู้ดำเนินงานอย่างไร
- มีปัญหา อุปสรรคและวิธีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในขั้นดำเนินงานอย่างไร

3.4. ขั้นตอนวัดและประเมินผลการดำเนินงาน

- มีวิธีและขั้นตอนในการประเมินผลกิจกรรมอย่างไร
- มีการประเมินผลกิจกรรมกี่แบบ ใช้การประเมินผลวิธีใดบ้าง
- มีบุคคลฝ่ายใดบ้างที่เข้ามามีส่วนร่วมประเมินผลการดำเนินงาน
- มีการประเมินผลการดำเนินงานในเรื่องใดบ้าง
- มีการจัดทำผลการประเมินอย่างไร
- การประเมินผลการดำเนินงานยึดหลักการใดบ้างเป็นกรอบในการประเมิน

- มีการกระตุ้นให้เร่งรัดปรับปรุงการดำเนินงานอย่างไร
- มีการรายงานผลการประเมินไปยังบุคคลฝ่ายใดบ้าง เพราะเหตุใด
- มีปัญหา อุปสรรคและวิธีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในชั้นวัดและประเมินผลการดำเนินงานอย่างไร

ชุดที่ 1 ตอนที่ 2

ปัญหาอุปสรรคและการแก้ปัญหาการดำเนินงาน / ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาอุปสรรคและการแก้ปัญหาการดำเนินงาน

- มีปัญหาในชั้นเรียนงานอย่างไรบ้างและแก้ปัญหายังไง
- จัดให้สอนแทนที่คน คิดว่าสอนแทนที่คนนี้จะได้ผลดีที่สุด เพราะเหตุใด
- ถ้าครูในโรงเรียนเป่าแคนไม่เป็น ผู้บริหารจะแก้ไขอย่างไร
- มีการฝึกหัดครูเป่าแคนไว้เพื่อเป็นผู้สอนแทนบ้างหรือไม่
- ทางโรงเรียนได้จัดหาครูมีปัญหา มาช่วยครูฝึกสอนแทนบ้างหรือไม่ เพราะเหตุใด
- มีปัญหา อุปสรรคและวิธีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในชั้นเรียนอย่างไร
- มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไร แก้ไขปัญหายังไง
- ใช้หลักและวิธีการอย่างไร ที่จะทำให้คณะครูที่ได้รับหมายงานปฏิบัติหน้าที่ได้ดีที่สุด
- ความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานเป็นเช่นไร
- ได้รับความร่วมมือหรือการสนับสนุนจากใครบ้าง อย่างไร
- ต้องการความช่วยเหลือในด้านใดบ้าง
- มีส่วนช่วยครูผู้สอนในด้านใดบ้าง
- มีการสอดส่องดูแลสร้างขวัญและกำลังใจให้กับคณะครูและนักดนตรีอย่างไร
- ในการแสดงดนตรีในชุมชนหรือการประกวดดนตรี ผู้บริหารไปด้วยทุกครั้งหรือไม่ เพราะเหตุใด
- มีการกำหนดจำนวนครั้งในการแสดงดนตรีในชุมชนหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด
- ถ้าชุมชนขอความร่วมมือบ่อยครั้งจะปฏิบัติอย่างไร
- ถ้าชุมชนไม่ขอความร่วมมือ ทางโรงเรียนจะหาประสบการณ์ให้กับนักเรียนอย่างไร
- ได้คำตอบแทนหรือไม่ ได้กับไม่ได้ต่างกันไหมมากกว่ากัน เป็นเพราะเหตุใด
- มีมาตรการควบคุมความประพฤติอย่างไรในการฝึกซ้อมที่โรงเรียน
- มีมาตรการควบคุมความประพฤติอย่างไรในการออกไปแสดงในชุมชนหรือการไปประกวดดนตรี

- มีปัญหา อุปสรรคและวิธีการแก้ไขปัญหาลักษณะใดในชั้นวัดและประเมินผลการดำเนินงานอย่างไร
- ให้ครูผู้สอนรายงานผลการดำเนินงานอย่างไร
- มีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้นักเรียนในโรงเรียน รักที่จะเรียนแคนหรือดนตรีอีสาน มีนโยบายอย่างไรในการทำให้รักษามาตรฐานโรงเรียนในเรื่องของดนตรีพื้นเมืองให้คงสภาพหรือให้ดีขึ้น
- ให้ผู้ปกครองนักเรียนหรือกรรมการศึกษาโรงเรียนช่วยแก้ปัญหาหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด
- ใช้หลักและวิธีการอย่างไรในการโน้มน้าวให้คณะครูร่วมกันแก้ปัญหา

2. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นทั่วไป

- คิดว่าจะส่งเสริมดนตรีพื้นบ้านต่อไปหรือไม่ อย่างไร
- คิดว่าที่คณะครูดำเนินงานอยู่ในปัจจุบัน ดีเพียงหรือไม่ ถ้าจะปรับปรุงจะปรับปรุงเกี่ยวกับด้านใด
- เคยเปลี่ยนแนวนโยบายการดำเนินงานบ้างหรือไม่ เปลี่ยนแล้วดีขึ้นหรืออย่างไร
- จะเพิ่มหรือลดจำนวนนักเรียนที่เป่าแคน เพราะเหตุใด
- คิดว่าการเป่าแคนจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยหรือไม่ เพราะเหตุใด
- มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องแคนอย่างไรบ้าง
- ท่านเห็นว่ามีปัจจัยพื้นฐานอะไรบ้าง ที่ทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนแคนประสบความสำเร็จ
- ในการดำเนินงานที่ผ่านมาประสบปัญหาใดบ้าง มีวิธีการแก้ปัญหอย่างไรบ้าง แก้ได้หรือไม่ ถ้าแก้ไม่ได้เป็นเพราะเหตุใด
- มีนโยบายอย่างไรที่จะทำให้โรงเรียนของท่านเป็นโรงเรียนแกนนำการเป่าแคน หรือดนตรีพื้นเมืองอีสาน
- ครูต้องการพัฒนาตนเองในด้านการฝึกอบรม แต่ขาดงบประมาณ ผู้บริหารมีวิธีการช่วยเหลืออย่างไร
- อะไรที่ท่านคิดว่าควรหลีกเลี่ยงในการกระทำ
- มีข้อเสนอแนะอะไรบ้างเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนแคน และการพัฒนาดนตรีพื้นบ้าน ให้มีความผูกพันกับคนอีสานมากที่สุด
- ท่านจะอย่างไร ถ้าโรงเรียนประสบปัญหาอุปสรรคที่จำเป็นต้องหยุดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนและดนตรีพื้นบ้าน

ตอนที่ 1
ข้อมูลครูผู้สอนแผน

แบบบันทึกการสัมภาษณ์ครูผู้สอนแผน

ชุดที่ 2 กระบวนการจัด
กิจกรรมการเรียนการสอนแผน

สถานที่จัดเก็บข้อมูล.....

ผู้บันทึกข้อมูล.....วันจัดเก็บข้อมูล.....

1. ข้อมูลทั่วไป

- ทำไมท่านสนใจสมัครสอนดนตรี
- อะไรเป็นสิ่งที่จูงใจให้ท่านต้องสอนดนตรี
- คิดว่าเป็นครูสอนแผน ท่านมีความภูมิใจอย่างไร
- ท่านคิดว่าการที่มีคุณค่าต่อตัวเองอย่างไร
- ท่านคิดว่าตนเองควรได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมอะไรบ้างเกี่ยวกับดนตรี
- ท่านเคยถูกเพื่อนของท่านประณามหรือไม่ ประณามอย่างไร ทั้งแง่ดีแง่ด้อย
- ท่านเคยประณามตนเองหรือไม่
- ท่านเคยท้อแท้หรือไม่ ท้อแท่มากที่สุดในเรื่องใด
- ท่านจะอย่างไร ถ้าโรงเรียนประสบปัญหาอุปสรรค ที่จำเป็นต้องหยุดกิจกรรมการเรียนการสอนแผน
- เป้าหมายเป็นหรือไม่

ตอนที่ 2
การเตรียมความพร้อม

แบบบันทึกการสัมภาษณ์ครูผู้สอนแผน

ชุดที่ 2 กระบวนการจัด
กิจกรรมการเรียนการสอนแผน

สถานที่จัดเก็บข้อมูล.....

ผู้บันทึกข้อมูล.....วันจัดเก็บข้อมูล.....

1. การเลือกแผน

- ใช้แผนประเภทใด
- ชื่อจากที่ไหน ราคาเท่าไร คุณภาพเป็นอย่างไร เหมาะสมกับราคาหรือไม่
- คนที่มีคุณภาพดีจะมีลักษณะเป็นอย่างไร
- เลือกอย่างไรให้ได้แผนเสียงดังดีและเสียงถูกต้อง
- จำนวนแผนที่จะใช้ในการสอน มีจำนวนเท่าไร
- แผนสำหรับเด็กประถมศึกษาหาซื้อได้ที่ไหน

- วิธีการเลือกแคนมีวิธีการเลือกอย่างไร เสียง คู่เสียง โครงร่าง เต้า กู้ จี๊สูด ราคาและอื่น ๆ
- แคนที่มีคุณภาพดี เวลาเป่าและดูดลมเข้าออกเสียงจะเป็นอย่างไร เมื่อเป่าไปนาน ๆ จะเป็นอย่างไร
- นักเรียนนิวส์และเล็กจะเลือกแคนอย่างไร ถ้าไม่ได้ลักษณะตามที่ต้องการจะทำอย่างไร
- เลือกตามโศกหรือโกลกแคนหรือไม่
- แคนที่พร้อมที่จะนำไปฝึกหัดควรจะมีสภาพเป็นเช่นไร

2. สถานที่ฝึกซ้อม

- ใช้สถานที่ใดฝึกซ้อม
- จัดห้องซ้อมอย่างไร
- มีการแก้ไขปัญหาห้องฝึกซ้อมอย่างไร

3. การเตรียมสื่อและอุปกรณ์

- มีการเตรียมสื่อและอุปกรณ์อะไรบ้างก่อนการฝึกหัดเป่าแคน
- สื่อที่จำเป็นที่สุดได้แก่อะไรบ้าง
- สื่อแต่ละชนิด จัดการกระทำอย่างไร แต่ละสื่อใช้เมื่อใด อย่างไร
- มีการแก้ไขปัญหาเรื่องสื่ออุปกรณ์อย่างไร

4. การเตรียมครูผู้ฝึกสอนแคน

- มีวิธีการเตรียมครูผู้สอนอย่างไร อย่างไร
- มีการจัดทำแผนการสอนหรือไม่ จัดทำอย่างไร

5. แผนการปฏิบัติงาน

- จัดทำตารางฝึกซ้อมอย่างไร
- ฝึกซ้อมเวลาใด ระยะเวลาฝึกซ้อมนานเท่าไร คิดว่าเพียงพอกับการฝึกซ้อมหรือไม่
- นักเรียนระดับประถมศึกษาควรใช้เวลาซ้อมนานเท่าไร
- ถ้ามีเหตุจำเป็นไม่ได้ฝึกซ้อมตามตารางที่กำหนดไว้ จะมีการฝึกซ้อมชดเชยหรือไม่
- ฝึกซ้อมมากกว่าเวลาที่กำหนดไว้หรือไม่
- เปลี่ยนสถานที่ฝึกซ้อมได้หรือไม่ ให้เด็กฝึกซ้อมที่ใดบ้าง

6. การสร้างแรงจูงใจ

- มีวิธีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนเป่าแคนอย่างไรบ้าง
- มีการช่วย กระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจอย่างไร
- สร้างกระบวนการคาดหวังให้เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างไรบ้าง
- การสร้างแรงจูงใจจะกระทำก่อนหรือหลังการคัดเลือกเด็ก หรืออย่างไร

- ใช้สื่อและอุปกรณ์ช่วยในการสร้างแรงจูงใจหรือไม่ อย่างไร
- หลังจากที่เราสร้างแรงจูงใจแล้วเกิดผลอย่างไร

7. การคัดเลือกเด็ก

- มีวิธีการคัดเลือกเด็กอย่างไร
- เลือกนักเรียนหญิงหรือนักเรียนชาย หรืออย่างไร
- ถ้ามีนักเรียนสมัครเรียนจำนวนมาก มีวิธีการเลือกอย่างไร
- มีการจัดกลุ่มหรือไม่ จัดอย่างไร
- อายุเท่าไรที่สามารถเรียนแคนได้
- นักเรียนชั้นใดที่มีความเหมาะสมที่จะเรียนเป่าได้ดี เพราะเหตุใด

8. การแจ้งจุดประสงค์

- มีการแจ้งจุดประสงค์ของการเรียนแคนหรือไม่ อย่างไร
- การแจ้งจุดประสงค์การเรียนแจ้งในชั้นตอนใด เพราะเหตุใด
- ครูใช้เทคนิคอย่างไร ในการแจ้งให้นักเรียนเห็นผลประโยชน์ของการเรียนแคน และ
กระหายใคร่จะเรียน

ตอนที่ 3

สภาพการเรียนการสอน

แบบบันทึกการสัมภาษณ์ครูผู้สอนแคน

ชุดที่ 2

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคน

สถานที่จัดเก็บข้อมูล.....

ผู้บันทึกข้อมูล.....วันเก็บข้อมูล.....

1. สภาพการเรียนการสอน

- ที่ตั้งห้องเรียน(ห้องฝึกซ้อม)อยู่ใกล้แหล่งอำนวยความสะดวกเพียงไร
- ความเหมาะสมของห้องเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอน เช่น ทิศทางของแสง การถ่ายเทอากาศ เสียงรบกวน เป็นอย่างไร
- สื่อ อุปกรณ์ (แคน) มีความเพียงพอเหมาะสมกับการเรียนการสอนเพียงไร
- มีการจัดและตกแต่งห้องที่เอื้ออำนวยต่อการเรียน และความเหมาะสมกับบุคลิกภาพของผู้เรียนอย่างไร
- มีการจัดรักษาความสะอาด การเก็บวัสดุอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบอย่างไร

2. ระเบียบกฎเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติ

- มีกฎเกณฑ์หรือระเบียบข้อบังคับอะไรบ้างที่นักเรียนทุกคนต้องปฏิบัติ

- ใครเป็นผู้สร้างกฎเกณฑ์หรือระเบียบข้อบังคับ
- กฎเกณฑ์ที่ได้จะต้องปฏิบัติในแต่ละครั้งมีอะไรบ้าง
- แต่งตั้งหัวหน้ากลุ่มหรือไม่
- เด็กเป่าแคนมากเกิดความอ่อนเพลีย ครูทำอย่างไร

3. การสร้างแรงจูงใจ

3.1 การสร้างแรงจูงใจ

- มีหลักและวิธีการในการสร้างแรงจูงใจอย่างไร
- มีการช่วยภายนอกตัวผู้เรียนอย่างไร
- ใช้คำพูด คำสั่ง ท่าทางของครูอย่างไร ในการกระตุ้นความสนใจของนักเรียนเพื่อให้เกิดความสนใจอยากที่จะเรียน
- การสร้างแรงจูงใจแบบความเป็นกันเอง มีวิธีการสร้างอย่างไร ตัวอย่างเป็นเช่นไร
- จิตวิทยาที่ครูนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ
- มีการนำเสนอข่าวสาร จัดป้ายนิทรรศการทางดนตรีหรือไม่ อย่างไร
- เกยพานักเรียนไปดูการแสดงดนตรีหรือไม่

4. สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4.1 การจัดการเรียนการสอน

- ความพร้อมของครูในการดำเนินการเรียนการสอนเป็นเช่นไร
- มีจุดมุ่งหมายในการสอนอย่างไร
- ถ้ามีผู้เรียนมากครูมีวิธีการสอนอย่างไร
- มีเอกสารอะไรบ้างที่ครูนำมาประกอบการสอน
- ปฏิบัติตามแผนการสอนหรือไม่ อย่างไร
- มีหลักและวิธีการอย่างไรในการให้ความรู้
- มีวิธีสร้างความสุขให้นักเรียนอย่างไร
- ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับแคนที่นักเรียนต้องรู้ มีเรื่องใดบ้าง
- มีการส่งเสริมความรู้ให้กับนักเรียนอย่างไร
- มีการให้ความรู้ทุกครั้งก่อนการฝึกหัดเป่าแคนหรือไม่ อย่างไร
- ระยะเวลาในการให้ความรู้แต่ละครั้งปฏิบัติอย่างไร
- ครูใช้วิธีการอย่างไรในการส่งเสริม เรา่ใจ และเร้าใจให้เกิดการฝึกหัด
- ครูใช้วิธีการอย่างไรเพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วม
- ครูใช้เทคนิคและวิธีการอย่างไรเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดหมายที่แน่นอน

- ครูมีวิธีการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างไร
- ครูแนะนำนักเรียนอย่างไรให้รู้จักการทำกิจกรรมกับการเรียน
- เด็กเป่าแคนมากเกิดความอ่อนเพลีย ครูทำอย่างไร
- มีแนวคิดอย่างไรกับการให้นักเรียนประณตศึกษาเรียนเป่าแคน

4.2 การส่งเสริมและการช่วยเหลือนักเรียน

- เด็กเก่งมีการส่งเสริมพัฒนาการอย่างไร
- เด็กไม่เก่งมีการช่วยเหลืออย่างไร

4.3. ระยะเวลาในการฝึกซ้อม

- ระยะเวลาตามแผนการสอน มากน้อยเพียงใด เพียงพอหรือไม่
- เริ่มต้นการเรียนจากเดือนไหนถึงเดือนอะไร
- มีการฝึกซ้อมกี่วัน/สัปดาห์ ระยะเวลาในการฝึกหัด/วัน
- ระยะเวลาในการฝึกหัดแต่ละครั้งเพียงพอหรือไม่

4.4 การวัดผล/ประเมินผล

- มีการวัดและประเมินผลในด้านใดบ้าง
- ใช้เครื่องมืออะไรในการวัดและประเมินผล
- การวัดและประเมินผลแต่ละด้านมีวิธีการการวัดและประเมินผลอย่างไร
- มีหลักเกณฑ์ในการการวัดและประเมินผลอย่างไร
- การวัดและประเมินผลเน้นด้านใดมากที่สุด เพราะเหตุใด
- ทักษะในการปฏิบัติ วัดด้วยวิธีการใด
- มีการวัดด้านคุณธรรมอย่างไร
- มีการวัดด้านพัฒนาการอย่างไรบ้าง
- หลังจากการวัดและประเมินผลแล้วครูผู้ฝึกสอนปฏิบัติอย่างไร

4.5. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

- มีปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ฝึกซ้อมอย่างไร แก้ไขปัญหาอย่างไร
- มีปัญหาในการเตรียมสื่ออุปกรณ์อย่างไร แก้ไขปัญหาอย่างไร
- มีปัญหาในการเตรียมครูผู้สอนอย่างไร แก้ไขปัญหาอย่างไร
- มีปัญหาในการเตรียมเด็กอย่างไร แก้ไขปัญหาอย่างไร
- มีปัญหาในการเรียนการสอนอย่างไรอย่างไร แก้ไขปัญหาอย่างไร
- มีปัญหาด้านตัวผู้เรียนอย่างไร แก้ไขปัญหาอย่างไร

ตอนที่ 4

การสร้างประสบการณ์ทางดนตรี

แบบบันทึกการสัมภาษณ์ครูผู้สอนแกน

สถานที่จัดเก็บข้อมูล.....

วันเก็บข้อมูล.....

ผู้บันทึกข้อมูล.....

1. กิจกรรมในโรงเรียน

- นำดนตรีไปใช้ในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น กิจกรรมใดบ้าง
- มีการเตรียมความพร้อมอย่างไรบ้าง
- ทำตามผู้บริหารสั่งหรือคิดทำเอง
- กิจกรรมที่ต้องใช้ดนตรีประจำมีหรือไม่ มีกิจกรรมใดบ้าง
- เด็กให้ความร่วมมือดีหรือไม่ อย่างไร
- ในกรณีที่ปฏิบัติกิจกรรมเป็นประจำทุกวัน เด็กเบื่อหรือไม่ แก้ไขอย่างไร
- มีการประเมินผลการจัดกิจกรรมหรือไม่ ประเมินอย่างไร มีการรายงานต่อผู้บังคับ

บัญชาหรือไม่ อย่างไร

- มีข้อดีข้อเสียอย่างไรในการนำกิจกรรมดนตรีไปใช้ในโรงเรียน

2. กิจกรรมในชุมชน

- กิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น มีกิจกรรมใดบ้างที่นำดนตรีไปร่วมในกิจกรรม
- จำนวนครั้งที่นำดนตรีไปร่วมในกิจกรรม
- ไปเวลาใด มีผลกระทบต่อการศึกษาหรือไม่ ถ้ามีแก้ปัญหอย่างไร
- ใช้อุปกรณ์เพิ่มความดังของเสียงแคนหรือไม่
- เด็กอยากไปหรือไม่อยากไป เพราะเหตุใด
- ได้ค่าตอบแทนหรือไม่ แบ่งเด็กหรือไม่ อย่างไร
- มีข้อดีข้อเสียอย่างไร ในการนำดนตรีไปร่วมกับกิจกรรมชุมชน ข้อเสียแก้ปัญหอย่างไร
- ครูสร้างบรรยากาศอย่างไร เด็กจึงจะแสดงดนตรีได้ดีที่สุด
- การนำดนตรีไปร่วมกับชุมชน มีสถิติเพิ่มขึ้นหรือลดลงในแต่ละปี เพราะเหตุใด
- มีการประเมินผลการปฏิบัติงานหรือไม่ อย่างไร มีการรายงานต่อผู้บังคับบัญชาหรือไม่ อย่างไร

3. กิจกรรมการประกวดดนตรี

- เคยเข้าร่วมประกวดหรือไม่ สถานที่ใด เมื่อใด ประกวดในลักษณะใด ผลการประกวดเป็นอย่างไร

- เคยประกวดเดี่ยวแคนหรือไม่ ประกวดที่ใด ในงานอะไร ผลการประกวดเป็นอย่างไร
- เคยได้รับรางวัลกี่ครั้ง รางวัลอะไรบ้าง
- ในการเข้าร่วมประกวดมีการประชาสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียนหรือไม่ อย่างไร
- มีการเตรียมความพร้อมก่อนการเข้าประกวดหรือไม่ อย่างไร
- งบประมาณในการเตรียมความพร้อมได้มาอย่างไร
- ผู้ปกครองนักเรียนเข้าร่วมในการฝึกซ้อมก่อนการเข้าประกวดหรือไม่ ผู้ปกครองที่เข้าร่วมส่วนมากเป็นหญิงหรือชาย ช่วยเหลืองานครูหรือไม่ อย่างไร
- ใช้แคนประเภทไหน ใช้อุปกรณ์เพิ่มความดังของเสียงแคนหรือไม่
- ก่อนการประกวด มีการไหว้ครูหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ผลการประกวดได้อันดับดีขึ้นหรือไม่ หรืออย่างไร หากได้อันดับไม่ดี มีความรู้สึกอย่างไร
- มีความคิดเห็นอย่างไร ในการนักเรียนประกวดดนตรีระดับประถมศึกษา
- มีข้อดีข้อเสียอย่างไร ที่ทางโรงเรียนส่งดนตรีเข้าร่วมประกวด ข้อเสียแก้ปัญหาอย่างไร
- มีการประเมินผลการปฏิบัติงานหรือไม่ อย่างไร มีการรายงานต่อผู้บังคับบัญชาหรือไม่ อย่างไร
- นำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขหรือไม่ อย่างไร

ตอนที่ 1

โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติกิจกรรมการสอนแคน

ชุดที่

ปัญหาและอุปสรรคในการสอนแคน

แบบบันทึกการสัมภาษณ์ครูผู้สอนแคน

สถานที่จัดเก็บข้อมูล.....

ผู้บันทึกข้อมูล.....วันจัดเก็บข้อมูล.....

ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....โรงเรียน.....

ตำบล.....อำเภอ..... จังหวัด.....

1. สภาพปัญหาทางโรงเรียน

1.1 งบประมาณ

- มีปัญหาในเรื่องงบประมาณด้านใดบ้าง
- งบประมาณในการซื้อเครื่องดนตรีมีไม่เพียงพอ แก้ไขปัญหาอย่างไร
- มีปัญหาด้านงบประมาณซ่อมแซมเครื่องดนตรีหรือไม่ แก้ไขปัญหาอย่างไร

- การแสดงดนตรีเพื่อกิจกรรมชุมชน มีปัญหางบประมาณหรือไม่ อย่างไร
- ครูผู้สอนต้องการงบประมาณไปใช้จ่ายในด้านใดบ้าง
- เคยเสนอของบประมาณจากทางโรงเรียนหรือไม่ ขอโดยวิธีการใด ได้ผลอย่างไร ถ้าไม่ได้แก้ปัญหายังไง

1.2 ขนาดโรงเรียน

- โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดใด
- การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแค่ไหน มีปัญหาเรื่องขนาดของโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
- ในการประกวดดนตรี คิดว่าต้องคำนึงถึงขนาดโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
- คิดว่า “ขนาดของโรงเรียน” มีอิทธิพลต่อการการจัดกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร นวนเท่าไร เพียงพอหรือไม่
- จำนวนครูรับผิดชอบกิจกรรมมีไม่เพียงพอ แก้ปัญหายังไง
- จำนวนนักดนตรีมีไม่เพียงพอ แก้ปัญหายังไง

1.4 ปัญหาการดำเนินงาน

- มีการวางแผนการดำเนินงานหรือไม่ อย่างไร
- มีปัญหาในการดำเนินงานในด้านใดบ้าง แต่ละด้านแก้ปัญหายังไง มีขั้นตอนในการแก้ปัญหายังไงบ้าง
- เสนอแนะปัญหาอุปสรรคต่อผู้บังคับบัญชาหรือไม่ อย่างไร
- นักเรียนมีส่วนในการแก้ปัญหหรือไม่ อย่างไร

1.5 ปัญหาเกี่ยวกับชุมชน

- มีปัญหาเกี่ยวกับชุมชนอย่างไรบ้าง ถ้ามีความขัดแย้งกับชุมชนในการดำเนินงาน แก้ปัญหาด้วยวิธีการใดบ้าง
- ทำอย่างไรจึงจะให้ชุมชนสนับสนุนการดำเนินงาน

1.6 ปัญหาด้านสื่ออุปกรณ์/เครื่องดนตรี

- มีปัญหาเรื่องสื่อและอุปกรณ์อย่างไรบ้าง
- แคนเพียงพอจำนวนนักเรียน คุณภาพไม่ดี เสียงไม่ดี สภาพแคนไม่เหมาะสมกับนักเรียน แก้ปัญหาเหล่านี้อย่างไร
- ขาดอุปกรณ์ เครื่องเสียง แก้ปัญหายังไง

1.7 ปัญหาด้านสถานที่

- มีปัญหาอุปสรรคเรื่องห้องเรียน ห้องฝึกซ้อมอย่างไรบ้าง แก้ปัญหาโดยวิธีใด

- มีปัญหาในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่ ห้องซ้อมไม่เพียงพอ ห้องซ้อมคับแคบ ร้อนอบอ้าว เนื่องจากอากาศถ่ายเทไม่ดี แสงสว่างไม่เพียงพอ เสียงรบกวนผู้อื่นถ้ามีแก้ปัญหาอย่างไร
- มีปัญหาเรื่องความเป็นระเบียบเรียบร้อยหรือไม่ เนื่องจากอะไร และแก้ปัญหาอย่างไร

2. ปัญหาผู้บริหารโรงเรียน

2.1 การให้การสนับสนุน

- ผู้บริหารให้การสนับสนุนการดำเนินงานดีหรือไม่ อย่างไร
- ผู้บริหารให้การสนับสนุนการดำเนินงานในเรื่องใดบ้าง เพียงพอหรือไม่เพราะเหตุใด
- มีเรื่องอย่างไรบ้างที่ผู้บริหารไม่สนับสนุนให้ทำ คิดว่าถูกต้องหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ถ้าผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญเรื่องดนตรี ครูผู้สอนจะอย่างไร

2.2 การให้กำลังใจครู/นักเรียน

- ผู้บริหารมาดูแลการฝึกซ้อมทุกครั้งหรือไม่หรือกี่วัน/ครั้ง
- ให้ข้อเสนอแนะอย่างไรหรือไม่
- การสอดคล้องดูแลของผู้บริหารเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันคิดว่าเพียงพอหรือไม่เพราะเหตุใด
- ผู้บริหารให้กำลังใจครูผู้สอนอย่างไรบ้าง
- สิ่งที่ต้องการให้ผู้บริหารปฏิบัติต่อครูผู้สอนเป็นประจำคือเรื่องใด
- สิ่งที่ครูผู้สอนมีความต้องการให้ผู้บริหารปฏิบัติเพิ่มเติม ได้แก่เรื่องใดบ้าง
- เคยท้อแท้ในการทำงานหรือไม่ เพราะเหตุใด และเคยท้อแท้ในเรื่องใด
- อะไรเป็นสาเหตุให้เกิดความท้อแท้ในการทำงานทำอะไรความท้อแท้จึงหายไป

3. ปัญหาครูผู้สอน

3.1 ด้านการเรียนการสอน

- มีปัญหาในเรื่องการเตรียมความพร้อมของครูและนักเรียนอย่างไร
- ครูผู้สอนมีปัญหาเกี่ยวกับด้านเทคนิคและวิธีการสอนอย่างไรบ้าง
- ครูผู้สอนมีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนในสิ่งต่อไปนี้หรือไม่ การเลือก
แผน การคัดเลือกเด็ก สื่ออุปกรณ์ การสร้างแรงจูงใจ การควบคุมดูแลเด็ก
- มีปัญหาเรื่องเอกสารหนังสือตำราเกี่ยวกับดนตรีหรือไม่ มีความต้องการอะไรบ้าง

3.2 ปัญหาการดำเนินงาน

- มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างไรบ้าง แก้ปัญหาอย่างไร มีใครช่วยแก้
- ถ้าไม่มีผู้ช่วยแก้ปัญหา เป็นเพราะเหตุใด แก้ปัญหาคนเดียวได้หรือไม่
- มีปัญหาเกี่ยวกับผู้ร่วมงานอย่างไรบ้าง
- รายงานปัญหาที่เกิดขึ้นต่อผู้บังคับบัญชาหรือไม่ อย่างไร

- สิ่งที่ทำให้ท่านและหัวหน้าเห็นไม่ตรงกันมีอะไรบ้าง
- สิ่งใดที่หัวหน้าทำต่อท่าน ที่ท่านชอบมากที่สุดและไม่ชอบมากที่สุด เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น
- สิ่งที่ทำให้ท่านและหัวหน้าเห็นไม่ตรงกันมีอะไรบ้าง
- คนประเภทใดที่ท่านอยากทำงานด้วย มีวิธีใดที่ทำให้เขายินดีที่จะทำงานกับท่าน
- อะไรที่ท่านคิดว่าควรหลีกเลี่ยงในการทำงาน เพราะเหตุใด
- ต้องการให้การดำเนินงานเป็นไปในรูปแบบใด เพราะเหตุใด
- ท่านเห็นว่ามีปัจจัยพื้นฐานอะไรบ้าง ที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมประสบผลสำเร็จ
- อะไรที่ทำให้ท่านประสบผลสำเร็จมากที่สุด เพราะเหตุใด
- ท่านเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ในกิจกรรมนี้ด้วยวิธีใด

3.3 ปัญหาการฝึกซ้อมของนักเรียน

- เด็กมาเรียนแต่ขาดความสนใจ ครูแก้ปัญหาอย่างไร
- เด็กไม่ตั้งใจฝึกซ้อม เป็นเพราะเหตุใด ครูแก้ปัญหาอย่างไร

3.4 ปัญหาการวัดผลและประเมินผล

- มีปัญหาเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลอย่างไร
- วัดผลในรูปแบบใดบ้าง และมีวิธีการอย่างไร
- การประเมินผล มีผลอย่างไรต่อนักเรียน คณะครู และโรงเรียน

4. ปัญหาเด็กนักเรียนที่เรียนแคน

- หลังจากเด็กเลือกฝึกหัดแคนแล้ว ระยะต่อมากลับไปสนใจดนตรีประเภทอื่น หรือดนตรีต่างชาติ เป็นเพราะเหตุใด ครูดำเนินการแก้ไขอย่างไร
- เด็กชอบเล่นดนตรีหลายอย่างต้องแก้ไขหรือไม่เพราะเหตุใดถ้าแก้ไขแก้ไขอย่างไร
- เด็กขาดการฝึกซ้อมบ่อย ๆ เป็นเพราะเหตุใด แก้ไขอย่างไร
- หากแคนมีขนาดไม่สมดุลกับนิ้วมือเด็ก มีวิธีการแก้ไขอย่างไร
- เด็กอยู่ในวัยวุฒิที่จะเป่าแคนได้ แต่รูปร่างเล็ก นิ้วสั้น ครูมีวิธีแก้ไขอย่างไร
- เด็กที่เป่าแคนแล้วมีอาการเหนื่อยเร็ว สาเหตุเกิดจากอะไร แก้ไขปัญหาอย่างไร
- ในขณะที่เป่าแคน น้ำลายออกมากับลมเป่ามากกว่าปกติ เกิดจากสาเหตุใด มีวิธีแก้หรือไม่ แก้ไขอย่างไร
- เด็กที่ไม่เชื่อตรงต่อเวลาฝึก ไม่เชื่อตรงต่อตนเอง แก้ไขปัญหาอย่างไร
- เด็กใช้และเก็บแคนไม่ถูกวิธี แก้ไขปัญหาอย่างไร
- เด็กที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ แก้ไขปัญหาคด้วยวิธีใด

- เวลาไปแสดงดนตรีนอกโรงเรียน มีปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติหรือไม่ มีการป้องกันควบคุมความประพฤติอย่างไรบ้าง
- เด็กกลับบ้านไม่ตรงเวลาหรือไม่ เป็นเพราะเหตุใด แก้ปัญหาอย่างไร
- นักเรียนฝึกซ้อมแคนมานาน และมีการพัฒนาช้า ครูมีวิธีแก้ไขอย่างไร
- เด็กเป่าแคนได้นานผิดปกติหรือไม่ เป็นเพราะเหตุใด ครูทำอย่างไร
- เด็กความจำไม่ดี เป็นเพราะอะไร มีการแก้ปัญหอย่างไร เด็กฝึกหัดมานานจนเป่าแคนได้แล้วขอลาออกหรือไม่ เกิดจากอะไร มีการแก้ปัญหอย่างไร
- เด็กเป่าแคนไม่เก่งแล้วเกิดความเบื่อหน่าย ครูแก้ปัญหอย่างไร
- เด็กไม่อยากร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น มีสาเหตุเนื่องจากอะไร มีวิธีการแก้ปัญหอย่างไร
- เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรม แต่ไม่ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มที่ เป็นเพราะเหตุใด มีการแก้ปัญหอย่างไร
- ครอบครัวของท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ในการที่ท่านรับผิดชอบกิจกรรมดนตรีในโรงเรียน
- เด็กที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากทางครอบครัวอย่างเต็มที่ เป็นเพราะเหตุใด
- ครอบครัวของนักเรียนบ่นเรื่องการฝึกซ้อมหรือไม่ ครูมีวิธีแก้ปัญหอย่างไร

ตอนที่ 2

โรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติกิจกรรมการ

ชุดที่ 3

ปัญหาอุปสรรคในการสอน

แบบบันทึกการสัมภาษณ์ครูผู้สอนแคน

สถานที่จัดเก็บข้อมูล.....

ผู้บันทึกข้อมูล.....วันจัดเก็บข้อมูล.....

ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....โรงเรียน.....

ตำบล.....อำเภอ..... จังหวัด.....

1. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

1.1 งบประมาณ

- มีปัญหาในเรื่องงบประมาณด้านใดบ้าง
- งบประมาณในการซื้อเครื่องดนตรีมีไม่เพียงพอ แก้ไขปัญหาอย่างไร
- มีปัญหาด้านงบประมาณซ่อมแซมเครื่องดนตรีหรือไม่ แก้ไขปัญหาอย่างไร

- ครูผู้สอนต้องการงบประมาณไปใช้จ่ายในด้านใดบ้าง
- เคยเสนอของบประมาณจากทางโรงเรียนหรือไม่ ขอโดยวิธีการใด ได้ผลอย่างไร ถ้าไม่ได้แก้ปัญหาอย่างไร

1.2 ขนาดโรงเรียน

- การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแผน มีปัญหาเรื่องขนาดของโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
- ในการประกวดดนตรี คิดว่าต้องคำนึงถึงขนาดโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
- คิดว่า “ขนาดของโรงเรียน” มีอิทธิพลต่อการการจัดกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร

1.3 ปัญหาบุคลากรผู้ฝึกสอน/นักเรียน

- จำนวนครูรับผิดชอบกิจกรรมมีจำนวนเท่าไร เพียงพอหรือไม่
- จำนวนครูรับผิดชอบกิจกรรมมีไม่เพียงพอ แก้ปัญหาอย่างไร
- จำนวนนักเรียนมีไม่เพียงพอ แก้ปัญหาอย่างไร

1.4 ปัญหาการดำเนินงาน

- มีการวางแผนการดำเนินงานหรือไม่ อย่างไร
- มีปัญหาในการดำเนินงานในด้านใดบ้าง แต่ละด้านแก้ปัญหอย่างไร มีขั้นตอนในการแก้ปัญหอย่างไรบ้าง
- เสนอแนะปัญหาอุปสรรคต่อผู้บังคับบัญชาหรือไม่ อย่างไร
- นักเรียนมีส่วนในการแก้ปัญหหรือไม่ อย่างไร

1.5 ปัญหาเกี่ยวกับชุมชน

- มีปัญหาเกี่ยวกับชุมชนอย่างไรบ้าง ถ้ามีความขัดแย้งกับชุมชนในการดำเนินงาน แก้ปัญหาด้วยวิธีการใดบ้าง
- ทำอย่างไรจึงจะให้ชุมชนสนับสนุนการดำเนินงาน

1.6 ปัญหาด้านสื่ออุปกรณ์/เครื่องดนตรี

- มีปัญหาเรื่องสื่อและอุปกรณ์อย่างไรบ้าง
- แคนเพียงพอจำนวนนักเรียน คุณภาพไม่ดี เสียงไม่ดี สภาพแคนไม่เหมาะสมกับนักเรียน แก้ปัญหาเหล่านี้อย่างไร
- ขาดอุปกรณ์ เครื่องเสียง แก้ปัญหาอย่างไร

1.7 ปัญหาด้านสถานที่

- มีปัญหาอุปสรรคเรื่องห้องเรียน ห้องฝึกซ้อมอย่างไรบ้าง แก้ปัญหาโดยวิธีใด
- มีปัญหาในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่ ห้องซ้อมไม่เพียงพอ ห้องซ้อมคับแคบ ร้อนอบ

อ้าวเนื่องจากอากาศถ่ายเทไม่ดี แสงสว่างไม่เพียงพอ เสียงรบกวนผู้อื่น ถ้ามีแก้
ปัญหาอย่างไร

- มีปัญหาเรื่องความเป็นระเบียบเรียบร้อยหรือไม่เนื่องจากอะไรและแก้ปัญหามาอย่างไร

1.8 ปัญหาผู้บริหารโรงเรียน

1.8.1 การให้การสนับสนุน

- ผู้บริหารให้การสนับสนุนการดำเนินงานดีหรือไม่ อย่างไร

- ผู้บริหารให้การสนับสนุนการดำเนินงานในเรื่องใดบ้าง เพียงพอหรือไม่
เพราะเหตุใด

- มีเรื่องอย่างไบบ้างที่ผู้บริหารไม่สนับสนุนให้ทำ คิดว่าถูกต้องหรือไม่
เพราะเหตุใด

- ถ้าผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญเรื่องดนตรี ครูผู้สอนจะอย่างไร

1.8.2 การให้กำลังใจครู/นักเรียน

- ผู้บริหารมาดูแลการฝึกซ้อมทุกครั้งหรือไม่ หรือกี่วัน/ครั้ง ให้ข้อเสนอ
แนะอย่างไรหรือไม่

- การสอดคล้องดูแลของผู้บริหารเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คิดว่าเพียงพอ
หรือไม่ เพราะเหตุใด

- ผู้บริหารให้กำลังใจครูผู้สอนอย่างไรบ้าง

- สิ่งที่ต้องการให้ผู้บริหารปฏิบัติต่อครูผู้สอนเป็นประจำคือเรื่องใด

- สิ่งที่ครูผู้สอนมีความต้องการให้ผู้บริหารปฏิบัติเพิ่มเติมมีเรื่องใดบ้าง

- สิ่งที่นักเรียนมีความต้องการให้ผู้บริหารปฏิบัติเพิ่มเติมมีเรื่องใดบ้าง

- เคยท้อแท้ในการทำงานหรือไม่ เพราะเหตุใด และเคยท้อแท้ในเรื่องใด

- อะไรเป็นสาเหตุให้เกิดความท้อแท้ในการทำงาน

- ทำอย่างไรความท้อแท้จึงหายไป

2. ปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน

- มีปัญหาด้านการเตรียมความพร้อมของครูและนักเรียนอย่างไร

- ครูผู้สอนมีปัญหาเกี่ยวกับด้านเทคนิคและวิธีการสอนอย่างไรบ้าง

- ครูผู้สอนมีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนในสิ่งต่อไปนี้หรือไม่ การ
เลือกแผน การคัดเลือกเด็ก สื่ออุปกรณ์ การสร้างแรงจูงใจ การควบคุมดูแลเด็ก

- มีปัญหาเรื่องเอกสาร หนังสือ ตำราเกี่ยวกับดนตรีหรือไม่ มีความต้องการอะไร
บ้าง

2.1. ปัญหาที่นักเรียนที่เรียนแคน

2.1.1. ความสนใจ

- เด็กเป่าแคนไปแล้ว ระยะต่อมากลับไปสนใจดนตรีประเภทอื่น หรือดนตรีต่างชาติ เป็นเพราะเหตุใด ครูดำเนินการแก้ไขอย่างไร
- เด็กชอบเล่นดนตรีหลายอย่าง จำเป็นต้องแก้ไขหรือไม่ เพราะเหตุใด ถ้าแก้ไขแก้ไขอย่างไร
- เด็กขาดการฝึกซ้อมบ่อย ๆ เป็นเพราะเหตุใด แก้ไขอย่างไร

2.1.2. ความเหมาะสมกับเครื่องดนตรี/ความพร้อมด้านสรีระ

- หากแคนมีขนาดไม่สมดุลกับนิ้วมือเด็ก มีวิธีการแก้ไขอย่างไร
- เด็กอยู่ในวัยวุฒิที่จะเป่าแคนได้ แต่รูปร่างเล็ก นิ้วสั้น ครูมีวิธีแก้ไขอย่างไร
- เด็กที่เป่าแคนแล้วมีอาการเหนื่อยเร็ว สาเหตุเกิดจากอะไร แก้ไขปัญหาอย่างไร
- ในขณะที่เป่าแคน น้ำลายออกมากับลมเป่ามากกว่าปกติ เกิดจากสาเหตุใด มีวิธีแก้ไขหรือไม่ แก้ไขปัญหาอย่างไร

2.1.3 ความมีระเบียบวินัย

- เด็กที่ไม่ซื้อตรงต่อเวลาฝึก ไม่ซื้อตรงต่อตนเอง แก้ไขปัญหาอย่างไร
- เด็กใช้และเก็บแคนไม่ถูกวิธี แก้ไขปัญหาอย่างไร
- เด็กที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ แก้ไขปัญหาดังวิธีใด
- เด็กที่เห็นแก่รางวัลและคำตอบแทน มีวิธีแก้ อย่างไร
- เวลาไปแสดงดนตรีนอกโรงเรียน มีปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติหรือไม่ มีการป้องกัน ควบคุมความประพฤติอย่างไรบ้าง

2.1.4. ปัญหาการฝึกซ้อมของนักเรียน

- เด็กมาเรียนแต่ขาดความสนใจ ครูแก้ปัญหามาอย่างไร
- เด็กไม่ตั้งใจฝึกซ้อม เป็นเพราะเหตุใด แก้ไขปัญหามาอย่างไร
- เด็กกลับบ้านไม่ตรงเวลาหรือไม่ เป็นเพราะเหตุใด แก้ไขปัญหามาอย่างไร
- และมีการพัฒนาซ้ำ ครูมีวิธีแก้ไขอย่างไร
- เด็กเป่าแคนได้นานผิดปกติหรือไม่ เป็นเพราะเหตุใด ครูทำอย่างไร
- เด็กความจำไม่ดี เป็นเพราะอะไร มีการแก้ปัญหามาอย่างไรเด็กฝึกหัดมานานจนเป่าแคนได้แล้วขอลาออกหรือไม่ เกิดจากอะไร มีการแก้ปัญหามาอย่างไร
- เด็กเป่าแคนไม่เก่งแล้วเกิดความเบื่อหน่าย ครูแก้ปัญหามาอย่างไร
- เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรม แต่ไม่ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มที่ เป็นเพราะเหตุใด มี

การแก้ปัญหาอย่างไร

3 ปัญหาการดำเนินงาน

- ความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างไร
- มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างไรบ้าง แก้ปัญหาอย่างไร มีใครช่วยแก้
- ถ้าไม่มีผู้ช่วยแก้ปัญหา เป็นเพราะเหตุใด แก้ปัญหาคคนเดียวได้หรือไม่
- มีปัญหาเกี่ยวกับผู้ร่วมงานอย่างไรบ้าง
- รายงานปัญหาที่เกิดขึ้นต่อผู้บังคับบัญชาหรือไม่ อย่างไร
- สิ่งที่ทำให้ท่านและหัวหน้าเห็นไม่ตรงกันมีอะไรบ้าง
- สิ่งใดที่หัวหน้าทำต่อท่าน ที่ท่านชอบมากที่สุดและไม่ชอบมากที่สุด เพราะเหตุใด จึงเป็นเช่นนั้น
- สิ่งที่ทำให้ท่านและหัวหน้าเห็นไม่ตรงกันมีอะไรบ้าง
- คนประเภทใดที่ท่านอยากทำงานด้วย มีวิธีใดที่ทำให้เขายินดีที่จะทำงานกับท่าน
- อะไรที่ท่านคิดว่าควรหลีกเลี่ยงในการทำงาน เพราะเหตุใด
- อะไรคือสิ่งที่ท่านไม่ต้องการให้มีอยู่ในกิจกรรมนี้ และอะไรคือสิ่งที่ท่านต้องการให้มีอยู่ตลอดไป
- ท่านบอกได้ไหมว่า อะไรเป็นสาเหตุแห่งความล้มเหลว ในการดำเนินกิจกรรม เป็นเพราะเหตุใด
- ท่านได้รายงานปัญหาและความยุ่งยากที่เกิดขึ้นต่อผู้บังคับบัญชาหรือไม่ อย่างไร
- ต้องการให้การดำเนินงานเป็นไปในรูปแบบใด เพราะเหตุใด
- ท่านเห็นว่าปัจจัยพื้นฐานอะไรบ้าง ที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมประสบผลสำเร็จ

- ถ้าท่านเริ่มต้นกิจกรรมต่อไป ท่านจะทำสิ่งใดที่แตกต่างไปจากเดิม
- ถ้าท่านเริ่มต้นใหม่แล้วเกิดปัญหาอุปสรรคที่ทำให้ท่านท้อแท้อีกท่านจะอย่างไร

4. ปัญหาทางครอบครัว/นักเรียนและผู้ปกครอง

- ครอบครัวของท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ในการที่ท่านรับผิดชอบกิจกรรมดนตรี ในโรงเรียน
- เด็กที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากทางครอบครัวอย่างเต็มที่ เป็นเพราะเหตุใด
- ครอบครัวของนักเรียนบ่นเรื่องการฝึกซ้อมหรือไม่ ครูมีวิธีแก้ปัญหาอย่างไร
- เคยอนุญาตให้เด็กที่มีปัญหาทางครอบครัวกลับบ้านก่อนเวลาหรือไม่ เพื่อนนักเรียน แสดงความรู้สึกอย่างไร แก่แก้ปัญหาอย่างไร

5. ปัญหาการวัดผลและประเมินผล

- มีปัญหาเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลอย่างไร
- วัดผลในรูปแบบใดบ้าง และมีวิธีการอย่างไร
- การประเมินผล มีผลอย่างไรต่อนักเรียน คณะครู และโรงเรียน

ชุดที่ 4

ข้อมูลนักเรียน

แบบสัมภาษณ์นักเรียนที่เรียนเป่าแคน

สถานที่จัดเก็บข้อมูล.....

ผู้บันทึกข้อมูล.....วันจัดเก็บข้อมูล.....

ชื่อนักเรียนที่ให้ข้อมูล.....โรงเรียน.....

1. ข้อมูลส่วนตัวนักเรียน

ชื่อ.....นามสกุล.....

เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

2. การเรียนเป่าแคน

- ฝึกซ้อมกี่วัน/สัปดาห์ วันใดบ้าง
- เข้าฝึกซ้อมทุกครั้งหรือไม่
- นำแคนไปฝึกหัดที่บ้านหรือไม่ เพราะเหตุใด
- เวลาในการฝึกซ้อมที่โรงเรียนใช้เวลานานเท่าใด ฝึกซ้อมในลักษณะใด มีการหยุดพักหรือไม่ ชอบการหยุดพักหรือไม่ เพราะเหตุใด
- เวลาในการฝึกซ้อมที่บ้านใช้เวลานานเท่าใด ฝึกซ้อมในลักษณะใด มีการหยุดพักหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ก่อนเรียนครูให้ทำอะไรบ้าง
- ครูผู้สอนให้กำลังใจในการฝึกซ้อมอย่างไรบ้าง
- เคยได้รับรางวัลอะไรบ้างจากครูผู้สอน
- เคยถูกครูทำโทษหรือไม่ เพราะเหตุใด ครูทำโทษอย่างไร มีความรู้สึกอย่างไร
- ครูเคยพาไปหาประสบการณ์ด้านดนตรีบ้างหรือไม่ ที่ไหน เมื่อไร มีความรู้สึกอย่างไร อยากไปอีกหรือไม่ เพราะเหตุใด
- เคยเข้าประกวดการเป่าแคนหรือไม่ กี่ครั้ง ประกวดที่ไหน ผลเป็นอย่างไร มีความรู้สึกอย่างไร อยากเข้าประกวดอีกหรือไม่ เพราะเหตุใด

- คิดว่าทำอะไรจึงจะเป่าแคนเก่ง
- นอกจากที่ครูสอนแล้ว นักเรียนได้รับการฝึกหัดเป่าแคนจากใครบ้าง
- ครูแนะนำอย่างไรให้นักเรียนรู้จักการแบ่งเวลาในการทำกิจกรรมกับการเรียน
- มีการแบ่งเวลาให้กับตนเองอย่างไร ระหว่างการเรียน ดนตรี และครอบครัว
- ทั้งด้านการเรียน ดนตรี และครอบครัว นักเรียนมีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร แก้ปัญหาให้กับตัวเองอย่างไร แก้ได้หรือไม่ ถ้าแก้ไม่ได้นักเรียนทำอย่างไร

ชุดที่ 5

ทักษะเกี่ยวกับการสอนแคนในโรงเรียนประถมศึกษา

แบบบันทึกการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์อำเภอ

สถานที่จัดเก็บข้อมูล.....

ผู้บันทึกข้อมูล.....วันจัดเก็บข้อมูล.....

1. ข้อมูลส่วนตัว

1. ชื่อ (นาย,นาง,นางสาว)..... นามสกุล.....
2. ตำแหน่งศึกษานิเทศก์อำเภอ..... ระดับ...จังหวัด.....

2. ทักษะ/ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ

1. ในฐานะที่ท่านเป็นศึกษานิเทศก์ ท่านมีทักษะอย่างไร เกี่ยวกับนโยบายการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมดนตรีในโรงเรียนประถมศึกษา
2. ในปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาส่วนมากขาดครูผู้สอนทางด้านดนตรีโดยตรง ท่านมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับ การพัฒนาความรู้ในเรื่องดนตรี ให้กับครูโรงเรียนประถมศึกษา
3. ท่านมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไร ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเพื่อเป็นส่วนในการพัฒนาการศึกษา
4. ท่านมีแนวคิดอย่างไรกับแนวทางที่จะส่งผลความสำเร็จ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแคนและดนตรีพื้นบ้านอีสาน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล นาย ดุสิต ไชยสร

วัน เดือน ปีเกิด 6 สิงหาคม 2498

ที่อยู่ปัจจุบัน 70/1 หมู่ 1 ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี 41280

โทรศัพท์ 042 – 250070 , 09 – 6106710

ประวัติการศึกษา

- ปีการศึกษา 2517 สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา วิทยาลัยครูนครราชสีมา
- ปีการศึกษา 2534 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต (ดนตรีศึกษา) วิทยาลัยครูอุดรธานี

ประวัติการทำงาน

- วิทยากรฝึกอบรมครูเป่าขลุ่ยไทย ระดับอำเภอและระดับจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวังสามหมอ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2535
- ครูผู้ฝึกสอนดนตรีไทยดีเด่นระดับอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวังสามหมอ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2532 – 2538
- ครูผู้ฝึกสอนดนตรีพื้นบ้าน ชนะเลิศการประกวด สำนักงานการประถมจังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2533
- ครูผู้ฝึกสอนดนตรีไทยดีเด่นระดับจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2534
- ครูผู้ฝึกสอนดนตรีไทย ชนะเลิศการประกวดเหรียญทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชั้นพื้นฐานที่ 2 จังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2546
- ครูผู้ฝึกสอนดนตรีพื้นบ้านอีสาน ชนะการเลิศประกวดเหรียญทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชั้นพื้นฐานที่ 2 จังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2546

สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านนาคมนามชุมพร ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี 41280 โทรศัพท์ 042 - 250149, 09 - 6106710

EXECUTIVE SUMMARY

EXTRA CURRICULA ACTIVITIES OF KAEN PLAYING IN ELEMENTARY SCHOOL IN THE KHON KAEN PROVINCE, THAILAND.

At present, the educational administration has been given important by the government as local wisdom, which is the base and the key instrument for country development. This can be seen from the Act of education revolution B. C. 2542 article 7 section 1 that “ in the process of learning, one must concentrate on establishing mindset in a correct manner... including the support of arts and culture of the nation, sports, local wisdom...”

The Office of Elementary School in Khon Kaen Province has the policy to preserve, maintain, and further local arts and wisdom of northeastern area, by supporting the schools under supervision scope arrange for learning and teaching activity on Kaen ensemble in school. This is aimed at creating entertainment and helping the shape-up of children's mindset. So that their mindset will be fine, soft, and pure. It is also aiming at preserving and maintaining northeastern musical arts.

1. Background and Rationale

At present, the Office of Elementary School in Khon Kaen Province has its school under supervision for 1,063 schools. There are schools which used to arrange for extra curriculum activity of Kaen Ensemble and local esarn (northeastern) music for 39 schools. But it appears that at present, there are only 26 students operating such activity. There are 13 schools which need to stop such activity due to problems and obstacles.

From these activity arrangement, it is worth analyzing how do those successful schools and their teachers have the guidelines for operation and patterns for learning and studying. For those schools which used to have such activity but can not continue on so doing, what are the causes of problems and obstacles from such operation. The aim is to be useful information for other schools as a guideline for the development of musical classes. The researcher perceives that the study on “Extra Curriculum Activities of Kaen Ensemble in Elementary School in Khon Kaen Province” should be useful for the education on elementary level, for local wisdom, and for music teachers in esarn in general.

2. The objective of the study

2.1 to compare the policy, procedure, and arrangement on extra curriculum activities of Kaen Ensemble in Elementary School in Khon Kaen Province between the successful and non-successful schools

2.2 to compare the problems, obstacles, and problem solution of operation and arrangement on extra curriculum activities of Kaen Ensemble in Elementary School in Khon Kaen Province between the successful and non-successful schools

3. Methodology : the researcher has proceeded the study as per following steps

3.1 Data collection by literature review, books, and research papers, from various sources, such as:

- National Library, Bangkok
- Central Library, Mahidol University
- Cultural Center, Khon Kaen province
- The Office of Elementary School in Khon Kaen Province

3.2 Initial information has been surveyed from elementary schools in Khon Kaen province which have arranged for Kaen ensemble class in 20 Amphurs and 5 sub-amphurs for 39 schools. The information are from units and related persons ie The Office of Elementary School in Khon Kaen Province, schools with the said arrangement, school administrators, Kaen ensemble teachers, provincial educational officers, and amphur educational officers. The focus is on the situation of learning and teaching, problems, obstacles, in operation as well as arrangement for the said activity in brief.

3.3 Selection of sample schools under study: the researcher has selected 2 groups of school: 8 successful schools and 4 non-successful ones. Total schools under study are then 12 schools. They are in various sizes from size 1-7 which are in 9 amphurs and 1 sub-amphur.

3.4 Field data: in order to analyse data by

3.4.1 Interview a group of people who are related with the research topic by 3 types of interview: formal interview, informal interview, and in-depth interview

3.4.2 Observation: external observation and participative observation in Kaen ensemble class in these 12 schools

3.4.3 Recording: the researcher has recorded interviews for 46 persons, record Kaen ensemble play by students of each school in order for data analysis

3.4.4 Photo-taking: the researcher has taken photos on the activity, pattern of Kaen ensemble class, music room, medium and equipments for musical class, in order for data analysis

3.5 Take the information from observation, interview, photo-taking, and sound recording into an analysis in order to compare guidelines for operation, Kaen ensemble class, problems, obstacles, guidelines in operation problem solution, and extra activity Kaen ensemble class between the successful and non-successful schools.

4. Data analysis

The tool for this research is the interview written by the researcher which has been reviewed by academicians in 5 sets to suit the research population as follows:

Set 1: Policy for arrangement of Kaen ensemble class in school by an interview

with school administrators into 2 sections:

Section 1: Policy for activity arrangement

Section 2: Problems, obstacles, and guidelines to solve problem in operation and general opinion

Set 2: Process of class by interviewing Kaen ensemble teachers in 4 sections:

Section 1: information about teachers

Section 2: readiness preparation prior to Kaen ensemble class

Section 3: arrangement for the class

Section 4: building –up experiences in students

Set 3: Problems and obstacles of Kaen ensemble as extra curriculum by interviewing Kaen teachers into 2 sections:

Section 1: Problems and obstacles in class arrangement

Section 2: Guidelines for problems and obstacle solving for class Arrangement

Set 4: Information on students by interviewing student for Kaen ensemble class

Set 5: Opinion on Kaen class in elementary schools by interviewing amphur educational officers

6. The results

In this research, the researcher has analysed and compared the proceeding and arrangement of extra curriculum activity on Kaen ensemble according to Sumon Amornwiwat who stated on the extra curriculum in to 4 stages: preparation stage, initial stage, operation stage, and evaluation stage. The findings are:

6.1 Guidelines for operation

6.1.1 Preparation stage: it has been found out that in the meeting, there has been a clarification to teachers in order to understand operation principles. School administrators in successful schools will place importance on persuading teachers to perceive the importance of musical activity, thus, teachers are willing to work better for non-successful schools. In terms of determining objective for operation, it has been found out that successful schools have determined objectives more clearly than those non-successful ones. In terms of place preparation, it has been found out that the successful schools have told about music room more than those non-successful one, by trying to arrange for and build up music training rooms in a unique manner. There is then convenience in training and Kaen equipments can have longer service time.

6.1.2 Initial stage: it has been found out that the 2 school groups have clarified in the meeting for activity participation, but in terms of success, successful schools can select students to join the activity more appropriate than those non-successful ones. Since in some schools, students do not understand and do not select activities as per their satisfaction. Teachers are the one who approve the activity for students.

6.1.3 Operation stage: it has been found out that the establishment of committee in successful schools place importance on local wisdom more than those non-successful ones. For those non-successful schools, there is no such committee but some may be invited to train on occasional basis. In aspect of activity procedure formulation reveal the majority of succeeded have objective evidence of activity procedure formulation. In other hand, the schools which be not succeeded has only one fourth of all schools term of of activity procedure formulation. In terms of regulation draft, it has been found out that those successful schools, they can operate smoothly since they have received supports from many parties. Upon facing problems, teachers will help in solving them. For those non-successful schools, it has been found out that initial operation is smooth whereby later on there are many problems involved. Teachers lack encouragement for problem solution since there is a lack of control from school, music equipments are damaged, and thus, the class needs to be stopped at last.

6.1.4 Evaluation stage : those successful schools would have more evaluation than those non-successful ones. They also have self-evaluation schemes in order to improve their failure, while those non-successful schools do not do so.

6.2 Arrangement for extra curriculum Kaen ensemble class

The research result has shown that the arrangement of music rooms in successful schools are of good atmosphere than those non-successful ones, as they are more ready. In terms of students, there is a preparation so that students are acquainted to Kaen ensemble. Teachers in these 2 groups of school check on Kaen ensemble equipment. For preparation of teachers, it has been found out that those successful schools have a preparation for teachers better than those non-successful ones. There are music manuals and study tour on music show by institutes arranging for Pong Lang music bands. For those non-successful ones, it has been found out that there is no study tour. In terms of activity arrangement, it has been found out that successful schools open the chance for students to train on their skills on Kaen ensemble in many time interval than those non-successful ones. For evaluation of class, it has been found out that these 2 groups of school, there is evaluation of class by observation, interview, and questioning in individuals and groups. There is a use of test form both in multiple choices and open-ended questions. Only those successful schools have brought this into use.

6.3 Problems, obstacles, guidelines for problem solution in operating the activity for Kaen ensemble as extra curriculum. It has been found out that:

6.3.1 Preparation stage: these 2 groups of school, there are problems and obstacles in operation ie places to train, in which the solution is to find appropriate temporary place. This includes also the building-up of music for quick achievement so that schools and community can see the determination of teachers in operation and see the importance of music.

6.3.2 Initial stage: in these 2 groups of school , the students do not have support from their family in joining the activity. Some students do not select activity as per their satisfaction. Teachers sometimes visit students' home to clarify to the parents to see the needs and the benefits which the students will get from learning the music. The students should then select activity as per their interests. If the students are not enough, the teachers will create incentives and spend time in so doing.

6.3.3 Operation stage: it has found out that the 2 groups of school, there are problems and obstacles in operation ie the lack of teachers, the non-understanding of nature of music training, teachers do not control the training, etc. In terms of students, their location is far from school. In terms of band arrangement, there is a lack of budget for music rehearsal, lack of expense budget. As well, there is a problem of conflict between administrators and teachers. There are problems in community, etc. Problem solution for teachers, the head of teacher has clarified the nature of music rehearsal, so that the teachers at school could then talk to the administrators in order to find solution. For students, there is an arrangement of accommodation for students in a safe area. There is an approval and report on student's behavior. For band arrangement, teachers help in contributing some money for expense of the band, while the school helps with some budget.

6.3.4 Evaluation of operation: it has been found out that the problems in evaluation of operation will be found in the non-successful schools only. There is a lack of operation report to administrators, teachers, and related people. The problems and obstacles have been accumulated at only one teacher. This is then an impact on operation. For evaluation of operation, it has been found out that it is not a complete cycle. Therefore, for successful school, administrators have assigned teachers to evaluate the operation and present to administrators. Administrators have provided manuals for evaluation of operation to clarify to teachers for their knowledge and for their correct evaluation.

7. Discussion

In the discussion, the researcher has followed the principles and steps in the proceeding of extra curriculum activity by Sumon Amornwiwat in 4 stages: preparation stage, initial stage, operation stage, and evaluation stage as follows:

7.1 Preparation stage

In the meeting of teachers at school in order to determine policy and guidelines for operation, the research is of opinion that this is the most important first step in gathering personnel in the unit to be faithful and trust in school's vision. As a result, in getting any project started, it is much necessary for the head of the unit to place an importance to build-up the role of president in the meeting in order to clarify and persuade the personnel to see the importance, have confidence and faith, as well as be ready to join the operation and give it a support to achieve the success. Since this is the key duty or mission of the supervisors or heads in order to achieve an efficient administration. This also has an impact on motivation of people to work at their full capacity.

In place preparation, the researcher deems that this is the most key factor to achieve the success of the class in an efficient and successful manner. Thus, schools wishing to have the said activity should prepare the place and also prepare to solve any problems on a long term basis. It has been found out that those non-successful schools though have their problem solution in terms of places, but they can use music room only for 1 years then the room is turned to be a classroom. Thus, they cancel Kaen ensemble class later on.

In terms of budget preparation for operation, the researcher deems that this the key factor for school's continuing operation. It has been found out that equipments on music class do not have problem at first hand, but there are problems with the fixing and repairing of the instruments. Kaen, in particular, is the instrument which is easy to be damaged. Those non-successful schools can not achieve their goals as there is not enough budget for maintenance of the instruments. Thus, the class has to be cancelled later on.

Therefore, for schools which want to operate such activity, they should have their annual supporting budget for fixing and repairing of musical instrument for convenient and efficient operation in the long run.

7.2 Initial stage

The researcher deems that the meeting with students to clarify the method of participation on activity as well as a survey on students' interest is the problem for decision-making by the students in selecting the activity of their interest. If they can choose what they are interested in and have satisfaction to, they tend to do that activity well with success. It has been found out that successful schools mostly have conducted a questionnaire for students so that they can select and decide on the activity themselves. For those non-successful schools, they lack this survey. Teachers become the ones who select students, assign them to train on music class, as a result, some of the students are not ready to learn, some seem to be forced to do so as they have no interest. So they are not attentive to the training, lack patience and have bad attitudes towards the class.

Therefore, schools wishing to set up Kaen ensemble as extra curriculum activity with success, they should have students choose the activity of their own so they are satisfied and can do them well. Schools should not assign the task for the students without their own selection, schools should also not force them to join the activity.

The participation should be on a voluntary basis so as to conduct an efficient class for music.

7.3 Operation stage

In the meeting for establishing operation committee, the researcher deems that this is an essential step in order to select appropriate persons for the operation the most. This aims at avoiding the problem with the selected and the head of teachers for this activity. If the selected teachers do not have their favorite in music, they will not attend to the training constantly, thus head of the teachers will take this burden all by themselves. It is found that in successful schools, responsible teachers are 3 persons out of 8 schools in total. And for those 4 non-successful schools, teachers do not attend to the training class.

As a result, for the schools wishing to be successful in the said activity, there should be a meeting to select the responsables to fit the music job the most. The selected teacher should function their job with satisfaction as they will tend to understand and accept problems and obstacles in operation more. The committee will possess same understanding and they will be united in solving problems. The aim is to be able to develop successful activities. There should then be a determination of people in operation to suit one's capability and skills.

In terms of drafting the rules and regulations for convenience of operation, the researcher deems that this is another key part serving as an index for activity success. It will facilitate the workflow. It has been found out that most successful schools will draft the rules and regulations while those non-successful ones do so only 1 out of 4 schools.

Therefore, for the schools to be successful in the said activity, there should be a draft of rule and regulation for the committee to refer to as practice guidelines. This aims at smooth and correct operation.

Features of operation, the researcher deems that pattern of operation by these 2 groups of school have much differences. During the period of operation, successful schools will operate with ease since there is cooperation form concerned parties. Problem solution is then facilitative. For those non-successful schools, the problems will be severe ie problems with school administrator and community, the lack of brainstorming for problem solving and teachers lack their standpoint in their work.

The discouragement of teachers in operation is caused by the conflict between administrator and music teachers, between schools and community. The researcher opines that the first pair of conflict has to be the failure of both sides. There are 2 ways of correction. First, the teachers need to consult and clarify problems and obstacles to the administrator. Naturally, administrators will be ethical to their subordinates. They act as the mentor for consultation and close care-taking to the teachers if needed. For the conflict between schools and part of community, the researcher deems that the period of music rehearsal might disturb the families in the community. Teachers should observe this and inform the community so as to establish good relationship for easy problem solution. This is in line with the principle of education management that school administrators, teachers, and educational personnel should have knowledge and understanding on the context of community to suit them.

7.4 Evaluation stage

The researcher deems that the evaluation of the project yields for the success of the operation, self-evaluation by the teachers or head of the project should also be done in parallel. It has been found out that school administrators in successful schools have their teachers evaluate themselves in regards to their responsibility. Those non-successful schools find no self-evaluation in their teachers. Evaluation information is relevant to and related with the operation of the project to a great extent. One can use this information to adjust the vision of one own and the responsables. It is a tool to learn about one's strength and weakness in order to see how the development level is. In addition, it can be appraised the status of one's responsibility of how one can improve and what in the prioritization. Self-evaluation should be done continually. When a failure is found, one has to correct immediately in order not to face the loss or damage and so that the job achieves the set success.

2.The arrangement of extra curriculum Kaen ensemble class

2.1 Class: the researcher deems that class and training for skills in Kaen ensemble for those successful schools has the process of class and steps in music training in details with completion more than those non-successful ones. The successful schools will hold a rehearsal in morning, noon, and after class hours. Those non-successful ones will do so only after the school has finished. The skills of students in successful schools are higher than the one in the non-successful ones. Students are acquainted with the instruments and they can play fluently. They love music and concentrate on developing their capability. This yields result in their confidence in music competition.

Therefore, the researcher deems that schools with Kaen ensemble and other music with a wish to develop potentials of the students should allow then to rehearse at several times a year. Students will be more skillful naturally and thus become more creative.

2.2 Evaluation of the class: the researcher opines that evaluation of the class should be in various perspectives. The 2 groups of school mostly use the measurement of observation, interview, questioning, and implementation by students in individual or in group. The difference is only that those successful schools will use test both in multiple choices and in open-ended questions in order to gain the information on the knowledge and the feeling of students. Those non-successful ones find no test form. The researcher finds that successful schools use such information in adjusting their class more than those non-successful one. From multiple choices questions, one can learn the development on students' knowledge. From open-ended questions, one can learn the students' opinion and critics. This also depends on the chance given to students by the teachers. The evaluation on the content of music should focus on the level of learning, knowledge, opinion, and application of knowledge for analysis and synthesis as well. Ratio of numbers of items in each type, etc. Pattern of evaluation should be various in order to measure varying skills in students. The evaluation should be in good order with regulation and fairness. There

should be a clarification of process and the objective of the evaluation to the students as well.

8. Recommendation

1. Schools arranging for music activity should prepare budget as a reserve for repair and replace damaged instruments by annual budget of the school.

2. Teachers should be trained to fix Kaen ensemble correctly by learning local wisdom as well as further the body of knowledge.

3. The schools with creative policy for music but in shortage of budget for operation should find the budget in terms of charity fair. Prior to the budget seek, head of teachers should create one piece of music to be an evident for school administrators and teachers in the school, community, and others alike to see the sincerity in creating music work.

4. Teachers should record their operation and the result of operation as well as report to school administrator and other teachers on a periodical service in order to know the problems, obstacles, and gain cooperation in problem solving

5. School administrators should check music room, equipments, media, and equipments in order to learn the usage of each music instruments

6. When teachers are discouraged in operation, they should find chances to discuss with school administrators to find guidelines for problem solution which should also be a duty of school administrator in so doing.